

Proiect finanțat de Uniunea Europeană

Facilitatea de Tranziție FT 2007/19343.07.01.02.14

*Continuarea asistenței tehnice pentru consolidarea
rețelei de formatori a Școlii Naționale de Grefieri (SNG)
și pentru îmbunătățirea abilităților lor de predare
în ceea ce privește noul Cod civil și noul Cod penal*

INSTITUTII ȘI INFRACTIUNI ÎN NOUL COD PÉNAL

MANUAL PENTRU UZUL FORMATORILOR **SNG**

conf. dr. Florin Streteanu
- partea generală -

judecător Raluca Moroșanu
- partea specială -

- București 2010 -

CUPRINS

PARTEA GENERALĂ

CAPITOLUL I.

APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN TIMP16

1. Activitatea legii penale16
2. Principiul neretroactivității legii penale18
 - 2.1 Conținutul și domeniul de incidență al principiului neretroactivității
 - 2.2. Excepții de la principiul neretroactivității
 - 2.2.1. Legea de dezincriminare
 - 2.2.2. Legea de amnistie sau de grațiere
 - 2.2.3. Legea mai favorabilă *stricto sensu*
3. Legea penală mai favorabilă 23
 - 3.1. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor nedefinitiv judecate
 - 3.2. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive
4. Ultraactivitatea legii penale. Legea penală temporară 29

CAPITOLUL II.

APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN SPAȚIU 31

1. Considerații generale 31
2. Principiul teritorialității legii penale române 31
3. Principiul personalității legii penale române 33
4. Principiul realității legii penale române 34
5. Principiul universalității legii penale române 36

CAPITOLUL III.

INFRACTIUNEA – TRĂSĂTURI GENERALE 38

CAPITOLUL IV.

INFRAȚIUNEA – FAPTĂ PREVĂZUTĂ DE LEGEA

PENALĂ	41
1. Obiectul infracțiunii	41
2. Subiectul infracțiunii	42
2.1. Subiectul activ al infracțiunii	
2.2. Subiectul pasiv al infracțiunii	
3. Latura obiectivă a infracțiunii	44
3.1. Acțiunea sau inacțiunea	
3.2. Urmarea	
3.3. Raportul de cauzalitate	
3.4. Alte elemente din structura laturii obiective	
4. Latura subiectivă a infracțiunii	49
4.1. Intenția	
4.1.1. Structura intenției	
4.1.2. Formele intenției	
4.2. Culpă	
4.2.1. Culpă cu prevedere	
4.2.2. Culpă fără prevedere	
4.3. Intenția depășită (praeterintenția)	
4.4. Elemente secundare în structura laturii subiective - mobilul și scopul	

CAPITOLUL V.

INFRAȚIUNEA – FAPTĂ NEJUSTIFICATĂ.

CAUZELE JUSTIFICATIVE	58
1. Preliminarii	58
2. Legitima apărare	58
2.1. Condițiile atacului	
2.2. Condițiile apărării	
2.3. Efectele legitimei apărări	
2.4. Legitima apărare prezumată	
3. Starea de necesitate	65
3.1. Condițiile stării de pericol	
3.2. Condițiile acțiunii de salvare	

3.3. Efectele stării de necesitate	
4. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	71
5. Consimțământul persoanei vătămate.....	73

CAPITOLUL VI.

INFRAȚIUNEA – FAPTĂ IMPUTABILĂ PERSOANEI CARE A COMIS-O.

CAUZELE DE NEIMPUTABILITATE	78
1. Preliminarii	78
2. Responsabilitatea.	
Cauzele care înlătură responsabilitate	79
2.1. Minoritatea	
2.2. Iresponsabilitatea	
2.3. Intoxicația	
3. Cunoașterea caracterului nejustificat al faptei.	
Eroarea	83
3.1. Aspecte generale	
4. Exigibilitatea unei conduite conforme normei juridice.	
Cauze care exclud exigibilitatea	86
4.1. Constrângerea fizică	
4.2. Constrângerea morală	
4.3. Excesul neimputabil	
4.4. Cazul fortuit	

CAPITOLUL VII.

FAZELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE

1. Considerații generale	92
2. Tentativa (faza actelor de executare)	92
2.1. Definiția și condițiile generale de existență a tentativei	
2.2. Formele tentativei	
2.2.1. Tentativa idonee și tentativa neidonee	
2.2.2. Tentativa imperfectă și tentativa perfectă	
2.3. Sancționarea tentativei	

2.4. Cauzele de nepedepsire a tentativei	
3. Infracțiunea consumată.....	100

CAPITOLUL VIII.

UNITATEA DE INFRACTIUNE 102

1. Considerații generale	102
2. Infracțiunea simplă	102
3. Unitatea naturală colectivă.....	103
3.1. Aspecte generale. Definiție	
3.2. Condițiile de existență a unității naturale colective	
3.2.1. Unitatea de acțiune	
3.2.2. Omogenitatea juridică	
3.2.3. Unitatea subiectului pasiv	
4. Infracțiunea continuă	106
4.1. Definiție	
4.2. Condițiile de existență a infracțiunii continue	
4.2.1. Existența unui act de executare care se prelungește în timp	
4.2.2. Unitatea elementului subiectiv	
4.3. Consumarea și epuizarea infracțiunii continue	
4.4. Sancționarea infracțiunii continue	
5. Infracțiunea continuată	108
5.1. Definiție și natură juridică	
5.2. Condițiile de existență a infracțiunii continuate	
5.2.1. Pluralitate de acțiuni sau inacțiuni săvârșite la diferite intervale de timp	
5.2.2. Omogenitatea juridică a acțiunilor sau inacțiunilor	
5.2.3. Unitatea de subiect activ și pasiv	
5.2.4. Unitatea de rezoluție infracțională	
5.3. Infracțiuni care nu pot fi comise în formă continuată	
5.3.1. Infracțiunile săvârșite din culpă	
5.3.2. Infracțiunile cu rezultat indivizibil (definitiv)	
5.3.3. Infracțiunile de obicei	
5.4. Tratamentul sancționator al infracțiunii continuate	

6. Infracțiunea complexă	115
6.1. Noțiune	
6.2. Structura și condițiile de existență a infracțiunii continuate	
6.2.1. Caracterul necesar al absorbției	
6.2.2. Caracterul determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite	
6.2.3. Diferența de pericolozitate între cele două fapte	
6.3. Sancționarea infracțiunii complexe	
7. Infracțiunea de obicei	119
7.1. Definiția și condițiile de existență a infracțiunii de obicei	
7.2. Consumarea și epuizarea infracțiunii de obicei	
7.3. Sancționarea infracțiunii de obicei	
7.4. Infracțiunile de simplă repetare	
8. Infracțiunea progresivă	123
8.1. Definiție	
8.2. Forma de vinovăție	
8.3. Momentul consumării și momentul epuizării	
8.4. Sancționarea infracțiunii progresive	

CAPITOLUL IX.

PLURALITATEA DE INFRACTIUNI	126
1. Considerații generale	126
1.1. Definiție	
1.2. Formele pluralității de infracțiuni	
2. Concursul de infracțiuni	127
2.1. Definiție	
2.2. Condiții de existență a concursului de infracțiuni	
2.3. Formele concursului de infracțiuni	
2.3.1. După numărul acțiunilor sau inacțiunilor	
2.3.2. După natura infracțiunilor	
2.4. Sancționarea concursului de infracțiuni	
2.4.1. Sancționarea în cazul persoanei fizice	

2.4.2. Sancționarea în cazul persoanei juridice	
3. Recidiva	137
3.1. Definiție	
3.2. Formele recidivei	
3.3. Recidiva postcondamnatorie	
3.3.1. Condițiile de existență a recidivei postcondamnatorii	
3.3.2. Sancționarea recidivei postcondamnatorii	
3.4. Recidiva postexecutorie	
3.4.1. Definiție	
3.4.2. Condițiile de existență a recidivei postexecutorii	
3.4.3. Sancționarea recidivei mari postexecutorii	
3.5. Recidiva în cazul persoanei juridice	
4. Pluralitatea intermediară	149
4.1. Definiție	
4.2. Distincții față de concurs și recidivă	
4.3. Sancționarea pluralității intermediare	

CAPITOLUL X.

PLURALITATEA DE FĂPTUITORI	151
1. Formele pluralității de făptuitori	151
2. Pluralitatea naturală	151
3. Pluralitatea constituită	151
4. Pluralitatea ocazională (participația)	152
4.1. Definiție	
4.2. Formele participației penale	
4.2.1. Autoratul	
4.2.2. Coautoratul	
4.2.3. Instigarea	
4.2.4. Complicitatea	
4.3. Pedepsirea participației	
4.4. Participația improprie	

CAPITOLUL XI.

PEDEPSELE APLICABILE PERSOANEI FIZICE 159

- 1. Pedepsele principale 159
- 2. Pedepsele complementare 164
- 3. Pedepsele accesorii 168

CAPITOLUL XII.

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A

PEDEPSELOR 171

- 1. Criterii generale de individualizare 171
- 2. Circumstanțele atenuante legale 173
 - 2.1. Starea de provocare
 - 2.2. Depășirea limitelor legitimei apărări
 - 2.3. Depășirea limitelor stării de necesitate
- 3. Circumstanțe atenuante judiciare 175
- 4. Circumstanțele agravante 176
- 5. Efectele circumstanțelor atenuante 179
- 6. Efectele circumstanțelor agravante 181
- 7. Concursul între cauzele de agravare și de atenuare a pedepsei 182

CAPITOLUL XIII.

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A

EXECUTĂRII PEDEPSELOR 184

- 1. Renunțarea la aplicarea pedepsei 184
 - 1.1. Condițiile în care se poate dispune renunțarea
 - 1.2. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei
- 2. Amânarea aplicării pedepsei 186
 - 2.1. Condițiile în care se poate dispune amânarea aplicării pedepsei
 - 2.2. Regimul amânării aplicării pedepsei
 - 2.3. Efectele dispunerii amânării aplicării pedepsei
- 3. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere 190
 - 3.1. Condițiile suspendării sub supraveghere
 - 3.2. Regimul suspendării sub supraveghere

3.3. Revocarea și anularea suspendării sub supraveghere	
3.4. Efectele suspendării sub supraveghere	
4. Executarea pedepsei într-un penitenciar	192
4.1. Liberarea condiționată	
5. Modalități de executare nereglementate de noul Cod penal	196

CAPITOLUL XIV.

MĂSURILE DE SIGURANȚĂ	197
1. Aspecte generale	197
2. Obligarea la tratament medical	197
3. Internarea medicală	198
4. Interzicerea unei funcții sau profesii	198
5. Confiscarea specială	199

CAPITOLUL XV.

MINORITATEA	202
1. Măsurile educative neprivative de libertate	202
1.1. Stagiul de formare civică	
1.2. Supravegherea	
1.3. Consemnarea la sfârșit de săptămână	
1.4. Asistarea zilnică	
2. Măsurile educative privative de libertate	205
2.1. Internarea într-un centru educativ	
2.2. Internarea într-un centru de detenție	
3. Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni în cazul minorului	207
4. Alte particularități ale regimului sancționator al minorului	208

CAPITOLUL XVI.

RĂSPUNDEREA PENALĂ A

PERSOANEI JURIDICE	209
1. Aspecte generale	209
2. Persoanele juridice care pot răspunde penal	210

3. Infracțiunile ce pot fi săvârșite de o persoană juridică	211
4. Condițiile de angajare a răspunderii penale a persoanei juridice	212
5. Sancțiunile aplicabile persoanei juridice	214

CAPITOLUL XVII.

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ

RĂSPUNDEREA PENALĂ 220

1. Amnistia	220
1.1. Definiție	
1.2. Efectele amnistiei	
1.2.1. Efectele amnistiei antecondamnatorii	
1.2.2. Efectele amnistiei postcondamnatorii	
1.3. Limitele amnistiei	
1.3.1. Limita temporală	
1.3.2. Limita efectelor	
2. Prescripția răspunderii penale	222
3. Lipsa sau retragerea plângerii prealabile.....	225
4. Împăcarea	227

CAPITOLUL XVIII.

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ

EXECUTAREA PEDEPSEI 229

1. Grațierea.....	229
1.1. Definiție și clasificare	
1.2. Efectele grațierii	
1.3. Limitele grațierii	
2. Prescripția executării pedepsei	232

CAPITOLUL XIX.

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE

CONDAMNĂRII. REABILITAREA 234

1. Definiție și modalități	234
2. Reabilitarea de drept	234
3. Reabilitarea judecătorească	235

PARTEA SPECIALĂ

CAPTOLUL I.

INFRAȚIUNI CONTRA VIEȚII 238

Art. 189 Omorul calificat

Art. 192 Uciderea din culpă

CAPTOLUL II.

INFRAȚIUNI CONTRA INTEGRITĂȚII CORPORALE ȘI A SĂNĂTĂȚII 242

Art. 193 Lovirea sau alte violențe

Art. 194 Vătămarea corporală

Art. 196 Vătămarea corporală din culpă

Art. 197 Relele tratamente aplicate minorului

CAPTOLUL III.

INFRAȚIUNI SĂVÂRȘITE ASUPRA UNUI MEMBRU DE FAMILIE 250

Art. 199 Violența în familie

CAPTOLUL IV.

INFRAȚIUNI CONTRA LIBERTĂȚII PERSOANEI 252

Art. 205 Lipsirea de libertate în mod ilegal

Art. 206 Amenințarea

Art. 208 Hărțuirea

CAPTOLUL V.

TRAFICUL ȘI EXPLOATAREA PERSOANELOR VULNERABILE 256

Art. 213 Proxenetismul

Art. 214 Exploatarea cerșetoriei

Art. 215 Folosirea unui minor în scop de cerșetorie

Art. 216 Folosirea serviciilor unei persoane exploatate

CAPTOLUL VI.
INFRAȚIUNI CONTRA LIBERTĂȚII ȘI INTEGRITĂȚII
SEXUALE 262

- Art. 218 Violul
- Art. 219 Agresiunea sexuală
- Art. 220 Actul sexual cu un minor
- Art. 221 Coruperea sexuală a minorilor
- Art. 222 Racolarea minorilor în scopuri sexuale
- Art. 223 Hărțuirea sexuală

CAPTOLUL VII.
INFRAȚIUNI CE ADUC ATINGERE
DOMICILIULUI ȘI VIEȚII PRIVATE 274

- Art. 224 Violarea de domiciliu
- Art. 225 Violarea sediului profesional
- Art. 226 Violarea vieții private

CAPTOLUL VIII.
INFRAȚIUNI CONTRA PATRIMONIULUI 281

- Art. 228 Furtul
- Art. 229 Furtul calificat
- Art. 230 Furtul în scop de folosință
- Art. 231 Pedepsirea unor furturi la plângerea prealabilă
- Art. 233 Tâlhăria
- Art. 234 Tâlhăria calificată

CAPTOLUL IX.
INFRAȚIUNI CONTRA PATRIMONIULUI
PRIN NESOCOTIREA ÎNCREDERII 289

- Art. 238 Abuzul de încredere
- Art. 239 Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor
- Art. 242 Gestiunea frauduloasă
- Art. 244 Înșelăciunea
- Art. 245 Înșelăciunea privind asigurările
- Art. 247 Exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile

- Art. 253 Distrugerea
- Art. 254 Distrugerea calificată
- Art. 255 Distrugerea din culpă
- Art. 256 Tulburarea de posesie

CAPTOLUL X.

INFRAȚIUNI CONTRA AUTORITĂȚII 303

- Art. 257 Ultrajul

CAPTOLUL XI.

INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII

JUSTIȚIEI 307

- Art. 266 Nedenunțarea
- Art. 267 Omisiunea sesizării
- Art. 268 Inducerea în eroare a organelor judiciare
- Art. 269 Favorizarea făptuitorului
- Art. 270 Tăinuirea
- Art. 271 Obstrucționarea justiției
- Art. 272 Influențarea declarațiilor
- Art. 273 Mărturia mincinoasă
- Art. 274 Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției
- Art. 275 Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri
- Art. 276 Presiuni asupra justiției
- Art. 277 Compromiterea intereselor justiției
- Art. 278 Încălcarea solemnității ședinței
- Art. 279 Ultrajul judiciar
- Art. 284 Asistența și reprezentarea neloială
- Art. 287 Nerespectarea hotărârilor judecătorești
- Art. 288 Neexecutarea sancțiunilor penale

CAPTOLUL XII.

INFRAȚIUNI DE CORUPȚIE 333

- Art. 289 Luarea de mită
- Art. 292 Cumpărarea de influență

CAPTOLUL XIII.

INFRAȚIUNI DE SERVICIU 338

Art. 295 Delapidarea

Art. 297 Abuzul în serviciu

Art. 298 Neglijența în serviciu

Art. 299 Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual

Art. 300 Uzurparea funcției

CAPTOLUL XIV.

FALSURI ÎN ÎNSCRISURI 345

Art. 320 Falsul material în înscrisuri oficiale

Art. 321 Falsul intelectual

Art. 324 Falsificarea unei înregistrări tehnice

Art. 325 Falsul informatic

Art. 327 Falsul privind identitatea

CAPTOLUL XV.

INFRAȚIUNI PRIVITOARE LA REGIMUL STABILIT PENTRU ALTE ACTIVITĂȚI

REGLEMENTATE DE LEGE 351

Art. 351 Camăta

CAPTOLUL XVI.

INFRAȚIUNI CONTRA ORDINII

ȘI LINIȘTII PUBLICE 352

Art. 370 Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni

Art. 371 Tulburarea ordinii și liniștii publice

Art. 375 Ultrajul contra bunelor moravuri

CAPTOLUL XVII.

INFRAȚIUNI CONTRA FAMILIEI 357

Art. 380 Împiedicarea accesului la învățământul general
obligatoriu

CUVÂNT ÎNAINTE

Redactat în cadrul Proiectului *Continuarea asistenței tehnice pentru consolidarea rețelei de formatori a SNG și pentru îmbunătățirea abilităților lor de predare în ceea ce privește noul Cod civil și noul Cod penal*, manualul de față reprezintă o primă analiză a elementelor de noutate aduse de Legea nr. 286/2009, față de prevederile Codului penal în vigoare. În acest context, lucrarea se dorește un instrument de lucru facil și eficient în înțelegerea și fixarea principalelor instituții și reglementări din sfera dreptului penal, așa cum au fost ele conturate de noul Cod penal.

Adresat deopotrivă formatorilor și cursanților SNG, manualul acoperă atât partea generală cât și partea specială a noului Cod penal, conținând explicații concise pe marginea textelor acestuia, evitând incursiunile pur teoretice, dar și aspectele care au generat deja sau vor genera controverse doctrinare legate de noile reglementări. S-a acordat, în schimb, o atenție deosebită prezentării comparative a dispozițiilor în vigoare și a celor propuse de noul Cod penal, pentru o bună înțelegere a modificărilor operate, fără a neglija prezentarea instituțiilor nou introduse, uneori mai dificil de înțeles în absența unor explicații privind finalitatea și modul lor de funcționare. Așa de pildă, s-a insistat pe explicarea noii concepții privind infracțiunea și a cauzelor care exclud existența ei, pe noul mecanism de aplicare a pedepsei amenzii bazat pe sistemul zilelor-amendă, pe noul tratament penal al pluralității de infracțiuni etc. În plus, acolo unde s-a simțit nevoia, explicațiile au fost ilustrate cu exemple, pe baza cărora se pot imagina și alte cazuri practice de aplicare a noilor dispoziții, utile în activitatea de formare inițială sau continuă din cadrul SNG.

În ceea ce privește partea specială a noului Cod penal, spațiul limitat al lucrării a permis abordarea acelor infracțiuni nou introduse în Cod și sublinierea modificărilor intervenite în

conținutul constitutiv al unor infracțiuni ori, dimpotrivă, menținerea elementelor constitutive din actuala reglementare, fără a se avea pretenția transformării ghidului într-un manual clasic de drept penal.

Deși preocuparea principală a autorilor a fost analiza elementelor de noutate aduse de Codul penal promulgat în 2009, în cuprinsul lucrării și-au găsit locul și instituțiile care nu au suferit modificări, pentru a oferi un instrument de lucru unitar și complet utilizatorilor acestui manual.

Așa fiind, lucrarea de față se poate constitui într-un instrument util pentru orice practician care se apleacă pentru prima dată asupra reglementărilor noului Cod penal, în perspectiva intrării acestuia în vigoare.

Autorii

PARTEA GENERALĂ

- Capitolul I -

APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN TIMP

§ 1. Activitatea legii penale

Principiul activității legii penale, consacrat anterior de art. 10 din Codul penal în vigoare (denumit în continuare C.p.), ***a fost reluat fără modificări de art. 3 din noul Cod penal (în continuare N.C.p.)***. Potrivit acestui text, ***legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare***.

Pentru o corectă delimitare a limitelor de incidență temporală ale unei legi penale trebuie să avem în vedere întotdeauna două aspecte: pe de o parte perioada de timp cât o lege se află în vigoare, iar pe de altă parte momentul săvârșirii infracțiunii.

În ce privește primul aspect, perioada de activitate a unei legi este în mod inevitabil marcată de două momente: *momentul intrării în vigoare a legii* și, respectiv, *momentul ieșirii acesteia din vigoare*.

Intrarea în vigoare a legii penale, ca de altfel a oricărei alte legi, are loc, potrivit art. 78 din Constituție la 3 zile de la data publicării, sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei. Spre exemplu, **art. 446 N.C.p., referitor la intrarea în vigoare a noului Cod penal prevede că prezentul cod intră în vigoare la data care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia, cu excepția dispozițiilor alin. (2) și alin. (3), care intră în vigoare la 4 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentului cod.**

Dispoziția din art. 78 din Constituție nu este aplicabilă în cazul ordonanțelor de urgență care, potrivit art. 115 alin. (5) din Constituție, intră în vigoare după depunerea lor spre dezbateră în

procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea lor în Monitorul Oficial.

Leșirea din vigoare a legii are loc de regulă prin abrogare. Abrogarea poate fi expresă sau tacită. Suntem în prezența unei *abrogări exprese* atunci când legea nouă prevede în mod explicit că o dispoziție din legea veche se abrogă. Spre exemplu, art. I pct. 65 din Legea nr. 278/2006 a prevăzut că „articolul 304 C.p. se abrogă”. Abrogarea expresă poate fi *concretă*, atunci când legiuitorul identifică și menționează explicit textele ce urmează a fi abrogate, sau *generică* atunci când legiuitorul se limitează la a utiliza o formulă de genul *pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă orice dispoziții contrare*. Această din urmă modalitate se apropie de abrogarea tacită.

Situației de abrogare expresă trebuie să îi fie asimilată și respingerea de către Parlament a ordonanței de urgență adoptată de Guvern.

Abrogarea tacită se realizează prin înlocuirea unei dispoziții cu o altă prevedere legală, care disciplinează exact aceeași materie, în același cadru și cu aceeași substanță ca și legea veche, astfel încât este de la sine înțeles că legea nouă înlătură implicit legea veche. La fel ca și în cazul abrogării exprese, și abrogarea tacită poate fi totală sau parțială.

O altă modalitate de încetare a efectelor legii penale o constituie ajungerea ei la termen, așa cum se întâmplă în cazul legii temporare.

O normă penală nu iese însă din vigoare prin *desuetudine*. Oricât timp ar trece fără ca o normă penală să fie aplicată, oricâte fapte incriminate de ea ar fi fost comise fără a fi sancționate, norma în cauză nu își pierde vocația de aplicare, o condamnare putând fi în orice moment pronunțată în baza ei.

În ceea ce privește determinarea *momentului comiterii infracțiunii* problema se rezolvă simplu în cazul acelor infracțiuni a căror urmare se produce în chiar momentul comiterii acțiunii prevăzute de norma de incriminare. În acest caz, momentul comiterii infracțiunii va fi momentul în care a avut loc acțiunea, iar legea

aplicabilă va fi legea în vigoare la acel moment. Spre exemplu, legea aplicabilă în cazul infracțiunii de amenințare, va fi legea în vigoare în momentul rostirii amenințărilor adresate victimei.

În cazul infracțiunilor de rezultat, care presupun producerea unei urmări materiale ce poate surveni la un interval mai mic sau mai mare de timp față de momentul săvârșirii acțiunii, momentul se determină potrivit *teoriei acțiunii* conform căreia momentul săvârșirii infracțiunii este momentul comiterii actului de executare și în raport de acest moment se determină legea aplicabilă. În cazul infracțiunilor cu durată de consumare - infracțiunea continuă, continuată sau de obicei - momentul în raport de care se determină legea aplicabilă este momentul epuizării, adică momentul în care ia sfârșit acțiunea sau are loc ultimul act de executare. Spre exemplu, dacă o persoană este sechestrată de infractor sub legea veche, dar privarea de libertate se prelungește și după intrarea în vigoare a legii noi, legea nouă se va aplica pentru întreaga infracțiune continuă, chiar dacă ea a început sub legea veche.

§ 2. Principiul neretroactivității legii penale

2.1. Conținutul și domeniul de incidență al principiului neretroactivității

Odată cu adoptarea Constituției din 1991, principiul neretroactivității legii a devenit un principiu de forță constituțională. **Principiul a fost consacrat explicit în art. 11 C.p. iar în noul Cod penal se regăsește în structura principiului legalității incriminării și pedepsei consacrat în art. 1 – 2 N.C.p.**

Principiul neretroactivității legii penale vizează așadar în primul rând legea penală incriminatoare. O lege care incriminează pentru prima dată o faptă – sau care o reincriminează după o perioadă în care legea penală nu a mai prevăzut-o – nu poate fi aplicată decât în măsura în care fapta a fost săvârșită după intrarea în vigoare a legii noi.

Regula neretroactivității nu se limitează, însă, la legea de incriminare, ci este incidentă în cazul oricărei legi care poate agrava situația inculpatului. Astfel, legea care majorează pedeapsa pentru fapta comisă, legea care instituie o circumstanță agravantă, legea care face fapta urmăribilă din oficiu după ce anterior era urmăribilă la plângerea prealabilă, legea care suprimă o circumstanță atenuantă sau reduce efectele acesteia nu vor putea fi aplicate decât faptelor comise după intrarea lor în vigoare.

Modificarea forței juridice a principiului neretroactivității și transformarea sa într-un principiu constituțional nu este lipsită de consecințe directe în planul legislației penale. Astfel, o serie întreagă de legi, considerate anterior ca având întotdeauna caracter retroactiv și-au pierdut această caracteristică, fiind în prezent supuse regimului general al legii penale.

Astfel, anterior intrării în vigoare a Constituției, potrivit art. 12 alin.2 C.p. erau de aplicabilitate retroactivă *legile care prevedeau măsuri de siguranță și măsuri educative. Noul Cod penal a abandonat această soluție, prevăzând în art. 2 alin.2 că nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.* În acest fel, reglementarea din dreptul penal a fost pusă în acord cu prevederile art. 15 alin.2 din Constituție, care stabilește cu valoare de principiu constituțional neretroactivitatea legii în general.

O altă categorie de legi considerate în mod tradițional ca având aplicabilitate retroactivă o constituie *legile interpretative*. După intrarea în vigoare a Constituției, nu se mai poate vorbi de o retroactivitate obligatorie nici în cazul legii interpretative. Atunci când intervine o lege interpretativă, care impune o altă interpretare decât cea dată de jurisprudență, legea interpretativă impune un alt mod de aplicare a normei interpretate și devine ea însăși izvor de drept. Pe cale de consecință, legea nu mai poate retroactiva decât în măsura în care creează o situație mai favorabilă pentru inculpat.

Legile care prevăd regimul de executare a pedepselor erau în mod tradițional considerate în doctrină ca fiind de aplicare retroactivă. După intrarea în vigoare a Constituției, și aceste legi și-au pierdut însă vocația de aplicare retroactivă necondiționată. Legea care prevede regimul de executare al pedepselor și-a pierdut retroactivitatea obligatorie și ea va putea retroactiva, la fel ca orice altă lege penală, numai dacă este mai favorabilă inculpatului. Se impune totuși o precizare în acest context. Având în vedere că dreptul execuțional penal cuprinde deopotrivă norme de drept penal material și norme de procedură, regula enunțată nu privește decât dispozițiile de drept material. Spre exemplu, dacă legea nouă modifică atât fracțiunile de pedeapsă care trebuie executate pentru a putea beneficia de liberarea condiționată, cât și procedura de examinare a cererii de liberare, normele referitoare la această procedură vor fi de imediată aplicare, în vreme ce normele referitoare la fracțiunile de pedeapsă vor fi aplicate conform legii mai favorabile.

În fine, în doctrină și jurisprudență nu există un punct de vedere unitar referitor la posibilitatea aplicării retroactive a *dispozițiilor privind prescripția*. În ceea ce ne privește ne raliem fără rezerve punctului de vedere potrivit căruia și legile referitoare la prescripție trebuie să se supună regulilor generale care guvernează aplicarea legii penale în timp, astfel că nu se mai poate vorbi de o retroactivitate obligatorie în cazul lor. Într-adevăr, prin prelungirea termenului de prescripție are loc o amplificare a dreptului statului de a pedepsi, or, una din rațiunile principiului neretroactivității este tocmai limitarea acestui drept și a restrângerii corelative a drepturilor și libertăților cetățeanului pe care el o implică. Pe lângă compatibilitatea ei cu prevederile art. 15 alin. (2) din Constituție, această soluție are deja o tradiție în dreptul nostru, ea fiind explicit consacrată în art. 5 din Codul penal din 1936.

2.2. Excepții de la principiul neretroactivității

2.2.1. Legea de dezincriminare

Retroactivitatea legii de dezincriminare era prevăzută expres de art. 12 alin.1 C.p. și ***este reluată în aceeași formă de art. 4 N.C.p., potrivit căruia legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz executarea pedepselor, a măsurilor de siguranță și a măsurilor educative pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte, încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.***

În urma dezincriminării fapta poate ieși complet din sfera ilicitului juridic sau poate atrage sancțiuni de altă natură, cel mai adesea contravențională.

Efectele adoptării legii de dezincriminare vor depinde de etapa procesuală în care aceasta intervine. Astfel, dacă procesul penal pentru fapta dezincriminată nu a început până la intrarea în vigoare a legii noi, el nu va mai începe. Dacă procesul a început, el va lua sfârșit, fie prin *scoaterea de sub urmărire penală* în faza de urmărire, fie prin *achitare* în faza de judecată. Dacă s-a pronunțat deja o hotărâre definitivă de condamnare, executarea pedepsei nu va mai începe sau, după caz, va înceta la data intrării în vigoare a legii de dezincriminare. În fine, dacă pedeapsa a fost deja executată, vor înceta orice consecințe care ar decurge din această condamnare.

Trebuie, însă, precizat că dezincriminarea nu are ca efect o repunere în situația anterioară a condamnatului. Astfel, amenda plătită anterior intervenției dezincriminării nu se va restitui și nu se poate pune problema acordării unor reparații pentru perioada de detenție executată anterior dezincriminării. Tot astfel, pedeapsa degradării militare fiind executată la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, dezincriminarea nu are ca efect redobândirea gradului militar pierdut ca urmare a condamnării.

2.2.2. Legea de amnistie sau de grațiere

Atât legea de amnistie, cât și legea sau decretul de grațiere, prin însăși natura și finalitatea lor, sunt acte cu caracter retroactiv, ele neputând interveni decât cu privire la fapte comise anterior intrării lor în vigoare.

Spre exemplu, potrivit art. 12 din Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii, grațierea colectivă poate avea ca obiect numai pedepse aplicate de instanță pentru fapte săvârșite anterior datei prevăzute în legea de grațiere.

Date fiind efectele acestor acte de clemență, nu încapе însă niciun dubiu cu privire la încadrarea lor în noțiunea de „lege penală mai favorabilă” *lato sensu*, astfel încât aplicarea lor retroactivă nu a fost cu nimic afectată de intrarea în vigoare a prevederilor art. 15 alin.2 din Constituție.

2.2.3. Legea mai favorabilă *stricto sensu*

Înțelegem prin „lege mai favorabilă *stricto sensu*” instituția reglementată de dispozițiile art.5-6 N.C.p. (art. 13-15 C.p.). Posibilitatea ca aceste legi să retroactiveze nu lasă nicio urmă de îndoială din momentul în care dispozițiile constituționale admit retroactivitatea legii penale mai favorabile *lato sensu*, căci aplicarea prevederilor art. 5-6 N.C.p. duce întotdeauna la crearea unei situații mai ușoare pentru făptuitor.

Trebuie subliniat, însă, faptul că legea mai favorabilă *stricto sensu* nu presupune întotdeauna o ipoteză de retroactivitate. Este adevărat că aplicarea dispozițiilor art. 6 N.C.p. implică în mod necesar retroactivitatea legii penale noi, dar nu este mai puțin adevărat că aplicarea legii mai favorabile în cazul infracțiunilor nedefinitiv judecate (art. 5 N.C.p.) presupune fie un caz de retroactivitate, atunci când legea mai favorabilă este legea nouă, fie un caz de ultraactivitate, în situația în care legea mai favorabilă este legea veche.

§ 3. Legea penală mai favorabilă

Fără a mai preciza de fiecare dată acest lucru, în această secțiune ne vom ocupa de legea penală mai favorabilă *stricto sensu*, adică de instituția pe care Codul penal o desemnează cu această denumire.

3.1. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor nedefinitiv judecate

Potrivit art. 5 alin.1 N.C.p. (art. 13 C.p.), în cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea cea mai favorabilă.

Aplicarea acestui text are ca premisă faptul că toate legile incriminează fapta comisă, dar o sancționează diferit. Așa fiind, pentru a fi în prezența unui caz de aplicare a legii penale mai favorabile în această ipoteză este necesară reunirea mai multor *condiții*:

a) *succesiunea de legi penale să intervină între momentul comiterii faptei și momentul judecării definitive a infractorului*

În măsura în care legea nouă intervine după condamnarea definitivă este posibilă aplicarea legii penale mai favorabile, dar în condițiile speciale prevăzute de art. 6 N.C.p., pe care le vom examina în secțiunea următoare. Va fi, însă, aplicabilă legea penală mai favorabilă conform art. 5 N.C.p. în situația în care hotărârea definitivă a fost desființată în urma unei căi extraordinare de atac, iar legea nouă a intervenit înainte de pronunțarea unei noi hotărâri definitive în urma rejudecării.

b) *toate legile succesive să incrimineze fapta comisă*

În măsura în care una dintre legile intervenite între momentul comiterii infracțiunii și momentul condamnării nu mai prevede fapta ca infracțiune nu se pune problema aplicării legii penale mai favorabile, fiind în prezența unei dezincriminări.

c) *legile succesive incriminează sau sancționează diferit fapta comisă*

În măsura în care toate legile succesive incriminează și sancționează în același mod fapta comisă, nu se pune problema unei legi penale mai favorabile, căci aplicarea oricăreia dintre ele produce aceleași efecte în privința inculpatului. În acest caz, se consideră că încadrarea juridică se va face potrivit legii noi, soluție care facilitează aplicarea normelor care ar interveni ulterior cu privire la executarea sancțiunilor și care, de regulă, vor face referire la această lege. În plus, condamnatul nu ar putea invoca vreo vătămare a drepturilor sale prin încadrarea faptei potrivit legii noi, în măsura în care prin aceasta nu i s-a îngreunat în niciun fel situația.

Criterii de determinare a legii penale mai favorabile

Vom fi în prezența unui caz de aplicare a legii penale mai favorabile atunci când legea nouă modifică modul de sancționare a faptei, condițiile de tragere la răspundere, regimul executării sancțiunilor etc.

Astfel, menționăm cu titlu exemplificativ:

a) modificarea condițiilor de tragere la răspundere

În cazul în care una dintre legi prevede o condiție suplimentară pentru tragerea la răspundere penală a infractorului și această condiție nu este îndeplinită, legea respectivă va fi considerată ca fiind lege mai favorabilă. Așa de pildă, dacă potrivit uneia dintre legi fapta se urmărește la plângerea prealabilă, iar potrivit altei legi se urmărește din oficiu, va fi mai favorabilă legea care impune condiția plângerii prealabile. Tot astfel, va fi mai favorabilă legea care: permite împăcarea; prevede o cauză de nepedepsire sau de reducere a pedepsei; prevede un termen de prescripție mai scurt sau permite împlinirea mai rapidă a termenului de prescripție (spre exemplu, nu prevede o anumită cauză de întrerupere).

b) modificarea regimului sancționator

Atunci când legile succesive prevăd pedepse diferite, determinarea legii penale mai favorabile se va face având în vedere mai întâi pedeapsa principală. Dacă cele două legi prevăd pedepse din specii diferite, se va avea în vedere ierarhizarea legală a pedepselor, conform căreia amenda este mai favorabilă decât pedeapsa închisorii care este, la rândul ei mai favorabilă decât detențiunea pe viață.

Dispoziția din art. 5 N.C.p. aduce două modificări importante față de prevederile art. 13 C.p.:

- în primul rând, se renunță la dispoziția din art. 13 alin.2 C.p., potrivit căreia când legea anterioară este mai favorabilă, pedepsele complementare care au corespondent în legea penală nouă se aplică în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, iar cele care nu mai sunt prevăzute de legea penală nouă nu se mai aplică.

Modificarea s-a impus pentru a evita retroactivitatea unei dispoziții penale mai severe referitoare la pedepsele complementare, astfel că după intrarea în vigoare a noului Cod penal pedepsele complementare se vor aplica întotdeauna potrivit legii care a fost determinată ca fiind mai favorabilă în raport de pedeapsa principală.

- a doua modificare constă în completarea ipotezelor de aplicare a legii penale mai favorabile cu referire la actele declarate neconstituționale sau la cele respinse de Parlament. Potrivit art. 5 alin.2 N.C.p. dispozițiile alin. 1 se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile. Deși o lege declarată neconstituțională sau o ordonanță de urgență respinsă de Parlament își încetează activitatea, aceste acte vor fi luate în calcul la stabilirea legii penale mai favorabile și pot fi aplicate chiar ulterior încetării activității lor, în măsura în care au fost în vigoare la vreun moment cuprins între comiterea faptei și

judecarea definitivă și dacă au fost mai favorabile în raport cu celelalte reglementări.

3.2. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive

În această materie, noul Cod penal aduce o modificare importantă. Dacă sub imperiul Codului penal din 1969 legiuitorul nostru a reglementat două ipoteze de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive: aplicarea obligatorie și respectiv aplicarea facultativă, noul Cod penal nu a mai păstrat decât reglementarea ipotezei de aplicare obligatorie a legii penale mai favorabile. Rațiunea acestei modificări este legată de consacrarea explicită în Constituție a principiului separației puterilor în stat, astfel că se impunea stabilirea relației între principiul autorității de lucru judecat și aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive. În mod cert, principiul constituțional enunțat impune reducerea la minimum necesar a atingerilor aduse autorității de lucru judecat, astfel că o restrângere a acestei autorități se justifică doar în măsura în care ea are la bază tot un principiu de natură constituțională, cum este cazul principiului legalității pedepsei. În consecință, s-a optat pentru menținerea reglementării aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile (art. 6) și renunțarea la aplicarea facultativă a acestei legi în cazul pedepselor definitive, aceasta din urmă neputând fi justificată prin raportare la principiul legalității.

Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive reglementată de art. 6 N.C.p. (art. 14 C.p.), are ca premisă faptul că legea nouă, intervenită după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, prevede pentru fapta comisă o specie de pedeapsă mai ușoară decât cea aplicată de instanță sau, deși prevede o pedeapsă din aceeași specie, aceasta are un maxim special mai redus decât pedeapsa concret aplicată de către instanță.

Legiuitorul reglementează în mod distinct mai multe situații în care legea nouă mai favorabilă se aplică în mod obligatoriu:

a) *după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii sau amenzii, intervine o lege nouă care prevede un maxim special mai redus decât pedeapsa concret aplicată.* Spre exemplu, pentru fapta comisă, legea veche prevedea pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani, iar instanța a aplicat o pedeapsă de 18 ani închisoare; ulterior intervine o lege nouă care prevede pentru aceeași faptă pedeapsa închisorii de la 10 la 15 ani. În acest caz, pedeapsa aplicată se reduce în mod obligatoriu până la maximul special prevăzut de legea nouă, în exemplul nostru până la 15 ani.

b) *dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață, intervine o lege nouă care prevede pentru aceeași faptă pedeapsa închisorii, detențiunea pe viață se înlocuiește cu maximul special al pedepsei închisorii prevăzut pentru acea infracțiune.*

c) *dacă după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii intervine o lege nouă care prevede pentru aceeași faptă doar pedeapsa amenzii, închisoarea se înlocuiește cu amenda, fără a se putea depăși maximul special al pedepsei amenzii prevăzute pentru acea infracțiune.* Deci, de această dată nu mai este obligatorie înlocuirea cu maximul special al pedepsei prevăzute de legea nouă, așa cum se întâmpla în ipoteza precedentă, ci instanța poate să aplice o pedeapsă cu amenda între minimul și maximul special. Mai mult, ținând seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în tot sau în parte executarea pedepsei amenzii. Soluția este pe deplin justificată, căci în cazul în care condamnatul executase aproape integral pedeapsa închisorii atunci când a intervenit legea mai favorabilă, dacă ar fi obligat să execute și amenda, i s-ar îngreuna situația, ajungând să execute două sancțiuni pentru aceeași faptă.

În fine, potrivit art. 6 alin.7 N.C.p., reducerea sau înlocuirea pedepsei în temeiul legii mai favorabile operează și atunci când pedeapsa a fost deja executată până în momentul intrării în vigoare a legii noi. Astfel, dacă infractorul a executat 15 ani de închisoare iar

legea nouă prevede un maxim special de 10 ani, se va considera că persoana în cauză a executat doar 10 ani. Această reducere nu este doar una simbolică, ea producând efecte în legătură cu alte instituții de drept penal. Astfel, reducerea pedepsei deja executate poate avea ca efect împlinirea mai rapidă a termenului de reabilitare, poate exclude existența primului termen al recidivei, poate înlătura un impediment la aplicarea suspendării sub supraveghere etc.

O altă modificare adusă de noul Cod penal privește aplicarea măsurilor educative în această ipoteză.

Potrivit art. 14 alin.4 C.p., pedepsele complementare, măsurile de siguranță și măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de această lege. ***În art. 6 N.C.p., materia măsurilor educative a primit o reglementare distinctă, ele fiind sancțiuni principale și neputând fi asimilate pedepselor complementare. Potrivit art. 6 alin.4, măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.***

De asemenea, s-a avut în vedere că legea mai favorabilă intervenită după condamnarea definitivă se apreciază în primul rând prin raportare la sancțiunea principală, chiar dacă pedeapsa complementară sau măsura de siguranță ar fi mai severă, astfel că pedepsele complementare din legea veche care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta (art. 6 alin.5 N.C.p.). Dacă însă legea nouă nu modifică pedeapsa principală, pedepsele complementare și măsurile de siguranță, prevăzute de ambele legi, se execută în limitele legii noi, dacă acestea din urmă sunt mai favorabile (alin.6).

§ 4. Ultraactivitatea legii penale. Legea penală temporară

Dacă retroactivitatea legii presupune aplicarea legii noi cu privire la fapte comise anterior intrării sale în vigoare, *ultraactivitatea* desemnează situația simetric opusă, respectiv *ipoteza în care o lege se aplică dincolo de momentul ieșirii ei din vigoare, cu privire la fapte comise în intervalul de timp cât s-a aflat în vigoare.*

Am văzut deja că aplicarea legii mai favorabile în cauzele în care nu s-a pronunțat încă o hotărâre definitivă de condamnare poate determina aplicarea ultraactivă a legii penale, atunci când legea mai favorabilă este cea veche. Ipoteza tipică de lege penală ultraactivă o constituie, însă, potrivit doctrinei, legea penală temporară.

Noul Cod penal nu aduce modificări de fond în privința regimului legii temporare, dar include o definiție a acesteia, preluând astfel la nivel legislativ definiția cu care doctrina opera și sub imperiul Codului penal anterior. Astfel, potrivit art. 7 alin.2 N.C.p., *legea penală temporară* este legea penală care prevede data ieșirii ei din vigoare sau a cărei aplicare este limitată prin natura temporară a situației care a impus adoptarea sa.

Noțiunea de lege penală temporară, așa cum este definită de textul citat, acoperă două categorii de legi penale: *legea penală temporară propriu-zisă* și *legea penală excepțională*. Suntem în prezența unei legi temporare propriu-zise atunci când legea în cauză are prevăzut explicit, din chiar momentul adoptării sale, momentul ieșirii din vigoare. Legea penală excepțională este adoptată în împrejurări excepționale (stare de asediu, stare de urgență, calamități naturale etc.) iar durata aflării ei în vigoare coincide cu perioada cât se menține această stare. În acest caz caracterul temporar rezultă și din conținutul expunerii de motive, unde se face referire la împrejurarea care a determinat adoptarea legii în cauză.

Potrivit art. 7 alin.1 N.C.p. (art. 16 C.p.), legea penală temporară se aplică infracțiunii săvârșite în timpul cât ea se afla în vigoare, chiar dacă fapta nu a fost urmărită sau judecată în acest

interval de timp. În consecință, chiar dacă legea sub imperiul căreia se judecă infracțiunea ar fi mai favorabilă, ea nu va fi aplicabilă în speță, infracțiunea fiind sancționată potrivit legii temporare sub imperiul căreia a fost comisă.

Având în vedere, pe de o parte, faptul că data ieșirii din vigoare a legii este dinainte cunoscută, iar pe de altă parte, împrejurarea că, de regulă, aceste legi rămân în vigoare o perioadă scurtă de timp, în absența posibilității de aplicare ultraactivă, dispoziția legală în cauză nu ar mai apuca să fie niciodată aplicată. Ultraactivitatea este necesară în acest caz și datorită faptului că în cele mai multe cazuri legea penală temporară instituie un tratament sancționator agravat sau incriminează noi fapte, astfel că legea care succede legii temporare ar fi mai favorabilă.

- CAPITOLUL II -

APLICAREA LEGII PENALE ROMÂNE ÎN SPAȚIU

§ 1. Considerații generale

Legea penală, ca de altfel orice lege, este expresia suveranității statului care a elaborat-o și o aplică și, din această cauză, ea este inevitabil limitată la spațiul cu privire la care statul în cauză își exercită suveranitatea. De aceea, în principiu, aplicarea legii penale a unui stat nu se poate extinde dincolo de frontierele acestuia. Astfel, niciun stat nu poate reclama dreptul de a interveni, prin aplicarea normelor sale penale, pe teritoriul altui stat, chiar dacă persoana urmărită se află pe acest teritoriu.

Cu toate acestea, regula limitării competenței penale a unui stat la infracțiunile comise pe teritoriul său a cunoscut de-a lungul timpului o anumită flexibilizare, pentru a permite represii penale un răspuns eficient în fața provocărilor venite din partea criminalității contemporane. Într-adevăr, ușurința cu care se deplasează astăzi persoanele de pe un teritoriu pe altul determină o mobilitate crescută a infractorilor. În aceste condiții, dacă legea penală a unui stat ar rămâne limitată strict la infracțiunile comise pe teritoriul aceluia stat, nu ar fi greu pentru infractori să se sustragă de sub incidența legii penale, părăsind teritoriul unde au comis infracțiunea, imediat după săvârșirea acesteia.

§ 2. Principiul teritorialității legii penale române

Principiu de bază în materia aplicării legii penale române în spațiu, teritorialitatea este consacrată explicit în art. 8 N.C.p. (art. 3 C.p.) potrivit căruia *legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul României*.

Potrivit art. 8 alin.2 N.C.p., prin *teritoriul României* se înțelege întinderea de pământ, marea teritorială și apele cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat.

Fac parte din teritoriul țării sediile reprezentanțelor diplomatice și consulare acreditate în România. Prin urmare, un infractor refugiat în localul unei ambasade străine din România rămâne pe teritoriul țării noastre, iar șeful misiunii diplomatice îl poate remite direct autorităților române – fără a se recurge la o procedură de extrădare – și va fi judecat în baza principiului teritorialității.

Potrivit art. 8 alin.3 N.C.p., prin infracțiune comisă pe teritoriul țării se înțelege și orice infracțiune comisă pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.

În materia localizării în spațiu a infracțiunii, legislația noastră consacră astăzi *teoria ubicuității*. ***Trebuie semnalat în acest context faptul că noul Cod penal aduce o extindere a domeniului de incidență a regulii ubicuității față de reglementarea anterioară.***

Astfel, potrivit art. 143 alin.2 C.p., infracțiunea se considera săvârșită pe teritoriul țării și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă ori aeronavă română s-a efectuat numai un act de executare sau s-a produs rezultatul infracțiunii. ***Art. 8 alin.4 N.C.p. dispune că infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate, ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii.***

În baza acestui principiu, ***instanțele române vor fi competente*** în cazul infracțiunilor începute pe teritoriul României dar consumate ori epuizate în străinătate, în cazul infracțiunilor care au produs doar rezultatul pe teritoriul țării noastre, dar ***și în situații nereglementate de Codul penal din 1969, în care pe teritoriul României a avut loc doar un act de participatie (instigare, complicitate) iar actul de executare și rezultatul au avut loc în străinătate.***

Pentru aplicarea legii penale române în baza principiului teritorialității nu interesează nici cetățenia infractorului și nici dispozițiile legii penale din țara de origine a acestuia.

§ 3. Principiul personalității legii penale române

Aplicarea legii penale române pe baza principiului personalității a fost revizuită într-o manieră semnificativă prin prevederile noului Cod penal.

Potrivit art. 9 N.C.p. legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română, dacă pedeapsa prevăzută de legea română este detențiunea pe viață ori închisoarea mai mare de 10 ani. În celelalte cazuri, legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită ori dacă a fost comisă într-un loc care nu este supus jurisdicției niciunui stat.

Potrivit vechii reglementări, cuprinsă în art. 4 C.p., legea penală română se aplica infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, dacă făptuitorul era cetățean român sau dacă, neavând nicio cetățenie, avea domiciliul în țară.

Printre *modificările aduse de noul Cod penal* pot fi menționate:

- *renunțarea la aplicarea legii penale române în baza acestui principiu atunci când infracțiunea a fost comisă de un apatrid cu domiciliul în țară*; dat fiind că apatrizii pot fi extrădați/remiși fără a opera restricțiile existente în cazul cetățenilor români, nu se mai justifica menținerea lor în sfera de incidență a acestui principiu;
- *includerea infracțiunilor comise în străinătate de o persoană juridică română în sfera de incidență a acestui principiu*;

inaplicabilitatea acestui principiu în cazul persoanelor juridice era o lacună scăpată în vechea reglementare;

- ***introducerea cerinței dublei incriminări pentru infracțiunile de mai mică gravitate (sanctionate cu pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani sau cu amendă) comise pe teritoriul altui stat***; o asemenea condiționare a fost cerută de mult timp de doctrină, pentru a evita sancționarea cetățeanului român pentru fapte comise în străinătate care sunt perfect licite pe teritoriul unde au fost săvârșite.

- ***condiționarea punerii în mișcare a acțiunii penale de autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție*** (art. 9 alin.3 N.C.p.). Condiția a fost introdusă pentru a evita încărcarea inutilă a organelor judiciare române cu cauze care nu vor putea fi soluționate niciodată datorită imposibilității instrumentării lor. Autorizarea se dă de regulă de către procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat. Prin excepție, autorizarea trebuie dată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, atunci când judecarea infracțiunii ar fi de competența acestei instanțe.

Pentru aplicarea legii penale române în baza principiului personalității este necesar ca persoana în cauză să fie cetățean român atât la data comiterii infracțiunii cât și la data judecării.

§ 4. Principiul realității legii penale române

Acest principiu determină incidența legii penale române nu în considerarea calității subiectului activ al infracțiunii, ci în raport de subiectul pasiv.

Și în această materie noul Cod penal aduce câteva modificări față de reglementarea anterioară.

Potrivit art. 10 N.C.p., legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean străin sau o persoană fără cetățenie, contra statului român, contra unui cetățean român ori a unei persoane juridice române.

Conform art. 5 C.p., legea penală se aplica infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, contra siguranței statului român sau contra vieții unui cetățean român, ori prin care s-a adus o vătămare gravă integrității corporale sau sănătății unui cetățean român, când sunt săvârșite de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie care nu domiciliază pe teritoriul țării.

Printre modificările aduse de noua reglementare menționăm:

- aducerea în sfera de incidență a principiului realității a oricărei infracțiuni comise în străinătate contra Statului român, a unui cetățean român sau a unei persoane juridice române, pentru a evita situațiile în care s-ar impune intervenția legii penale române, dar aceasta nu este posibilă datorită neîncadrării infracțiunii în categoriile restrictive reglementate de Codul penal din 1969. S-au avut în vedere în acest context mai ales infracțiunile de criminalitate organizată care sunt comise în străinătate contra unui cetățean român ori contra statului român, fără a viza însă viața sau integritatea corporală a cetățeanului, respectiv siguranța națională (lipsire de libertate, trafic de minori, fraude informatice etc.);***
- a fost inclusă și persoana juridică română printre posibili subiecți pasivi ai infracțiunii;***
- subiectul activ al infracțiunii poate fi și un apatrid cu domiciliul în țară;*** soluția se impunea ca urmare a modificării operate în privința principiului personalității, care nu mai privește în noua reglementare și infracțiunile comise de apatrizii cu domiciliul în România.

- infracțiunea poate fi urmărită de autoritățile române numai în măsura în care nu face obiectul unei proceduri judiciare în statul pe teritoriul căruia s-a comis (art. 10 alin.2 N.C.p.).

Victima trebuie să aibă calitatea de cetățean român atât în momentul comiterii infracțiunii, cât și la data judecării infractorului.

Noua reglementare menține condiția autorizării prealabile de către Procurorul general al Parchetului de pe lângă ÎCCJ, având în vedere faptul că urmărirea și judecarea acestor infracțiuni presupune în mod necesar o cooperare cu autoritățile judiciare ale statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, precum și necesitatea aprecierii oportunității unui asemenea demers în contextul relațiilor bilaterale.

În măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 10 N.C.p., legea penală română se va aplica indiferent de prevederile legii penale străine – nefiind necesară condiția dublei incriminări – și indiferent dacă infractorul se află sau nu pe teritoriul țării.

§ 5. Principiul universalității legii penale române

Reglementarea principiului universalității legii penale române a fost complet regândită în noul Cod penal, având în vedere că dispozițiile în materie ale Codului penal din 1969, deși par a conferi o competență extrem de largă organelor judiciare române, nu au fost aplicate în practică în cele patru decenii de la intrarea lor în vigoare. Noua formulare a principiului universalității circumscrie mai exact sfera sa de incidență, limitând-o la situațiile în care intervenția legii penale române se impune în considerarea unor angajamente asumate în plan internațional.

Potrivit art. 11 N.C.p., legea penală română se aplică și altor infracțiuni decât celor prevăzute în art. 10, săvârșite în afara teritoriului țării de un cetățean străin sau o persoană fără

cetățenie, care se află de bunăvoie pe teritoriul României, în următoarele cazuri:

a) s-a săvârșit o infracțiune pe care statul român și-a asumat obligația să o reprime în temeiul unui tratat internațional, indiferent dacă este prevăzută sau nu de legea penală a statului pe al cărui teritoriu a fost comisă;

b) s-a cerut extrădarea sau predarea infractorului și aceasta a fost refuzată.

În vechea reglementare, textul art. 6 C.p. prevedea că legea penală română se aplică și altor infracțiuni decât celor prevăzute în art. 5, săvârșite în afara teritoriului țării, de un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie care nu domiciliază pe teritoriul țării, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită iar făptuitorul se află în țară.

Inaplicabilitatea legii române pe motiv că potrivit legii statului în care s-a săvârșit infracțiunea, există o cauză care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal ori executarea pedepsei, sau că pedeapsa a fost executată ori este considerată ca executată a fost restrânsă de noul Cod penal la ipoteza prevăzută la lit. b), astfel că ea nu mai privește întreg domeniul de incidență al acestui principiu. Soluția este firească, dat fiind că atunci când Statul român și-a asumat printr-o convenție internațională obligația de a reprima o anumită infracțiune, competența universală trebuie exercitată chiar și atunci când statul unde infracțiunea a fost săvârșită instituie obstacole procedurale sau recurge la condamnări formale.

În schimb, *noul Cod penal nu mai instituie excepții de la condiția aflării voluntare a infractorului pe teritoriul țării* așa cum făcea art. 6 alin.2 C.p. Trebuie, însă, remarcat faptul că infracțiunile vizate de respectiva exceptare intră în prezent sub incidența principiului realității.

- Capitolul III -

INFRAȚIUNEA – TRĂSĂTURI GENERALE

Definiția și trăsăturile generale ale infracțiunii reprezintă unul din punctele în care noul Cod penal aduce o reformă profundă, ducând la reșezarea întregii teorii generale a infracțiunii în dreptul penal român.

Potrivit vechii definiții, consacrată de art. 17 alin. 1 C.p., infracțiunea era *fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală*. Pornind de la definiția legală, infracțiunea se caracteriza prin trei trăsături fundamentale: *prevederea în legea penală, pericolul social și vinovăția*.

Potrivit art. 15 alin.1 N.C.p., infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

Prima constatare care se poate face este aceea că ***noul Cod penal renunță la pericolul social ca trăsătură generală a infracțiunii***, trăsătură specifică legislațiilor de inspirație sovietică, fără legătură cu tradițiile dreptului nostru penal. Renunțarea la reglementarea pericolului social – și implicit la categoria faptelor care nu prezintă pericolul social al infracțiunii – nu atrage după sine aducerea în sfera infracțiunii pedepsibile a unor fapte vădit lipsite de gravitate, căci situația acestora se va rezolva, în contextul reglementărilor unui nou Cod de procedură penală, pe baza principiului oportunității urmăririi penale.

Prevederea faptei în legea penală presupune cerința ca fapta concret săvârșită, ce urmează a fi calificată ca infracțiune, să corespundă întru-totul descrierii pe care legiuitorul o face în norma de incriminare. Această corespondență se realizează atât în planul elementelor de factură obiectivă (acțiune, urmare, calitatea subiectului activ sau pasiv etc.) cât și al elementelor de factură subiectivă (forma de vinovăție). Așa de pildă, dacă se comite din culpă luarea unui bun al altuia, se va decide, prin raportare la

infracțiunea de furt, că fapta comisă nu este prevăzută de legea penală, căci legiuitorul a incriminat luarea unui bun al altuia numai atunci când este săvârșită cu intenție. Cu toate acestea, pentru a sublinia importanța elementului subiectiv în structura infracțiunii și a evita orice neclarități în interpretarea definiției, s-a considerat necesar ca vinovăția să fie menționată explicit în cuprinsul definiției. Așadar, noțiunea de vinovăție care apare în definiția infracțiunii din art. 15 N.C.p., se referă la vinovăția cerută de norma de incriminare pentru existența infracțiunii, sub forma intenției, a intenției depășite sau a culpei.

Caracterul nejustificat al faptei prevăzute de legea penală presupune că aceasta nu este permisă de ordinea juridică, cu alte cuvinte are un caracter ilicit. Astfel, este posibil ca o faptă deși prevăzută de legea penală, să nu fie ilicită, întrucât săvârșirea ei este permisă de o normă legală. Spre exemplu, uciderea unei persoane în legitimă apărare corespunde întru-totul descrierii realizate de legiuitor în textul care incriminează omorul, dar fapta nu are caracter ilicit pentru că legea autorizează săvârșirea ei în condițiile date. Împrejurările care înlătură caracterul nejustificat al faptei sunt reglementate – sub denumirea de cauze justificative – într-un capitol distinct.

Ultima trăsătură generală a infracțiunii este **caracterul imputabil**. Pentru ca o faptă să atragă răspunderea penală, nu este suficient ca ea să corespundă descrierii realizate de legiuitor în norma de incriminare și să fie nejustificată, ci trebuie să poată fi imputată făptuitorului, adică acestuia să îi poată fi reproșată săvârșirea ei. Pentru ca această imputabilitate să poată fi adusă în discuție, sunt necesare anumite premise, și anume: făptuitorul să fi avut reprezentarea acțiunilor sau inacțiunilor sale și să poată fi stăpân pe ele (să nu fi acționat în condițiile iresponsabilității, intoxicației sau minorității); făptuitorul să fi avut posibilitatea să acționeze în conformitate cu cerințele legale (să nu fi fost constrâns la comiterea faptei prevăzute de legea penală, să nu se fi confruntat cu o împrejurare imprevizibilă); făptuitorul să fi avut reprezentarea caracterului ilicit al faptei (să nu se fi aflat în

eroare). Imputabilitatea se substituie astfel vinovăției consacrate ca trăsătură generală a infracțiunii de art. 17 C.p., marcând și adoptarea teoriei normative asupra vinovăției în locul teoriei psihologice care a guvernat această materie până acum. Cauzele care înlătură premisele imputabilității sunt reglementate distinct, sub denumirea de cauze de neimputabilitate.

- Capitolul IV -

INFRAȚIUNEA – FAPTĂ PREVĂZUTĂ DE LEGEA PENALĂ

Prevederea faptei în legea penală se raportează în principal la următoarele elemente: *subiectul*, *obiectul*, *latura obiectivă* și *latura subiectivă*. Spre exemplu, incriminarea omorului presupune o serie de condiții pe care trebuie să le îndeplinească orice faptă concretă pentru a fi calificată ca atare. Acestea sunt: să existe o acțiune de ucidere care determină moartea (element obiectiv), să fie comisă intenționat (element subiectiv), să fie exercitată asupra unei persoane în viață (obiect și subiect pasiv), să fie comisă de o persoană fizică sau juridică (subiect activ).

§ 1. Obiectul infracțiunii

În literatura de specialitate se face distincția între *obiectul juridic* și *obiectul material* al infracțiunii.

Prin *obiect juridic al infracțiunii* vom înțelege valoarea socială protejată de norma juridică penală și căreia i se aduce atingere prin comiterea infracțiunii (dreptul la viață în cazul omorului, dreptul la inviolabilitatea domiciliului în cazul violării de domiciliu etc.).

Obiectul material reprezintă lucrul sau ființa împotriva căruia se îndreaptă nemijlocit acțiunea sau inacțiunea ce aduce atingere obiectului juridic și care este vătămat în integritatea sa ori periclitat ca urmare a acestei acțiuni. Obiectul material poate consta într-un lucru (bunul sustras, în cazul furtului), în corpul unei persoane în viață (în cazul violului, omorului), într-un cadavru (în cazul profanării de morminte) etc.

Având în vedere faptul că nu toate infracțiunile presupun existența unui obiect material, acesta stă la baza clasificării infracțiunilor în infracțiuni materiale și infracțiuni formale. *Infracțiunile materiale* sunt faptele caracterizate de existența unui

obiect material, asupra căruia se îndreaptă acțiunea sau inacțiunea. Sunt infracțiuni materiale: omorul, furtul, violul, abuzul de încredere, ultrajul comis prin violență, tortura etc. Spre deosebire de infracțiunile materiale, *infracțiunile formale* nu presupun existența unui obiect material, în cazul lor valoarea socială ocrotită nefiind strâns legată de un anumit lucru. Suntem în prezența unei infracțiuni formale în cazul trădării, divulgării secretului profesional, evadării în formă simplă etc.

§ 2. Subiectul infracțiunii

Subiectul infracțiunii este persoana care comite acțiunea sau inacțiunea infracțională ori persoana împotriva căreia se îndreaptă această acțiune sau inacțiune. De aceea, o primă distincție care trebuie făcută în această materie vizează delimitarea *subiectului activ* de *subiectul pasiv*.

2.1. Subiectul activ al infracțiunii

Subiectul activ al infracțiunii este persoana care comite o faptă conformă faptei descrisă în norma de incriminare.

Așa cum rezultă din definiția dată, subiectul activ al infracțiunii trebuie să fie în mod necesar o persoană. Dacă în mod tradițional subiectul activ era o persoană fizică, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 278/2006, a fost consacrată și în dreptul nostru răspunderea penală a persoanei juridice, astfel că în prezent subiect activ poate fi și persoana juridică. Noul Cod penal reia în esență dispozițiile anterioare privind răspunderea penală a persoanei juridice, așa cum vom vedea într-o secțiune următoare.

În raport de subiectul activ, infracțiunile se clasifică în infracțiuni cu subiect activ general și infracțiuni cu subiect activ special.

Infracțiunile cu subiect activ general sunt cele care, potrivit normei de incriminare, pot fi comise de orice persoană, fără ca acestea să i se ceară o calitate specială. Sunt astfel de

infracțiuni: furtul, omorul, falsificarea de monede etc., ele putând fi săvârșite de orice persoană.

Infracțiunile cu subiect activ special sunt, însă, infracțiuni care nu pot fi comise decât de o persoană ce deține calitatea prevăzută în norma de incriminare. Spre exemplu, infracțiunea de dezertare nu poate fi săvârșită decât de un militar, delapidarea nu poate fi comisă decât de o persoană ce are calitatea de funcționar public care administrează sau gestionează bunuri etc.

2.2. Subiectul pasiv al infracțiunii

Subiectul pasiv al infracțiunii este persoana titulară a valorii sociale care constituie obiectul juridic al infracțiunii.

Subiectul pasiv nu trebuie confundat cu persoana prejudiciată, noțiune care desemnează orice persoană care în urma comiterii unei infracțiuni a suferit un prejudiciu. De cele mai multe ori calitatea de subiect pasiv și cea de persoană prejudiciată se întrunesc în aceeași persoană, așa cum se întâmplă în cazul furtului. Alteori însă, cele două calități aparțin unor persoane diferite. În cazul omorului, subiectul pasiv al infracțiunii este persoana ucisă, în vreme ce persoanele prejudiciate sunt, spre exemplu, persoanele aflate în întreținerea victimei.

În funcție de subiectul pasiv, distingem infracțiuni cu subiect pasiv general și infracțiuni cu subiect pasiv special. Sunt *infracțiuni cu subiect pasiv general* acele infracțiuni în cazul cărora valoarea socială ocrotită poate aparține oricărei persoane, astfel că oricine poate fi subiect pasiv. Spre exemplu, în cazul furtului, omorului, amenințării avem infracțiuni cu subiect pasiv general. Sunt *infracțiuni cu subiect pasiv special* acele infracțiuni în cazul cărora legea prevede o anumită calitate specială a subiectului pasiv. Această calitate poate determina însăși existența infracțiunii – în absența ei fapta fiind licită – așa cum se întâmplă în cazul infracțiunii de corupere sexuală a minorilor, sau poate fi cauză de agravare a răspunderii penale, spre exemplu, în cazul

infracțiunii de omor comis asupra unei femei gravide (art. 189 lit. g) N.C.p.).

§ 3. Latura obiectivă a infracțiunii

Doctrina noastră regrupează în mod tradițional sub denumirea de *latură obiectivă*, trei elemente esențiale ale incriminării tip: *acțiunea sau inacțiunea*, urmarea și raportul de cauzalitate. Vom urma și noi această structură, analizând succesiv cele trei elemente.

3.1. Acțiunea sau inacțiunea

Acțiunea este o mișcare a corpului aptă să lezeze valoarea socială protejată de norma penală. Prin mișcare corporală urmează a se înțelege, de regulă, o mișcare a membrilor, dar ea se poate de asemenea concretiza și în cuvinte, într-o schimbare a mimicii etc.

Acțiunea poate fi realizată printr-un singur act sau prin mai multe acte de executare. Spre exemplu, o persoană poate fi ucisă printr-o singură lovitură sau prin aplicarea în mod succesiv a mai multor lovituri.

Inacțiunea a fost definită ca nerealizarea unei acțiuni posibile pe care subiectul avea obligația juridică de a o realiza sau ca neefectuarea unei acțiuni așteptate din partea unei persoane.

În funcție de modalitatea de realizare a laturii obiective, infracțiunile se clasifică așadar în *infracțiuni comise*, săvârșite printr-o acțiune, și *infracțiuni omise*, comise printr-o inacțiune. La rândul lor, infracțiunile omise sunt clasificate în literatura de specialitate în *infracțiuni omise proprii* și *infracțiuni omise improprii (comise prin omisiune)*.

Infracțiunile omise proprii constau în neîndeplinirea unei obligații impuse de lege, așa cum se întâmplă în cazul nedenunțării (art. 266 N.C.p.), al omisiunii sesizării (art. 267 N.C.p.) sau al lăsării fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate (art. 203 N.C.p.). În cazul acestor infracțiuni,

inacțiunea ca modalitate de săvârșire este prevăzută explicit de legea penală.

Infracțiunile omisive improprii (comisive prin omisiune) au la bază o incriminare comisivă, dar rezultatul prevăzut de norma de incriminare poate fi în concret produs și printr-o inacțiune, fără ca aceasta să fie expres prevăzută de norma de incriminare. Astfel, ceea ce caracterizează aceste infracțiuni este faptul că subiectul nu împiedică producerea unui rezultat pe care, potrivit legii avea obligația de a-l împiedica.

Exemplu: o mamă ia hotărârea de a-l ucide pe noul născut prin neacordarea de hrană. În acest caz, deși textul de lege (art. 188 N.C.p.) prevede comiterea faptei prin acțiune - ucidere - în concret ea se poate comite și printr-o inacțiune (în speță, neacordarea de hrană).

În materia infracțiunilor comisive prin omisiune noul Cod penal aduce o modificare extrem de importantă. Codul penal din 1969 se caracteriza prin absența oricărei prevederi legale referitoare la infracțiunile comisive prin omisiune, ceea ce a făcut ca acestea să se bucure doar de recunoașterea pe cale jurisprudențială și doctrinară. Astfel, atât literatura de specialitate cât și practica judiciară admiteau asimilarea inacțiunii cu acțiunea atunci când exista o obligație legală sau contractuală de a acționa. O asemenea postură era puțin compatibilă cu exigențele principiului legalității incriminării, dat fiind că, deși legea prevedea doar acțiunea ca modalitate de comitere, în anumite situații și inacțiunea putea duce la angajarea răspunderii penale.

De aceea, noul Cod penal a adus o reglementare în materie, stabilind în ce situații inacțiunea este asimilată acțiunii.

Potrivit art. 17 N.C.p., infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când:

a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa;

b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului.

Obligația legală sau contractuală de a acționa poate decurge din:

a) o legătură naturală. Este cazul membrilor de familie, între care există obligația reciprocă de a evita producerea unor urmări vătămătoare pentru viața sau integritatea corporală. Suntem, de pildă, în prezența unei obligații legale de a acționa în cazul mamei care trebuie să îl hrănească și să îl protejeze pe noul născut, astfel că dacă ea nu își îndeplinește această obligație, iar copilul decedează vom fi în prezența unei infracțiuni de omor sau ucidere din culpă săvârșită prin inacțiune.

b) o legătură strânsă de comunitate. În acest context este avută în vedere atât „comunitatea de viață”, cât și „comunitatea de risc”, iar obligația de asistență decurge din relațiile de dependență și încredere reciprocă care trebuie să existe în astfel de împrejurări. Se va reține, pe acest temei, existența unei obligații de a acționa în cazul conviețuirii a două persoane, ori în cazul practicării în comun a unor sporturi periculoase (alpinism etc.).

c) asumarea voluntară a obligației de protecție. Pe această bază se identifică obligația de a acționa în cazul medicului ce trebuie să îl trateze pe pacientul pe care îl are în grijă, în cazul instructorului de înot în privința copiilor care urmează cursurile sub îndrumarea sa, în cazul întreținătorului care și-a asumat printr-un contract obligația de întreținere, în cazul bonei care trebuie să aibă grijă de copil în absența părinților etc.

d) obligația de control asupra unei surse de pericol. Fundamentarea unei obligații legale de a acționa în acest caz pornește de la ideea că cel ce are în stăpânire un bun ce poate prezenta un pericol pentru valorile sociale ocrotite de legea penală

este obligat să ia toate măsurile rezonabile pentru a preveni o eventuală lezare a acestor valori. Așa de pildă, deținătorul unui câine care nu utilizează lesă și botniță cu ocazia plimbării acestuia în locuri publice, răspunde pentru vătămarea corporală provocată de câine unei alte persoane.

e) acțiunea anterioară. Fundamentarea unei obligații de a acționa se poate face și pe baza unei acțiuni anterioare periculoase comise de autor. Se pornește în acest caz de la premisa că o persoană ce a comis o acțiune prin care a creat o stare de pericol pentru altul este ținută să ia toate măsurile ce se impun pentru a preveni materializarea aceluși pericol într-o urmare prevăzută de legea penală. Astfel, dacă o persoană sapă o groapă în trotuarul din fața porții pentru a remedia o defecțiune la conducta de alimentare cu apă, prin acțiunea sa creează o stare de pericol pentru integritatea fizică a celor care trec prin zonă. În consecință, dacă ulterior lasă groapa nesemnălizată și neacoperită peste noapte iar un trecător cade în groapă, cel care a săpat-o va răspunde pentru vătămarile corporale sau decesul victimei.

3.2. Urmarea

În doctrină s-a propus utilizarea fie a doi termeni distincți, fie a două sensuri – unul larg și altul restrâns – pentru noțiunea de „urmare”. Astfel, urmarea ar desemna atingerea adusă valorii sociale ocrotite (urmarea în concepția juridică), în vreme ce rezultatul sau urmarea în sens restrâns ar desemna modificarea produsă în realitatea înconjurătoare (urmarea în sens naturalistic). Pe această bază, se poate afirma că urmarea există în cazul oricărei infracțiuni, în vreme ce rezultatul ar fi specific acelor infracțiuni pentru care norma de incriminare prevede necesitatea existenței unei modificări în realitatea exterioară.

Pe baza acestei concepții se poate realiza o clasificare a infracțiunilor în funcție de urmarea produsă, făcându-se distincție

în doctrină între *infracțiunile de rezultat* și *infracțiunile de pericol*.

Infracțiunile de rezultat sunt cele care produc un rezultat material, o modificare fizică, perceptibilă în realitatea înconjurătoare. Sunt infracțiuni de rezultat omorul, furtul, vătămarea corporală etc.

Infracțiunile de pericol sunt acelea care nu presupun o urmare materială, urmarea lor concretizându-se într-o stare de pericol pentru valoarea protejată prin norma de incriminare. De pildă, constituie infracțiuni de pericol trădarea, nerespectarea regului armelor și munițiilor, amenințarea etc.

3.3. Raportul de cauzalitate

Pentru a putea vorbi de o faptă prevăzută de legea penală nu este suficient să se constate că s-a comis o acțiune sau inacțiune dintre cele prevăzute în norma de incriminare și că există rezultatul material prevăzut de aceeași normă. Este în plus necesar să se demonstreze că respectivul rezultat este consecința acțiunii sau inacțiunii, cu alte cuvinte să se constate existența unui raport de cauzalitate între acțiune și urmare.

Raportul de cauzalitate nu apare menționat explicit în norma de incriminare, și nici nu se bucură de o reglementare în partea generală a Codului penal. În consecință, noul Cod penal nu aduce modificări în sfera cauzalității și a criteriilor și teoriilor elaborate pentru stabilirea acesteia, motiv pentru care nu vom insista în acest context asupra lor, făcând trimitere la lucrările teoretice publicate sub imperiul Codului penal din 1969 care tratează această problemă.

3.4. Alte elemente din structura laturii obiective

Alături de cele trei elemente principale prezentate anterior, conținutul infracțiunii, reglementat de norma de incriminare, mai poate conține și alte elemente, privind locul, timpul, modul și

mijloacele de comitere a infracțiunii. Este evident că orice infracțiune se comite într-un anumit loc, la un anumit moment, într-un anumit mod și folosind anumite mijloace. Aceasta nu înseamnă, însă, că elementele menționate fac întotdeauna parte din conținutul legal al infracțiunii, ci doar atunci când ele sunt cerute de norma de incriminare. În acest caz, pentru a vorbi de o faptă prevăzută de legea penală, trebuie constatat că fapta s-a comis în prezența împrejurărilor menționate.

Toate aceste elemente pot apărea fie ca elemente constitutive ale infracțiunii – în absența lor fapta neatrăgând incidența legii penale – fie ca împrejurări care modifică răspunderea penală, de regulă în sensul agravării acesteia.

Spre exemplu, locul comiterii infracțiunii, este element constitutiv în cazul infracțiunii de ultraj contra bunelor moravuri (art. 375 N.C.p.) – fapta trebuind să fie comisă *în public* – și respectiv constituie element de agravare în cazul furtului săvârșit *într-un mijloc de transport în comun* (art. 229 alin. 1 lit. a) N.C.p.).

De asemenea, distrugerea bunului propriu nu constituie, de regulă, infracțiune, dar dacă aceasta se realizează prin incendiere, explozie sau alte asemenea mijloace și dacă rezultă pericol public, fapta va cădea sub incidența legii penale (art. 253 alin. 4 și 5 N.C.p.). Alteori, modul și mijloacele de comitere a infracțiunii constituie cauze de agravare a răspunderii, așa cum se întâmplă în cazul înșelăciunii comise *prin mijloace frauduloase* (art. 244 alin. 2 N.C.p.).

§ 4. Latura subiectivă a infracțiunii

În mod obișnuit, în cadrul laturii subiective doctrina română identifică un element principal - *elementul subiectiv (vinovăția)* - la care se pot adăuga uneori alte elemente - *mobilul și scopul infracțiunii*.

La rândul ei, vinovăția cunoaște mai multe forme. ***Sub acest aspect, noul Cod penal aduce o modificare, în sensul***

consacrării explicite în art. 16 N.C.p., alături de intenție și culpă, reglementate și de art. 19 C.P., a intenției depășite (praeterintenției)

4.1. Intentia

Reglementarea formelor intenției consacrată în art. 16 N.C.p. este identică cu cea conținută în art. 19 C.p., așa încât nu vom face decât succinte precizări în legătură cu aceasta.

Potrivit art. 16 N.C.p., fapta este comisă cu intenție atunci când infractorul prevede rezultatul faptei sale și dorește sau acceptă posibilitatea producerii acestuia.

4.1.1. Structura intenției

În structura intenției se pot identifica doar două elemente: *elementul intelectual și elementul volitiv.*

Elementul intelectual - denumit de legiuitorul nostru *prevedere* - se raportează, potrivit definiției din art. 16 N.C.p., doar la rezultatul faptei. În realitate, elementul intelectual presupune cunoașterea de către autor a tuturor elementelor ce caracterizează fapta prevăzută de legea penală, mai exact a tuturor elementelor de factură obiectivă de a căror întrunire depinde existența infracțiunii. Astfel, în cazul unei infracțiuni de omor, făptuitorul trebuie să știe că acțiunea sa este susceptibilă să producă moartea unei persoane, că victima este o persoană în viață etc.

Elementul volitiv reprezintă poziția subiectivă a autorului față de urmarea asupra căreia poartă factorul intelectual. Pentru a fi în prezența intenției, este necesar ca autorul să dorească sau să accepte producerea urmării ca rezultat al acțiunii sale.

Existența elementului volitiv se apreciază în raport de elementele obiective ce caracterizează starea de fapt.

Spre exemplu, stabilirea intenției de a ucide se face în funcție de instrumentul folosit pentru lezarea victimei, de zona

vizată de lovitură, de numărul și intensitatea loviturilor, de starea fizică a victimei, de raportul de forțe între autor și victimă etc. Este important de subliniat faptul că trebuie avută în vedere zona vizată de lovitură și nu zona efectiv lezată. De pildă, într-o speță s-a reținut că inculpatul a încercat să lovească victima cu sapa în cap, dar aceasta a parat lovitura cu un ciomag, astfel că a fost lovită cu sapa peste mâna cu care ținea ciomagul, fiindu-i retezat un deget. Ulterior victima a decedat ca urmare a unor complicații survenite în evoluția rănii de la deget. Importantă pentru stabilirea elementului volitiv aici este zona vizată de lovitură - în speță zona capului - și nu zona efectiv lezată, care nu conține organe vitale și care nu ar putea releva existența intenției de a ucide. În consecință, se poate spune că în speță inculpatul a acționat cu intenție.

4.1.2. Formele intenției

A) intenția directă și intenția indirectă

În funcție de intensitatea elementului volitiv raportat la urmarea prevăzută de norma de incriminare, este posibilă delimitarea celor două forme principale ale intenției: *intenția directă* și *intenția indirectă (eventuală)*.

a) Intenția directă

Intenția directă există atunci când autorul *dorește* producerea urmării prevăzute de norma de incriminare. Așa se întâmplă atunci când, spre exemplu, autorul împușcă victima în cap de la mică distanță sau îi aplică o lovitură de cuțit în zona inimii ori o lovitură de topor în cap.

Intenția directă se va reține chiar dacă producerea rezultatului nu este certă, ci doar posibilă pentru autor, în măsura în care el dorește producerea acestui rezultat. Așa de pildă, dacă victima se află la distanță mare de autor, iar acesta știe că nu este un bun trăgător cu arma, uciderea victimei prin împușcare nu este

certă. Cu toate acestea, în măsura în care autorul deschide focul asupra victimei, este posibilă reținerea intenției directe.

b) Intenția indirectă (eventuală)

Potrivit art. 16 N.C.p., intenția eventuală există atunci când autorul prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui.

În această ipoteză, autorul prevede de fapt cel puțin două urmări: o urmare pe care o dorește și care poate să fie sau să nu fie prevăzută de legea penală, și o urmare prevăzută de legea penală, pe care nu o dorește, dar a cărei realizare apare ca fiind posibilă și este acceptată de autor.

Există, de pildă, intenție eventuală în ipoteza în care inculpatul, intenționând să protejeze un teren cultivat, împotriva atacului animalelor sălbatice, îl împrejmuiește cu un gard metalic pe care îl conectează la rețeaua de distribuție a energiei electrice. Dacă o altă persoană atinge respectivul gard și decedează, se va reține în sarcina inculpatului o infracțiune de omor comisă cu intenție eventuală. În acest caz, inculpatul a prevăzut două urmări: o urmare certă și dorită, neprevăzută de legea penală – protejarea culturilor agricole – și o a doua urmare, posibilă și prevăzută de legea penală – decesul unei persoane care ar atinge gardul – urmare pe care nu a dorit-o, dar i-a fost indiferent dacă se va produce.

Este, însă, posibil ca și urmarea dorită să fie prevăzută de legea penală. Spre exemplu, inculpatul dorește să îi aplice o corecție victimei, dar datorită numărului și intensității loviturilor prevede și acceptă că victima ar putea să decedeze. În acest caz atât urmarea dorită – cauzarea de suferințe fizice victimei -, cât și urmarea acceptată – decesul – sunt prevăzute de legea penală.

B) Intenția spontană și intenția premeditată

a) Intenția spontană (repentină)

Această formă a intenției se caracterizează prin două elemente principale: hotărârea este luată într-o stare de tulburare sau emoție și ea este pusă imediat în executare. Spre exemplu, inculpatul este lovit cu pumnul de către victimă, cauzându-i-se astfel o stare de tulburare, iar acesta ripostează aplicându-i agresorului o lovitură de cuțit. Omorul comis în aceste condiții va fi caracterizat de o intenție spontană.

Intenția spontană este o cauză de atenuare a răspunderii penale și ea apare reglementată atât în partea generală a Codului - intrând în structura circumstanței atenuante a stării de provocare (art. 75 lit. a) N.C.p.) -, cât și în partea specială, de pildă în cazul infracțiunii de ucidere sau vătămare a nou-născutului comisă de către mamă (art. 200 N.C.p.).

b) Intenția premeditată

Intenția premeditată se situează pe o poziție diametral opusă față de intenția repentină. Astfel, în cazul intenției premeditate, autorul ia hotărârea în stare de relativ calm, iar până la momentul punerii ei în executare se scurge un timp mai îndelungat. Bineînțeles, pe durata acestui interval de timp, hotărârea infracțională se menține și chiar se consolidează.

Comiterea unei infracțiuni caracterizate de intenție premeditată presupune de regulă și o pregătire a acesteia, indiferent dacă pregătirea îmbracă forma unor acte materiale – procurarea de instrumente – sau intelectuale – culegerea de informații, analizarea tuturor variantelor de comitere etc. Trebuie subliniat, însă, că premeditarea nu este condiționată de efectuarea unor acte de pregătire, căci ea este posibilă și în cazul unor infracțiuni care nu sunt susceptibile de astfel de acte. Spre exemplu, în cazul unei infracțiuni comisive prin omisiune – uciderea noului-născut de către mamă prin neacordarea de hrană – nu este posibilă efectuarea de acte materiale de pregătire, dar

infracțiunea este, de regulă, premeditată. De aceea, se poate afirma că actele de pregătire nu condiționează existența premeditării, ci doar ajută la dovedirea acesteia.

Intenția premeditată atrage o agravare a răspunderii penale față de intenția în forma sa de bază, dovedind o atingere mai accentuată a valorii ocrotite de norma penală. În dreptul nostru premeditarea apare ca o circumstanță agravantă legală în cazul infracțiunii de omor calificat (art. 189 lit.a) N.C.p.).

4.2. Culpa

În dreptul nostru, potrivit art. 16 N.C.p., care reia conținutul art. 19 C.p., infracțiunea este comisă din culpă atunci când autorul prevede rezultatul faptei sale dar nu îl acceptă, socotind fără temei că nu se va produce, ori când nu prevede rezultatul deși putea și trebuia să îl prevadă.

Legiuitorul român a consacrat astfel o distincție tradițională între două principale forme ale culpei: *culpa cu prevedere* și *culpa fără prevedere*.

4.2.1. Culpa cu prevedere

Există culpă cu prevedere atunci când autorul prevede ca o posibilă urmare a faptei sale producerea unei urmări vătămătoare pentru valoarea socială ocrotită, dar consideră că această urmare nu se va produce în concret.

Exemplul clasic de culpă cu prevedere îl reprezintă cazul „aruncătorului de cuțite” de la circ, care, în realizarea numărului său, aruncă de la distanță cuțite ce urmează a se înfige într-un panou, cât mai aproape de corpul partenerului său. În acest caz, autorul prevede posibilitatea rănirii partenerului, dar consideră că această urmare nu se va realiza. Dacă totuși urmarea prevăzută survine, vom fi în prezența unei culpe cu prevedere.

Și în cazul culpei cu prevedere, la fel ca în situația intenției eventuale, autorul prevede două urmări: o urmare dorită, care

poate fi licită sau ilicită și o a doua urmare, pe care nu o dorește, considerând că ea nu se va produce. Spre exemplu, o persoană aflată la vânătoare, vede un animal la distanță mică de un coleg de vânătoare, dar decide să tragă, socotind că va reuși să evite rănirea colegului. Dacă acesta este totuși rănit, fapta va fi comisă din culpă cu prevedere. În acest caz, urmarea dorită - uciderea animalului - poate fi licită (dacă vânătoarea se desfășura legal) sau poate fi o faptă prevăzută de legea penală (dacă, de pildă, autorul nu avea permis de vânătoare), însă urmarea nedorită - rănirea colegului - este întotdeauna prevăzută de legea penală.

Criteriul de delimitare a culpei cu prevedere față de intenția eventuală formulat de doctrina noastră pornește de la faptul că în cazul culpei cu prevedere, convingerea autorului că rezultatul nu se va produce se bazează pe anumite împrejurări obiective, pe care însă, în concret, le evaluează în mod eronat. Spre exemplu, conducătorul auto care se angajează în depășire într-o curbă fără vizibilitate, prevede posibilitatea comiterii unui accident în cazul în care un autovehicul vine pe contrasens, dar nu acceptă această posibilitate, bazându-se pe împrejurări cum ar fi: cunoașterea respectivei porțiuni de drum, viteza cu care mașina răspunde la comenzi, experiența sa în conducere etc. Dacă totuși accidentul are loc, în sarcina șoferului se va reține astfel o culpă și nu o intenție eventuală.

Dacă însă neproducerea rezultatului nu este o convingere bazată pe astfel de împrejurări de factură obiectivă, ci o simplă speranță, dependentă de hazard, vom fi în prezența unei intenții eventuale.

4.2.2. Culpă fără prevedere

Potrivit art. 16 N.C.p., există culpă fără prevedere atunci când autorul nu a prevăzut rezultatul faptei sale, cu toate că trebuia și putea să îl prevadă.

Culpă fără prevedere este singura formă a vinovăției căreia îi lipsește prevederea urmării periculoase. Suntem, spre exemplu,

în prezența unei culpe fără prevedere în cazul mamei care iese din casă, uitând în cameră, la îndemâna copiilor mici, un recipient conținând o substanță toxică cu care lucrase anterior. În măsura în care unul dintre copii consumă respectiva substanță și decedează, în sarcina mamei se va reține o culpă fără prevedere, căci nu a prevăzut urmarea, deși putea și trebuia să o prevadă.

Potrivit definiției date de Codul nostru penal, pentru a fi în prezența culpei fără prevedere, pe lângă lipsa în concret a prevederii, mai trebuie constatată existența a două elemente: *obligația* de prevedere și, respectiv, *posibilitatea* de prevedere.

Obligația de prevedere se leagă de existența unei obligații de diligență impuse subiectului, obligație cuprinsă într-un act normativ sau decurgând dintr-o regulă de conduită nescrisă.

În ceea ce privește *posibilitatea de prevedere*, ea se analizează prin raportare la împrejurările concrete în care s-a desfășurat acțiunea și la caracteristicile subiective ale autorului. Se va avea astfel în vedere gradul de pregătire profesională, experiența de viață, anumite caracteristici fizice etc.

4.3. Intenția depășită (praeterintenția)

Așa cum am menționat, *noul Cod penal consacră explicit această formă mixtă a vinovăției, creată prin combinarea unor elemente aparținând intenției și culpei.*

Potrivit art. 16 alin.5 N.C.p., există intenție depășită când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului.

Spre exemplu, autorul aplică victimei o lovitură cu pumnul, iar aceasta se dezechilibrează, cade, suferă o leziune craniană și decedează. Prin urmare, în structura praeterintenției vom avea două forme de vinovăție suprapuse: o intenție, cu privire la rezultatul dorit (lovirea), și o culpă cu privire la rezultatul mai grav, efectiv produs (moartea victimei).

Trebuie subliniat în acest context faptul că pentru a fi în prezența praeterintenției este suficient ca acțiunea de bază să fie

prevăzută de legea penală, indiferent de gravitatea ei. Astfel, un simplu act de violență, susceptibil de încadrare în dispozițiile art. 193 alin.1 N.C.p., chiar comis în glumă, va intra în structura praeterintenției în măsura în care a cauzat un rezultat mai grav.

4.4. Elemente secundare în structura laturii subiective - mobilul și scopul

Scopul infracțiunii nu apare ca element constitutiv decât în situația în care el este prevăzut în mod expres în norma de incriminare, caz în care este numit și *scop special*.

Scopul, în structura incriminării, poate apărea atât ca element constitutiv al faptei de bază, cât și ca element al formei agravate. Spre exemplu, scopul este un element constitutiv în cazul infracțiunii de furt (art. 228 alin.1 N.C.p.) - dacă luarea bunului nu s-a făcut în scopul însușirii, fapta nu va constitui furt - sau în cazul asocierii în vederea comiterii de infracțiuni, căci în absența scopului ilicit, asocierea nu are relevanță penală. Scopul apare, în schimb, ca un element de agravare în cazul omorului comis pentru a înlesni sau a ascunde o altă infracțiune (art. 189 lit. d) N.C.p.).

La rândul său, *mobilul* infracțiunii - reprezentat de elementul care îl determină pe infractor să acționeze - devine un element constitutiv doar atunci când este prevăzut de norma de incriminare. La fel ca și scopul, mobilul poate apărea ca element constitutiv al formei de bază a infracțiunii sau ca o cauză de agravare. Mobilul constituie element al formei de bază a infracțiunii în cazul abuzului în serviciu (art. 297 alin.2 N.C.p.) - când îngrădirea exercițiului unor drepturi se face *pe temei de naționalitate, rasă, sex sau religie* - și reprezintă un element de agravare în cazul omorului comis *din interes material* (art. 189 lit. b) N.C.p.).

- CAPITOLUL V -

INFRAȚIUNEA - FAPTĂ NEJUSTIFICATĂ. CAUZELE JUSTIFICATIVE

§ 1. Preliminarii

Odată constatat că fapta este prevăzută de legea penală, adică întrunirea tuturor elementelor prevăzute de norma de incriminare, următorul pas în stabilirea existenței infracțiunii îl constituie stabilirea caracterului nejustificat al faptei, cu alte cuvinte a împrejurării că aceasta are caracter ilicit. Caracterul nejustificat presupune o contradicție între fapta comisă și ordinea juridică, cu alte cuvinte fapta nu este autorizată de o dispoziție legală.

Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal consacră explicit noțiunea de „cauză justificativă”. De asemenea, spre deosebire de Codul anterior care reglementa doar două dintre cauzele justificative (legitima apărare și starea de necesitate), noul Cod penal a consacrat explicit și alte două cauze justificative ce până acum erau considerate cauze extralegale – consimțământul persoanei vătămate și respectiv exercitarea unui drept și îndeplinirea unei obligații.

§ 2. Legitima apărare

Conform art. 19 alin.2 N.C.p., *este în legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.*

În reglementarea anterioară, consacrată de art. 44 alin.2 C.p., era în stare de legitimă apărare acela care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust,

îndreptat împotriva sa, a altuia sau împotriva unui interes obștesc și care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul obștesc.

Așa cum se poate observa din simpla comparare a celor două texte, ***noul Cod penal a renunțat la condiția pericolului grav produs de atac, gravitatea atacului urmând ai fi luată în calcul pentru aprecierea condiției proporționalității.*** În acest fel, se extinde posibilitatea invocării cauzei justificative a legitimei apărări și cu privire la fapte care sub reglementarea anterioară erau excluse *de plano* datorită faptului că atacul nu producea un pericol grav. Așa de pildă, dacă victima i-a aplicat inculpatului mai multe lovituri cu palma peste față, iar acesta a ripostat cu o lovitură de pumn care a determinat încetarea atacului, sub imperiul Codului penal din 1969 fapta inculpatului nu putea fi analizată pe terenul legitimei apărări, chiar dacă nu a cauzat o vătămare corporală, deoarece loviturile cu palma peste față nu puneau în pericol grav integritatea fizică a inculpatului. În baza noului Cod penal, fapta inculpatului poate fi justificată în măsura în care nu a produs urmări disproporționate în raport cu cele produse de atac.

2.1. Condițiile atacului

Așa cum rezultă din dispozițiile art. 19 alin.2 C.p., atacul trebuie să fie *material, direct, imediat, injust* și *să se îndrepte împotriva valorilor sociale arătate de art. 44*. Aceste condiții se regăseau și în reglementarea Codului penal din 1969.

a) caracterul material al atacului

Caracterul material al atacului presupune că acesta trebuie să fie exercitat prin mijloace fizice și să se îndrepte împotriva existenței fizice a valorii sociale ocrotite. Atacul este material atunci când pentru efectuarea lui se recurge la violență fizică, cu sau fără folosirea unor mijloace ofensive (arme, narcotice, animale dresate etc.). Prin urmare, atunci când agresiunea constă

exclusiv în cuvinte, scrieri nu se poate vorbi de un atac material care să legitimeze o apărare în sensul art. 19 N.C.p.

Trebuie subliniat, însă, că și omisiunea poate constitui un atac, în măsura în care ea creează un pericol pentru valoarea socială ocrotită. Așa se întâmplă în cazul angajatului societății de transport feroviar care nu schimbă macazul, din dorința producerii unui accident. Dacă o altă persoană intervine și exercită violențe asupra acestui salariat pentru a putea schimba ea macazul, vom fi în prezența unei fapte comise în legitimă apărare.

b) caracterul direct al atacului

Atacul este direct atunci când se pune în pericol nemijlocit valorarea socială ocrotită. Această condiție nu trebuie, însă, înțeleasă în sensul obligativității unui contact direct al agresorului cu obiectul care încorporează valoarea socială ocrotită. Astfel, va exista un atac direct și atunci când atacatorul încearcă să scufunde o barcă în care se află o persoană ce nu știe să înoate.

Atacul nu va fi, însă, direct în măsura în care între agresor și obiectul care încorporează valoarea ocrotită există un obstacol pe care acesta nu îl poate depăși (un zid, o poartă încuiată sau un spațiu foarte mare). Desigur, se vor avea în vedere mijloacele de atac de care dispunea în concret agresorul, pentru a decide dacă obstacolul era într-adevăr o piedică serioasă în calea acestuia.

c) caracterul imediat al atacului

Caracterul imediat al atacului presupune că acesta trebuie să fie iminent sau în curs de desfășurare. Pentru ca atacul să fie iminent, trebuie ca declanșarea lui să constituie o certitudine și nu o simplă eventualitate.

În ceea ce privește atacul în curs de desfășurare, acesta legitimează o apărare atâta timp cât nu s-a epuizat. Din momentul în care atacul a încetat nu se mai poate vorbi de o apărare legitimă.

d) caracterul injust al atacului

Caracterul injust al atacului presupune lipsa autorizării acestuia de către ordinea juridică, astfel că, atunci când actul are loc în baza legii, nu se poate vorbi de un atac injust. Chiar dacă actul în sine este autorizat de lege, caracterul just se menține doar atâta timp cât el rămâne în cadrul limitelor impuse de lege. Spre exemplu, potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, în caz de infracțiune flagrantă orice persoană poate să îl rețină pe infractor și să-l conducă înaintea autorității. Prin urmare, în acest caz, lipsirea de libertate a autorului faptei flagrante nu are caracter injust și nu poate da loc unei legitime apărări. În cazul în care, însă, persoana care l-a privat de libertate pe infractor nu îl conduce în fața autorităților judiciare și nici nu anunță prinderea acestuia, transformând reținerea într-o detențiune privată, privarea de libertate dobândește caracter injust, iar persoana astfel reținută se poate elibera.

Pe baza condiției caracterului injust al atacului, doctrina și jurisprudența noastră au concluzionat că atacul nu poate proveni decât din partea unei persoane umane, fiind exclusă invocarea legitimei apărări atunci când atacul este exercitat de un animal. Trebuie precizat aici că este vorba de acțiunea spontană a unui animal și nu de o acțiune a acestuia provocată de o persoană. Astfel, în cazul în care proprietarul unui animal determină atacarea unei persoane de către acesta, se poate vorbi de o legitimă apărare, cu precizarea că în această ipoteză atacatorul nu este animalul, ci proprietarul său, animalul fiind un simplu instrument.

e) atacul să se îndrepte împotriva uneia dintre valorile prevăzute în art. 19 alin.2 N.C.p.

În ceea ce privește sfera valorilor sociale care fac obiectul atacului și care pot fi, în consecință, apărate, aceasta nu este limitată la persoana celui ce se apără ori la o altă persoană, ci se extinde și la drepturile acestora și la interesul general. Astfel, pot fi apărate și valori ca siguranța statului, bunurile aparținând

proprietății publice sau orice alt interes important al colectivității. Valorile menționate pot fi apărute de orice persoană prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală.

2.2. Condițiile apărării

O dată constatată întrunirea elementelor care caracterizează atacul, cel atacat poate în mod justificat să se apere prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală. Cu toate acestea, posibilitatea menționată nu este nelimitată, altfel spus o stare de legitimă apărare nu justifică săvârșirea oricărei fapte penale. Pentru a beneficia de efectul justificativ, apărarea trebuie să îndeplinească, la rândul ei, câteva condiții.

a) apărarea să îmbrace forma unei fapte prevăzute de legea penală

În măsura în care nu există o faptă prevăzută de legea penală, nu se pune problema verificării caracterului nejustificat și deci nici problema identificării unei cauze justificative. Sub aspectul formei de vinovăție, această faptă se poate comite atât cu intenție cât și din culpă, fiind necesar doar ca persoana care se apără să aibă cunoștință de existența atacului și să acționeze animată de dorința de a se apăra.

b) apărarea să fie necesară

Necesitatea apărării este o formulă generică, ce regroupează la rândul ei mai multe condiții. Astfel, în primul rând, necesitatea apărării impune cerința ca ea să intervină în intervalul de timp cât atacul este imediat, adică din momentul când acesta a devenit iminent și până la încheierea atacului. Dacă riposta intervine după ce atacul a fost încheiat, nu mai vorbim de o apărare, ci de o răzbunare, care nu poate pretinde o justificare.

În același timp, necesitatea apărării presupune că ea trebuie să aibă caracter idoneu, cu alte cuvinte, să fie aptă prin natura ei să înlăture atacul.

Caracterul necesar al apărării nu implică însă faptul că ea trebuie să fie singura posibilitate de a înlătura atacul. În măsura în care persoana atacată are la dispoziție mai multe posibile mijloace de respingere a atacului, ea poate în principiu uza de oricare dintre ele, sub rezerva respectării condiției proporționalității.

c) apărarea trebuie să fie proporțională cu gravitatea atacului

Fapta săvârșită în apărare trebuie să prezinte o gravitate mai mică sau aproximativ egală cu cea a atacului. Desigur că nu este vorba aici de un calcul matematic, ci de o apreciere globală, așa cum se putea ea realiza în condițiile atacului.

Examenul de proporționalitate trebuie să pornească de la urmările celor două acțiuni, adică urmarea pe care cel mai probabil ar fi produs-o atacul și urmarea produsă în urma apărării. Trebuie însă avute în vedere și valorile sociale în conflict, mijloacele utilizate în atac și apărare, raportul de forțe dintre agresor și victimă precum și toate circumstanțele în care s-a desfășurat atacul.

2.3. Efectele legitimei apărări

Întrunirea tuturor condițiilor analizate anterior face ca fapta comisă să fie justificată. Așa fiind, pentru o faptă comisă în legitimă apărare nu este posibilă aplicarea unei sancțiuni sau a altei măsuri cu caracter penal (măsuri de siguranță).

În plus, legitima apărare înlătură și răspunderea civilă pentru prejudiciul suferit de atacator. Mai mult decât atât, va fi exclusă răspunderea civilă și pentru prejudiciul cauzat prin deteriorarea instrumentelor sau mijloacelor folosite la desfășurarea atacului, chiar dacă nu aparțin atacatorului. Dacă, spre exemplu, atacatorul s-a folosit de un câine care nu îi aparținea și acesta a fost ucis, persoana care a beneficiat de efectul justificativ al legitimei apărări nu va fi ținută să repare prejudiciul astfel suferit de proprietarul câinelui. Acesta se va

putea însă îndrepta împotriva atacatorului, potrivit dreptului comun.

2.4. Legitima apărare prezumată

Conform art. 19 alin.3 N.C.p., *se prezumă a fi în legitimă apărare, în condițiile alin.2, acela care comite fapta pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuință, încăpere, dependență sau loc împrejmuit ținând de aceasta, fără drept, prin violență, viclenie, efracție sau alte asemenea modalități nelegale ori în timpul nopții.*

Textul reia în principiu reglementarea conținută în art. 44 alin.2¹ C.p. (introdus prin Legea nr. 169/2002 și modificat prin Legea nr. 247/2005), potrivit căreia se prezumă că este în legitimă apărare și acela care săvârșește fapta pentru a respinge pătrunderea fără drept a unei persoane prin violență, viclenie, efracție sau prin alte asemenea mijloace, într-o locuință, încăpere, dependență sau loc împrejmuit ori delimitat prin semne de marcare.

Cel puțin două modificări pot fi remarcate între cele două reglementări. Astfel:

- *textul noului Cod penal restrânge sfera spațiilor protejate de prezumția de legitimă apărare la spațiile legate direct de o locuință, înlăturând incidența prezumției în cazul altui loc împrejmuit ori delimitat prin semne de marcare.* Într-adevăr, nu există nicio rațiune pentru a admite incidența prezumției în cazul pătrunderii, de pildă, pe terenuri agricole situate în extravilanul localității.

- *textul noului Cod penal consacră o nouă ipoteză în care prezumția devine incidentă – situația în care pătrunderea se face în spațiile menționate în timpul nopții. În acest caz, nu mai este necesar ca pătrunderea să fie făcută în modalitățile arătate (violență, efracție etc.).* În consecință, prezumția devine aplicabilă și atunci când cineva pătrunde noaptea în curtea locuinței, profitând de faptul că proprietarul a uitat să încuie poarta.

La fel ca în vechea reglementare, și în noul Cod penal este vorba de o prezumție relativă, ce are drept consecință o răsturnare a sarcinii probei, în sensul că nu persoana care invocă legitima apărare trebuie să dovedească îndeplinirea condițiilor cerute de lege cu privire la atac și apărare, ci parchetul trebuie să probeze eventuala neîndeplinire a acestor condiții. Prin urmare, instituirea prezumției de legitimă apărare nu înlătură cerința îndeplinirii tuturor condițiilor prevăzute de lege pentru atac. Astfel, prezumția de legitimă apărare este înlăturată atunci când s-a stabilit că inculpatul și-a dat seama că nu era vorba de un atac (intrusul a pătruns din eroare în curtea sa, fiind în stare de ebrietate), sau că apărarea era vădit disproporționată față de atac.

Mai trebuie precizat că apărarea legitimă prezumată de art. 19 alin.3 N.C.p. poate fi exercitată nu doar de proprietarul locuinței sau de cel care o folosește, ci de orice persoană care sesizează încercarea de pătrundere sau pătrunderea fără drept în spațiile arătate.

§ 3. Starea de necesitate

Potrivit art. 20 alin.2 N.C.p., *este în stare de necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol imediat și care nu putea fi înlăturat altfel, viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat.*

Textul noului Cod penal reia în linii generale reglementarea anterioară conținută în art. 45 alin.2 C.p., conform căruia este în stare de necesitate acela care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol iminent și care nu putea fi înlăturat altfel viața, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altuia sau un bun important al său ori al altuia sau un interes obștesc.

La fel ca și în cazul legitimei apărări, pentru a se putea invoca starea de necesitate, trebuie întrunite mai multe condiții, referitoare la starea de pericol și respectiv la acțiunea de salvare.

3.1. Condițiile stării de pericol

a) pericolul trebuie să fie iminent

Caracterul iminent al pericolului presupune că acesta trebuie să fie pe punctul de a produce urmarea vătămătoare pentru valoarea socială protejată. Pentru examinarea caracterului iminent al pericolului, judecătorul trebuie să se plaseze la momentul comiterii acțiunii, evaluând situația așa cum ar fi făcut-o un om obișnuit, cu cunoștințele sale și cu cele de care dispunea autorul, chiar dacă ulterior s-a dovedit că pericolul în realitate nu s-ar fi produs. Dacă la momentul comiterii acțiunii pericolul dispăruse, nu se mai poate reține starea de necesitate. Spre exemplu, în cazul unui naufragiu, se află în stare de necesitate persoana care lovește o altă persoană pentru a-i lua colacul de salvare. Dacă însă, la momentul când aplică lovitura autorul primise deja o vestă de salvare, pericolul iminent pentru viața sa trecuse, astfel că fapta de a lua și colacul de salvare al victimei nu mai este comisă în stare de necesitate.

b) pericolul să fie inevitabil

Caracterul inevitabil al pericolului presupune că acesta nu ar fi putut fi înlăturat altfel decât prin comiterea faptei prevăzute de legea penală. Cu alte cuvinte, comiterea faptei trebuie să fie singura soluție de a salva valoarea socială amenințată de pericol. În măsura în care pericolul putea fi înlăturat fără a se recurge la o faptă penală, starea de necesitate este exclusă. Așa se pildă, un toxicoman nu va putea invoca starea de necesitate în cazul unui furt comis pentru a-și putea procura doza zilnică, întrucât starea de pericol rezultată din neadministrarea dozei putea fi înlăturată prin prezentarea la un centru de asistență pentru toxicomani.

În măsura în care autorul dispune de mai multe posibilități de a înlătura pericolul, dar toate presupun săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, salvarea trebuie să se facă prin comiterea faptei mai puțin grave.

c) pericolul să nu fi fost creat în mod intenționat de cel care invocă starea de necesitate

Astfel, o persoană care incendiază intenționat imobilul în care se află, nu poate invoca starea de necesitate cu privire la o faptă de ucidere a unei alte persoane, comisă pentru a se putea salva din incendiu. În acest caz, nu este necesar ca autorul să fi dorit provocarea stării de necesitate – în exemplul nostru nu este necesar ca el să fi dorit uciderea persoanei în cauză și să fi provocat incendiul ca pretext pentru aceasta – fiind suficient ca intenția să existe cu privire la urmarea care constituie starea de pericol (în cazul nostru, incendierea).

În măsura în care pericolul nu a fost provocat de către cel care invocă starea de necesitate, are mai puțină importanță originea acestuia. Astfel, el poate fi creat *de o forță a naturii* – spre exemplu, un trăsnet lovește un copac provocând un incendiu, iar pentru a preveni extinderea lui se defrișează o anumită suprafață de pădure –, *de acțiunea unui animal* – spre exemplu, un cal speriat se îndreaptă în viteză spre un grup de copii, astfel că o persoană care vede de la distanță incidentul îl împușcă, – *de anumite mijloace tehnice* – spre exemplu, sistemul de frânare al unei garnituri de tren de marfă se defectează, așa încât pentru a evita deraierea într-o zonă populată garnitura este aruncată în aer etc.

d) pericolul să amenințe una dintre valorile arătate în art. 20 alin.2

Potrivit textului menționat, pericolul poate să privească viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general.

În ceea ce privește valorile patrimoniale vizate de pericol, textul folosește o formulare generică, referindu-se la „un bun important al său sau al altei persoane”. Importanța bunului este o chestiune de apreciere în concret, dar ceea ce trebuie reținut este faptul că această importanță nu se apreciază numai în raport de valoarea economică a bunului în sine. Spre exemplu, poate fi un astfel de bun important un înscris susceptibil de a fi folosit ca probă într-un proces, sau un înscris care consemnează anumite drepturi ale deținătorului ori îi conferă o anumită vocație (de pildă, un testament olograf).

3.2. Condițiile acțiunii de salvare

Pentru a beneficia de justificarea atrasă de starea de necesitate, acțiunea de salvare trebuie să îndeplinească la rândul ei mai multe condiții.

a) acțiunea de salvare să fie comisă cu intenția de a înlătura pericolul

Am arătat și în cazul legitimei apărări că este necesară nu doar întrunirea în plan obiectiv a condițiilor stării de pericol, ci și constatarea unui element subiectiv, respectiv conștientizarea acestui pericol de către cel care acționează și voința lui de a-l înlătura. În măsura în care autorul prin fapta sa a înlăturat un pericol, fără a avea însă cunoștință de acest lucru, nu se poate reține starea de necesitate.

Această condiție nu implică însă inadmisibilitatea reținerii stării de necesitate în cazul infracțiunilor din culpă. Ceea ce impune condiția analizată este ca acțiunea comisă să fie menită să înlătore pericolul.

b) acțiunea de salvare să fie singura cale de evitare a pericolului

Astfel, dacă o persoană poate scăpa prin fugă de pericol, comiterea unei fapte prevăzute de legea penală nu este justificată.

În plus, în măsura în care acțiunea nu era susceptibilă de a înlătura pericolul, ci doar a fost comisă în contextul acestuia, nu se poate vorbi de o stare de necesitate.

c) acțiunea de salvare să nu producă o urmare vădit mai gravă decât aceea pe care ar fi produs-o pericolul

Această condiție reprezintă reflectarea cerinței proporționalității în materia stării de necesitate.

Astfel, la fel ca și în cazul legitimei apărări, nu este posibilă sacrificarea unei vieți pentru salvarea unor bunuri sau drepturi patrimoniale.

Așa cum s-a subliniat în doctrină, aprecierea condiției proporționalității nu se poate face doar pe baza unei evaluări *in abstracto* a valorilor sociale aflate în conflict. Astfel, trebuie avute în vedere, pe lângă valoarea intrinsecă a interesului salvat și a celui sacrificat, caracterul reparabil sau ireparabil al prejudiciului cauzat, importanța socială a bunului, șansele reale de salvare a uneia dintre valorile sociale în conflict etc.

Legiitorul nostru a lăsat o marjă de apreciere considerabilă în favoarea celui care invocă starea de necesitate în ceea ce privește aprecierea proporționalității, dat fiind că este exclusă reținerea cauzei justificative doar atunci când fapta a produs urmări *vădit* mai grave decât urmările probabile ale pericolului.

d) persoana care a comis acțiunea de salvare să nu fi avut obligația de a se sacrifica

Există anumite profesii sau ocupații care presupun o obligație implicită de a înfrunta anumite riscuri specifice exercitării lor. Astfel, un pompier este obligat să suporte riscurile care decurg din stingerea unui incendiu, salvatorii marini sau montani suportă riscurile acțiunilor de salvare, medicul suportă riscul de a cădea victimă unei maladii contagioase etc.

Existența unei asemenea obligații de sacrificiu nu implică, însă, excluderea *de plano* a persoanelor în cauză din sfera de

aplicare a stării de necesitate. În primul rând, atunci când intervin pentru salvarea unui terț, ei acționează de regulă în stare de necesitate. Așa de pildă, pompierul care, pentru a salva o persoană dintr-un incendiu, distruge bunuri ale altei persoane, nu va răspunde pentru fapta de distrugere, aceasta fiind comisă în stare de necesitate.

Limitarea pe care o impune această condiție este aceea că persoana care avea obligația de a înfrunta pericolul nu va putea invoca starea de necesitate când a acționat *pentru a se salva pe sine* cu încălcarea obligațiilor care îi reveneau. Așa de pildă, pompierul nu se află în stare de necesitate atunci când provoacă moartea unei persoane pentru a putea să coboare el pe scara de incendiu spre a se salva.

3.3. Efectele stării de necesitate

La fel ca și în cazul legitimei apărări, în ipoteza stării de necesitate suntem în prezența unei cauze justificative, care înlătură deci orice posibilitate de aplicare a unei sancțiuni sau a altei măsuri cu caracter penal.

Cu toate acestea, există o diferență importantă față de legitima apărare, în planul răspunderii civile. În cazul legitimei apărări prejudiciul era produs în dauna atacatorului, adică a celui care a comis o faptă nejustificată. În situația stării de necesitate, prejudiciul se produce de cele mai multe ori în dauna unui terț care nu are nimic comun cu pericolul creat. De aceea și soluția trebuie să fie diferită. Așa cum arătam deja, în cazul faptei comise în stare de necesitate persoana care a efectuat acțiunea de salvare a bunului propriu este ținută să îl despăgubească pe terț pentru prejudiciul suferit de acesta în urma acțiunii de salvare.

În ipoteza în care acțiunea de salvare a fost efectuată de un terț, cel în favoarea căruia s-a intervenit va trebui să îl despăgubească pe cel care a suferit prejudiciul, salvatorul neintrând în vreun raport de drept civil cu acesta din urmă.

§ 4. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații

Potrivit art. 21 N.C.p., este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

(2) Este de asemenea justificată fapta prevăzută de legea penală, constând în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală.

Este o cauză justificativă consacrată explicit de noul Cod penal, sub imperiul Codului din 1969, ea constituind o cauză extralegală, astfel că noua reglementare nu are corespondent în dispozițiile acestui cod.

Caracterul său justificativ își are fundamentul în unitatea ordinii juridice, căci nu ar fi de conceput ca o activitate autorizată sau ordonată de o normă juridică să fie considerată ilicită de către o altă normă.

În ceea ce privește exercitarea unui drept, în doctrină se arată că acesta își poate avea izvorul atât într-o lege în sens restrâns, cât și în alte acte normative (hotărâri, acte administrative individuale) sau în cutumă.

Cu titlu exemplificativ, ne vom opri în cele ce urmează asupra câtorva situații în care exercitarea unui drept apare ca o cauză justificativă.

a) dreptul de corecție al părinților asupra copiilor minori

Considerat de majoritatea doctrinei ca un drept de sorginte cutumiară, dreptul părinților de a aplica unele corecții de mică gravitate copiilor lor, este susceptibil de a înlătura caracterul ilicit în cazul unor fapte de gravitate redusă (amenințarea etc.).

Având în vedere modificările legislative din ultimii ani cu incidență în domeniul protecției drepturilor copilului, trebuie să admitem că în prezent în sfera dreptului de corecție nu se mai

poate include și dreptul de a exercita violențe fizice, chiar de mică intensitate (art. 193 alin. 1 N.C.p.), astfel că acestea vor trebui considerate ca fapte nejustificate și atunci când au fost comise în cadru familial și în legătură cu educarea minorului.

Dreptul de corecție poate fi delegat de către părinți în favoarea altor persoane (educatori, persoane în grija cărora este lăsat minorul), dar nu poate fi exercitat de persoane străine.

b) autorizarea oficială

De cele mai multe ori absența unei autorizări din partea organului de stat competent apare ca un element constitutiv al infracțiunii, astfel că autorizarea înlătură însăși prevederea faptei în legea penală. În ipoteza în care legiuitorul nu a prevăzut acest element constitutiv, existența unei autorizări are semnificația unei cauze justificative. Așa de pildă, exhumarea unui cadavru întrunește elementele constitutive ale faptei prevăzute de art. 383 N.C.p., însă atunci când s-a efectuat cu autorizația emisă de organul de stat competent, nu va avea caracter ilicit și, deci, nu va constitui infracțiune.

c) exercitarea unor drepturi ale creditorului

Spre exemplu, dreptul de retenție, recunoscut de doctrină și jurisprudență în favoarea creditorului cu privire la bunul debitorului până la executarea obligațiilor născute în legătură cu lucrul respectiv, constituie o cauză justificativă în cazul faptei de abuz de încredere (art. 238 N.C.p.) comisă în modalitatea refuzului de restituire.

În ceea ce privește *îndeplinirea unei obligații*, aceasta poate avea semnificația unei cauze justificative, indiferent dacă este vorba de o obligație izvorâtă direct dintr-o normă juridică sau dintr-o dispoziție a autorității.

Spre exemplu, fapta de a demola un imobil aparținând altei persoane întrunește elementele constitutive ale distrugerii prevăzută de art. 253 N.C.p. Dacă însă demolarea se face pentru punerea în executare a unei hotărâri judecătorești emise în acest

sens, fapta nu va contraveni ordinii juridice și nu va constitui infracțiune.

Atunci când ordinul de a comite fapta prevăzută de legea penală a fost emis de o autoritate, executarea sa constituie deci cauză justificativă, cu excepția situației în care ordinul este vădit ilegal. Prin urmare, executarea unui ordin ilegal intră și ea sub incidența cauzei justificative, în măsura în care ordinul nu este vădit ilegal. Spre exemplu, punerea în executare a unui mandat de arestare emis de judecător nu atrage răspunderea penală a celui care l-a executat, chiar și atunci când arestarea a fost dispusă cu încălcarea regulilor de competență materială (ordin nelegal). Dacă însă arestarea a fost dispusă de primarul localității, ordinul este vădit ilegal și nu poate constitui o cauză justificativă pentru cel care l-a executat.

§ 5. Consimțământul persoanei vătămate

Potrivit art. 22 N.C.p., este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită cu consimțământul persoanei vătămate, dacă aceasta putea să dispună în mod legal de valoarea socială lezată sau pusă în pericol.

(2) Consimțământul persoanei vătămate nu produce efecte în cazul infracțiunilor contra vieții, precum și atunci când legea exclude efectul justificativ al acestuia.

Suntem și de această dată în prezența unei cauze justificative nou-introduse, dispozițiile art. 22 N.C.p. neavând corespondent în Codul penal din 1969.

Trebuie precizat de la început, consimțământul persoanei vătămate poate îndeplini mai multe funcții. El poate constitui o cauză de înlăturare unui element constitutiv al infracțiunii, atunci când absența consimțământului apare ca un astfel de element. Spre exemplu, furtul este luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia *fără consimțământul acestuia* (art. 228 N.C.p.).

O altă posibilă funcție a consimțământului, care ne interesează în acest context, constă în aptitudinea sa de a înlătura în anumite cazuri caracterul nejustificat al faptei, cu alte cuvinte de a opera ca și cauză justificativă. Astfel, consimțământul apare ca o cauză justificativă în cazul acelor infracțiuni prin care se protejează o valoare al cărei purtător este persoana fizică sau juridică subiect pasiv și de care acest subiect poate dispune.

Condiții de valabilitate a consimțământului:

a) consimțământul trebuie să fie valabil exprimat

Aceasta înseamnă în primul rând că titularul valorii sociale ocrotite trebuie să fie o persoană care înțelege semnificația actului său de dispoziție și îl face în cunoștință de cauză. Valabilitatea consimțământului nu este, însă, condiționată de existența capacității de exercițiu din dreptul civil. În acest sens s-a pronunțat și practica noastră judiciară cu privire la delimitarea infracțiunii de viol față de cea de act sexual cu un minor, reținând violul atunci când datorită vârstei victima nu avea reprezentarea actului pe care îl comite, fără a face, însă, vreo referire la capacitatea civilă.

Nu există, însă, de regulă, condiții referitoare la forma pe care consimțământul trebuie să o îmbrace, el fiind valabil indiferent dacă a fost exprimat în formă orală sau scrisă. Mai mult, consimțământul poate fi chiar tacit, în măsura în care constă într-un comportament univoc al titularului dreptului. Spre exemplu, de față cu proprietarul unui bun, cineva îl distruge, iar proprietarul nu face nimic pentru a-l împiedica sau dezaproba.

Totuși, în anumite cazuri, datorită importanței valorii sociale ocrotite și a riscului comiterii unor abuzuri, consimțământul trebuie să îmbrace o anumită formă cerută de lege. Așa de pildă, art. 144 din Legea nr. 95/2006 impune în materia prelevării și transplantului de țesuturi și organe umane o serie de condiții de formă pentru consimțământ. Astfel, acesta

trebuie dat în formă scrisă, conform unui model stabilit prin lege, cu avizul comisiei de avizare a donării etc.

b) consimțământul trebuie să fie actual

Această condiție implică faptul că el trebuie să existe la momentul comiterii infracțiunii – deci să fie exprimat până cel târziu la momentul primului act de executare – și să se mențină pe toată perioada comiterii acțiunii. O ratificare ulterioară a actului comis nu echivalează cu un consimțământ.

c) consimțământul trebuie să privească o valoare socială de care titularul poate dispune

Această condiție constituie nucleul problematicii referitoare la validitatea consimțământului ca și cauză justificativă și, în același timp, principala limită în privința sferei faptelor cu privire la care poate opera.

Se consideră ca fiind disponibile acele drepturi care nu prezintă o imediată utilitate socială și care sunt recunoscute de stat în primul rând pentru a asigura confortul individului. Astfel, este exclusă relevanța ca și cauză justificativă a consimțământului în cazul faptelor care aduc atingere unui interes colectiv, așa cum se întâmplă în cazul infracțiunilor contra siguranței statului, contra înfăptuirii justiției, contra sănătății publice etc.

Constituie, în schimb, drepturi disponibile majoritatea drepturilor patrimoniale. Astfel, în principiu, orice proprietar poate consimți ca bunul său să fie distrus de o altă persoană. Există, însă, și o excepție. Atunci când legea incriminează distrugerea bunului propriu de către însuși proprietar, consimțământul este inefficient, pentru că proprietarul nu poate transmite altuia un drept pe care nu îl are.

În ceea ce privește drepturile intim legate de persoana titularului, situația este mult mai complexă. Se consideră în majoritatea sistemelor juridice actuale ca fiind indisponibil dreptul la viață, eutanasia fiind sancționată și în dreptul nostru.

Alte drepturi individuale (sănătate, integritate corporală, libertate, demnitate, onoare) sunt considerate drepturi disponibile în principiu, în măsura în care consimțământul dat nu are ca efect o sacrificare totală a dreptului în cauză sau nu este contrar ordinii publice sau bunelor moravuri.

d) consimțământul trebuie să provină de la titularul valorii sociale ocrotite

Spre exemplu, în cazul infracțiunilor contra familiei, consimțământul este lipsit de efecte, pentru că titularul valorii sociale ocrotite este societatea și nu unul dintre soți. De aceea, consimțământul soției pentru încheierea de către soț a unei noi căsătorii nu justifică infracțiunea de bigamie.

Cel mai adesea, consimțământul este exprimat personal de către autor, dar nu este exclusă *de plano* nici posibilitatea exprimării consimțământului printr-un reprezentant. Așa de pildă, proprietarul unui bun poate delega unui administrator dreptul de a consimți la distrugerea acestuia. Există însă și valori sociale intime legate de persoana titularului, în cazul cărora consimțământul nu se poate exprima de o altă persoană. Spre exemplu, consimțământul mamei ca un bărbat să aibă un raport sexual cu fiica sa nu are nicio valoare în lipsa consimțământului personal al fiicei.

e) consimțământul să fie determinat

Consimțământul nu este valabil atunci când urmările acțiunii consimțite nu pot fi determinate anterior comiterii faptei. Nu este, însă, incompatibilă cu condiția caracterului determinat al consimțământului, efectuarea acțiunii de către un număr nedeterminat de persoane, dacă aceasta a fost voința titularului dreptului. Spre exemplu, proprietarul unei livezi anunță că oricine poate să culeagă fructele rămase în livadă.

În măsura în care aceste condiții sunt reunite, trebuie recunoscute consimțământului persoanei vătămate efecte similare oricărei cauze justificative. Așa fiind, fapta nu va constitui

infracțiune. Mai mult, având în vedere că eventualul prejudiciu se produce în dauna celui care a consimțit la comiterea faptei, nu se va putea angaja nici răspunderea civilă în sarcina celui care a comis acțiunea consimțită.

- CAPITOLUL VI -

INFRAȚIUNEA – FAPTĂ IMPUTABILĂ PERSOANEI CARE A COMIS-O. CAUZELE DE NEIMPUTABILITATE

§ 1. Preliminarii

Prevederea în legea penală și caracterul nejustificat presupun deci constatarea faptului că o anumită conduită umană, conformă cu cea descrisă într-o normă din partea specială, are caracter ilicit, contravenind ordinii juridice. Pentru ca autorul acestei conduite să poată fi sancționat, e necesară stabilirea faptului că el este personal răspunzător de comiterea faptei, motiv pentru care celor două categorii juridice deja analizate, li se adaugă o a treia categorie - *imputabilitatea*.

Imputabilitatea presupune că autorului faptei i se poate reproșa comiterea acesteia, cu alte cuvinte ea apare ca un reproș făcut autorului pentru alegerea sa de a încălca legea, cu toate că putea să i se conformeze.

Pentru existența imputabilității sunt necesare trei condiții esențiale: *responsabilitatea, cunoașterea caracterului ilicit al faptei și exigibilitatea unei conduite conforme normei juridice*. Fiecare dintre aceste premise poate fi înlăturată în prezența anumitor împrejurări, numite *cauze de neimputabilitate*.

Noțiunea de cauze de neimputabilitate nu era folosită de Codul penal din 1969, care le includea, împreună cu cauzele justificative, în categoria generală a cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei.

Spre deosebire de cauzele justificative care produc efecte *in rem* și se răsfrâng și asupra participanților, cauzele de neimputabilitate produc efecte *in personam*, cu excepția cazului fortuit care presupune o imposibilitate generală și obiectivă de prevedere.

§ 2. Responsabilitatea. Cauzele care înlătură responsabilitatea

Ca prim element al imputabilității, responsabilitatea presupune aptitudinea subiectului de a adopta o conduită conformă cu exigențele ordinii juridice, cu alte cuvinte, capacitatea de a înțelege natura și urmările faptei sale și de a-și dirija conduita în consecință. De aceea, existența responsabilității presupune un anumit grad de maturizare a persoanei umane dar și o stare bio-psihică de natură a-i permite subiectului să cunoască semnificația actului său și să își dirijeze într-un anumit mod conduita.

La fel ca și Codul penal din 1969, ***noul Cod penal reglementează trei cauze care exclud responsabilitatea: minoritatea, iresponsabilitatea și intoxicația (beția).***

2.1. Minoritatea

Potrivit art. 27 N.C.p., *nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de un minor, care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condițiile legale pentru a răspunde penal.* Textul reia dispozițiile art. 50 C.p., singura modificare constând în introducerea noțiunii de imputabilitate.

În acest caz autorul nu îndeplinește condițiile pentru a i se face reproșul privind comiterea faptei, dată fiind insuficiența sa dezvoltare psiho-fizică, ce nu îi permite să înțeleagă semnificația socială a faptelor sale.

Potrivit art. 113 N.C.p., capacitatea penală a minorului se determină în mod diferit, în funcție de vârsta acestuia. Astfel, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal, minorul cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a lucrat cu discernământ, iar minorul care a împlinit 16 ani răspunde penal.

Prin urmare, în cazul minorului cu vârsta sub 14 ani, operează o prezumție absolută în sensul lipsei discernământului, prezumție nesusceptibilă de proba contrară indiferent de gradul de

dezvoltare psiho-fizică a minorului și indiferent de natura infracțiunii comise. Prin urmare, în acest caz, minorul nu va răspunde penal niciodată, fără excepție. Totuși, conform art. 80 din Legea nr. 272/2004 privind promovarea drepturilor copilului, în acest caz, la propunerea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate administrativ-teritorială se găsește copilul, se va lua fie măsura *plasamentului*, fie cea a *supravegherii specializate*.

Organul competent a dispune asupra măsurii este *Comisia pentru Protecția Copilului*, dacă există acordul părinților/reprezentantului legal al copilului, respectiv *instanța*, dacă acest acord lipsește.

În cazul minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, operează tot o prezumție a lipsei discernământului, dar această prezumție poate fi răsturnată prin dovada contrară, adică prin proba existenței discernământului. Existența discernământului se stabilește pe baza concluziei unei expertize de specialitate și ea se raportează întotdeauna la fapta concretă. De aceea, este posibil ca, în ipoteza comiterii de către minor a mai multor fapte prevăzute de legea penală, în raport cu unele să se constate prezența discernământului, iar în raport cu altele să se stabilească absența acestuia.

În fine, în cazul minorului care a împlinit vârsta de 16 ani, operează o prezumție în sensul existenței discernământului. Aceasta nu înseamnă că responsabilitatea minorului aflat în această situație nu ar putea fi înlăturată în temeiul intoxicației sau al iresponsabilității, la fel cum se întâmplă și în cazul majorului.

În ipoteza în care minorul a început comiterea unei fapte cu durată de consumare înainte de împlinirea vârstei de 14 ani și a continuat, cu discernământ, comiterea faptei după acest moment, el va răspunde numai pentru actele săvârșite după împlinirea vârstei de 14 ani. Face excepție infracțiunea progresivă în cazul căreia, pentru angajarea răspunderii penale a minorului este necesar ca acțiunea să fi fost comisă în perioada în care a acționat cu discernământ.

2.2. Iresponsabilitatea

Potrivit art. 28 N.C.p., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu putea să le controleze, fie din cauza unei boli psihice, fie din alte cauze.

Textul reia, fără modificări de fond, dispozițiile art. 48 C.p., conform cărora nu constituia infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă făptuitorul, în momentul săvârșirii faptei, fie din cauza alienației mintale, fie din alte cauze, nu putea să își dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu putea fi stăpân pe ele.

Starea de iresponsabilitate se poate datora, potrivit art. 28 N.C.p. și *altor cauze* decât o afecțiune psihică. În categoria acestor cauze se includ, de pildă, somnul, somnambulismul, stările hipnotice etc. Spre exemplu, o persoană care în timpul somnului rostește cuvinte amenințătoare la adresa altei persoane nu va răspunde pentru o infracțiune de amenințare. Aceste stări, pentru a înlătura imputabilitatea, trebuie să nu fi fost anume provocate de către autor. Nu se includ în categoria altor cauze acele împrejurări care au fost reținute de legiuitor ca și cauze autonome de înlăturare a imputabilității, așa cum se întâmplă în cazul minorității și intoxicației.

Atunci când iresponsabilitatea se datorează unei boli psihice, ea poate să fie permanentă sau temporară (perioadele de luciditate alternând cu cele de iresponsabilitate), astfel că trebuie constatat pentru fiecare infracțiune în parte dacă starea de iresponsabilitate a fost prezentă la momentul comiterii ei.

În cazul infracțiunilor cu durată de consumare, iresponsabilitatea trebuie să existe pe toată perioada comiterii infracțiunii, în caz contrar autorul răspunzând pentru partea din acțiune comisă în stare de responsabilitate.

Referitor la efectele iresponsabilității, așa cum am anticipat deja, ea înlătură cea de-a treia trăsătură generală a

infracțiunii - imputabilitatea - excluzând astfel posibilitatea aplicării unei pedepse sau măsuri educative. În schimb, iresponsabilitatea nu afectează caracterul nejustificat, făcând astfel posibilă aplicarea unor măsuri de siguranță (spre exemplu, internarea medicală).

2.3. Intoxicația

Conform art.29 N.C.p., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu putea să le controleze, din cauza intoxicării involuntare cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive.

Potrivit art. 49 C.p., nu constituia infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă făptuitorul, în momentul săvârșirii faptei, se găsea, datorită unor împrejurări independente de voința sa, în stare de beție completă produsă de alcool sau de alte substanțe.

Între cele două texte nu există deosebiri de fond, noul Cod penal preferând noțiunea de *intoxicație* în locul *beției* pentru a acoperi și din punct de vedere terminologic întregul conținut al acestei cauze de neimputabilitate. Într-adevăr, starea avută în vedere de textul legal poate surveni nu doar în urma consumului de alcool, ci și ca efect al consumului de droguri sau de alte substanțe în afara alcoolului și drogurilor, așa cum se întâmplă în cazul administrării unor medicamente susceptibile de a produce un efect similar.

Așa cum rezultă din textul legal, *intoxicația involuntară completă* este singura formă care înlătură responsabilitatea. Ea survine atunci când subiectul a ajuns în mod involuntar să consume substanțele care i-au provocat această stare, dar și în situația în care subiectul a consumat voluntar substanțele respective, dar s-a aflat în eroare cu privire la natura sau efectele lor.

§ 3. Cunoașterea caracterului nejustificat al faptei. Eroarea

3.1. Aspecte generale

Pentru a putea constata imputabilitatea, este necesar ca subiectul să fie responsabil, adică să aibă capacitatea de a-și reprezenta semnificația actelor sale. Atunci când imaginea pe care subiectul și-a format-o despre un anumit element nu corespunde realității, ne aflăm în prezența unei erori.

Potrivit art. 30 N.C.p: Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și faptelor săvârșite din culpă pe care legea penală le pedepsește, numai dacă necunoașterea stării, situației ori împrejurării respective nu este ea însăși rezultatul culpei.

(3) Nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant starea, situația ori împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii infracțiunii.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător și în cazul necunoașterii unei dispoziții legale extrapenale.

(5) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită ca urmare a necunoașterii sau cunoașterii greșite a caracterului ilicit al acesteia din cauza unei împrejurări care nu putea fi în niciun fel evitată.

Principala modificare adusă de noul Cod penal în materia erorii privește renunțarea la distincția clasică între eroarea de fapt și eroarea de drept, în favoarea clasificării moderne a formelor erorii în eroare asupra elementelor constitutive și eroare asupra caracterului ilicit al faptei.

Eroarea asupra elementelor constitutive are ca efect, în măsura în care este invincibilă, înlăturarea vinovăției din structura

laturii subiective. Într-adevăr, întrucât autorul se înșală în privința unei împrejurări indicate în conținutul infracțiunii, eroarea afectează unul dintre elementele intenției – elementul intelectual. În absența acestuia nu se mai poate vorbi despre o intenție, astfel că este exclusă răspunderea pentru o faptă intenționată. Eroarea lasă, de regulă, să subziste răspunderea pentru o faptă din culpă, în măsura în care această modalitate este incriminată. Spre exemplu, dacă din neatenție, un vânător trage asupra unei persoane, pe care o confundă cu un mistreț, eroarea sa exclude răspunderea pentru fapta intenționată (omor), dar autorul va răspunde pentru o ucidere din culpă. Dacă însă eroarea ar fi fost invincibilă, cu alte cuvinte dacă nu s-ar fi datorat culpei subiectului, ea ar fi exclus și răspunderea pentru fapta din culpă.

În situația în care eroarea nu poartă asupra unui element constitutiv propriu-zis al infracțiunii, ci asupra unei circumstanțe agravante, circumstanța nu se va reține în sarcina inculpatului. Spre exemplu, în cazul omorului calificat, săvârșit asupra unei femei gravide (art. 189 lit. g) N.C.p.), dacă autorul nu cunoaște starea de graviditate a victimei, răspunderea sa va fi antrenată pentru un omor simplu (în măsura în care nu sunt incidente alte circumstanțe de calificare).

Eroarea asupra caracterului ilicit al faptei poartă asupra interdicției privind comportamentul în cauză, asupra caracterului său ilegal. În acest caz, autorul este conștient de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, dar consideră că fapta sa este autorizată de ordinea juridică, ceea ce în realitate nu se întâmplă. Spre exemplu, comite fapta sub imperiul erorii asupra caracterului justificat cel care consideră în mod eronat că aceasta nu este prevăzută de o normă penală, ori că în cazul stării de necesitate nu este necesar ca acțiunea de salvare să fie singura modalitate de a înlătura pericolul. Potrivit concepției actuale, eroarea asupra caracterului ilicit nu afectează elementul subiectiv al conținutului constitutiv (vinovăția), ci își produce efectele în planul imputabilității. În consecință, această eroare înlătură imputabilitatea doar atunci când este invincibilă, iar în situația în

care se datorează culpei făptuitorului, el va continua să răspundă pentru o faptă intenționată, însă se va putea reține o circumstanță atenuantă.

Eroarea asupra elementelor constitutive și eroarea asupra caracterului ilicit se pot înfățișa atât ca eroare de fapt, cât și ca eroare de drept. Spre exemplu, în cazul unei infracțiuni de furt, eroarea asupra elementelor constitutive îmbracă forma unei erori de fapt atunci când autorul crede că proprietarul bunului și-a dat consimțământul pentru luarea acestuia, și este o eroare de drept atunci când autorul crede în mod eronat că, potrivit legii civile, bunul se află deja în proprietatea sa. Tot astfel, în cazul unei legitime apărări, eroarea asupra caracterului ilicit constituie o eroare de fapt dacă autorul crede în mod eronat că se află în fața unui atac, respectiv o eroare de drept în măsura în care el crede că, potrivit legii, nu este necesară proporționalitatea între apărare și atac.

Consacrând eroarea asupra caracterului ilicit, noul Cod penal, spre deosebire de reglementarea anterioară, consacră și eroarea asupra unei norme penale. Această eroare produce efecte, așa cum arătam, doar în ipoteza în care este invincibilă, astfel încât ea va fi foarte rar reținută în cauză. Spre exemplu, se poate reține o eroare de drept penal în cazul unei fapte incriminate în ziua precedentă prin ordonanță de urgență și comisă în primele ore de la intrarea în vigoare a textului, când nu exista nicio posibilitate de a lua cunoștință de conținutul acestuia. Tot astfel, se poate invoca eroarea atunci când autorul este indus în eroare chiar de către un reprezentant al autorității. De pildă, el solicită o autorizație, iar autoritatea competentă să o elibereze îi răspunde că pentru activitatea respectivă nu este nevoie de autorizație. Dacă ulterior va fi urmărit penal pentru infracțiunea de exercitare fără autorizație a activității în cauză, el va putea invoca eroarea de drept. Eroarea nu se reține atunci când comiterea faptei s-a datorat unui sfat greșit dat de avocatul celui în cauză.

§ 4. Exigibilitatea unei conduite conforme normei juridice. Cauze care exclud exigibilitatea

Ultima dintre premisele de care depinde existența imputabilității este exigibilitatea unei conduite conforme cu norma legală, altfel spus, posibilitatea de a-i pretinde subiectului să se conformeze preceptului normei.

Imputabilitatea, presupunând un reproș făcut subiectului pentru conduita sa contrară ordinii juridice, nu își găsește locul în acele situații în care, datorită unor circumstanțe excepționale în care acesta s-a găsit, nu era posibil un alt comportament.

4.1. Constrângerea fizică

Potrivit art. 24 N.C.p., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală, săvârșită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista.

Textul reia fără modificări de fond dispoziția din art. 46 alin.1 C.p.

Așa cum s-a arătat în doctrină, constrângerea fizică reprezintă presiunea de natură fizică pe care o forță exterioară, irezistibilă, o exercită asupra unui individ, înlăturându-i posibilitatea de control asupra acțiunilor sale și determinând astfel comiterea unei fapte prevăzute de legea penală. Această forță poate fi generată de diverse surse, cum ar fi: *acțiunea unei persoane* (spre exemplu, o persoană o împinge pe alta care cade astfel peste un copil, cauzându-i vătămări corporale); *actul unui animal* (calul îl aruncă din șa pe călăreț, care ajunge astfel în curtea unui terț); *un fenomen natural* (datorită unor inundații, militarul nu se poate prezenta la unitate, toate căile de acces din localitate fiind blocate); *o energie mecanică* (explozia unei instalații îl aruncă pe un muncitor peste o altă persoană, pe care o rănește).

Pentru a exonera de răspundere, constrângerea trebuie să fie irezistibilă, cu alte cuvinte autorul să nu poată să i se opună. Caracterul irezistibil nu trebuie apreciat *in abstracto*, ci ținând cont de particularitățile persoanei constrânse.

4.2. Constrângerea morală

Potrivit art. 25 N.C.p., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită din cauza unei constrângeri morale, exercitată prin amenințare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia și care nu putea fi înlăturată în alt mod.

Și de această dată, textul reproduce fără modificări de fond dispoziția anterioară (art. 46 alin.2 C.p.).

Dacă în cazul constrângerii fizice presiunea exterioară se exercită asupra fizicului persoanei, în cazul de față presiunea se exercită asupra psihicului acesteia. Deși textul legal vorbește de amenințarea cu un rău, doctrina admite că ideea de constrângere morală nu este incompatibilă cu exercitarea de violențe fizice asupra persoanei. Așa se întâmplă, spre exemplu, atunci când amenințarea este însoțită de violențe fizice pentru a-și spori efectul intimidant. De asemenea, violențele fizice pot fi exercitate atât asupra persoanei constrânse, cât și asupra unei alte persoane, de regulă apropiată celei dintâi. De pildă, se exercită violențe asupra copilului pentru a-l determina pe părinte să comită o faptă prevăzută de legea penală.

Spre deosebire de constrângerea fizică, la a cărei origine se pot afla diverse cauze, constrângerea morală este determinată întotdeauna de o acțiune a unei persoane. Condiția legală privind comiterea faptei prevăzute de legea penală *din cauza constrângerii morale*, impune cerința ca fapta să fi fost cerută explicit sau implicit de către cel care exercită constrângerea.

Pentru a fi în prezența constrângerii psihice este necesar ca pericolul cu care este amenințată persoana să fie *grav, iminent*,

inevitabil și *injust*. Răul poate privi atât persoana celui direct amenințat, cât și o altă persoană.

Gravitatea se analizează în raport de valoarea socială amenințată de pericol, de intensitatea posibilei lezări a acestei valori, dar și de caracterul ireparabil ori de dificultatea înlăturării consecințelor pericolului. Cel mai adesea, amenințarea vizează viața sau integritatea corporală a persoanei, dar nu sunt excluse nici ipotezele în care amenințarea privește alte valori sociale, cum ar fi proprietatea, libertatea fizică a persoanei etc.

Iminența pericolului presupune că acesta se va declanșa într-un interval de timp relativ scurt.

Caracterul inevitabil presupune inexistența unei alte soluții de înlăturare a pericolului în mod eficient. Pentru a examina această condiție, nu este suficientă aprecierea *in abstracto* a existenței unei soluții alternative, ci trebuie verificat dacă, în concret, acea soluție era susceptibilă să înlătorească pericolul cu care persoana a fost amenințată. Aceasta deoarece, *in abstracto*, pericolul este aproape întotdeauna evitabil prin anunțarea autorităților, dar în concret această posibilitate s-ar putea dovedi ineficientă. Spre exemplu, o persoană amenințată cu comiterea unei infracțiuni grave împotriva membrilor familiei sale de către o organizație criminală, are puține șanse să înlătorească pericolul prin anunțarea autorităților, atunci când nu dispune de un minimum de informații care să permită organelor judiciare întreprinderea unor acțiuni rapide de anihilare a grupării respective sau de includere a persoanei într-un program de protecție a martorilor.

În fine, răul cu care persoana este amenințată trebuie să fie *injust*. Nu suntem în prezența unei constrângeri morale atunci când se amenință cu denunțarea unei infracțiuni comise anterior de către subiect și despre care persoana care amenință are cunoștință.

Deși legea nu cere în mod explicit existența unei proporții între răul cu care se amenință și răul rezultat din comiterea infracțiunii, această condiție este subînțeleasă. Astfel, nu este

posibilă invocarea constrângerii morale în cazul persoanei care, amenințată fiind cu bătaia, comite un omor.

4.3. Excesul neimputabil

Potrivit art. 26 N.C.p., nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depășit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului.

(2) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de necesitate, care nu și-a dat seama, în momentul comiterii faptei, că pricinuieste urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat.

Este o reglementare nouă, care regroupează dintr-o perspectivă diferită de cea a codului anterior ipotezele de depășire a proporționalității în materia legitimei apărări și a stării de necesitate.

Am văzut anterior că una dintre condițiile pentru a opera efectul justificativ al legitimei apărări este existența unei proporționalități între apărare și atac. În lipsa acesteia, nu vom mai avea, de regulă, legitima apărare ca o cauză care exclude caracterul nejustificat, ci o simplă circumstanță atenuantă (art. 75 lit. b) N.C.p.).

În reglementarea anterioară, era asimilată, prin excepție, legitimei apărări, situația în care depășirea limitelor unei apărări proporționale cu gravitatea atacului s-a datorat tulburării sau temerii provocate de atac. În realitate, această depășire nu poate fi asimilată legitimei apărări și nu poate avea natura juridică a unei cauze justificative, pentru că ea nu operează *in rem*, ci are la bază un element de factură subiectivă – starea de tulburare – astfel că nu poate produce efecte decât în cazul persoanei care a acționat în această stare. De aceea, depășirea proporționalității în ipoteza analizată constituie o cauză de neimputabilitate.

Pentru a fi în prezența excesului neimputabil trebuie să fie îndeplinite toate condițiile atacului și apărării, mai puțin proporționalitatea. Astfel, dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 19 alin.2 N.C.p., în sensul că atacul nu este material, imediat etc., nu se poate pune problema invocării excesului neimputabil, căci aplicarea dispozițiilor art. 26 alin.1 N.C.p. este condiționată de îndeplinirea condițiilor din art. 19 alin.2 N.C.p.

În plus, este necesar ca depășirea să se fi datorat tulburării sau temerii provocate de atac. Dacă depășirea este datorată altor cauze (de pildă, dorința de răzbunare) nu vom avea un exces neimputabil, ci un *exces scuzabil* care constituie o circumstanță atenuantă.

În același mod se pune problema și în cazul depășirii proporționalității în ipoteza stării de necesitate. Astfel, reținerea excesului neimputabil la starea de necesitate este posibilă în cazul producerii unor urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi produs în absența intervenției, în măsura în care autorul nu și-a dat seama de acest lucru.

În situația în care autorul acțiunii de salvare și-a dat seama de faptul că produce urmări vădit mai grave decât cele pe care le-ar fi produs pericolul, se va reține în sarcina sa o simplă circumstanță atenuantă, potrivit art. 75 lit. c) N.C.p.

4.4. Cazul fortuit

Potrivit art. 31 N.C.p., nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală al cărei rezultat este consecința unei împrăjurări ce nu putea fi prevăzută.

Dispoziția este identică cu cea prevăzută în art. 47 C.p.

Pentru a fi în prezența cazului fortuit este necesară o împrejurare exterioară care se suprapune peste acțiunea desfășurată de către autor, ducând la producerea altui rezultat, care nu putea fi prevăzut. Originea acestei împrăjurări se poate regăsi:

într-o faptă a omului (de pildă, un pieton sare brusc în fața mașinii care circulă regulamentar și este ucis); *într-un fenomen natural* (spre exemplu, datorită unei alunecări de teren, o mașină este aruncată pe contrasens, fiind lovită de camionul condus regulamentar de către subiect); *în actul unui animal* (o căprioară sare în fața mașinii și este ucisă); *într-o defecțiune tehnică* (un defect de fabricație la sistemul de direcție al unui autovehicul determină comiterea unui accident) etc.

Împrejurările evocate se pot suprapune fie peste o *activitate licită a autorului* (o defecțiune survenită brusc la sistemul de direcție în timp ce autorul conducea regulamentar autoturismul), fie peste o *activitate ilicită* (autorul amenință victima, iar aceasta, datorită unei afecțiuni cardiace grave și nedescoperite, decedează).

Intervenția împrejurării exterioare și rezultatul acesteia trebuie să fie imprevizibile. Așa cum s-a arătat în doctrină, imprevizibilitatea trebuie să fie generală și obiectivă, ținând de limitele generale ale posibilității de prevedere.

- Capitolul VII -

FAZELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE

§ 1. Considerații generale

Fazele infracțiunii sunt etapele pe care le parcurge infractorul în săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, din momentul apariției ideii infracționale și până la consumarea faptei. Acestea se regăsesc numai în cazul infracțiunilor intenționate.

Fazele sunt următoarele:

- 1) *Faza internă*
- 2) *Faza actelor preparatorii*
- 3) *Faza actelor de executare (Tentativa)*
- 4) *Consumarea infracțiunii*

Având în vedere faptul că primele două faze nu se bucură de o reglementare legală, ele nu sunt afectate de adoptarea noului Cod penal, astfel că nu înțelegem să stăruim asupra lor.

§ 2. Tentativa (faza actelor de executare)

2.1. Definiția și condițiile generale de existență a tentativei

Potrivit art. 32 N.C.p., *tentativa constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.*

Textul nu conține decât diferențe de formulare față de dispoziția din art. 20 C.p., conform căreia tentativa constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.

Pe baza acestei definiții, pot fi desprinse și condițiile generale de existență ale tentativei: *existența hotărârii de a comite infracțiunea; existența unui act de executare; întreruperea executării sau neproducerea rezultatului.*

a) Existența hotărârii de a comite infracțiunea

Tentativa va exista doar în cazul infracțiunilor comise cu intenție, căci numai în această ipoteză se poate vorbi de o încercare de a produce rezultatul. Intenția care caracterizează tentativa este aceeași intenție pe care am fi întâlnit-o în cazul faptei consumate, în măsura în care urmarea prevăzută de lege s-ar fi produs. Cu alte cuvinte, nu există o intenție specifică tentativei, ci doar o intenție specifică faptei consumate, întrucât tentativa nu e decât o etapă în procesul de materializare a rezoluției infracționale. Autorul nu își propune niciodată să săvârșească o tentativă, ci o infracțiune consumată. De aici decurg două consecințe importante: în primul rând, stabilirea formei de vinovăție în cazul tentativei se face pe baza aceluiași criterii ce ar fi fost utilizate dacă rezultatul s-ar fi produs; pe de altă parte, modalitatea intenției (directă, indirectă etc.) ce ar fi caracterizat infracțiunea consumată o vom întâlni și în cazul tentativei.

Astfel, atunci când autorul aplică victimei o lovitură de cuțit în piept sau în abdomen vom fi în prezența unei tentative de omor și nu a unei infracțiuni de vătămare corporală, chiar dacă durata îngrijirilor necesare pentru vindecare se încadrează în textul art. 193 alin.2 sau art. 194 N.C.p.

În același timp, tentativa poate fi caracterizată nu doar de intenția directă, ci și de intenția eventuală, dacă aceasta ar fi fost prezentă în cazul faptei consumate.

b) Existența unui act de executare

Tentativa presupune prin esența ei acte de executare, adică acte menite să ducă în mod direct și nemijlocit la producerea urmării prevăzute de legea penală. Cu alte cuvinte, domeniul

tentativei începe acolo unde se sfârșește domeniul actelor de pregătire și avem deja un început de executare.

Se poate considera că sunt *acte de executare nu doar actele ce se înscriu în sfera acțiunii prevăzute de norma de incriminare în sens strict, dar și acele acte aflate în imediata vecinătate a acesteia și care sunt îndreptate nemijlocit spre consumarea infracțiunii, așa cum a fost concepută de autor*. Prin vecinătatea acțiunii prevăzute de lege urmează să înțelegem în primul rând o unitate funcțională, adică faptul că actele anterioare acestei acțiuni sunt atât de strâns legate de ea, încât nu mai lasă loc pentru comiterea unor acte intermediare esențiale. În subsidiar, condiția vecinătății implică și o *unitate temporală*, în sensul că actul în discuție și acțiunea prevăzută de lege nu sunt separate de un interval de timp semnificativ, dar există și excepții. Spre exemplu, atunci când infractorul expediază victimei un colet ce conține un dispozitiv care va exploda în momentul deschiderii vom avea un act de executare, cu toate că actul propriu-zis de ucidere urma să aibă loc câteva zile mai târziu. De regulă, conexiunea temporală constituie un indiciu cu privire la inexistența unor acte intermediare esențiale între actul analizat și acțiunea descrisă în norma de incriminare.

c) Întreruperea executării sau neproducerea rezultatului

Așa cum am arătat deja, de esența tentativei este în egală măsură și neproducerea rezultatului căci, în caz contrar, am fi în prezența unei infracțiuni consumate. Prin urmare, această condiție se constituie totodată într-un criteriu de delimitare între tentativă și infracțiunea consumată.

2.2. Formele tentativei

În literatura de specialitate erau evidențiate, de regulă, două principale criterii în raport de care se poate proceda la o clasificare a formelor tentativei. Astfel, în funcție de gradul de realizare a laturii obiective, distingem între *tentativa perfectă*

(terminată) și *tentativa imperfectă* (neterminată). În raport de cauzele care determină întreruperea sau neproducerea rezultatului se poate face distincție între *tentativa proprie* și *tentativa improprie*.

Principala modificare adusă de noul Cod penal în această materie constă în renunțarea la clasificarea ce distinge între tentativa proprie și cea improprie.

Potrivit art. 32 N.C.p., *tentativa constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.*

(2) *Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea.*

Așa după cum se poate constata, ***noul Cod penal nu a mai reluat dispoziția înscrisă în art. 20 alin.2 C.p., care definea tentativa relativ improprie, existentă atunci când neconsumarea infracțiunii s-a datorat fie insuficienței sau defectuozității mijloacelor folosite, fie datorită împrejurării că obiectul lipsea de la locul în care făptuitorul credea că se află la momentul comiterii acțiunii.***

Rațiunea renunțării la această clasificare rezidă în lipsa ei de importanță practică, dar și în faptul că ea nu acoperea întregul domeniu al tentativei. În consecință, în condițiile actualei reglementări se poate vorbi de o nouă clasificare, ce distinge între *tentativa idonee* și *tentativa neidonee*.

2.2.1. Tentativa idonee și tentativa neidonee

Tentativa idonee (art. 32 alin.1 N.C.p.) presupune acte ce creează o stare de pericol pentru valoarea socială ocrotită, acte care, la momentul comiterii lor, făceau să apară ca probabilă producerea urmării vizate de autor.

Caracterul idoneu al tentativei se apreciază pe baza unui examen *ex ante*, judecătorul fiind ținut să analizeze fapta comisă

din perspectiva unui om mediu, plasat la momentul comiterii actelor și dispunând de eventualele cunoștințe suplimentare pe care le avea autorul. Este necesară luarea în calcul a acestor informații suplimentare deținute de autor datorită faptului că, uneori, un act în principiu neidoneu poate să își schimbe valențele tocmai datorită circumstanțelor speciale în care se comite. Așa de pildă, faptul de a urla la urechea unei persoane pentru a o speria nu apare în accepțiunea comună ca fiind un act apt de a ucide. El devine însă un act idoneu în măsura în care autorul știe că victima suferă de o afecțiune cardiacă foarte gravă și orice șoc emoțional îi poate cauza decesul. La fel se întâmplă și în cazul administrării de zahăr unei persoane suferind de diabet, sau în situația cauzării unei răni superficiale unei persoane ce suferă de hemofilie.

Nu vor fi luate însă în calcul acele împrejurări care nu erau cunoscute autorului la momentul comiterii faptei și care au fost descoperite abia ulterior. Astfel, executarea unui foc de armă asupra unei persoane protejate de o vestă antiglonț se dovedește în final un act neidoneu. Totuși, pentru un om mediu plasat la locul și momentul comiterii faptei și care ignoră această împrejurare, actul respectiv apare ca periculos pentru valoarea socială ocrotită, prezentând o probabilitate ridicată de producere a rezultatului. Va exista de asemenea o tentativă idonee atunci când locul unde urma să se comită fapta de furt era deja supravegheat de poliție, astfel că nu ar fi fost posibilă consumarea faptei. În măsura în care autorul nu avea cunoștință de această împrejurare, el va răspunde pentru tentativă dacă a început comiterea actelor de executare.

Tot astfel, în situația în care autorul, vrând să ucidă victima, ia din greșeală o armă de jucărie pe care o confundă cu arma reală, suntem în prezența unui act idoneu, căci pentru observatorul care deține aceleași informații ca și autorul acțiunea este susceptibilă să producă rezultatul dorit. Aceeași este soluția și atunci când autorul, vrând să împuște victima, ia o armă pe care o știa încărcată, dar pe care cineva tocmai o descărcase.

Tentativa neidonee (art. 32 alin.2) există atunci când datorită modului cum a fost concepută executarea, nu se poate pune problema creării unei stări de pericol pentru valoarea socială ocrotită, fiind evident pentru orice observator de factură medie că acțiunea comisă nu are nicio șansă să producă rezultatul. Așa se întâmplă atunci când autorul încearcă să ucidă victima prin armece, prin stropire cu apă sfințită, prin împușcarea fotografiei acesteia, ori când încearcă să doboare un avion aflat în zbor cu o prăștie.

Și în acest caz, evaluarea pericolului se va face tot pe baza unei analize *ex ante*, de pe poziția unui observator mediu, dispunând și de eventualele informații suplimentare de care dispunea autorul. Spre exemplu, încercarea de a ucide o persoană prin împușcare cu o armă descărcată, este o tentativă neidonee dacă autorul știa că arma este descărcată, dar devine o tentativă idonee atunci când el nu avea cunoștință de acest lucru.

Tot astfel, executarea unui foc de armă asupra patului din camera în care victima dormea de obicei constituie o tentativă idonee, dacă autorul nu știa că victima nu se află în cameră, dar devine o tentativă neidonee dacă autorul cunoștea respectiva împrejurare însă credea că poate ucide victima prin împușcarea patului acesteia.

În doctrină și practică s-au purtat discuții cu privire la sancționarea celui care prezintă drept câștigător un bilet de loterie falsificat în mod grosolan. Problema trebuie rezolvată prin recurgerea la același sistem de evaluare – dacă pentru orice om mediu falsul apare ca flagrant, va fi vorba de o tentativă neidonee. Dacă însă falsul prezintă aparențe de veridicitate tentativa va fi idonee și deci sancționabilă.

2.2.2. Tentativa imperfectă și tentativa perfectă

Tentativa imperfectă există atunci când pe parcursul realizării actului de executare intervine o cauză de întrerupere a realizării acțiunii, astfel încât aceasta nu este dusă până la capăt.

Suntem astfel în prezența unei *tentative imperfecte* atunci când infractorul urmărește victimele cu autoturismul pentru a le lovi, dar acestea reușesc să se salveze fără a fi lovite, sau când autorul exercită violențe asupra victimei, dar este împiedicat să sustragă bunurile acesteia. Întreruperea se poate datora voinței libere a subiectului sau unor presiuni externe exercitate asupra voinței sale (spre exemplu, infractorul vede o patrulă de poliție care se îndreaptă spre locul unde el începuse actele de executare, aude pași pe culoarul care ducea spre camera în care se afla, victima îl recunoaște și îl amenință cu denunțarea etc.). În același timp, întreruperea poate fi rezultatul unei constrângeri fizice exercitate asupra autorului, așa cum se întâmplă atunci când o altă persoană îl imobilizează sau îl lovește peste mâna cu care ținea arma, ipoteze în care el nu mai poate fizic să continue executarea.

Suntem în prezența unei *tentative perfecte* atunci când actul de executare a fost dus până la capăt, când autorul a realizat integral acțiunea, dar rezultatul prevăzut de norma de incriminare nu s-a produs. Spre exemplu, va exista o tentativă perfectă la infracțiunea de omor atunci când: infractorul a aruncat victima pe geam de la etajul II, dar aceasta nu a decedat, datorită greutății sale reduse și căderii pe un teren afânat și cu vegetație abundentă; inculpații, înarmați cu cuțite, au aplicat victimei mai multe lovituri, dar aceasta nu a decedat.

Cauzele care determină neproducerea rezultatului pot fi dintre cele mai diverse (intervenția autorului, a unui terț, comportamentul victimei, prezența unor lucruri sau animale etc.).

2.3. Sanționarea tentativei

Tentativa se sancționează doar atunci când legea prevede în mod explicit acest lucru, iar pedeapsa se aplică în limite mai reduse față de cele prevăzute pentru infracțiunea consumată.

Dispoziția privind sancționarea tentativei în partea specială sau în legile speciale poate fi cuprinsă în chiar articolul care

incriminează fapta (art. 188 N.C.p.) sau poate fi prevăzută într-un articol distinct, cu referire la o întreagă grupă de infracțiuni (art. 231 N.C.p. cu referire la infracțiunile de furt).

Potrivit art. 33 alin.2 N.C.p., *tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate*. Spre exemplu, dacă pentru o faptă legea prevede pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani, tentativa se va sancționa cu o pedeapsă cuprinsă între 5 și 10 ani.

Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

Potrivit art. 21 C.p., atunci când pentru fapta comisă legea prevedea pedeapsa detențiunii pe viață, în caz de tentativă se aplica o pedeapsă cu închisoarea de la 10 la 25 de ani.

Mecanismul de sancționare al tentativei prevăzut de noul Cod penal este identic cu cel consacrat anterior, singura diferență fiind dată de limita mai redusă a închisorii ce se substituie detențiunii pe viață – de la 10 la 20 de ani potrivit art. 33 N.C.p., față de 10-25 de ani potrivit art. 21 alin.2 C.p.

2.4. Cauzele de nepedepsire a tentativei

Potrivit art. 34 alin.1 N.C.p., *nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuși consumarea infracțiunii*.

Spre deosebire de dispoziția din art. 22 C.p., noul Cod penal menționează explicit ca ipoteză de nepedepsire a tentativei situația în care autorul a încunoștințat autoritățile de comiterea faptei, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată. În realitate, modificarea este doar una formală ce nu extinde sfera

cauzelor de nepedepsire, dat fiind că această situație nu este decât o modalitate de împiedicare a producerii rezultatului.

O altă modificare adusă de noul Cod penal constă în menționarea faptului că și desistarea trebuie să aibă loc înainte de descoperirea faptei. Anterior, ipoteza descoperirii faptei se analiza în raport de caracterul voluntar al desistării.

Sub aspectul efectelor cauzelor de nepedepsire trebuie subliniat că tentativa nu este înlăturată, ea continuând să existe, doar că autorul nu va fi sancționat pentru aceasta.

Impunitatea decurgând din desistare sau din împiedicarea producerii rezultatului nu are însă un caracter absolut, ea nu înlătură posibilitatea tragerii la răspundere pentru tot ceea ce s-a săvârșit anterior cauzei de nepedepsire.

Conform art. 34 alin.2 N.C.p., dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune se aplică pedeapsa pentru acea infracțiune.

Exemplu: (1) autorul după ce a aplicat victimei lovituri în scopul de a o uide o transportă la spital și viața fiindu-i salvată, el nu va fi sancționat pentru tentativa de omor, dar va răspunde pentru vătămare corporală;

(2) autorul pătrunde într-o locuință pentru a sustrage bunuri, dar apoi renunță și părăsește casa fără să ia nimic; el nu va fi sancționat pentru tentativa de furt de la care s-a desistat, dar răspunde pentru infracțiunea de violare de domiciliu;

(3) în situația în care pătrunderea într-un imobil în scopul comiterii unui furt s-a făcut prin distrugerea ușilor sau geamurilor, în caz de desistare autorul va fi sancționat pentru infracțiunea de distrugere.

§ 3. Infracțiunea consumată

Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care sunt întrunite toate elementele constitutive ale acesteia, cu alte cuvinte atunci când se realizează o perfectă coincidență între fapta concret

săvârșită de autor și modelul-tip descris în norma de incriminare. Aceasta deoarece normele de incriminare din partea specială a Codului penal și din legile speciale descriu fapte consumate.

Din momentul în care fapta prevăzută de legea penală s-a consumat, toate actele comise în cadrul fazelor anterioare (acte de pregătire, tentativă) se subsumează infracțiunii consumate, care le absoarbe dacă au fost comise în baza aceleiași rezoluții infracționale.

Consumarea infracțiunii nu este condiționată de realizarea scopului urmărit de infractor în măsura în care acesta apare în conținutul constitutiv al infracțiunii. Așa de pildă, în cazul infracțiunii de furt, este suficient ca luarea bunului să se facă în scopul însușirii pe nedrept, dar nu interesează dacă autorul a reușit să rămână în posesia bunului sustras.

Consumarea infracțiunii nu trebuie confundată cu *epuizarea* ei. Aceasta deoarece, în anumite situații, deși la momentul consumării fapta corespunde modelului tip creat de legiuitor, ea nu și-a dobândit încă fizionomia definitivă. Uneori, după momentul consumării se pot produce noi urmări fie prin amplificarea urmărilor inițiale, fie prin continuarea activității. Spre exemplu, atunci când o persoană se conectează ilegal la rețeaua de distribuție a energiei electrice, fapta se consumă în momentul în care a început sustragerea efectivă de curent electric, dar ea se va prelungi în timp până când sustragerea ia sfârșit din inițiativa autorului sau din cauze străine de voința sa. Acest ultim moment va fi momentul epuizării.

Prin urmare, dacă o infracțiune se consumă atunci când sunt întrunite toate elementele cerute de norma de incriminare, ea se epuizează în momentul în care și-a dobândit fizionomia definitivă prin producerea ultimei urmări.

Momentul epuizării este important pentru că, atunci când diferă de momentul consumării, epuizarea este punctul în raport de care se face aplicarea unor instituții de drept penal (aplicarea legii penale în timp, aplicarea actelor de amnistie și grațiere, revocarea suspendării executării pedepsei etc.).

- Capitolul VIII -

UNITATEA DE INFRACTIUNE

§ 1. Considerații generale

Codul nostru penal nu conține o definiție a unității de infracțiune și nici nu dă o reglementare completă a formelor acesteia, menționând doar unele dintre formele unității legale.

De lege lata putem vorbi în dreptul nostru de două forme ale unității de infracțiune: *unitatea naturală* și respectiv *unitatea legală*.

Unitatea naturală se constituie în mod firesc, fiind determinată de însăși natura actului de executare.

Unitatea legală este creată de legiuitor prin reunirea în conținutul unei singure infracțiuni a mai multor acțiuni care altfel ar da naștere unei pluralități.

Fiecare din cele două forme subsumează la rândul său mai multe categorii de infracțiuni. Astfel, în cadrul *unității naturale* se includ: *infracțiunea simplă*, *unitatea naturală colectivă*, *infracțiunea continuă*. *Unitatea legală de infracțiune* cuprinde: *infracțiunea continuată*, *infracțiunea complexă*, *infracțiunea de obicei* și *infracțiunea progresivă*.

§ 2. Infracțiunea simplă

Infracțiunea simplă este acea formă a unității naturale de infracțiune caracterizată de o singură acțiune care produce un singur rezultat și completează conținutul legal al unei singure norme de incriminare.

În cazul acestei forme de unitate este suficient un singur act de executare pentru a consuma și epuiza infracțiunea. Spre exemplu, se trage un singur foc de armă asupra victimei și aceasta decedează pe loc.

Sub aspect subiectiv, infracțiunea simplă se poate comite cu oricare dintre formele de vinovăție reglementate de lege. Astfel, infracțiunea simplă poate fi caracterizată nu doar de *intenție* (ca în exemplul de mai sus), dar și de *praeterintenție* (autorul îi aplică victimei o lovitură cu pumnul, aceasta se dezechilibrează și cade suferind un traumatism cranian și decedând pe loc) sau de *culpă* (un accident de circulație în care victima este lovită și decedează imediat).

Majoritatea infracțiunilor prevăzute de legislația penală sunt infracțiuni simple și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de norma de incriminare.

§ 3. Unitatea naturală colectivă

3.1. Aspecte generale. Definiție

Unitatea naturală colectivă este acea formă a unității naturale de infracțiune caracterizată de faptul că acțiunea care intră în structura sa se compune dintr-o pluralitate de acte materiale. Spre exemplu, o infracțiune de vătămare corporală se comite prin aplicarea mai multor lovituri victimei.

Unitatea naturală colectivă nu a fost reglementată sub aspectul condițiilor de existență de Codul penal din 1969 și nu este reglementată nici de noul Cod penal.

3.2. Condițiile de existență a unității naturale colective

În opinia noastră, condițiile de existență a unității naturale de infracțiune sunt: *unitatea de acțiune*, *omogenitatea juridică* și, respectiv, *unitatea subiectului pasiv*.

3.2.1. Unitatea de acțiune

Suntem de părere că existența unității de acțiune depinde de întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: a) unitatea

manifestării de voință; b) unitatea spațio-temporală; c) omogenitatea materială a actelor.

a) unitatea manifestării de voință

Această condiție nu se analizează prin raportare la elementul subiectiv cerut de o normă de incriminare, ci luând în considerare scopul acțiunii desfășurate de către autor. Spre exemplu, atunci când cineva își propune să curețe balconul și, pentru a scăpa de diversele obiecte depozitate acolo, le aruncă peste balustradă, ceea ce interesează pentru a stabili unitatea acțiunii nu este poziția sa subiectivă în raport de rezultatele care s-ar putea produce (rănirea unei persoane, avarierea unor autoturisme parcate în preajmă), ci finalitatea acțiunii desfășurate, în cazul nostru evacuarea bunurilor de pe balcon. Dacă această finalitate rămâne unitară, acoperind toate actele comise (este vorba de fiecare act de aruncare a unui obiect peste balustradă), acțiunea va fi unică.

b) unitatea spațio-temporală

Denumită și *unitate a procesului execuțional*, această condiție presupune ca actele de executare susceptibile de încadrare în conținutul aceleiași infracțiuni să fie comise în același loc și într-un interval scurt de timp. Cu alte cuvinte, actele trebuie săvârșite într-o succesiune neîntreruptă.

Această condiție nu exclude, însă, orice întrerupere a actului de executare propriu-zis. O întrerupere nu afectează unitatea acțiunii în măsura în care ea este firească, fiind cerută de însăși natura infracțiunii sau de modul în care a fost concepută executarea. Așa de pildă, va exista o unitate de acțiune atunci când o persoană sustrage bunuri din apartamentul unui vecin și face mai multe drumuri între apartamentul vecinului și apartamentul său pentru a transporta bunurile sustrase. Dacă intervalul scurs între actele de sustragere succesive nu depășește timpul necesar transportului fiecărui grup de bunuri sustrase, unitatea acțiunii nu va fi afectată. Dacă însă între două transporturi inculpatul

desfășoară și alte activități (doarme, merge la cumpărături etc.), nu va mai exista o unitate a procesului execuțional și deci vor exista mai multe acțiuni.

Caracterul firesc al întreruperilor este o chestiune de fapt pe care instanța o va aprecia având în vedere toate datele speței concrete, neputând fi stabilite *a priori* limite temporale în acest sens.

c) omogenitatea materială a actelor comise

Această condiție se impune datorită faptului că uneori pe baza aceleiași motivații subiective și în cadrul unui proces execuțional unic se pot comite o mare varietate de acte, care însă nu pot fi în niciun caz subsumate unei acțiuni unice. Spre exemplu, autorul își propune să sustragă bunuri din locuința unei persoane. Dacă în acest scop el ucide câinele de pază, pătrunde în casă și în final sustrage bunurile, vom avea trei acte de executare distincte, dar este greu de imaginat că ele ar putea fi incluse în sfera unei acțiuni unice. De aceea, vor fi susceptibile de reunire într-o acțiune unică numai acele acte de executare care prezintă o omogenitate materială, cu alte cuvinte sunt toate acte de aceeași natură (acte de violență, acte de sustragere, acte de amenințare etc.).

Omogenitatea materială a actelor de executare nu trebuie interpretată însă într-o manieră rigidă – în sensul că toate actele trebuie să fie identice –, ea urmând a se aprecia în sens larg, pe baza naturii actelor. Astfel, condiția omogenității materiale este îndeplinită atunci când toate actele comise sunt acte de violență, indiferent că unele s-au comis prin lovire cu pumnul, altele prin izbirea victimei cu un corp dur, iar altele prin folosirea unui cuțit.

3.2.2. Omogenitatea juridică

Omogenitatea juridică presupune ca fiecare act din structura acțiunii unice să își găsească un corespondent în structura aceleiași norme de incriminare.

3.2.3. Unitatea subiectului pasiv

Dacă în privința subiectul *activ* nu există discuții, fiind evident că actele de executare trebuie comise toate de aceeași persoană, în cazul *subiectului pasiv*, situația este mult mai controversată. Dincolo de aceste controverse și având în vedere faptul că noul Cod penal introduce condiția unității subiectului pasiv în materia infracțiunii continuate (art.35 alin.1), credem că această condiție se va impune și în materia unității naturale colective.

§ 4. Infracțiunea continuă

4.1. Definiție

Infracțiunea continuă nu beneficiază de o reglementare legală în Codul nostru penal, **neexistând** din acest punct de vedere **modificări față de Codul penal din 1969**. Ea este doar menționată de art. 154 alin.2 N.C.p. care stabilește momentul din care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul acestei categorii de infracțiuni.

Infracțiunea continuă este considerată acea formă a unității naturale de infracțiune în cazul căreia, după întrunirea tuturor elementelor constitutive, acțiunea sau inacțiunea se prelungește în timp prin voința autorului.

4.2. Condițiile de existență a infracțiunii continue

Pe baza definiției enunțate anterior, pot fi evidențiate și condițiile de existență ale infracțiunii continue: *existența unui act de executare care se prelungește în timp* și, respectiv, *unitatea elementului subiectiv*.

4.2.1. Existența unui act de executare care se prelungește în timp

Infrațiunea continuă se caracterizează prin existența unui act de executare - acțiune sau inacțiune - susceptibil de prelungire în timp dincolo de momentul consumării. Spre exemplu, în cazul infrațiunii de deținere de instrumente în vederea falsificării de valori (art. 314 N.C.p.), consumarea are loc în momentul în care făptuitorul intră în posesia respectivelor instrumente. Actul material al infrațiunii - deținerea - se prelungește, însă, și după acest moment, durând atâta vreme cât autorul rămâne în posesia instrumentelor primite. Tot astfel, în cazul unei infrațiuni de furt având ca obiect energia electrică, infrațiunea se consumă în momentul în care inculpatul s-a bransat ilegal la rețeaua de distribuție a energiei electrice și a început să consume curent. Acțiunea de sustragere se prelungește însă în timp atâta vreme cât el continuă să consume energie electrică în mod ilegal.

4.2.2. Unitatea elementului subiectiv

Așa cum rezultă din chiar definiția ei, în cazul infrațiunii continue prelungirea în timp a acțiunii sau inacțiunii infracționale trebuie să se datoreze voinței agentului. Pe cale de consecință, este necesar a se constata că manifestarea de voință inițială, ce a caracterizat momentul consumării, s-a menținut pe întreaga durată a acțiunii sau inacțiunii.

Unitatea elementului subiectiv nu presupune, însă, ca această manifestare de voință să fie determinată în cele mai mici detalii, fiind suficient ca ea să vizeze elementele esențiale ale infrațiunii. Astfel, nu e necesar ca durata infrațiunii să fie stabilită cu precizie, fiind posibil ca autorul să decidă să comită fapta atâta timp cât va avea posibilitatea.

4.3. Consumarea și epuizarea infracțiunii continue

Fiind o infracțiune cu durată de consumare, cele două momente nu coincid, fiind separate de un interval de timp. Astfel, infracțiunea continuă se consumă în momentul în care sunt întrunite toate elementele cerute de incriminarea tip și se epuizează în momentul în care acțiunea sau inacțiunea ia sfârșit.

Spre exemplu, fapta de deținere ilicită a unor bunuri se consumă în momentul în care autorul a intrat în posesia bunurilor respective și se epuizează în momentul în care el pierde în orice mod această posesie. Tot astfel, infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal (art. 205 N.C.p.) se consumă în momentul în care victima a fost privată de libertate și se epuizează atunci când ea este eliberată.

4.4. Sancționarea infracțiunii continue

În ceea ce privește sancționarea infracțiunii continue, fiind vorba de o unitate naturală de infracțiune, ea se sancționează cu pedeapsa prevăzută de norma de incriminare. Așadar, nu va exista o cauză de agravare a tratamentului sancționator, fapta fiind pedepsită la fel ca o infracțiune instantanee. Durata prelungirii în timp a acțiunii sau inacțiunii infracționale va fi însă avută în vedere cu ocazia individualizării judiciare a pedepsei.

§ 5. Infracțiunea continuată

5.1. Definiție și natură juridică

Infracțiunea continuată face parte din categoria unității legale de infracțiune și s-a bucurat de o reglementare în partea generală a Codului penal, atât în Codul penal din 1969, cât și în noul Cod penal.

Potrivit art. 41 alin.2 C.p., *infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în*

realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.

Potrivit art. 35 alin.1 N.C.p., ***infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.***

5.2. Condițiile de existență a infracțiunii continuate

Potrivit noului Cod penal, pentru a fi în prezența infracțiunii continuate este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: *pluralitate de acțiuni sau inacțiuni săvârșite la diferite intervale de timp; omogenitatea juridică a acțiunilor sau inacțiunilor; unitate de subiect activ și pasiv; unitate de rezoluție infracțională.*

5.2.1. Pluralitate de acțiuni sau inacțiuni săvârșite la diferite intervale de timp

Fiind o unitate juridică de infracțiune, infracțiunea continuată presupune în mod necesar o pluralitate de acțiuni sau inacțiuni pe care legiuitorul le reunește în cuprinsul unei singure entități.

Așa cum se poate observa, condiția pe care o analizăm, constituie principalul criteriu de delimitare între infracțiunea continuată și formele unității naturale de infracțiune. În primul rând, prin utilizarea corectă a acestui criteriu, se evită confuzia infracțiunii continuate cu unitatea naturală colectivă.

Dacă în cazul infracțiunii continuate avem *mai multe acțiuni comise la diferite intervale de timp*, în ipoteza unității naturale colective există *o singură acțiune, alcătuită dintr-o pluralitate de acte de executare comise în cadrul unei unități spațio-temporale*. Un exemplu poate fi edificator pentru modul în care operează această distincție. Să presupunem că inculpatul

dorește să sustragă cinci saci de mere din livada vecinului. Dacă într-o noapte se deplasează în livadă, umple un sac, merge acasă, îl golește și se întoarce imediat pentru a lua încă un sac, repetând apoi operațiunea de câteva ori, vom avea o unitate naturală colectivă. Aceasta deoarece în speță actele de sustragere s-au succedat fără alte întreruperi decât cele necesare transportului bunurilor. Dacă însă inculpatul, după primul transport, se mai odihnește, mai efectuează alte activități în gospodărie iar apoi merge să mai ia un sac, vom avea o infracțiune continuată, pentru că deja actele de sustragere sunt comise cu întreruperi care nu erau necesare în raport de modul de comitere a faptei. Intervalele de timp mai mari scurse între actele de sustragere le autonomizează, transformându-le în acțiuni de sine stătătoare, specifice infracțiunii continuate. Cu atât mai mult vom avea o infracțiune continuată dacă actele succesive de sustragere au loc în zile diferite.

Intervalele de timp scurse între diferitele acțiuni care se integrează în structura infracțiunii continuate nu trebuie așadar să fie foarte scurte (pentru că în acest caz vom avea o unitate naturală de infracțiune), dar nici excesiv de lungi, pentru că riscă să compromită unitatea rezoluției infracționale, dând astfel naștere unui concurs de infracțiuni. Durata acestor intervale nu este, și nici nu ar putea să fie stabilită de lege, evaluarea lor fiind o chestiune lăsată la aprecierea instanței de judecată.

5.2.2. Omogenitatea juridică a acțiunilor sau inacțiunilor

Potrivit acestei condiții, acțiunile sau inacțiunile comise la diferite intervale de timp trebuie să realizeze conținutul aceleiași infracțiuni, să se încadreze în conținutul aceleiași incriminări.

Această condiție presupune, în primul rând, o unitate a obiectului juridic în sensul că toate acțiunile sau omisiunile trebuie să se îndrepte împotriva aceleiași valori sociale. Cele arătate în cadrul secțiunii dedicate omogenității juridice ca o

condiție a unității naturale colective își păstrează valabilitatea și aici.

5.2.3. Unitatea de subiect activ și pasiv

Condiția identității subiectului activ este formulată explicit de legiuitor în textul art. 41 alin. 2 C.p., respectiv art. 35 alin.1 N.C.p., care arată că acțiunile trebuie să fie săvârșite de aceeași persoană.

Unitatea de subiect activ reprezintă astfel, alături de unitatea de rezoluție infracțională, un liant pentru acțiunile comise la diferite intervale de timp.

În ceea ce privește *unitatea subiectului pasiv*, ea este consacrată explicit de noul Cod penal, fiind principala deosebire față de reglementarea anterioară. În consecință, mai multe fapte de sustragere comise de inculpat în zile diferite în dauna mai multor vecini, vor constitui un concurs de infracțiuni și nu o infracțiune continuată, chiar dacă inculpatul a luat de la început hotărârea de a comite toate furturile.

5.2.4. Unitatea de rezoluție infracțională

Unitatea de rezoluție reprezintă una dintre cele mai importante condiții de existență ale infracțiunii continuate și, totodată, principalul element de delimitare a acesteia față de concursul real omogen de infracțiuni.

Pentru a determina includerea unor acțiuni comise la diferite intervale de timp în structura unei infracțiuni continuate, rezoluția infracțională, trebuie să îndeplinească anumite condiții:

- ◆ trebuie să fie *determinată*. Aceasta înseamnă că făptuitorul, în momentul luării hotărârii, să fi avut imaginea faptului pe care urmează să-l comită în mod fracționat, ceea ce

implică o *reprezentare de ansamblu* a obiectului material, a locului, modului și timpului de săvârșire a diferitelor acțiuni;

- ♦ trebuie să fie *anterioară tuturor acestor acțiuni*;
- ♦ și să se mențină pe toată durata comiterii lor, condiție ce decurge din chiar formularea textului art. 35 alin.1 N.C.p., potrivit căreia acțiunile sau inacțiunile trebuie să fie comise *în baza aceleiași rezoluții infracționale*.

Fiind însă un proces esențialmente psihic, rezoluția infracțională nu poate fi percepută și evaluată sub aspectul unității și gradului său de determinare în mod nemijlocit, ci numai pe baza circumstanțelor care caracterizează acțiunile în care ea s-a concretizat. Pot fi folosite în acest scop elemente cum ar fi: *existența unor intervale de timp relativ scurte între acțiunile componente; comiterea acțiunilor asupra unor bunuri de același fel; folosirea acelorași metode, procedee, mijloace; comiterea acțiunilor în aceleași împrejurări sau condiții; unitatea de mobil sau de scop*.

5.3. Infracțiuni care nu pot fi comise în formă continuată

De regulă, orice infracțiune este susceptibilă de comitere în formă continuată. Astfel, chiar unele dintre infracțiunile cu durată de consumare, cum este cazul infracțiunii continue, pot fi săvârșite în formă continuată. Așa se întâmplă atunci când o persoană ce nu posedă permis de conducere, în baza aceleiași rezoluții infracționale, conduce un autovehicul pe drumurile publice în mai multe zile.

Cu toate acestea, există și câteva categorii de infracțiuni care, datorită incompatibilității lor cu unele dintre condițiile de existență ale infracțiunii continuate, nu pot cunoaște această formă de săvârșire. Acestea sunt:

5.3.1. Infracțiunile săvârșite din culpă

Întrucât art. 35 alin.1 N.C.p., definind elementul subiectiv al infracțiunii continuate, se referă la unitatea rezoluției ce stă la baza tuturor acțiunilor (inacțiunilor), se impune concluzia că fiecare dintre acestea trebuie să fie comisă cu intenție. Pe cale de consecință, dacă se comit mai multe fapte din culpă la diferite intervale de timp, ele vor constitui infracțiuni distincte aflate în concurs.

5.3.2. Infracțiunile cu rezultat indivizibil (definitiv)

În această categorie se includ acele infracțiuni al căror rezultat nu este susceptibil de producere parțială sau fracționată, cum este cazul faptelor de ucidere sau avort, doctrina considerând că și în acest caz forma continuată de comitere este exclusă.

5.3.3. Infracțiunile de obicei

Având în vedere că actele care intră în structura infracțiunii de obicei, nu au relevanță penală privity în mod izolat, ci doar în ansamblul lor, nu credem că actele comise ulterior consumării infracțiunii de obicei ar putea să o transforme într-o infracțiune continuată. În acest caz nu ar fi îndeplinită condiția ca fiecare dintre acțiunile succesive să realizeze conținutul aceleiași infracțiuni, căci conținutul infracțiunii de obicei este realizat numai de ansamblul actelor și nu de fiecare dintre acestea. În plus, numărul actelor comise după consumare și până la epuizare poate fi avut în vedere cu ocazia individualizării judiciare.

5.4. Tratamentul sancționator al infracțiunii continuate

Potrivit art. 42 C.p., infracțiunea continuată se sancționa cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, la

care se putea adăuga un spor potrivit dispozițiilor art. 34 sau art. 40¹ alin.1 C.p.

Cu alte cuvinte, în caz de infracțiune continuată instanța aplica o pedeapsă până la maximul special prevăzut de lege, iar dacă acest maxim se dovedea neîndestulător, se putea adăuga un spor. Sporul era cel prevăzut de lege în cazul concursului de infracțiuni, adică de până la 5 ani în cazul închisorii și respectiv de până la jumătate din maximul special în cazul amenzii, dacă este vorba despre o persoană fizică. Dacă în speță era vorba despre o persoană juridică, sporul putea fi de până la o treime din maximul special al amenzii.

Sporul era *facultativ*, ceea ce însemna că instanța putea să rămână în cadrul limitelor prevăzute de norma de incriminare, chiar dacă fapta era comisă în formă continuată.

În noul Cod penal, infracțiunea continuată se sancționează, potrivit art. 36 N.C.p., cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul amenzii.

Practic, mecanismul de sancționare rămâne același – aplicarea pedepsei până la maximul special sau peste acest maxim în limita sporului – cu singura diferență că sporul în cazul pedepsei închisorii este de numai trei ani.

Potrivit art. 37 N.C.p., care reia dispoziția art. 43 C.p., dacă după condamnarea definitivă pentru comiterea unei infracțiuni continuate, infractorul este judecat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni, se stabilește o pedeapsă ținând cont de infracțiunea săvârșită în întregul ei, pedeapsă care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată ulterior.

Soluția este firească deoarece, în condițiile în care toate acțiunile sau inacțiunile fac parte din structura aceleiași infracțiuni, este evident că ele trebuie să primească o pedeapsă unică, corespunzătoare infracțiunii unice.

Procedând la recalculare, instanța poate să mențină pentru întreaga infracțiune pedeapsa aplicată inițial sau poate să o majoreze, mai ales atunci când acțiunile nou descoperite sporesc semnificativ pericolozitatea faptei în ansamblu. Pedeapsa inițială nu va putea fi însă redusă, căci, dacă pentru un anumit număr de acțiuni s-a aplicat o pedeapsă, nu este de conceput aplicarea unei pedepse mai mici pentru un număr mai mare de acțiuni componente.

§ 6. Infracțiunea complexă

6.1. Noțiune

Infracțiunea complexă a fost reglementată atât de actualul Cod penal cât și de noul Cod penal, între cele două reglementări neexistând modificări de substanță.

Astfel, potrivit art. 41 alin.3 C.p., *infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element sau ca circumstanță agravantă, o acțiune sau o inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.*

Potrivit art. 35 alin.2 N.C.p., infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant, o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.

Infracțiunea complexă reprezintă o formă a unității legale de infracțiune, deoarece numai legiuitorul este cel care poate include în conținutul unei infracțiuni conținutul alteia. În absența dispoziției legale care incriminează infracțiunea complexă, infracțiunea sau infracțiunile incluse în structura ei ar avea o existență de sine stătătoare. Spre exemplu, dacă nu ar exista infracțiunea de tâlhărie, furtul și violențele ar constitui două infracțiuni aflate în concurs.

6.2. Structura și condițiile de existență a infracțiunii complexe

Sub aspect structural, infracțiunea complexă presupune în primul rând un obiect juridic complex, adică o pluralitate de valori sociale care sunt lezate sau puse în pericol prin comiterea faptei. De regulă, obiectul complex este eterogen, fiind alcătuit din două valori sociale de natură diferită. În acest caz, întotdeauna există o valoare socială principală - care determină și includerea infracțiunii într-o anumită grupă - și o valoare socială secundară. De pildă, în cazul tâlhăriei valoarea socială principală este patrimoniul (de aceea tâlhăria este o infracțiune contra patrimoniului), iar valoarea secundară integritatea fizică a persoanei. Tot astfel, în cazul violului, valoarea socială principală este libertatea vieții sexuale, iar valoarea secundară este integritatea fizică sau libertatea psihică a persoanei.

Prin excepție, uneori obiectul juridic are caracter omogen, fiind alcătuit din două valori sociale de aceeași natură. Așa se întâmplă în cazul omorului calificat prevăzut de art. 189 lit. f) N.C.p. (ce corespunde omorului deosebit de grav prevăzut de art. 176 lit. b) C.p.) - omorul comis asupra a două sau mai multe persoane.

Referitor la condițiile de existență ale infracțiunii complexe, trebuie să ne întoarcem la modul în care aceasta se naște – prin absorbirea în conținutul său a unei alte incriminări. Pentru ca respectiva absorbție să opereze, este necesară întrunirea cumulativă a mai multor *condiții*.

6.2.1. Caracterul necesar al absorbției

Infracțiunea complexă fiind o formă a *unității legale de infracțiune*, absorbția operează cu privire la conținutul legal al infracțiunilor în cauză - infracțiunea complexă, absorbantă și, respectiv, infracțiunea absorbită. Aceasta înseamnă că toate elementele specifice incriminării absorbite trebuie să se regăsească în conținutul incriminării complexe.

În plan practic aceasta înseamnă că infracțiunea complexă nu se poate comite niciodată fără săvârșirea infracțiunii absorbite. Necesitatea absorbției nu se analizează *in concreto*, cu referire la fapta comisă în concret de către inculpat, ci *in abstracto*, având în vedere infracțiunea respectivă în general. Spre exemplu, șantajul este o infracțiune complexă, care absoarbe violența sau amenințarea, întrucât nu se poate niciodată comite în absența uneia din cele două fapte. În schimb, furtul prin efracție nu absoarbe violarea de domiciliu deoarece este posibilă săvârșirea unui furt prin efracție fără a comite și o violare de domiciliu (un furt prin efracție comis în localul unei societăți comerciale, în sediul unei instituții publice, dintr-un autoturism parcat pe stradă etc.).

6.2.2. Caracterul determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite

Din caracterul de unitate legală al infracțiunii complexe rezultă în același timp necesitatea ca legiuitorul să individualizeze fără echivoc infracțiunea care este absorbită de fapta complexă.

Infracțiunea absorbită are caracter determinat atunci când sfera faptelor susceptibile de integrare în conținutul infracțiunii complexe nu poate fi extinsă pe cale de interpretare. Spre exemplu, tâlhăria (art. 233 N.C.p.) absoarbe furtul.

Infracțiunea absorbită are caracter determinabil atunci când legiuitorul recurge la formulări cu caracter generic, dar pe cale de interpretare se poate stabili fără echivoc sfera faptelor care se pot include în conținutul infracțiunii complexe. De exemplu, art. 218 alin.1 N.C.p. incriminează „raportul sexual (...) cu o persoană (...) *prin constrângere* (...)”. Această dispoziție are în vedere atât constrângerea fizică, cât și cea morală (amenințarea).

Dacă *termenii utilizați sunt de maximă generalitate* și nesusceptibili să circumscrie cel puțin o anumită categorie de fapte, nu se poate vorbi de un conținut complex și se va reține un concurs de infracțiuni. Așa este de pildă, cazul art. 385 alin.1

N.C.p. care incriminează „împiedicarea *prin orice mijloace* a liberului exercițiu al dreptului de a alege sau de a fi ales”. Când împiedicarea s-a săvârșit prin comiterea altor infracțiuni (amenințare, lovire, șantaj etc.), va exista un concurs de infracțiuni între fapta prevăzută de art. 385 alin.1 și infracțiunea care a constituit mijlocul de realizare a împiedicării.

6.2.3. Diferența de periculozitate între cele două fapte

În măsura în care infracțiunea complexă absoarbe o altă faptă, este evident că ea trebuie să fie caracterizată de o periculozitate mai ridicată decât cea a faptei absorbite. Cum periculozitatea se reflectă în sancțiunea prevăzută de lege, verificarea acestei condiții se face prin compararea limitelor de pedeapsă prevăzute pentru cele două infracțiuni.

În măsura în care infracțiunea aparent complexă este sancționată cu o pedeapsă inferioară celei prevăzute pentru infracțiunea „absorbită”, cele două fapte se vor reține în concurs.

6.3. Sancționarea infracțiunii complexe

Infracțiunea complexă este creată de legiuitor tocmai în vederea unei mai corecte individualizări legale, adică a stabilirii unei sancțiuni care să reflecte cât mai fidel gradul de pericol social al activității infracționale în ansamblu. Prin urmare, sancțiunea prevăzută în norma de incriminare este suficientă pentru reprimarea infracțiunii complexe, fără a fi necesară o altă agravare a acesteia.

La fel ca în cazul infracțiunii continuate, este posibilă recalcularea pedepsei și pentru infracțiunea complexă în cazul în care ulterior se descoperă o altă acțiune care face parte din conținutul acesteia (art. 37 N.C.p.). De pildă, inculpatul a fost condamnat pentru o infracțiune de tâlhărie, comisă prin aceea că a amenințat victima și i-a sustras un bun. Ulterior, victima depune plângere și cu privire la sustragerea altui bun, dar se constată că și

această faptă a avut loc tot cu ocazia sustragerii primului bun, făcând astfel parte din conținutul infracțiunii de tâlhărie. În acest caz, instanța poate fie să mențină pedeapsa aplicată inițial, fie să o majoreze în considerarea actelor de violență din structura tâlhăriei, dar în nici un caz nu va putea pronunța o pedeapsă inferioară celei aplicate inițial.

§ 7. Infracțiunea de obicei

7.1. Definiția și condițiile de existență a infracțiunii de obicei

Infracțiunea de obicei este *acea formă a unității legale de infracțiune caracterizată prin comiterea unei pluralități de acte de executare similare care, analizate izolat, nu au caracter infracțional, acest caracter dobândindu-se doar prin repetare, prin comiterea lor în mod obișnuit.*

Infracțiunea de obicei, spre deosebire de cea continuată sau complexă, nu s-a bucurat de o reglementare explicită în partea generală a Codului penal din 1969, și nici în noul Cod penal. Ea reprezintă totuși o formă a unității legale de infracțiune, căci este rezultatul voinței legiuitorului, care decide dacă incriminează fiecare act sau dacă, dimpotrivă, impune cerința repetabilității actelor pentru ca acestea să intre sub incidența legii penale.

Fiind vorba despre o creație a legiuitorului, caracterul de infracțiune de obicei al unei fapte rezultă întotdeauna din conținutul incriminării. Cel mai adesea, infracțiunile de obicei sunt ușor de identificat, căci legiuitorul utilizează în norma de incriminare sintagma *în mod repetat* (art. 223 alin.1 N.C.p.) sau *în mod obișnuit*.

În opinia noastră, pentru a fi în prezența infracțiunii de obicei, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: *pluralitate de acte omogene săvârșite la diferite intervale de timp; irelevanța penală individuală a actelor comise; unitatea manifestării de voință; unitate de subiect activ și pasiv.*

a) pluralitate de acte omogene comise în timp

Așa cum rezultă din chiar definiția infracțiunii de obicei, aceasta presupune comiterea unei pluralități de acte pentru a ajunge la consumare. Spre exemplu, potrivit art. 208 alin.1 N.C.p., constituie infracțiune fapta celui care „în mod repetat, urmărește fără drept, (...) o persoană ori îi supraveghează locuința (...)”. Astfel, un singur act de urmărire nu va realiza elementul constitutiv al infracțiunii, fiind necesară comiterea *în mod repetat*.

În ceea ce privește numărul actelor necesare pentru existența infracțiunii, legea nu face nicio precizare, și nici nu ar putea să o facă întrucât constatarea obișnuinței nu depinde exclusiv de numărul acestor acte. Astfel, este important intervalul de timp scurs între două acte consecutive, împrejurările în care s-au comis aceste acte, natura faptei etc.

b) irelevanța penală individuală a actelor comise

Așa cum rezultă din chiar definiția infracțiunii de obicei, actele care intră în structura sa, analizate în mod individual, nu au caracter penal. Ele dobândesc acest caracter numai ca efect al integrării lor în seria de acte similare și în măsura în care probează existența obișnuinței. De cele mai multe ori, actele componente ale infracțiunii de obicei, analizate în mod individual, constituie contravenții.

c) unitatea manifestării de voință

Pentru reunirea pluralității de acte comise la diferite intervale de timp în structura unei unități de infracțiune este necesară și o unitate a elementului subiectiv. Trebuie subliniat, însă, că în această ipoteză nu este necesară o rezoluție infracțională determinată, în sensul pe care l-am întâlnit în cazul infracțiunii continuate.

Într-adevăr, în cazul infracțiunii de obicei este suficientă o rezoluție generică, fără a interesa dacă la momentul inițial făptuitorul și-a reprezentat numărul actelor și împrejurările în care le va comite.

d) unitatea subiectului

La fel ca și celelalte forme ale unității de infracțiune, și în acest caz se impune cerința unității subiectului activ, care, însă, nu este incompatibilă cu săvârșirea faptei în participație.

În ceea ce privește subiectul pasiv, acesta este de regulă unic, dat fiind că majoritatea infracțiunilor de obicei aduc atingere unor valori sociale abstracte, generale - moralitate publică, sănătate publică, reguli de conviețuire socială - astfel că subiectul pasiv este societatea.

În ipoteza în care am avea ca subiect pasiv principal persoane fizice sau juridice determinate, credem că unitatea subiectului pasiv este o condiție pentru existența infracțiunii de obicei (art. 208, art. 223 N.C.p.).

7.2. Consumarea și epuizarea infracțiunii de obicei

Infracțiunea de obicei se consumă atunci când s-a realizat numărul de acte necesar pentru a indica obișnuința. Așa cum am precizat deja, acest număr de acte nu poate fi stabilit *a priori*, ci se determină în fiecare caz concret, ținând seama de particularitățile faptei comise.

Faptul că după momentul consumării autorul continuă să comită acte similare, nu transformă infracțiunea de obicei într-o infracțiune continuată, căci actele comise după consumarea infracțiunii se vor integra în conținutul aceleiași infracțiuni de obicei în formă simplă.

Epuizarea infracțiunii de obicei are loc odată cu ultimul act de executare. La fel ca în cazul celorlalte infracțiuni cu durată de consumare, în raport de acest moment se determină legea aplicabilă, aplicabilitatea legilor de amnistie și grațiere, din acest moment începe să curgă termenul de prescripție etc.

7.3. Sanctionarea infracțiunii de obicei

La fel ca infracțiunea complexă, infracțiunea de obicei nu atrage o agravare a răspunderii penale a autorului. În consecință, pedeapsa pentru această infracțiune va fi cea prevăzută de norma de incriminare, cu aplicarea criteriilor generale de individualizare stabilite de art. 74 N.C.p.

Deși legea nu o prevede în mod explicit, și în acest caz este posibilă recalcularea pedepsei, în ipoteza descoperirii ulterioare a altor acte ce fac parte din conținutul aceleiași infracțiuni. Astfel, instanța va aplica o singură pedeapsă pentru întreaga infracțiune, pedeapsă care nu poate fi mai mică decât cea aplicată cu ocazia judecării unei părți din actele componente ale infracțiunii.

7.4. Infracțiunile de simplă repetare

Infracțiunile de simplă repetare se aseamănă cu infracțiunea de obicei prin aceea că se compun și ele dintr-o pluralitate de acte care, analizate în mod izolat, nu au semnificație penală. Deosebirea esențială față de infracțiunea de obicei constă în aceea că *infracțiunea de simplă repetare se consumă odată cu săvârșirea celui de-al doilea act, nefiind necesară proba obișnuinței*.

Spre exemplu, potrivit art. 1 lit. c) din Legea nr. 31/2000, constituie contravenție tăierea, fără drept, de arbori din fondul forestier național, dacă valoarea pagubei nu depășește un anumit plafon. Potrivit art. 108 din Codul silvic, fapta respectivă devine infracțiune „dacă a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an...”. Cu alte cuvinte, simpla repetare a actului de sustragere întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni, chiar dacă fiecare act, analizat separat, ar constitui contravenție.

Uneori calificarea unei infracțiuni ca fiind de obicei sau de simplă repetare este susceptibilă să creeze dificultăți în practică. În opinia noastră, suntem în prezența unei infracțiuni de simplă

repetare atunci când numărul actelor necesare pentru consumarea infracțiunii este stabilit de legiuitor. Cel mai adesea, acest număr este de două acte, dar nu este exclus ca legiuitorul să prevadă necesitatea a trei acte pentru consumarea infracțiunii.

Am arătat anterior că, în opinia noastră, infracțiunea de obicei presupune și o unitate a subiectului pasiv. Credem că această condiție nu se mai impune în cazul infracțiunii de simplă repetare. Dat fiind că în acest ultim caz nu mai este vorba de stabilirea unui obicei, a unei îndeletniciri, ci pur și simplu de o sancționare mai severă a celei de-a doua încălcări a legii, nu mai vedem nicio rațiune ce ar putea justifica o cerință a identității subiectului pasiv.

§ 8. Infracțiunea progresivă

8.1. Definiție

Infracțiunea progresivă reprezintă o altă formă a unității legale, dar nici aceasta nu se bucură de o reglementare în partea generală a Codului penal. ***Prin urmare, adoptarea noului Cod penal nu aduce modificări în această materie, chiar dacă, spre deosebire de reglementarea anterioară o menționează în contextul reglementării prescripției răspunderii penale (art. 154 alin.3 N.C.p.)***

Infracțiunea progresivă este acea formă a unității legale de infracțiune în cazul căreia, după atingerea momentului consumativ specific unei anumite infracțiuni, are loc, fără o nouă intervenție a autorului, o amplificare în timp a urmării produse, ce atrage o încadrare juridică mai gravă.

Spre exemplu, autorul aplică lovituri unei persoane cauzându-i leziuni ce necesită pentru vindecare 60 de zile de îngrijiri medicale (art. 193 N.C.p.). Ulterior, urmările se agravează, ducând la încetarea funcționării unui organ, astfel că fapta va deveni o vătămare corporală (art. 194 N.C.p.). Dacă în cele din urmă leziunea inițială duce la deces, fapta va constitui o

infracțiune de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 N.C.p.). Astfel, urmarea produsă inițial s-a agravat fără o nouă intervenție a autorului, atrăgând succesiv mai multe încadrări juridice. Prin urmare, la infracțiunea progresivă activitatea infracțională se încadrează în final în ipoteza unei norme de incriminare unice, care reia și include în întregime încadrarea configurată inițial. Cu alte cuvinte, încadrarea juridică atrasă de urmarea cea mai gravă dintre cele produse succesiv acoperă toate aspectele activității infracționale, excluzând deci orice altă calificare specifică unei urmări de o gravitate mai mică.

Infracțiunea progresivă este o *unitate legală* de infracțiune, consacrată ca atare de însuși textul de lege care prevede o faptă cu element obiectiv susceptibil de amplificare. Așa de pildă, textul art. 195 N.C.p., referindu-se la ipoteza în care “vreuna dintre faptele prevăzute de art. 193 și art.194 N.C.p. a avut ca urmare moartea victimei”, exprimă aptitudinea fiecăreia dintre acțiunile specifice acestor infracțiuni de a produce un rezultat mai grav decât cel prevăzut de normele legale care le incriminează.

8.2. Forma de vinovăție

Sub aspect subiectiv, infracțiunea progresivă se comite adesea cu *praeterintenție*, dar nu se poate pune semnul egalității între infracțiunea progresivă și infracțiunea praeterintenționată. Aceasta deoarece infracțiunea progresivă poate fi comisă atât din culpă cât și cu intenție. Vom avea o infracțiune progresivă săvârșită *din culpă*, spre exemplu, atunci când vătămarea corporală inițială a fost cauzată din culpă - de pildă printr-un accident de circulație - iar ulterior s-a agravat ducând la decesul victimei (fapta devenind astfel ucidere din culpă). De asemenea, vom avea o infracțiune *intenționată* progresivă atunci când autorul a încercat să ucidă victima dar nu a reușit, provocându-i doar vătămări corporale, însă după un timp a survenit decesul ca urmare a unor complicații ale vătămarilor cauzate inițial. În acest

caz, încadrarea inițială – tentativă de omor – se va schimba în omor consumat, ca efect al morții victimei.

Pe de altă parte, nu întotdeauna o infracțiune praeterintenționată este și progresivă. De pildă, autorul îi aplică victimei o lovitură cu pumnul, aceasta se dezechilibrează, cade, se lovește de un corp dur și *decedează pe loc*. În acest caz, nu se poate vorbi de o agravare în timp a unei urmări produse inițial, căci urmarea cea mai gravă a survenit instantaneu.

8.3. Momentul consumării și momentul epuizării

Infracțiunea progresivă cunoaște un moment al consumării, care este momentul producerii primei urmări, și un moment al epuizării, ce reprezintă momentul în care survine urmarea cea mai gravă, pe baza căreia se stabilește încadrarea juridică finală.

Spre deosebire de celelalte infracțiuni cu durată de consumare, în cazul infracțiunii progresive, pentru determinarea legii aplicabile se va avea în vedere momentul consumării și nu cel al epuizării. Soluția este justificată datorită faptului că în cazul infracțiunii progresive, spre deosebire de celelalte infracțiuni din această categorie, agravarea urmării se produce fără o nouă intervenție a autorului, ceea ce înseamnă că nu există o acțiune a acestuia comisă sub legea nouă. Tot astfel, stabilirea formei de pluralitate infracțională (concurs, recidivă postcondamnatorie sau postexecutorie) se va face în raport de momentul consumării și nu de cel al epuizării.

8.4. Sancționarea infracțiunii progresive

În ceea ce privește pedepsirea infracțiunii progresive, instanța va aplica pedeapsa prevăzută în norma de incriminare, individualizată potrivit criteriilor menționate.

- Capitolul IX -

PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI

§ 1. Considerații generale

1.1. Definiție

Pluralitatea de infracțiuni este situația în care o persoană săvârșește două sau mai multe infracțiuni. Astfel, există un singur infractor și mai multe infracțiuni săvârșite de acesta.

Pentru a fi în prezența pluralității de infracțiuni nu interesează dacă infracțiunile au fost definitiv judecate, dacă sunt fapte intenționate sau din culpă și nici momentul săvârșirii acestor fapte. Toate aceste elemente sunt însă importante pentru delimitarea formelor pluralității de infracțiuni.

1.2. Formele pluralității de infracțiuni

Noul Cod penal reglementează în art.38-45 trei forme ale pluralității de infracțiuni: *concursul de infracțiuni, recidiva și pluralitatea intermediară.*

Există și alte forme de pluralitate nereglementate expres în Codul penal și care nu constituie nici concurs, nici recidivă și nici pluralitate intermediară. De exemplu, când un infractor, după executarea pedepsei pentru o infracțiune comisă din culpă, săvârșește o altă infracțiune din culpă, nu avem niciuna din cele trei pluralități menționate mai sus, dar ipotezele din această categorie nu prezintă importanță practică, întrucât nu atrag un tratament sancționator distinct.

§ 2. Concursul de infracțiuni

2.1. Definiție

Reglementat în art. 38 N.C.p., concursul de infracțiuni este situația în care o persoană săvârșește două sau mai multe infracțiuni înainte de a fi definitiv condamnată pentru vreuna din ele.

2.2. Condițiile de existență a concursului de infracțiuni

Sub aspectul condițiilor de existență, nu există deosebiri între Codul penal din 1969 și noul Cod penal. Pentru a exista concurs trebuie îndeplinite cumulativ condițiile:

a) *să existe același infractor, adică toate infracțiunile să fie săvârșite de aceeași persoană.*

Aceasta nu înseamnă că faptele nu pot fi comise în participație sau că autorul nu-și poate schimba calitatea în care participă la comiterea infracțiunilor (el poate fi o dată autor, apoi instigator, apoi complice etc.).

b) *săvârșirea de către infractor a două sau mai multe infracțiuni.*

Este necesar ca infractorul să fi comis cel puțin două fapte care întrunesc toate condițiile pentru a fi infracțiuni, așa cum prevede art. 15 N.C.p. (prevedere în legea penală, vinovăție, caracter nejustificat și imputabilitate).

Aceste prime două condiții sunt comune tuturor formelor pluralității de infracțiuni.

c) *infracțiunile să fi fost săvârșite înainte de condamnarea definitivă pentru vreuna dintre ele.*

Această condiție e caracteristică doar concursului, reprezentând principalul element de distincție față de celelalte

forme de pluralitate de infracțiuni reglementate de Codul penal (recidiva și, respectiv, pluralitatea intermediară).

Pentru a verifica îndeplinirea acestei condiții trebuie avute în vedere două momente:

① momentul în care o hotărâre de condamnare rămâne definitivă: acest moment se determină potrivit dispozițiilor art. 416, 416¹ și 417 din Codul de procedură penală din 1969.

② momentul săvârșirii infracțiunii: acesta se determină în funcție de natura infracțiunilor. A se vedea, pentru aceasta, în special capitolul anterior, privind unitatea de infracțiune. Rezumând,

♦ *infracțiunile de pericol* se săvârșesc în momentul în care are loc actul de executare, moment în care s-a produs urmarea, concretizată într-o stare de pericol pentru valoarea protejată prin norma de incriminare;

♦ *infracțiunile cu durată de consumare* în timp se consideră săvârșite în momentul epuizării, care diferă în funcție de fiecare dintre categoriile de infracțiuni cu durată de consumare în timp. În aceste cazuri, dacă infracțiunea se epuizează înainte de rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare atunci sunt întrunite condițiile concursului de infracțiuni. Dacă se epuizează după această dată va exista recidivă sau pluralitate intermediară, după caz, în funcție de distincțiile pe care le vom realiza în secțiunile următoare.

d) *cel puțin două dintre infracțiuni să atragă condamnarea făptuitorului*

În realitate, aceasta nu este o condiție de existență a concursului, ci o condiție pentru aplicarea tratamentului sancționator prevăzut de lege pentru concurs. Însă rațiunea pentru care s-a reglementat instituția concursului rezidă tocmai în instituirea unui tratament sancționator specific. Dacă nu se poate aplica acest tratament sancționator, concursul de infracțiuni, deși existent, nu prezintă nicio importanță.

Prin urmare, ori de câte ori, ulterior săvârșirii uneia dintre infracțiunile concurente intervine o cauză care înlătură răspunderea penală sau o cauză de nepedepsire, rămânând astfel o singură infracțiune pedepsibilă, nu mai este loc pentru aplicarea dispozițiilor art. 39 N.C.p. De aceea, se pune problema identificării acelor împrejurări care înlătură posibilitatea adoptării unei soluții de condamnare în cazul săvârșirii unei infracțiuni.

Acestea pot fi grupate în mai multe categorii:

◆ *Cauzele care înlătură răspunderea penală prevăzute în partea generală a Codului penal:* amnistia intervenită înainte de condamnare sau după condamnare, dar anterior contopirii (art. 152 N.C.p.), prescripția răspunderii penale (art. 153), lipsa plângerii prealabile (art. 157), împăcarea (art. 159).

◆ *Lipsa autorizării sau sesizării organului competent*, caz în care trebuie avute în vedere situații ca: autorizarea procurorului general în cazul infracțiunilor urmărite și judecate în temeiul principiului realității legii penale române (art. 10 N.C.p.); sesizarea comandantului, în cazul infracțiunilor contra ordinii și disciplinei militare (art. 431 N.C.p.) etc.

◆ *Cauze de nepedepsire.*

Acestea au fost clasificate în *cauze de nepedepsire generale* - prevăzute în partea generală a Codului penal - și *cauze speciale* - prevăzute în partea specială a Codului sau în legi speciale. Fără a ne propune o prezentare exhaustivă, reținem câteva dintre acestea:

- desistarea și împiedicarea procedurii rezultatului (art. 34 N.C.p.);
- împiedicarea consumării faptei de către unul dintre participanți (art. 51 N.C.p.);
- denunțarea infracțiunii de către mituitor (art. 290 N.C.p.);
- retragerea mărturiei mincinoase înainte de a se produce arestarea inculpatului ori de a se fi pronunțat o hotărâre (art. 273 alin.3 N.C.p.).

2.3. Formele concursului de infracțiuni

Concursul de infracțiuni poate fi clasificat după mai multe criterii:

2.3.1. După numărul acțiunilor sau inacțiunilor care stau la baza infracțiunilor concurente, se distinge între:

a) *conkurs real*: atunci când o persoană săvârșește două sau mai multe infracțiuni prin acțiuni sau inacțiuni diferite, înainte de a fi definitiv condamnată pentru vreuna dintre ele (art. 38 alin.1 N.C.p.).

Concursul real cunoaște două modalități:

a₁) *conkursul real simplu*, care se caracterizează prin aceea că între faptele concurente nu există o altă legătură, cu excepția legăturii *in personam* dată de identitatea subiectului infracțiunilor;

a₂) *conkursul real calificat sau caracterizat sau cu conexitate*, care presupune săvârșirea unei infracțiuni pentru a înlesni sau a ascunde o altă infracțiune. Există mai multe variante ale conexității între infracțiunile aflate în structura concursului (conexitate temporală, spațială etc.), dar Codul nostru penal consacră expres două modalități:

♦ *conkurs real cu conexitate etiologică*, ce se caracterizează prin aceea că o infracțiune este comisă pentru înlesnirea săvârșirii altei infracțiuni. Acest tip de concurs prezintă două caracteristici principale:

(1) ambele infracțiuni sunt comise pe baza intenției;

(2) rezoluția infracțională privind săvârșirea infracțiunii scop trebuie să ia naștere anterior săvârșirii infracțiunii mijloc.

Rezultă din cele de mai sus că există în cazul concursului real cu conexitate etiologică două infracțiuni, una scop (de exemplu, uciderea unei persoane) și una mijloc (de exemplu, sustragerea armei cu care a fost ucisă victima).

♦ *conkurs real cu conexitate consecvențială sau consecvențională*, ce se caracterizează prin aceea că infractorul săvârșește o infracțiune pentru a ascunde o altă infracțiune săvârșită anterior.

Particularitățile acestui tip de concurs:

(1) prima infracțiune poate fi comisă atât cu intenție, cât și din culpă. În schimb, cea de-a doua e întotdeauna comisă pe baza intenției, pentru că are un scop special, constând în ascunderea primei infracțiuni

(2) hotărârea privind săvârșirea celei de-a doua infracțiuni poate lua naștere atât înainte, cât și după săvârșirea celei dintâi (printr-o infracțiune de delapidare infractorul sustrage niște bunuri din gestiune și apoi incendiază spațiul unde erau depozitate bunurile - ideea incendierii poate fi luată înainte de furt sau după furt). Prin excepție, hotărârea privind comiterea celei de-a doua infracțiuni ia naștere întotdeauna după comiterea primeia, *atunci când prima infracțiune este comisă din culpă* (de exemplu, hotărârea de a părăsi locul accidentului de circulație). Evident, prima infracțiune fiind comisă din culpă - situație în care autorul, fie prevede dar nu acceptă producerea rezultatului, fie nici nu îl prevede, deși trebuia și putea - hotărârea privind săvârșirea celei de-a doua infracțiuni, comise pentru a o ascunde pe prima, nu poate apărea decât ulterior săvârșirii acesteia.

b) *conkurs formal sau ideal* atunci când aceeași acțiune sau inacțiune, datorită împrejurărilor în care s-a săvârșit sau urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni.

De exemplu, infractorul conduce neatent și lovește doi pietoni care stăteau de vorbă pe trotuar, unul decedând iar altul suferind vătămări corporale. Vor exista astfel două infracțiuni: o ucidere din culpă (art. 192 alin.2 N.C.p.) și o vătămare corporală din culpă (art. 196 N.C.p.).

2.3.2. După natura infracțiunilor, se face distincție între:

a) *concurș omogen*, când infracțiunile săvârșite sunt de același fel (de exemplu, autorul comite două infracțiuni de viol);

b) *concurș eterogen*, când infracțiunile comise sunt de natură diferită (o infracțiune de furt și un omor). Importanța acestei clasificări rezidă în faptul că, în practică, concursul omogen ridică probleme sub aspectul delimitării lui de infracțiunea continuată.

2.4. Sanționarea concursului de infracțiuni

Dacă în privința definiției sau a formelor concursului reglementate de lege, noul Cod penal nu a adus modificări față de Codul penal din 1969, în materia tratamentului sancționator au intervenit transformări importante.

Astfel, dacă art. 34 – 36 și 40¹ C.p. consacră sistemul cumulului juridic cu spor facultativ și variabil, **art. 39 N.C.p instituie sancționarea concursului potrivit sistemului cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix.**

2.4.1. Sanționarea în cazul persoanei fizice

În dreptul nostru sancționarea concursului de infracțiuni în cazul persoanei fizice presupune parcurgerea mai multor etape:

(1) *stabilirea pedepsei pentru fiecare dintre infracțiunile concurente.*

Fiecare dintre infracțiunile comise este judecată și pentru fiecare se stabilește o pedeapsă, făcând abstracție de existența celorlalte infracțiuni.

(2) *aplicarea pedepsei pentru pluralitatea de infracțiuni.*

Această a doua etapă cunoaște, la rândul ei, mai multe momente:

♦ *alegerea pedepsei de bază*: pedeapsa de bază este pedeapsa cea mai grea dintre cele stabilite pentru infracțiunile concurente.

Modul de identificare a pedepsei celei mai grave dintre cele stabilite deja de instanță pentru infracțiunile concurente urmează un algoritm. Astfel, se are în vedere, în primul rând, specia de pedeapsă, știind că detențiunea pe viață este mai grea decât închisoarea, care e mai grea decât amenda. Dacă pedepsele sunt de aceeași specie, se are în vedere durata sau cuantumul acestora, fiind mai grea cea cu durata sau cuantumul mai mare. Dacă pedepsele sunt de aceeași specie și au aceeași durată sau același cuantum, pedeapsa de bază, în contextul noului Cod penal, poate fi aleasă ca pedeapsă de bază oricare dintre acestea.

♦ *aplicarea sporului*.

Spre deosebire de Codul penal din 1969, potrivit căruia această majorare era facultativă, fiind făcută doar dacă instanța considera că pedeapsa de bază nu este suficientă pentru îndreptarea infractorului, în contextul noului Cod penal aplicarea sporului devine obligatorie.

Astfel, în baza Codului penal din 1969, majorarea pedepsei de bază se făcea în două etape:

a) instanța putea ridica pedeapsa de bază până la maximul ei special. Nu era însă obligatoriu ca această pedeapsă să atingă maximul special, ea putea fi majorată și până la o limită mai mică decât acest maxim.

b) dacă maximul special nu era suficient, instanța putea adăuga un spor de până la 5 ani, în cazul pedepsei închisorii, sau de până la jumătate din maximul special, în cazul pedepsei amenzii.

Potrivit noului Cod penal, sporirea pedepsei de bază devine obligatorie, legea stabilind și modul de calcul al sporului aplicabil.

Astfel, potrivit art. 39 N.C.p.,

a) *când s-au stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoare ori cu amendă, se aplică pedeapsa detențiunii pe viață; în acest caz, este consacrat practic sistemul absorbției în legislația română.*

b) *când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.*

Exemplu: inculpatul a comis în concurs 4 infracțiuni, pentru care instanța a stabilit pedepse de 4 ani, 3 ani, 2 ani, respectiv un an închisoare. În acest caz se va aplica pedeapsa de bază de 4 ani, la care se va adăuga un spor de $1/3$ din suma celorlalte trei pedepse.

Sporul va fi în exemplul nostru de $(3 + 2 + 1) / 3 = 6/3 = 2$ ani.

În consecință, condamnatul va executa pedeapsa de 4 ani plus sporul de 2 ani, adică 6 ani închisoare.

c) *când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.*

Algoritmul de sancționare este similar cu cel consacrat pentru pedepsele cu închisoarea.

d) *când s-au stabilit o pedeapsă cu închisoare și o pedeapsă cu amendă, se aplică pedeapsa închisorii, la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii.*

În acest caz, legiuitorul a instituit sistemul cumulului aritmetic. Spre deosebire de Codul penal din 1969, potrivit căruia într-o asemenea ipoteză se aplica pedeapsa închisorii la care instanța putea adăuga amenda în tot sau în parte, noul Cod penal prevede că ***amenda se adaugă în întregime și obligatoriu la pedeapsa închisorii.***

e) *când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amendă se aplică pedeapsa închisorii*

conform lit. b), la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii conform lit. c).

În acest caz, se contopesc mai întâi între ele pedepsele din aceeași specie stabilite pentru infracțiunile concurente, iar apoi la rezultanta pedepselor cu închisoarea se adaugă în întregime rezultanta amenzilor.

O altă noutate a reglementării din art. 39, care nu își găsește corespondent în Codul penal din 1969, este cea referitoare la **înlocuirea pedepsei închisorii cu detențiunea pe viață**. Potrivit art. 39 alin.2 N.C.p., atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață.

Exemplu: inculpatul a comis 5 infracțiuni sancționate de lege cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani, instanța stabilind pentru una din ele o pedeapsă de 19 ani, iar pentru celelalte câte o pedeapsă de 18 ani închisoare.

Potrivit art. 39 lit.b), la pedeapsa de bază de 19 ani se va aplica un spor de $\frac{1}{3}$ din suma celorlalte doua pedepse, sporul fiind în acest caz $(4 \times 18)/3 = 24$ ani. Pedeapsa de executat ar trebui astfel să fie de $19 + 24 = 43$ ani, însă ea nu poate depăși maximul general al pedepsei închisorii care este 30 de ani.

În consecință, instanța are două posibilități: fie aplică o pedeapsă cu închisoarea de 30 de ani, fie aplică pedeapsa detențiunii pe viață.

Aplicarea pedepsei în cazul judecării separate a infracțiunilor concurente

De regulă, infracțiunile concurente se judecă împreună de către aceeași instanță. Totuși, prin excepție, se poate ca

infracțiunile concurente să fie judecate separat, spre exemplu datorită descoperirii la date diferite a infracțiunilor.

În cazul judecării separate este necesară aplicarea pedepsei în așa fel încât situația infractorului să fie precum ar fi fost în cazul judecării împreună a infracțiunilor. Aceasta deoarece nu i se poate imputa acestuia omisiunea de a declara în fața organelor judiciare săvârșirea altor infracțiuni și, în consecință, nu i se poate crea o situația mai grea decât dacă ar fi fost judecate toate împreună, la același moment.

Art. 40 N.C.p. reglementează *instituția contopirii pedepselor pentru infracțiuni concurente*. Există două ipoteze reglementate de acest articol și una nereglementată de către Codul penal, dar care poate fi dedusă pe baza celor prevăzute expres în cuprinsul textului de lege.

(1) *situația în care, după condamnarea definitivă pentru o infracțiune, infractorul e judecat pentru o altă infracțiune concurentă*. Într-un asemenea caz, potrivit art. 40 alin.1 N.C.p., instanța va proceda la stabilirea pedepsei pentru cea de-a doua infracțiune și apoi o va contopi potrivit art. 39, cu pedeapsa aplicată anterior pentru prima faptă. Primă pedeapsă, stabilită prin hotărârea de judecată inițială pentru prima infracțiune, se bucură de autoritate de lucru judecat, astfel că instanța nu va putea să o modifice.

(2) *ambele infracțiuni concurente au fost definitiv judecate, dar prin hotărâri distincte*. În acest caz, potrivit art. 40 alin.2 N.C.p., instanța care face contopirea va trece peste prima etapă (cea a stabilirii pedepselor pentru faptele concurente), și va proceda la contopirea acestora.

(3) a treia ipoteză, nereglementată expres de Cod, e situația contopirilor parțiale, adică *ipoteza în care infracțiunile concurente au fost judecate în grupe de către două sau mai multe, prin hotărâri distincte*. În acest caz, nu se va proceda la contopirea

rezultatelor parțiale, ci la contopirea tuturor pedepselor stabilite distinct pentru fiecare infracțiune concurentă, în parte.

2.4.2. Sancționarea în cazul persoanei juridice

Noul Cod penal nu a mai stabilit dispoziții speciale referitoare la concursul de infracțiuni comis de persoana juridică, așa cum făcea art. 40¹ C.p., introdus prin Legea nr. 278/2006. De altfel, mecanismul de sancționare instituit de art. 40¹ era similar cu cel existent în cazul persoanelor fizice, cu singura deosebire că sporul aplicabil era mai redus decât în cazul persoanelor fizice.

Noul Cod penal prevede în art. 147 că dispozițiile referitoare la sancționarea concursului de infracțiuni comis de persoana fizică se aplică în mod corespunzător și în cazul persoanei juridice, așa încât dispozițiile referitoare la contopirea amenziilor prevăzute în art. 39 își găsesc aplicare și în cazul persoanei juridice.

§ 3. Recidiva

Spre deosebire de concursul de infracțiuni care a suferit modificări doar în materia regimului sancționator, ***instituția recidivei a fost vizată de o reformă mai profundă prin prevederile noului Cod penal.***

În cele ce urmează, analiza recidivei se va axa pe regimul prevăzut în cazul persoanei fizice, urmând ca persoanei juridice să îi fie dedicată o ultimă secțiune, unde vom insista succint pe formele, condițiile de existență și sistemul sancționator aplicabil.

3.1. Definiție

Potrivit art. 37 C.p., exista recidivă pentru persoana fizică atunci când, după condamnarea sau după executarea unei pedepse mai mari de 6 luni ori a cel puțin trei pedepse de până la 6 luni,

inculpatul săvârșea o nouă infracțiune sancționată cu detențiunea pe viață sau cu închisoarea mai mare de un an. Potrivit textului, era necesar ca toate infracțiunile să fie fapte intenționate sau cel puțin praeterintenționate.

Potrivit art. 41 N.C.p., există recidivă când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an și până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, condamnatul săvârșește din nou o infracțiune cu intenție sau cu intenție depășită, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare. Există, de asemenea, recidivă și atunci când una dintre pedepse este detențiunea pe viață.

3.2. Formele recidivei

Există numeroase clasificări ale recidivei, în funcție de diverse criterii. Cele mai importante, reținute și de lege sunt:

a) *În funcție de gravitatea condamnării sau condamnărilor care formează primul termen al recidivei, se distinge între:*

- *recidivă mică;*
- *recidivă mare.*

b) *În funcție de momentul săvârșirii celei de-a doua infracțiuni:*

- *recidivă postcondamnatorie;*
- *recidivă postexecutorie.*

În privința primei clasificări, trebuie menționat faptul că ea și-a pierdut importanța în contextul noului Cod penal, deoarece acesta nu mai reglementează decât recidiva mare, astfel că sub imperiul noului Cod penal nu mai este necesar să se precizeze că este vorba despre o recidivă mare. În consecință, ne vom ocupa în cele ce urmează doar de tratamentul sancționator

prevăzut de lege pentru recidivă în funcție de momentul comiterii celei de-a doua infracțiuni.

3.3. Recidiva postcondamnatorie

Aceasta este cea mai frecventă formă a recidivei.

Potrivit art. 41 N.C.p., ea există atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață sau la pedeapsa închisorii mai mare de un an, cel condamnat săvârșește din nou o infracțiune intenționată sau praeterintenționată, înainte de începerea executării, în timpul executării acesteia sau în stare de evadare, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru a doua infracțiune este închisoarea mai mare de cel puțin un an sau detențiunea pe viață.

3.3.1. Condițiile de existență a recidivei postcondamnatorii

I. Condițiile referitoare la primul termen al recidivei:

a) să fie vorba de o infracțiune intenționată sau praeterintenționată;

b) pedeapsa aplicată pentru acest prim termen să fie închisoarea mai mare de un an;

Această pedeapsă poate fi aplicată pentru o singură infracțiune sau pentru concurs de infracțiuni.

În acest context este de semnalat ***o altă modificare față de Codul penal din 1969, dat fiind că potrivit acestuia, pedeapsa de la primul termen trebuia să fie închisoarea mai mare de 6 luni (art. 37 C.p.)***

c) hotărârea de condamnare pentru infracțiunea de la primul termen să fie definitivă;

d) *condamnarea aplicată pentru acest prim termen al recidivei să nu se includă în cele din art. 42 N.C.p.* Este vorba despre:

- *faptele care nu mai sunt prevăzute de legea penală.* Ca efect al intervenției legii de dezincriminare, faptele respective vor ieși din structura pluralității de infracțiuni;
- *infracțiunile amnistiate.* Ca efect al amnistiei, care înlătură răspunderea penală pentru fapta comisă, starea de recidivă nu va exista;
- *infracțiunile săvârșite din culpă.* Datorită neglijenței sau imprudenței autorului în comiterea unor astfel de fapte, se consideră că lipsește elementul relei-credințe.

Textul art. 42 N.C.p. nu mai face referire la alte două categorii de infracțiuni reținute în art. 38 C.p., respectiv infracțiunile săvârșite în timpul minorității și condamnările pentru care a intervenit reabilitarea sau s-a împlinit termenul de reabilitare. Prima dintre modificările menționate (omiterea condamnărilor pentru fapte comise în timpul minorității) nu presupune o voință a legiuitorului de a institui recidiva în cazul minorilor. În realitate, potrivit noului Cod penal, infracțiunile comise în timpul minorității nu mai atrag pedepse, ci doar măsuri educative, astfel încât nu mai este posibilă condamnarea la o pedeapsă susceptibilă de a constitui termen al recidivei pentru o asemenea faptă.

În ceea ce privește neîmplinirea termenului de reabilitare, această condiție apare menționată în definiția recidivei din art. 42 N.C.p., astfel încât nu mai era necesară reluarea ei. În plus, condiția nu viza recidiva postcondamnatorie, ci pe cea postexecutorie.

II. Condițiile referitoare la cel de-al doilea termen al recidivei:

a) infracțiunile ce compun acest termen să fie fapte intenționate sau, cel puțin, praeterintenționate;

b) pedeapsa prevăzută de lege pentru această infracțiune să fie detențiunea pe viață sau închisoarea de cel puțin un an;

Dacă în cazul primului termen se are în vedere pedeapsa concret stabilită de instanță, în cazul celui de-al doilea termen se are în vedere pedeapsa prevăzută de lege. Ceea ce interesează este ca maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru un posibil al doilea termen să fie închisoarea de cel puțin un an. De exemplu, dacă este vorba despre o pedeapsă de la 3 luni la 2 ani alternativ cu amenda există recidivă, deoarece maximul special este mai mare de un an. Într-un astfel de caz nu interesează pedeapsa concret stabilită de instanță – recidiva va continua să existe, chiar dacă instanța va aplica doar 3 luni sau chiar amenda.

Trebuie menționat că, dacă potrivit Codului penal din 1969 închisoarea trebuia să fie mai mare de un an, potrivit noului Cod penal o pedeapsă legală de un an este suficientă pentru a atrage starea de recidivă.

c) noua infracțiune să fie săvârșită după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare pentru infracțiunea ce constituie primul termen, dar înainte de executarea sau considerarea ca executată a pedepsei (înainte de începerea executării pedepsei, în cursul executării acesteia sau în stare de evadare);

d) condamnarea să nu se numere printre cele prevăzute de art. 42 N.C.p.

3.3.2. Sancționarea recidivei postcondamnatorii

În materia sancționării recidivei postcondamnatorii trebuie semnalată o modificare importantă adusă de noul Cod penal.

Potrivit vechii reglementări, în cazul recidivei postcondamnatorii, sistemul de sancționare, prevăzut de art. 39 alin.1–3 C.p., consta în cumulul juridic, dar sporul aplicabil, tot facultativ și variabil, era de până la 7 ani.

Potrivit noului Cod penal, sistemul sancționator în această materie are la bază cumulul aritmetic. Astfel, potrivit art. 43 N.C.p., dacă înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, pedeapsa stabilită pentru aceasta se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

Pentru a înțelege mai bine diferența între vechea și noua reglementare, să presupunem că fiecare din cei doi termeni ai unei recidive este alcătuit dintr-o singură infracțiune, iar infractorul comite cea de-a doua infracțiune în timp ce execută prima pedeapsă.

În acest caz, potrivit Codului vechi, rezultanta se obținea contopind pedeapsa pentru cea de-a doua infracțiune cu restul rămas neexecutat din prima pedeapsă la data comiterii celei de-a doua infracțiuni și scăzând din rezultanta contopirii ceea ce infractorul a executat din momentul comiterii celei de-a doua infracțiuni și până la data contopirii.

Potrivit noului Cod penal, pedeapsa pentru a doua infracțiune se adaugă la restul rămas neexecutat din prima pedeapsă la data comiterii celei de-a doua infracțiuni. Din această pedeapsă se scade ulterior ceea ce s-a executat din momentul comiterii celei de-a doua infracțiuni până la momentul judecării pentru noua infracțiune.

Exemplu: *Inculpatul se află în executarea pedepsei P₁, de 5 ani. După un an de la începerea executării condamnatul comite o nouă infracțiune, pentru care, după 6 luni este condamnat la 3 ani închisoare. În acest caz, pedeapsa rezultantă se va obține adăugând pedeapsa pentru noua infracțiune (3 ani) la restul rămas neexecutat din prima pedeapsă (4 ani), din care se scade perioada executată după comiterea celei de-a doua infracțiuni până la condamnarea pentru a doua infracțiune (6 luni). Astfel, noua pedeapsă va fi: 3ani + 4ani - 6luni = 6 ani și 6 luni.*

Dacă cel de-al doilea termen al recidivei e format dintr-un concurs de infracțiuni, potrivit vechiului Cod penal, se aplicau mai întâi dispozițiile referitoare la recidivă și apoi cele referitoare la concurs. Astfel,

♦ mai întâi se aplica recidiva: fiecare din cele două pedepse stabilite pentru cele două infracțiuni concurente (P₂, P₃) după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare pentru prima infracțiune (P₁) se va contopi, potrivit art. 39, pe rând cu restul neexecutat din prima pedeapsă.

♦ apoi se aplica tratamentul specific concursului: se contopeau potrivit art. 34 C.p. rezultatele parțiale obținute prin contopirea anterioară.

$$R = (P_2 \otimes P_1) \text{ O } (P_3 \otimes P_1)$$

În această formulă am notat cu $\otimes$ contopirea potrivit art. 39 C.p. și cu O contopirea potrivit art. 34 C.p..

Noul Cod penal schimbă ordinea de valorificare a celor două forme de pluralitate, prevăzând în art. 43 alin.2: când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

Considerând că inculpatul a comis în timpul executării pedepsei două infracțiuni concurente P_2 și P_3 , pedeapsa rezultantă va fi:

$$R = (P_2 \text{ O } P_3) + P_1'$$

În această formulă am notat cu O contopirea potrivit art. 39 N.C.p., iar P_1' desemnează restul rămas neexecutat din prima pedeapsă la data comiterii primeia dintre infracțiunile concurente.

Din această pedeapsă se scade ceea ce s-a executat din momentul comiterii primeia dintre infracțiunile concurente și până la momentul stabilirii rezultantei.

Mecanismul de sancționare rămâne același, chiar dacă una dintre infracțiunile concurente este evadarea, așa cum se întâmplă atunci când infractorul aflat în executarea pedepsei de la primul termen evadează, iar apoi, în stare de evadare, comite o nouă infracțiune. Păstrând notările anterioare și notând cu E pedeapsa stabilită pentru evadare, respectiv cu P_2 pedeapsa pentru infracțiunea comisă în timpul evadării, rezultanta va fi:

$$R = (E \text{ O } P_2) + P_1'$$

La fel ca și în cazul concursului de infracțiuni, ***noul Cod penal consacră și în materia recidivei posibilitatea înlocuirii pedepsei închisorii cu pedeapsa detențiunii pe viață.*** Potrivit art. 43 alin.3 N.C.p., dacă prin însumarea pedepselor în condițiile alin.1 și alin.2 s-ar depăși cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârșite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, în locul pedepselor cu închisoarea se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață.

3.4. Recidiva postexecutorie

3.4.1. Definiție

Potrivit noului Cod penal, recidiva mare postexecutorie există atunci când, după executarea sau considerarea ca executată a unei pedepse cu detențiunea pe viață sau a unei pedepse cu închisoarea mai mare de un an, cel condamnat săvârșește din nou o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii de cel puțin un an.

Modificările în privința duratei pedepselor de la cei doi termeni pe care le-am evidențiat cu ocazia analizei recidivei postcondamnatorii sunt de amintit și în acest context.

3.4.2. Condițiile de existență a recidivei postexecutorii

I. Condițiile referitoare la primul termen al recidivei:

(1) pentru infracțiunea săvârșită instanța să fi stabilit o pedeapsă cu închisoarea mai mare de un an sau detențiunea pe viață;

(2) infracțiunea săvârșită să fie intenționată sau praeterintenționată;

(3) pedeapsa pentru prima infracțiune să fi fost executată sau considerată ca fiind executată (atunci când pedeapsa a fost grațiată sau executarea pedepsei s-a prescris);

(4) condamnarea să nu fie dintre acelea de care nu se ține seama la stabilirea stării de recidivă, potrivit art. 42 N.C.p.

II. Condițiile referitoare la cel de-al doilea termen al recidivei:

(1) *să fie vorba de o infracțiune săvârșită cu intenție sau praeterintenție;*

(2) *pedeapsa prevăzută de lege pentru a doua infracțiune să fie de cel puțin un an;*

(3) *cea de-a doua infracțiune să fie comisă după executarea sau considerarea ca executată a primei pedepse;*

Momentul comiterii infracțiunii prezintă o particularitate în raport de infracțiunile cu durată de executare, în cazul cărora, pentru determinarea formei recidivei, se va lua în considerare momentul epuizării acestora (dacă o astfel de infracțiune este începută în timpul executării și se termină după executare, vom fi în prezența recidivei postexecutorii).

(4) *noua infracțiune comisă să nu fie dintre cele prevăzute la art. 42 N.C.p.*

3.4.3. Sancționarea recidivei mari postexecutorii

În acest caz nu se mai poate vorbi despre un cumul, ca în cazul recidivei postcondamnatorii, deoarece pedeapsa de la primul termen a fost deja executată sau este considerată ca fiind executată.

Și de această dată tratamentul sancționator prevăzut de noul Cod penal diferă de reglementarea anterioară.

Astfel, potrivit art. 39 alin.4 C.p., se putea aplica o pedeapsă până la maximul special, iar dacă acesta era neîndestulător, în cazul închisorii se putea adăuga un spor de până la 10 ani, iar în cazul amenzii se putea adăuga un spor de cel mult două treimi din maximul special.

Potrivit art. 43 alin.5 N.C.p., dacă după ce pedeapsa anterioară a fost executată sau considerată ca executată, se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate.

Spre exemplu, dacă se comite în stare de recidivă postexecutorie o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de la 3 la 10 ani, individualizarea se va face în intervalul 4 ani și 6 luni – 15 ani.

3.5. Recidiva în cazul persoanei juridice

În cazul persoanei juridice nu există deosebiri între reglementarea condițiilor de existență a recidivei între vechiul și noul Cod penal. Aceasta deoarece și 40² din Codul penal din 1969 reglementa doar recidiva mare, nu și recidiva mică în cazul persoanei juridice. De asemenea, în cazul persoanei juridice, cum pedeapsa principală constă doar în amendă, nu există deosebiri nici sub aspectul limitelor pedepselor care formează cei doi termeni.

Potrivit art. 146 alin.1 N.C.p., există recidivă pentru persoana juridică atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la reabilitare, persoana juridică săvârșește din nou o infracțiune, cu intenție sau cu intenție depășită. Nici în cazul persoanei juridice condamnările menționate la art. 42 N.C.p. nu atrag starea de recidivă.

Singurul domeniu în care noul Cod penal aduce modificări în materie este sancționarea recidivei în cazul persoanei juridice.

Potrivit Codului penal din 1969, în caz de recidivă postcondamnatorie, amenda stabilită pentru infracțiunea săvârșită ulterior și amenda aplicată pentru infracțiunea anterioară se contopeau, potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni, cu precizarea că sporul aplicabil putea fi de până la jumătate din maximumul special. Dacă amenda anterioară a fost executată în

parte, contopirea se face între amenda ce a mai rămas de executat și amenda aplicată pentru infracțiunea săvârșită ulterior.

În caz de *recidivă postexecutorie*, se aplica pedeapsa amenzii până la maximul special, iar dacă acest maxim nu era îndeplător, se putea adăuga un spor de până la două treimi din acel maxim.

Potrivit art. 146 alin.2 și 3 N.C.p., în caz de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a depăși maximul general al pedepsei amenzii.

Dacă amenda anterioară nu a fost executată, în tot sau în parte, amenda stabilită pentru noua infracțiune, potrivit alin.2, se adaugă la pedeapsa anterioară sau la restul rămas neexecutat din aceasta.

În cazul recidivei postexecutorii regimul sancționator este similar celui prevăzut pentru persoana fizică, în sensul majorării cu 1/2 a limitelor speciale. În cazul amenzii, această majorare operează numai cu privire la numărul zilelor-amendă. Spre exemplu, dacă pentru infracțiunea comisă s-ar aplica o pedeapsă între 180 și 300 zile-amendă, în cazul recidivei individualizarea se va face între 270 și 450 zile-amendă.

În cazul recidivei postcondamnatorii, tratamentul este mai sever decât în cazul persoanei fizice. Aceasta deoarece pedeapsa pentru infracțiunea ce constituie al doilea termen nu se stabilește între limitele prevăzute pentru infracțiunea comisă, ci între limite majorate cu $\frac{1}{2}$, la fel ca în cazul recidivei postexecutorii. Ulterior, amenda astfel stabilită se adaugă la restul rămas neexecutat din prima amendă.

Este de precizat că în acest caz cumulul aritmetic nu se face între numărul de zile-amendă prevăzut pentru cele două infracțiuni, ci între sumele stabilite prin aplicarea sistemului zilelor-amendă (ceea ce presupune că înainte de adunare se va înmulți numărul de zile-amendă stabilit pentru infracțiunea de la termenul II cu suma corespunzătoare unei zile-amendă, iar suma

astfel obținută se adaugă la suma neplătită din amenda stabilită pentru prima infracțiune).

§ 4. Pluralitatea intermediară

4.1. Definiție

Denumirea de *pluralitate intermediară* nu a fost consacrată de Codul penal din 1969, dar și sub imperiul acestuia ea era general acceptată în doctrină. ***Noul Cod penal a consacrat denumirea acestei forme de pluralitate în art. 44.***

Potrivit acestui text, ***există pluralitate intermediară de infracțiuni când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la data la care pedeapsa este executată sau considerată ca executată, condamnatul săvârșește din nou o infracțiune și nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru starea de recidivă.***

Definiția nu diferă decât ca formulare față de reglementarea din art. 40 C.p. potrivit căruia această formă a pluralității există atunci când *înainte de executarea unei pedepse, în cursul executării acesteia sau în stare de evadare, o persoană comite o nouă infracțiune, dar nu sunt îndeplinite condițiile recidivei.*

4.2. Distincții față de concurs și recidivă

Pluralitatea intermediară diferă de concursul de infracțiuni prin faptul că între cele două infracțiuni a intervenit o hotărâre definitivă de condamnare pentru prima infracțiune.

De asemenea, ea diferă de recidivă prin faptul că nu sunt îndeplinite condițiile acesteia. Astfel, nu vor fi îndeplinite condițiile recidivei și va fi pluralitate intermediară dacă:

a) prin condamnarea definitivă s-a aplicat pedeapsa închisorii de un sau mai mică ori amenda în cazul primului termen;

- b) legea prevede doar amenda sau închisoarea mai mică de un an în cazul celui de-al doilea termen;
- c) una dintre cele două infracțiuni este săvârșită din culpă.

În cazul persoanei juridice suntem în prezența pluralității intermediare doar atunci când una dintre infracțiuni este din culpă.

Pluralitatea intermediară corespunde recidivei postcondamnatorii. Astfel, dacă după executarea primei pedepse se comite o nouă infracțiune care nu întrunește condițiile recidivei postexecutorii, nu vom avea o *pluralitate intermediară*.

4.3. Sanctionarea pluralității intermediare

La prima vedere, mecanismul de sancționare a pluralității intermediare nu a fost modificat de noul Cod penal. Într-adevăr, atât art. 40 C.p., cât și art. 44 N.C.p. prevăd că, în caz de pluralitate intermediară, se vor aplica regulile de sancționare de la concursul de infracțiuni.

Cum însă tratamentul sancționator al concursului a fost modificat de noul Cod penal, modificarea va opera și în privința pluralității intermediare. În consecință, ***dacă ambii termeni ai pluralității intermediare constau în pedepse cu închisoarea, potrivit noului Cod penal, se va aplica pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă obligatoriu un spor de 1/3 din cealaltă. În efectuarea contopirii, la fel ca și la concurs, se vor avea în vedere cele două pedepse în întregul lor, dar ceea ce s-a executat până la contopire se scade din durata pedepsei rezultante.***

Tot ca o noutate adusă de noul Cod penal, trebuie menționat faptul că, atunci când după condamnarea definitivă se comit mai multe infracțiuni concurente, dintre care unele se află în recidivă iar altele se află în pluralitate intermediară față de prima infracțiune, se va aplica pentru toate tratamentul prevăzut de lege pentru recidivă (art. 43 alin.2 N.C.p.).

- Capitolul X -

PLURALITATEA DE FĂPTUITORI

§ 1. Formele pluralității de făptuitori

Există trei forme ale pluralității de făptuitori:

- a) Pluralitatea naturală;
- b) Pluralitatea constituită;
- c) Pluralitatea ocazională (participația).

Primele două forme ale pluralității nu au fost reglementate în partea generală, nici în Codul penal din 1969 și nici în noul Cod penal, ele fiind identificate doar pe baza textelor de incriminare din partea specială.

§ 2. Pluralitatea naturală

Există atunci când participarea a două sau mai multe persoane la săvârșirea faptei este cerută de chiar natura infracțiunii.

Exemplu: infracțiunea de încăierare (art. 322 C.p., art. 198 N.C.p.), infracțiunea de incest (art. 203 C.p., art. 377 N.C.p.).

Pluralitatea naturală nu cere, însă, ca toți participanții să acționeze cu vinovăție. E posibil ca unii dintre participanți să se afle în eroare și, astfel, ei nu vor răspunde penal.

§ 3. Pluralitatea constituită

Există atunci când textul de incriminare sancționează constituirea unei asocieri ori sprijinirea acesteia, dacă scopul celor ce s-au asociat constă în săvârșirea de infracțiuni.

Exemplu: constituirea unui grup infracțional organizat (art. 367 N.C.p.), asocierea pentru comiterea de infracțiuni (art. 323 C.p.).

§ 4. Pluralitatea ocazională (participația)

4.1. Definiție

Există participație atunci când două sau mai multe persoane, în baza unei legături subiective participă la săvârșirea unei infracțiuni cu acte materiale sau intelectuale, fără ca această participație să fie cerută de conținutul natural sau legal al infracțiunii.

4.2. Formele participației penale

Formele de participație penală reglementate expres de Codul penal din 1969 sunt autoratul (art. 24 C.p.), instigarea (art. 25 C.p.) și complicitatea (art. 26 C.p.).

Noul Cod penal adaugă acestor forme și coautoratul, formă de participație nereglementată explicit în codul anterior, dar unanim admisă de doctrină și jurisprudență.

4.2.1. Autoratul

Este *autor* persoana care săvârșește, în mod nemijlocit, fapta prevăzută de legea penală. Autorul poate să acționeze atât cu vinovăție, cât și fără vinovăție. Dacă acționează cu vinovăție și aceasta îmbracă forma intenției, avem o participație propriu-zisă. Dacă autorul acționează din culpă sau fără vinovăție, suntem în prezența participației improprie, așa cum vom vedea în cele ce urmează.

4.2.2. Coautoratul

Potrivit art. 46 alin.2 N.C.p., coautori sunt persoanele care săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală.

Așadar, există coautorat atunci când două sau mai multe persoane participă cu acte de executare la săvârșirea aceleiași infracțiuni. Legătura subiectivă în cazul coautoratului poate să se stabilească atât anterior începutului actului de executare, cât și pe parcursul desfășurării actului de executare.

Exemplu: coautorii se pot hotărî dinainte să meargă să jefuiască o bancă, dar se pot hotărî și în timpul consumării faptei.

Există *anumite infracțiuni care nu pot fi săvârșite în coautorat*.

- a) *infracțiunile caracterizate de o pluralitate naturală sau constituită* – deoarece toți cei care participă cu acte de executare sunt considerați autori;
- b) *infracțiunile cu autor unic* (care se comit în *persoană proprie*) - evadarea, dezertarea, mărturia mincinoasă etc.;
- c) *infracțiunile omisive*, deoarece prin inacțiune fiecare își încalcă o obligație personal (de exemplu, infracțiunea de nedenunțare a comiterii unor infracțiuni, art. 266 N.C.p.). Precizăm, însă, că este, totuși posibil coautoratul în cazul infracțiunilor comisive prin omisiune – de exemplu, în situația părinților care refuză să își hrănească fiul.

4.2.3. Instigarea

Constă în *determinarea cu intenție a unei persoane să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală*.

Cât privește momentul până la care se poate realiza legătura subiectivă, în cazul instigării legătura subiectivă nu se poate realiza decât înainte de luarea hotărârii de către autor. Aceasta deoarece, dacă legătura subiectivă are loc ulterior adoptării rezoluției infracționale de către autor, nu mai putem spune că autorul a fost *determinat* să comită fapta și vom fi în prezența complicității intelectuale.

În ceea ce privește posibilitatea existenței instigării, ea este posibilă la toate infracțiunile, cu excepția celor caracterizate de pluralitatea constituită.

Principala modificare adusă de noul Cod penal în materia instigării o constituie renunțarea la reglementarea instigării neurmărite de executare, anterior prevăzută de art. 29 C.p.

Potrivit art. 29 alin.1 C.p., exista o *instigare neurnmată de executare* atunci când autorul nu a trecut la executarea acțiunii cerute de instigator. Acestei situații îi era asimilată din punct de vedere sancționator și ipoteza în care autorul trece la executare, dar se desistă sau împiedică producerea rezultatului, comițând o tentativă nepedepsită.

Potrivit noului Cod penal, pentru ipotezele reglementate de art. 29 C.p. se va reține cu privire la instigator:

- o faptă nepedepsită, dacă instigatul nu a trecut la executare. Prin excepție, această formă de instigare ar putea constitui o infracțiune autonomă, cum ar fi încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni (art. 370 N.C.p.) sau influențarea declarațiilor (art. 272 N.C.p.).***
- o tentativă pedepsibilă, dacă instigatul a trecut la executare, dar s-a desistat sau a împiedicat producerea rezultatului. Desistarea sau împiedicarea producerii rezultatului de către autor sunt cauze personale de nepedepsire, care nu se răsfrâng asupra altor participanți, aceștia urmând a răspunde pentru tentativă la infracțiunea respectivă.***

4.2.4. Complicitatea

Conform art. 48 alin.1 N.C.p., *complice* este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

Este, de asemenea, complice persoana care înainte sau în timpul săvârșirii faptei promise că va tăinui bunurile provenite sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă ulterior nu își respectă promisiunea.

Textul este similar celui din art. 26 C.p., astfel că în materia complicității noul Cod penal nu aduce modificări.

În raport de modalitățile de realizare, complicitatea se clasifică, în principal, în complicitate materială și în complicitate intelectuală.

a) Complicitatea materială

Se realizează prin procurarea de către complice a mijloacelor de săvârșire a infracțiunilor, prin înlăturarea unor piedici pe care le-ar putea întâmpina autorul ori prin ajutarea acestuia în orice mod.

Este complice persoana care procură arma, persoana care îl ajută pe infractor să escaladeze un gard pentru a intra în incinta de unde va sustrage bunuri, casierul care lasă deschisă casa de bani etc.

b) Complicitatea intelectuală

Se realizează prin întărirea rezoluției infracționale a autorului, fie prin încurajări, fie prin asistarea în timpul săvârșirii faptei, fie prin promisiunea anterioară sau concomitentă de tăinuire sau de favorizare.

Elementul esențial de distincție față de instigare, este momentul stabilirii legăturii subiective, căci în cazul complicității intelectuale trebuie stabilită ulterior luării hotărârii de către autor. În caz contrar am fi în prezența instigării.

4.3. Pedepsirea participatiei

Conform art. 49 N.C.p, coautorul, instigatorul și complicele la o faptă prevăzută de legea penală săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru

autor. La stabilirea pedepsei se ține seama de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de dispozițiile art. 74. C.p..

Textul este similar cu cel conținut în art. 27 C.p., astfel că nu există modificări aduse de noul Cod. Potrivit ambelor reglementări tuturor participanților li se aplică aceleași limite legale de pedeapsă.

Sub aspectul limitei legale de pedeapsă, toți participanții sunt sancționați cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor, însă această regulă este susceptibilă de excepții determinate de circumstanțele reale și personale și de modul lor de comunicare între participanți.

Circumstanțele reale sunt împrejurări care privesc fapta și care, potrivit art. 50 N.C.p. se răsfrâng asupra tuturor participanților în măsura în care le-au cunoscut sau le-au prevăzut. Constituie circumstanțe reale săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună, săvârșirea pe timpul nopții, într-un loc public.

Circumstanțele personale sunt împrejurări care țin de persoana unui participant. Circumstanțele personale pot fi clasificate în:

a) circumstanțe personale subiective

Sunt cele care privesc starea sau poziția psihică a autorului (participantului) față de urmarea faptei săvârșite sau anumite caracteristici personale care nu sunt cerute de norma de incriminare (minoritate, recidivist etc.). Ele nu se răsfrâng niciodată asupra altor participanți.

b) circumstanțe personale de individualizare

Se referă la calități cerute de norma de incriminare ca elemente constitutive ale infracțiunii. Sunt susceptibile să se răsfrângă și asupra altor participanți, în măsura în care le-au cunoscut și le-au prevăzut (de exemplu, calitatea de gestionar sau de administrator, în cazul infracțiunii de delapidare).

Potrivit art. 30 C.p., participantul nu se pedepsește dacă în cursul executării, dar înainte de descoperirea faptei, împiedică consumarea acesteia. Dacă actele săvârșite până în momentul împiedicării constituie o altă faptă prevăzută de legea penală, participantului i se aplică pedeapsa pentru această faptă.

La rândul său, art. 51 N.C.p. prevede că participantul nu se pedepsește dacă, înainte de descoperirea faptei, denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată, sau dacă împiedică el însuși consumarea infracțiunii.

Deși în aparență textul art. 51 N.C.p. consacră o ipoteză suplimentară față de vechea reglementare – **participantul denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată** – în realitate nu este o modificare de fond, dat fiind că și potrivit vechii reglementări, această ipoteză era cuprinsă în împiedicarea consumării, textul vechi nefăcând distincție între împiedicarea realizată personal și împiedicarea realizată prin solicitarea ajutorului unor terți, inclusiv autoritățile.

Așadar, în materia participației, desistarea nu este suficientă pentru a atrage nepedepsirea, fiind necesară împiedicarea consumării faptei.

4.4. Participația improprie

Există atunci când participanții acționează cu forme de vinovăție diferite. Legislația română, sub imperiul Codului penal din 1969, reglementa ca modalități ale participației improprii (art. 31 C.p.):

a) *modalitatea intenție și culpă*, existentă atunci când autorul acționează din culpă, iar instigatorul sau complicele cu intenție. Spre exemplu, instigatorul, dorind să ucidă victima, îi dă autorului o armă spunându-i că nu e încărcată și determinându-l să sperie

victima, apăsând pe trăgaci. Autorul face ceea ce i s-a cerut și ucide victima (din culpă).

b) *modalitatea intenție și lipsă de vinovăție*, ce există atunci când autorul acționează fără vinovăție, iar instigatorul sau complicele cu intenție. De pildă, instigatorul determină un minor în vârstă de 12 ani să sustragă un bun.

Noul Cod penal adaugă o ipoteză suplimentară reglementării anterioare. Potrivit art. 52 alin.1 N.C.p., săvârșirea nemijlocită, cu intenție, de către o persoană, a unei fapte prevăzute de legea penală la care, din culpă sau fără vinovăție, contribuie cu acte de executare o altă persoană, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție.

Noua reglementare privește așadar participația improprie în cazul coautoratului și era necesară în contextul reglementării de către noul Cod penal a acestei forme de participație. Spre exemplu, un major comite o tâlhărie împreună cu un minor în vârstă de 13 ani, majorul aplicând victimei lovituri, iar minorul sustrăgând bunul. În acest caz majorul va răspunde pentru o tâlhărie, chiar dacă o parte din actele de executare au fost comise de un minor care nu răspunde penal.

În cazul participației improprie, coautorul ce a acționat cu intenție precum și instigatorul și complicele răspund pentru o infracțiune intenționată, în vreme ce autorul sau celălalt coautor va răspunde pentru o infracțiune din culpă (dacă fapta comisă este incriminată și în această formă) în cazul modalității *intenție și culpă*, respectiv nu va răspunde penal, vinovăția sa fiind înlăturată, în situația modalității *intenție și lipsă de vinovăție*.

- Capitolul XI -

PEDEPSELE APLICABILE PERSOANEI FIZICE

În dreptul nostru, legiuitorul a reglementat trei categorii de pedepse aplicabile persoanei fizice: *pedepsele principale*, *pedepsele complementare*, *pedepsele accesorii*.

§ 1. Pedepsele principale

Potrivit art. 53 N.C.p. (art. 53 C.p.), pedepsele principale aplicabile persoanei fizice sunt:

- a) Detențiunea pe viață;
- b) Închisoarea;
- c) Amenda.

Noul Cod penal nu a adus așadar modificări în privința speciilor de pedeapsă principală existente anterior.

a) Detențiunea pe viață

Constă în privarea de libertate a individului pentru tot restul vieții. Este o sancțiune absolut determinată, nefiind susceptibilă de individualizare. Totuși, detențiunea pe viață nu este de regulă perpetuă. Legiuitorul a prevăzut înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață în pedeapsa cu închisoarea în momentul în care condamnatul împlinește o anumită vârstă.

Trebuie semnalate însă câteva deosebiri importante între reglementarea anterioară și cea din noul Cod penal în această materie:

- ***potrivit art. 55 alin.2 C.p., înlocuirea era obligatorie, în vreme ce potrivit art. 58 N.C.p. înlocuirea este facultativă și operează dacă persoana condamnată a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de***

condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nici o posibilitate să le îndeplinească și a făcut progrese constante și evidente în vederea reintegrării sociale;

- *potrivit art. 55 alin.2 C.p., înlocuirea se făcea cu pedeapsa închisorii de 25 de ani, în vreme ce potrivit art. 58 N.C.p., înlocuirea se face cu 30 de ani de închisoare;*
- *potrivit art. 55 alin.2 C.p., înlocuirea se făcea la împlinirea vârstei de 60 de ani, în vreme ce potrivit art. 58 N.C.p. înlocuirea operează la împlinirea vârstei de 65 de ani.*

În caz de comutare, perioada executării ca detențiune pe viață se socotește ca fiind executată în contul pedepsei cu închisoarea.

b) Închisoarea

Pedeapsa închisorii cunoaște două categorii de limite, prevăzute în partea generală a Codului, respectiv în partea specială sau în legi penale speciale. Astfel:

Limite generale. Prevăzute, așa cum reiese din chiar denumirea lor, în partea generală a Codului penal, ele nu pot fi niciodată depășite, indiferent de natura și numărul cauzelor de agravare și de atenuare incidente.

Potrivit art. 60 N.C.p. (art. 53 C.p.), acestea sunt cuprinse între *15 zile* (minim general) și *30 de ani* (maxim general). Între aceste limite generale, se situează limitele speciale ale pedepsei, prevăzute de normele de incriminare pentru fiecare infracțiune în parte.

Limitele speciale. Sunt prevăzute pentru fiecare infracțiune în parte, în funcție de pericolul social al acestora. De exemplu, pentru omorul în formă simplă, limitele de pedeapsă prevăzute în cuprinsul art. 188 N.C.p. (art. 174 C.p.) sunt închisoarea de la *10 ani* (minim special) la *20 ani* (maxim special).

Întotdeauna, minimul special este mai mare decât minimul general, iar maximul special este mai mic decât maximul general.

c) Amendă

Pedeapsa amenzii constă în suma de bani pe care infractorul este condamnat să o plătească.

Reglementarea pedepsei amenzii a fost complet modificată de prevederile noului Cod penal.

Potrivit art. 53 C.p., *limitele generale* ale amenzii erau de 100 lei și, respectiv, 50.000 lei.

Limitele speciale ale amenzii se determinau, potrivit dispozițiilor art. 63 C.p., în funcție de pedeapsa închisorii cu care amenda era prevăzută alternativ. Astfel, atunci când amenda era prevăzută ca sancțiune unică, nefiind alternativă cu închisoarea, limitele ei erau de la 150 lei la 10.000 lei. Atunci când era prevăzută și pedeapsa închisorii de până la un an limitele erau de la 300 lei la 15.000 lei. În fine, atunci când închisoarea depășea un an, amenda avea ca limite 500 lei și, respectiv 30.000 lei.

Noul Cod penal, introduce sistemul zilelor-amendă pentru calcularea cuantumului amenzii ce trebuie plătită. Potrivit acestui sistem, reglementat de art. 61 N.C.p., suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 10 lei și 500 lei, se înmulțește cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile și 400 de zile.

Instanța stabilește numărul zilelor-amendă potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se stabilește ținând seama și de obligațiile legale ale condamnatului față de persoanele aflate în întreținerea sa.

Limitele speciale ale zilelor – amendă sunt cuprinse între:

a) 60 și 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai pedeapsa amenzii;

b) 120 și 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii de cel mult doi ani;

c) 180 și 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani.

Exemplu: să presupunem că o persoană comite o infracțiune de furt, sancționată potrivit art. 228 N.C.p. cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, iar instanța se orientează spre pedeapsa amenzii.

În acest caz, mai întâi instanța va stabili numărul zilelor-amendă. Fiind o amendă prevăzută alternativ cu închisoarea mai mare de 2 ani, limitele speciale ale zilelor-amendă vor fi 180, respectiv 300. Între aceste limite, pe baza criteriilor generale de individualizare, instanța va stabili numărul de zile-amendă, spre exemplu 250.

Ulterior, instanța stabilește suma corespunzătoare unei zile-amendă, între 10 și 500 lei, având în vedere situația materială a condamnatului și obligațiile sale. Să presupunem că instanța stabilește un cuantum de 50 lei pentru o zi-amendă.

În fine, pentru a determina suma pe care condamnatul va trebui să o plătească, instanța înmulțește suma corespunzătoare unei zile-amendă cu numărul zilelor-amendă stabilit. În exemplul nostru, suma va fi $50 \times 250 = 7500$ lei.

În cazul în care amenda nu este plătită, ***noul Cod penal prevede două modalități de reindividualizare a acesteia.***

A) Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii

Potrivit art. 63 N.C.p., dacă persoana condamnată, cu rea-credință, nu execută pedeapsa amenzii, în tot sau în parte, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuiește cu un număr corespunzător de zile cu închisoare.

O reglementare similară exista și în art. 63¹ C.p., potrivit căruia atunci când cel condamnat la pedeapsa amenzii se sustrage cu rea-credință de la plata acesteia, instanța va dispune înlocuirea amenzii cu închisoarea în limitele prevăzute de lege pentru fapta săvârșită.

Între cele două reglementări există însă câteva diferențe importante:

- ***Potrivit art. 63¹ C.p., amenda trebuia să fie prevăzută alternativ cu pedeapsa închisorii. În consecință, nu era posibilă înlocuirea amenzii cu închisoarea când amenda era prevăzută ca sancțiune unică și nici atunci când la pedeapsa amenzii s-a ajuns, obligatoriu, ca efect al circumstanțelor atenuante, în condițiile art. 76 lit. e) teza a II-a C.p. Noul Cod penal nu mai condiționează înlocuirea de existența unei pedepse cu închisoarea prevăzută alternativ;***
- ***În baza art. 63¹ C.p., perioada închisorii cu care se înlocuia amenda era lăsată la aprecierea instanței. Potrivit art. 63 N.C.p., înlocuirea se face pe baza sistemului o zi-amendă neplătită = o zi închisoare.***

B) Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității

Potrivit art. 64 N.C.p., în cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, cu consimțământul acesteia, instanța înlocuiește obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității.

Este o reglementare nouă, care nu are corespondent în Codul penal din 1969. În baza art. 63¹ C.p., înlocuirea nu era

posibilă și nici nu exista o altă modalitate de executare în situația în care condamnatul nu se sustrăgea cu rea credință de la plata amenzii. Potrivit noii reglementări, înlocuirea cu munca în folosul comunității se face doar pe baza consimțământului condamnatului. Dacă acesta nu își dă consimțământul, amenda se înlocuiește cu pedeapsa închisorii.

Executarea prin muncă în folosul comunității se înlocuiește cu închisoarea și atunci când persoana condamnată nu execută munca în condițiile stabilite de instanță sau săvârșește o nouă infracțiune descoperită înainte de executarea integrală a obligației de muncă în folosul comunității. Zilele-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității la data comiterii noii infracțiuni, înlocuite cu închisoarea, se adaugă la pedeapsa pentru noua infracțiune.

Noul Cod penal introduce și o altă noutate în materia amenzii – amenda care însoțește pedeapsa închisorii. Potrivit art. 62 N.C.p., dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii. Limitele speciale ale zilelor-amendă se determină în raport de durata pedepsei închisorii stabilite de instanță, iar pentru stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit.

Această sancțiune poate fi utilă mai ales în cazul infracțiunilor care nu presupun prin natura lor obținerea unui folos material, sau atunci când în privința pedepsei cu închisoarea se dispune suspendarea executării.

§ 2. Pedepsele complementare

Conform art. 53 C.p., pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice erau:

- a) Interzicerea unor drepturi;
- b) Degradarea militară.

La aceste pedepse, noul Cod penal (art. 55) a adăugat o a treia sancțiune – publicarea hotărârii de condamnare.

a) Pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi

Ea poate fi aplicată obligatoriu sau facultativ.

Se aplică *obligatoriu* atunci când norma de incriminare o prevede și se aplică *facultativ* atunci când, deși nu este prevăzută în norma de incriminare, instanța apreciază că se impune aplicarea ei pentru întregirea conținutului pedepsei principale.

Principalele deosebiri între reglementarea din Codul penal din 1969 și cea adusă de noul Cod Penal:

- ***durata pedepsei:*** 1–5 ani potrivit noului Cod penal, față de 1–10 ani în reglementarea anterioară;
- ***pedeapsa principală pe lângă care se aplică:*** Potrivit Codului penal din 1969, aplicarea pedepsei complementare se putea face numai pe lângă o pedeapsă cu închisoarea de cel puțin doi ani. Potrivit art. 67 N.C.p., interzicerea unor drepturi se poate dispune atât pe lângă pedeapsa închisorii, indiferent de durata ei, cât și pe lângă pedeapsa amenzii;
- ***conținutul pedepsei***
Drepturile interzise potrivit art. 64 lit. a) – e) C.p., erau următoarele:
 - a) dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electiv publice;
 - b) dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat;
 - c) dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori de a desfășura o activitate, de natura aceleia de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii;
 - d) drepturile părintești;

e) dreptul de a fi tutore sau curator.

Potrivit art. 66 N.C.p., sfera acestor drepturi s-a lărgit considerabil, cuprinzând:

- a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice;
- b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat;
- c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României;
- d) dreptul de a alege;
- e) drepturile părintești;
- f) dreptul de a fi tutore sau curator;
- g) dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfășura activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii;
- h) dreptul de a deține, purta și folosi orice categorie de arme;
- i) dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță;
- j) dreptul de a părăsi teritoriul României;
- k) dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public;
- l) dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță;
- m) dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
- n) dreptul de a comunica cu victima sau cu membrii de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea;
- o) dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată.

Așa după cum se poate observa, ***unele interdicții care în vechea reglementare apăreau ca măsuri de siguranță, în noul Cod penal au fost trecute în categoria pedepselor***

complementare. Este vorba despre: dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României; dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță etc.

- ***executarea în cazul suspendării executării pedepsei.*** Dacă sub imperiul Codului penal din 1969 pedeapsa complementară nu se executa pe durata termenului de încercare al suspendării, art. 68 lit. b) N.C.p. dispune că executarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi începe de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

b) Pedeapsa complementară a degradării militare

Această pedeapsă complementară are o reglementare identică în cele două Coduri, neintervenind modificări în privința ei.

Potrivit art. 69 N.C.p. (art. 67 C.p.), degradarea militară constă în pierderea gradului și a dreptului de a purta uniformă.

Degradarea militară se aplică în *mod obligatoriu* condamnaților militari și rezerviști, dacă pedeapsa principală stabilită este închisoarea mai mare de 10 ani sau detențiunea pe viață și se aplică *facultativ*, pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă pedeapsa principală stabilită este de cel puțin 5 ani și de cel mult 10 ani.

Cu alte cuvinte, degradarea militară nu poate fi aplicată dacă este vorba de o infracțiune săvârșită cu orice formă de vinovăție, iar pedeapsa stabilită este mai mică de 5 ani. De asemenea, nu se poate aplica dacă este vorba despre o infracțiune săvârșită din culpă, iar pedeapsa stabilită este închisoarea mai mică sau egală cu 10 ani.

Pedeapsa complementară a degradării militare se pune în executare din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. Reabilitarea nu are ca efect redarea gradului militar.

c) Publicarea hotărârii de condamnare

Este o pedeapsă complementară nouă, care nu are corespondent în dispozițiile Codului penal din 1969. Ea are însă o tradiție în dreptul nostru, fiind reglementată și de Codul penal din 1937. Rațiunea reintroducerii ei în dreptul nostru este legată de efectul de prevenție generală pe care difuzarea unor hotărâri de condamnare îl poate avea, mai ales în cazul unor fapte a căror comitere este mai puțin mediatizată.

Potrivit art. 70 N.C.p., publicarea hotărârii definitive de condamnare se poate dispune când, ținând seama de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana condamnatului, instanța apreciază că publicarea va contribui la prevenirea săvârșirii altor asemenea infracțiuni. Hotărârea de condamnare se publică, pe cheltuiala persoanei condamnate, în extras și fără a dezvălui identitatea altor persoane, în forma stabilită de instanță, într-un cotidian local sau național, o singură dată.

§ 3. Pedepsele accesorii

Și în materia pedepselor accesorii există deosebiri importante între Codul penal din 1969 și noul Cod penal. Principala diferență este dată de faptul că noul Cod penal leagă conținutul pedepsei accesorii de conținutul concret al pedepsei complementare aplicate.

Astfel, potrivit art. 65 N.C.p., pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în art. 66, a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară, cu excepția dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României (interdicție incompatibilă cu natura pedepsei accesorii) și a dreptului de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată (excepție mai puțin justificată).

Sub imperiul vechii reglementări, până în 2006, toate drepturile de la art. 64 lit. a) – e) C.p. se aplicau de drept din simpla condamnare la o pedeapsă principală privativă de libertate. Prin Legea nr. 278/2006, s-a realizat o modificare amplă a dispozițiilor Codului în materia pedepselor accesorii, prevăzându-se că lit. d) și e) se aplică *facultativ* de către instanță, ținându-se seama de natura și gravitatea infracțiunii săvârșite, de împrejurările cauzei, de persoana infractorului, de interesele copilului sau ale persoanei aflate sub tutelă sau curatelă. Ulterior, Înalta Curte de Casație și Justiție, a statuat prin decizia nr. LXXIV (74)/ 2007, afirmând că *dispozițiile art. 71 din Codul penal referitoare la pedepsele accesorii se interpretează în sensul că interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) teza I – c din Codul penal nu se va face în mod automat, prin efectul legii, ci se va supune aprecierii instanței, în funcție de criteriile stabilite în art. 71 alin.3 din Codul penal.*

Având în vedere specificul pedepsei detențiunii pe viață, care nu atrage o pedeapsă complementară, noul Cod penal aduce o reglementare distinctă pedepsei accesorii în această materie. Astfel, potrivit art. 65 alin.2 N.C.p., în cazul pedepsei detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de drept a exercitării următoarelor drepturi:

- a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice;*
- b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat;*
- c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României;*
- d) dreptul de a alege;*
- e) drepturile părintești;*
- f) dreptul de a fi tutore sau curator.*

Durata pedepselor accesorii nu coincide, întotdeauna, cu durata pedepsei privative de libertate.

Pedeapsa accesorie poate fi mai mare decât pedeapsa privativă de libertate, spre exemplu în situația în care condamnatul se sustrage de la executare, se amână începerea executării pedepsei, se întrerupe executarea pedepsei etc. De asemenea, pedeapsa accesorie poate avea o durată mai mică decât pedeapsa principală privativă de libertate, cum se întâmplă atunci când se compută reținerea și arestul preventiv din pedeapsa pronunțată (evident, pe durata arestului preventiv, pedepsele accesorii nu funcționează, neexistând o hotărâre definitivă de condamnare).

- Capitolul XII -

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSELOR

§ 1. Criterii generale de individualizare

Criteriile generale de individualizare cunosc o reglementare parțial diferită în cele două coduri.

Potrivit art. 72 C.p., la individualizarea pedepselor se ține seama de:

1. Dispozițiile părții generale a Codului penal.

Aceste dispoziții se pot referi la aplicarea în timp și spațiu a legii penale, la forma consumată ori de tentativă în care s-a realizat infracțiunea, la contribuția adusă la săvârșirea infracțiunii etc.

2. Limitele de pedeapsă fixate în partea specială. Deși Codul face referire doar la “partea specială”, textul trebuie completat, bineînțeles, și cu dispozițiile din legislația penală specială, căci la ora actuală există numeroase infracțiuni reglementate în legi penale speciale.

3. Gradul de pericol social al faptei săvârșite.

Pentru determinarea gradului de pericol social se parcurg două etape: mai întâi se apreciază dacă gradul de pericol e suficient de ridicat pentru a fi în prezența unei infracțiuni, iar apoi se apreciază acest grad de pericol ținându-se cont de o scară de valori personală a fiecărui judecător.

4. Persoana făptuitorului. Orice sancțiune produce efecte diferite asupra fiecărui făptuitor în parte în funcție de caracteristicile biologice, psihologice sau sociologice ale acestuia.

5. *Împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală.*

În doctrină, aceste stări, situații sau împrejurări care atenuează sau agravează răspunderea penală sunt denumite cauze. În cadrul acestor cauze se face diferență între stări și circumstanțe. Sunt considerate *stări de agravare*: starea de recidivă, infracțiunea continuată, concursul de infracțiuni, iar *stări de atenuare*: tentativa și minoritatea făptuitorului.

Circumstanțele pot fi legale sau judiciare, atenuante sau agravante.

Noul Cod penal a renunțat la menționarea primelor două elemente, considerându-se că acestea nu reprezintă elemente de individualizare judiciară, ci repere în încadrarea juridică a faptei, astfel încât ele sunt oricum avute în vedere de instanță. În schimb, gravitatea infracțiunii și pericolozitatea infractorului au fost explicitate prin menționarea mai multor elemente care ajută la evaluarea lor.

Aceste elemente sunt, potrivit art. 74 N.C.p.:

a) *împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;*

b) *starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită; criteriul este funcțional în materia tentativei sau a infracțiunilor de pericol;*

c) *natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii; criteriul operează în cazul infracțiunilor de rezultat, dar referirea la alte consecințe privește și urmările indirecte. De pildă, în cazul unei infracțiuni de distrugere nu se are în vedere doar valoarea patrimonială a bunului distrus, ci și consecințele legate de imposibilitatea folosirii acestuia (ex. numărul persoanelor afectate de nefuncționarea unei rețele de apă, electricitate etc.);*

d) *motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;*

e) *natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;* se are în vedere dacă sunt infracțiuni de aceeași natură și dacă au fost comise la intervale relativ scurte, ceea ce ar proba o „specializare” a infractorului;

f) *conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;*

g) *nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.*

§ 2. Circumstanțele atenuante legale

În privința sferei circumstanțelor atenuante legale nu există diferențe de fond între cele două reglementări, fiind modificat doar modul de structurare și ordinea acestora în reglementare.

Circumstanțele atenuante legale prevăzute în art. 75 N.C.p. sunt:

2.1. Starea de provocare

Este definită în art. 75 lit. a) N.C.p. (art. 73 lit.b) C.p.) ca fiind *săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinate de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau prin altă acțiune ilicită gravă.*

Pentru a se putea reține circumstanța provocării, trebuie să fie îndeplinite condițiile cumulative ale *actului provocator* și, respectiv, a *ripostei*.

Condițiile actului provocator:

- a) actul provocator să constea într-o violență, o atingere gravă a demnității persoanei sau o altă acțiune ilicită gravă;
- b) actul provocator poate fi comis cu orice formă de vinovăție, dar trebuie să fie perceput ca fiind intenționat de către persoana care ripostează (de exemplu, faptul că în autobuzul aglomerat o persoană cade peste alta – se va putea reține actul provocator dacă această din urmă persoană crede că prima a acționat cu intenție);
- c) actul provocator să determine o stare de puternică tulburare; aprecierea acestei condiții se face *in concreto*, în fiecare caz instanța apreciind dacă acea persoană a fost sau nu în stare de tulburare;
- d) actul provocator să nu fi fost determinat de către cel care a comis fapta în stare de provocare.

Condițiile ripostei

- a) trebuie să fie concomitentă sau posterioară actului de provocare;
- b) să fie intenționată;
- c) să fie determinată de actul provocator, adică să existe o cauzalitate psihică între actul provocator și ripostă;
- d) să se îndrepte împotriva provocatorului.

2.2. Depășirea limitelor legitimei apărări

Pentru a fi circumstanță atenuantă trebuie îndeplinite condițiile:

- a) săvârșirea faptei să constea într-o apărare în fața unui atac material, direct, imediat, injust și care să pună în pericol persoana sau drepturile ei;
- b) fapta infractorului să constea într-o apărare disproporționată (exces de apărare intensiv);

- c) excesul de apărare să nu se datoreze stării de tulburare sau temere în care s-a aflat infractorul (caz în care ne-am afla în prezența excesului neimputabil, prevăzut la art. 26 N.C.p.)

2.3. Depășirea limitelor stării de necesitate

Și în acest caz trebuie verificate mai multe condiții:

- a) fapta trebuie să constea într-o acțiune de salvare în fața unui pericol iminent și care nu putea fi înlăturat altfel;
- b) urmarea cauzată de acțiunea de salvare să fie vădit disproporționată față de urmarea pe care ar genera-o pericolul;
- c) făptuitorul să-și fi dat seama că există această disproporție.

§ 3. Circumstanțele atenuante judiciare

În această materie noul Cod penal aduce o reglementare mai restrictivă în raport cu dispozițiile anterioare.

Astfel, Codul penal din 1969 prevedea în art. 74, cu titlu exemplificativ, trei împrejurări care pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

- a) conduita bună a infractorului înainte de săvârșirea infracțiunii;
- b) stăruința depusă de infractor pentru a înlătura rezultatul infracțiunii sau a repara paguba pricinuită;
- c) atitudinea infractorului după săvârșirea infracțiunii, rezultând din prezentarea sa în fața autorității, comportarea sinceră în cursul procesului, înlesnirea descoperirii ori arestării participanților.

Fiind doar o enumerare exemplificativă, instanța putea reține și alte circumstanțe atenuante judiciare neprevăzute expres în lege, cum ar fi: starea de beție accidentală incompletă, uneori

starea de beție voluntară completă, nivelul intelectual al făptuitorului, mediul din care provine acesta etc.

Noul Cod penal prevede în art. 75 alin.2 că pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;

b) împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

Astfel, potrivit noii reglementări, deși enumerarea rămâne deschisă, ea nu mai poate fi completată decât prin referire la criteriul de la lit. b), adică prin reținerea unor împrejurări legate de fapta comisă (spre exemplu, o eroare culpabilă asupra caracterului justificat al faptei). În consecință, nu mai este posibilă reținerea unor împrejurări legate exclusiv de persoana infractorului (conduita bună până la comiterea faptei, situația familială etc.).

§ 4. Circumstanțele agravante

În materia circumstanțelor agravante, noul Cod penal aduce câteva modificări, cea mai importantă fiind ***dispariția circumstanțelor agravante judiciare.***

Potrivit art. 75 alin.2 C.p., instanța putea reține ca circumstanțe judiciare și alte împrejurări care conferă faptei un caracter grav, fără ca ele să fie prevăzute nici măcar exemplificativ de legea penală. O asemenea dispoziție nu era compatibilă cu principiul legalității incriminării, mai exact cu caracterul previzibil al acesteia, motiv pentru care nu a fost reluată în noul Cod penal. ***În consecință, potrivit noului Cod penal nu mai există decât circumstanțe agravante legale.***

Circumstanțele agravante legale prevăzute de art. 77 N.C.p. sunt:

a) săvârșirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună; (prevăzută și de art. 75 lit.a) C.p.)

Această circumstanță agravantă este realizată indiferent dacă toate cele trei persoane sunt prezente ori nu la locul faptei și indiferent dacă toate răspund penal. Ceea ce interesează este ca toți participanții să fi acționat concomitent, așa încât sunt avuți în vedere doar autorul sau coautorii și complicii concomitenți. Circumstanța este reală și se răsfrânge asupra tuturor participanților care au cunoscut-o sau au prevăzut-o, inclusiv asupra acelor care nu sunt luați în calcul pentru verificarea incidenței ei.

b) săvârșirea infracțiunii prin cruzimi; (are corespondent în art. 75 lit.b) C.p.)

Presupune o ferocitate din partea infractorului, o sălbăticie în comiterea faptei, prin care se cauzează victimei suferințe inutile pe o perioadă îndelungată de timp și determină un sentiment de oroare altor persoane.

Săvârșirea infracțiunii prin cruzimi este prevăzută și ca element circumstanțial al omorului calificat, caz în care nu se va mai reține circumstanța agravantă din partea generală a Codului (art. 188 alin.1 lit. h) N.C.p.).

c) săvârșirea infracțiunii prin metode ori mijloace de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri; (are corespondent în art. 75 lit.b) C.p., în modalitatea săvârșirii faptei prin metode sau mijloace care prezintă pericol public)

Este suficient ca prin metodele sau mijloacele folosite să se producă acest pericol, nefiind necesar să se fi produs și urmarea potențială.

d) săvârșirea infracțiunii de către un infractor major, dacă aceasta a fost comisă împreună cu un minor; (are corespondent în art. 75 lit.c) C.p.)

Pentru reținerea circumstanței nu este necesar ca minorul să răspundă penal, fiind suficient ca el să participe la comiterea

infracțiunii. De asemenea, se va reține această circumstanță și dacă minorul este cel care l-a introdus în câmpul infracțional pe major.

- e) săvârșirea infracțiunii profitând de starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze; **este o agravantă nouă, nu are un corespondent direct în vechea reglementare.***

Pentru a se reține agravanta nu este suficient ca victima să se afle în stare de vulnerabilitate, ci trebuie dovedit că infractorul a profitat de această stare pentru a comite infracțiunea. În categoria „altor cauze” poate intra, spre exemplu, starea de somn, în cazul uciderii victimei în timp ce dormea.

- f) săvârșirea infracțiunii în stare de intoxicație voluntară cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracțiunii; (are corespondent în art. 75 lit.e) C.p.)*
- g) săvârșirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgență; (are corespondent parțial în art. 75 lit.f) C.p., textul fiind completat cu referirea la starea de asediu sau de urgență)*
- h) săvârșirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA, ori pentru alte împrejurări de același fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte. (are corespondent în art. 75 lit. c¹)C.p.)*

Noul Cod penal nu a mai reluat două din circumstanțele prevăzute de Codul penal din 1969. Este vorba despre săvârșirea infracțiunii prin violențe asupra membrilor familiei (art. 75 lit. b) C.p.) și săvârșirea infracțiunii din motive joshnice (art. 75 lit. d) C.p.). Explicațiile celor două omisiuni sunt diferite. Prima dintre circumstanțe nu se mai justifica în condițiile în care noul Cod penal dă în partea specială o reglementare unitară faptelor de violență domestică (art. 199 N.C.p.), instituind astfel o agravantă specială pentru faptele în cauză. Cea de-a doua agravantă nu a mai fost reluată datorită impreciziei acesteia, care o făcea incompatibilă cu cerința de previzibilitate a legii penale (într-adevăr, doctrina și jurisprudența nu au reușit elaborarea unor criterii clare de încadrare a unui mobil în această categorie).

§ 5. Efectele circumstanțelor atenuante

Trebuie să facem, întâi, unele distincții între *reținerea* și, respectiv, *efectele* circumstanțelor atenuante, în funcție de caracterul lor – legale sau judiciare.

Astfel, în cazul circumstanțelor atenuante legale, odată verificate condițiile lor de existență, reținerea lor este obligatorie pentru instanță. În schimb, în cazul circumstanțelor atenuante judiciare, reținerea lor este, întotdeauna, facultativă pentru instanță.

Odată reținute circumstanțele – indiferent că sunt legale sau judiciare – produc același efect, *obligatoriu* de atenuare, așa cum vom vedea în continuare.

Reglementarea efectelor circumstanțelor atenuante în noul Cod penal diferă față de vechea reglementare prin întinderea efectelor acestora, efecte care în cazul pedepsei închisorii și amenzii au cunoscut o restrângere semnificativă.

1. *Efectele în cazul detențiunii pe viață*: potrivit art. 76 N.C.p., atunci când există circumstanțe atenuante în cazul unei pedepse cu detențiunea pe viață, instanța este obligată să înlocuiască această pedeapsă cu pedeapsa închisorii cuprinsă între 10 și 20 de ani (limitele erau de la 10 la 25 de ani potrivit art. 77 C.p.).

2. *Efectele asupra pedepsei închisorii*.

Spre deosebire de art. 76 C.p., care prevedea o coborâre obligatorie a pedepsei sub minimul special în caz de circumstanțe atenuante, art. 76 N.C.p. prevede doar o reducere cu o treime a limitelor legale ale pedepsei.

Spre exemplu, dacă în cazul unei fapte sancționate cu închisoarea de la 10 la 20 de ani se reține o circumstanță atenuantă, limitele pedepsei aplicabile vor fi:

- 3 – 10 ani, potrivit art. 76 lit a C.p.
- 6 ani și 8 luni – 13 ani și 4 luni, potrivit art. 76 N.C.p.

De asemenea, trebuie subliniat că noul Cod penal nu mai permite înlocuirea pedepsei închisorii cu amenda ca efect al circumstanțelor atenuante, așa cum se întâmpla în cazul art. 76 lit. e) C.p.

3. *Efectele asupra pedepsei cu amenda*.

Diferența de reglementare constatată în cazul pedepsei cu închisoarea se menține și în cazul amenzii. Astfel, art. 76 N.C.p. prevede doar o reducere cu o treime a limitelor legale ale amenzii, spre deosebire de art. 76 C.p., care prevedea o coborâre obligatorie a pedepsei sub minimul special.

În cazul noului Cod penal, în condițiile aplicării sistemului zilelor-amendă, reducerea va opera doar asupra numărului de zile-amendă, nu și asupra sumei corespunzătoare unei zile-amendă.

4. *Efectul asupra pedepselor complementare*. Potrivit art. 76 alin.3 C.p., atunci când existau circumstanțe atenuante, pedeapsa complementară privativă de drepturi putea fi înlăturată.

Noul Cod penal nu a mai reluat această dispoziție, astfel că pedeapsa complementară nu mai este afectată de circumstanțele atenuante.

§ 6. Efectele circumstanțelor agravante

Așa cum am arătat, în materia circumstanțelor agravante, noul Cod penal nu mai prevede decât circumstanțe legale, care sunt obligatoriu de reținut pentru instanță, dacă aceasta constată că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege. În privința efectelor, însă, circumstanțele agravante atrag o agravare *facultativă* a pedepsei, atât potrivit noului Cod penal cât și vechii reglementări.

Potrivit art. 78 C.p., în cazul în care instanța a reținut cel puțin o circumstanță agravantă, poate să aplice o pedeapsă până la maximul special. Dacă acesta este neîndestulător, mai poate adăuga un spor de până la 5 ani în cazul pedepsei închisorii și de până la o *treime* din maximul special în cazul amenzii. În cazul pedepsei închisorii sporul de 5 ani nu poate depăși o treime din maximul special.

La rândul său, art. 78 N.C.p. prevede că în cazul în care există circumstanțe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special. Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor până la 2 ani, care nu poate depăși o treime din acest maxim, iar în cazul amenzii se poate aplica un spor de cel mult o treime din maximul special.

Practic singura deosebire între cele două reglementări privește sporul aplicabil în cazul închisorii, el fiind redus de noul Cod penal la 2 ani.

§ 7. Concursul între cauzele de agravare și de atenuare a pedepsei

Prin dispozițiile art. 80 alin.1 C.p. se prevedea ordinea în care li se dă eficiență cauzelor de agravare și de atenuare când acestea sunt concurente în aceeași cauză. Astfel, mai întâi se dă eficiență circumstanțelor agravante, apoi circumstanțelor atenuante, după care se va da eficiență stării de recidivă.

Legiuitorul a stabilit că dacă exista un concurs între circumstanțele atenuante și cele agravante coborârea pedepsei sub minimul special nu mai este obligatorie.

În fine, mai exista și o limitare cu titlu general, aplicabilă în caz de concurs de mai multe cauze și/sau circumstanțe agravante. Astfel, conform art. 80 alin.3 C.p., în cazul aplicării concomitente a dispozițiilor cu privire la circumstanțe agravante, recidivă și concurs de infracțiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăși 25 de ani, dacă maximul special pentru fiecare infracțiune este de 10 ani sau mai mic, și 30 de ani, dacă maximul special pentru cel puțin una dintre infracțiuni este mai mare de 10 ani.

Noul Cod penal aduce o reglementare mai detaliată a ordinii de valorificare a cauzelor de atenuare și agravare.

Astfel, potrivit art. 79 N.C.p., când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziții care au ca efect reducerea pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc prin aplicarea succesivă a dispozițiilor privitoare la tentativă, circumstanțe atenuante și cazuri speciale de reducere a pedepsei, în această ordine.

(2) Dacă sunt incidente două sau mai multe dispoziții care au ca efect agravarea răspunderii penale, pedeapsa se stabilește prin aplicarea succesivă a dispozițiilor privitoare la circumstanțe agravante, infracțiune continuată, concurs sau recidivă.

(3) Când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente una sau mai multe cauze de reducere a pedepsei și una sau mai

multe cauze de majorare a pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc conform alin. (1), după care limitele de pedeapsă rezultate se majorează conform alin. (2).

Așa cum se poate observa, potrivit noului Cod penal se inversează ordinea de valorificare a circumstanțelor atenuante și agravante, aplicându-se mai întâi cele atenuante. De asemenea, inversarea ordinii de valorificare a dispozițiilor referitoare la concurs și recidivă pe care am semnalat-o la analiza recidivei este reluată și aici, concursul trecând înaintea recidivei în ordinea de valorificare. Trebuie precizat totuși că ordinea inversată privește doar recidiva postcondamnatorie, nu și pe cea postexecutorie, care rămâne să se aplice înaintea concursului.

- Capitolul XIII -

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A EXECUTĂRII PEDEPSELOR

§ 1. Renunțarea la aplicarea pedepsei

Renunțarea la aplicarea pedepsei este o instituție nouă, care nu are corespondent în Codul penal din 1969. Introducerea acesteia a fost determinată de renunțarea la criteriul material al pericolului social ca trăsătură generală a infracțiunii, cu consecința dispariției reglementării conținute în art. 18¹ C.p. și a consacrării principiului oportunității urmăririi penale în noul Cod de procedură penală. Într-adevăr, noua reglementare reprezintă o prelungire în faza de judecată a principiului oportunității urmăririi, oferind judecătorului posibilitatea nesancționării unor fapte ca infracțiuni de gravitate redusă, pentru care acțiunea penală nu ar fi trebuit exercitată încă din faza de urmărire penală.

1.1. Condițiile în care se poate dispune renunțarea

I. Condițiile cu privire la infracțiune:

a) infracțiunea săvârșită prezintă o gravitate redusă, având în vedere natura și întinderea urmărilor produse, mijloacele folosite, modul și împrejurările în care a fost comisă, motivul și scopul urmărit;

b) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită să fie amenda sau închisoarea de cel mult 3 ani.

În caz de concurs de infracțiuni, renunțarea la aplicarea pedepsei se poate dispune dacă pentru fiecare infracțiune concurentă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

II. Condițiile cu privire la infractor:

a) infractorul să nu mai suferit anterior o condamnare, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) și lit. b) sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

b) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum și de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că aplicarea unei pedepse ar fi inoportună din cauza consecințelor pe care le-ar avea asupra persoanei acestuia;

c) față de infractor să nu se mai fi dispus renunțarea la aplicarea pedepsei în ultimii 2 ani anteriori datei comiterii infracțiunii pentru care este judecat;

d) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată și să nu fi încercat zădărnicierea aflării adevărului ori a identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

1.2. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei

Disponând renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța aplică infractorului un avertisment, ce constă în prezentarea motivelor de fapt care au determinat renunțarea la aplicarea pedepsei și atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni. În caz de concurs de infracțiuni se va aplica un singur avertisment.

Infracțiunea pentru care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei nu atrage decăderi, interdicții sau incapacități, așa încât pentru aceasta nu va opera reabilitarea.

§ 2. Amânarea aplicării pedepsei

Este tot o instituție nou introdusă, ea neregăsindu-se în Codul penal din 1969. Amânarea aplicării pedepsei prezintă anumite similitudini cu suspendarea condiționată a executării pedepsei reglementată de art. 81 și urm. din Codul penal din 1969, dar prezintă și deosebiri importante față de aceasta.

2.1. Condițiile în care se poate dispune amânarea aplicării pedepsei

I. Condițiile cu privire la infracțiune:

a) pedeapsa stabilită, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani; în cazul suspendării condiționate, reglementată de art. 81 C.p., pentru o infracțiune unică durata pedepsei putea fi de cel mult 3 ani.

b) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este mai mică de 7 ani. O asemenea condiție nu mai exista în materia suspendării condiționate ulterior intrării în vigoare la Legii nr. 278/2006.

II. Condițiile cu privire la infractor:

a) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) și lit. b) sau a condamnărilor pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

b) infractorul și-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;

c) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum și de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că

aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată;

d) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată și să nu fi încercat zădărnicierea aflării adevărului ori a identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

Dat fiind specificul acestei modalități de individualizare, condițiile referitoare la infractor cunosc o reglementare mult mai restrictivă în raport de condițiile prevăzute de art. 81 C.p. pentru dispunerea suspendării condiționate. În vechea reglementare interesau doar antecedentele (cu precizarea că pedepsele mai mici de 6 luni sau cele aplicate pentru infracțiuni din culpă nu constituiau impedimente la acordarea suspendării, spre deosebire de noua reglementare) și aprecierea instanței privind posibilitatea de reeducare fără executarea pedepsei.

2.2. Regimul amânării aplicării pedepsei

Amânarea se dispune pe o durată de 2 ani, numită ***termen de supraveghere***. În cazul vechii suspendări condiționate termenul se compunea dintr-o durată fixă de 2 ani la care se adăuga durata pedepsei aplicate. În cazul pedepsei cu amendă, termenul de încercare avea o durată fixă de un an.

Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte măsurile de supraveghere și să execute obligațiile ce îi revin, stabilite de instanță potrivit art. 85 N.C.p. Este de menționat că potrivit textului dispunerea măsurilor de supraveghere este obligatorie și privește totalitatea acestora, în vreme ce impunerea unor obligații este facultativă pentru instanță.

2.3. Efectele dispunerii amânării aplicării pedepsei

Efectul principal constă în neaplicarea pedepsei stabilite. Astfel, potrivit art. 90 alin.1 N.C.p., persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu i se mai aplică pedeapsa și nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârșită, dacă nu a săvârșit din nou o infracțiune până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea amânării și nu s-a descoperit o cauză de anulare.

În consecință, nu este nevoie de intervenția reabilitării cu privire la o asemenea pedeapsă.

Acest efect se produce așadar în măsura în care amânarea nu a fost revocată sau anulată.

A) Revocarea

Aceasta se dispune fie *obligatoriu*, fie *facultativ*.

Se dispune obligatoriu în cazul în care:

a) în termenul de supraveghere condamnatul săvârșește o nouă infracțiune intenționată care este descoperită în termenul de supraveghere;

b) infractorul nu-și îndeplinește integral până la finalul termenului de supraveghere obligațiile civile stabilite de instanță prin hotărârea de condamnare. Când condamnatul face dovada că nu a avut posibilitatea de a plăti aceste despăgubiri și cheltuieli, amânarea nu va fi revocată;

c) persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse potrivit art. 85 N.C.p.

Revocarea facultativă se dispune când infractorul săvârșește o infracțiune din culpă în interiorul termenului de supraveghere.

Efectele revocării: atunci când revocarea e determinată de săvârșirea unei noi infracțiuni, pedeapsa cu privire la care s-a revocat amânarea se contopește cu pedeapsa pentru infracțiunea care a atras revocarea potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni.

Dacă revocarea se dispune din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni, instanța dispune aplicarea și executarea pedepsei. Nu va fi posibilă dispunerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere cu privire la această pedeapsă dat fiind că textul legal prevede că se va dispune *executarea* pedepsei.

B) Anularea

Potrivit art. 89 N.C.p. anularea se dispune dacă sunt îndeplinite condițiile:

a) inculpatul să fi săvârșit anterior dispunerii amânării o altă infracțiune de care instanța nu a avut cunoștință în momentul în care a dispus amânarea;

b) această infracțiune să fie descoperită în termenul de supraveghere;

c) pentru infracțiunea nou descoperită să se aplice o pedeapsă cu închisoarea.

În cazul anulării pedepsa pentru infracțiunea judecată inițial și pedeapsa pentru infracțiunea nou descoperită se vor contopi aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă (poate fi recidivă atunci când infracțiunea pentru care s-a dispus amânarea este al doilea termen al recidivei) sau pluralitate intermediară.

În cazul concursului de infracțiuni, dacă pedeapsa rezultată îndeplinește condițiile prevăzute de art. 83 N.C.p. se poate dispune amânarea aplicării pedepsei.

Este important de reținut că art. 90 alin.2 N.C.p. prevede că amânarea aplicării pedepsei nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță și a obligațiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare.

§ 3. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere

Această modalitate de individualizare se regăsește în ambele Coduri penale, fiind de semnalat totuși câteva modificări aduse de noua reglementare.

3.1. Condițiile suspendării sub supraveghere

I. Condițiile cu privire la infracțiune:

a) pedeapsa stabilită, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este închisoarea de cel mult 3 ani; în cazul suspendării sub supraveghere, reglementată de art. 86¹ C.p., pentru o infracțiune unică durata pedepsei putea fi de cel mult 4 ani.

b) suspendarea nu se aplică în cazul pedepsei amenzii.

II. Condițiile cu privire la infractor:

a) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii mai mare de un an, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 N.C.p. sau a condamnărilor pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

b) infractorul și-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;

c) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum și de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că aplicarea pedepsei este suficientă și, chiar fără executarea acesteia, condamnatul nu va mai comite alte infracțiuni, însă este necesară supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată;

d) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată și să nu fi încercat zădărnicierea aflării adevărului ori a identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

3.2. Regimul suspendării sub supraveghere

În cazul suspendării sub supraveghere termenul de supraveghere este cuprins între 2 și 4 ani, fără a putea fi însă mai mic decât durata pedepsei aplicate. În vechea reglementare termenul era compus dintr-o durată cuprinsă între 2 și 5 ani stabilită de instanță, adunată la durata pedepsei stabilită pentru infracțiunea pentru care s-a dispus suspendarea sub supraveghere.

Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte măsurile de supraveghere și să execute obligațiile ce îi revin, stabilite de instanță potrivit art. 93 N.C.p. Și în acest caz, dispunerea măsurilor de supraveghere este obligatorie și privește totalitatea acestora, dar spre deosebire de amânarea aplicării pedepsei, în acest caz este obligatorie impunerea cel puțin a uneia dintre obligațiile prevăzute de art. 93 alin.2 N.C.p. Este de asemenea obligatorie prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 60 și 120 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă.

3.3. Revocarea și anularea suspendării sub supraveghere

Cauzele revocării suspendării sub supraveghere sunt similare cu cele de la revocarea amânării aplicării pedepsei. *În schimb, tratamentul sancționator aplicabil atunci când revocarea s-a datorat comiterii unei noi infracțiuni este diferit, de această dată operând regulile de la recidivă sau pluralitate intermediară. Așadar, spre deosebire de reglementarea dată de Codul penal din 1969, nu mai operează întotdeauna cumulul aritmetic în caz de revocare datorată comiterii unei noi infracțiuni.*

De asemenea, cauzele de anulare și efectele acestora sunt identice cu cele de la amânarea aplicării pedepsei.

3.4. Efectele suspendării sub supraveghere

O altă modificare importantă față de reglementarea conținută în Codul penal din 1969, este faptul că, potrivit noului Cod penal, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei nu mai are ca efect reabilitarea de drept. Suspendarea are ca efect doar considerarea ca executată a pedepsei, astfel că, după împlinirea termenului de supraveghere, va începe să curgă termenul de reabilitare.

§ 4. Executarea pedepsei într-un penitenciar

Regimul de executare a pedepselor în regim de detenție potrivit noului Cod penal urmează să fie reglementat de legea privind regimul de executare a pedepselor, completată cu prevederile noului Cod de procedură penală.

Nu ne oprim aici asupra regimului de detenție, ci vom face doar câteva precizări referitoare la modalitatea de individualizare legată de executarea într-un penitenciar - liberarea condiționată.

4.1. Liberarea condiționată

Liberarea condiționată este o *modalitate de individualizare a executării pedepsei închisorii* constând în executarea pedepsei în regim de libertate din momentul în care sunt îndeplinite condițiile legale. Liberarea condiționată are așadar un caracter facultativ.

1. Condițiile liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață (art. 99 N.C.p.)

a) cel condamnat a executat efectiv 20 de ani de detențiune;

b) cel condamnat a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nici o posibilitate să le îndeplinească;

d) instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

Reglementarea dată de noul Cod penal diferă față de vechea reglementare sub două aspecte: s-a introdus condiția îndeplinirii obligațiilor civile pentru acordarea liberării și a fost înlăturată reglementarea specială a liberării în cazul persoanelor care au împlinit vârsta de 60 de ani în cazul bărbaților, respective 55 de ani în cazul femeilor.

2. Condițiile liberării condiționate din executarea pedepsei închisorii (art. 100 N.C.p.)

a) cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

La calcularea acestor fracțiuni de pedeapsă nu se ia în considerare doar timpul petrecut efectiv în detenție, ci și perioada considerată ca executată în baza muncii prestate.

Pentru a nu se ajunge la executarea unei părți foarte mici din pedeapsă, legiuitorul a stabilit niște fracțiuni care trebuie executate efectiv în penitenciar: pentru infracțiunile intenționate fracțiunea este de $1/2$ din pedeapsă atunci când aceasta este mai mică de 10 ani și de $2/3$ din pedeapsă când aceasta depășește 10 ani.

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nici o posibilitate să le îndeplinească;

d) instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

Reglementarea dată de noul Cod penal diferă față de vechea reglementare sub mai multe aspecte:

- ***s-a introdus condiția îndeplinirii obligațiilor civile pentru acordarea liberării;***
- ***a fost înlăturată diferențierea între pedepsele aplicate pentru infracțiuni intenționate și cele dispuse pentru infracțiuni din culpă sub aspectul condițiilor de acordare a liberării;***
- ***s-a înlăturat posibilitatea liberării direct din regim închis de executare;***
- ***s-a unificat la 60 de ani atât în cazul bărbaților cât și în cazul femeilor vârsta de la care se poate beneficia de regimul special de acordare a liberării.*** Astfel, condamnații care ajung la 60 de ani pot fi eliberați condiționat după executarea a 1/2 din pedeapsă atunci când aceasta este mai mică de 10 ani și a 2/3 din pedeapsă când aceasta depășește 10 ani. Spre deosebire de reglementarea anterioară, și acești condamnați trebuie să fi executat efectiv o parte din pedeapsă. Este vorba despre cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

Efectele liberării condiționate

Există două categorii de efecte: imediate și definitive.

Efectul imediat constă în punerea în libertate a persoanei ce beneficiază de liberarea condiționată. Persoana va fi considerată în continuare ca aflându-se în executarea pedepsei, dar fără privare de libertate. Pe durata termenului de supraveghere, se vor executa astfel pedepsele accesorii. Termenul de supraveghere reprezintă diferența între pedeapsa aplicată și pedeapsa executată efectiv prin privare de libertate. În cazul liberării din executarea pedepsei detențiunii pe viață, termenul de supraveghere este de 10 ani.

Noul Cod penal modifică și conținutul obligațiilor condamnatului pe durata termenului de supraveghere. Dacă potrivit Codului penal din 1969 liberatul nu avea decât obligația de a nu comite o infracțiune, ***noul Cod penal prevede că dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere arătate în art. 101 alin.1 și i se poate impune una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute în art. 101 alin.2.***

Efectul definitiv se produce la expirarea termenului de încercare, adică la împlinirea duratei pedepsei, și constă în considerarea pedepsei ca executată. După expirarea termenului de încercare începe să se execute pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

Revocarea liberării condiționate

Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal prevede că revocarea liberării este obligatorie atunci când:

- pe durata supravegherii persoana condamnată, cu re-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse;***
- după acordarea liberării cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, care a fost descoperită în termenul de supraveghere***

și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen.

În caz de revocare datorată comiterii unei noi infracțiuni, s-a renunțat la aplicarea întotdeauna a cumulului juridic, prevăzută de art. 61 C.p., stabilindu-se că pedeapsa pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor de la recidivă sau pluralitate intermediară (art. 104 N.C.p.).

§ 5. Modalități de executare nereglementate de noul Cod penal

Noul Cod penal nu a mai reluat două dintre modalitățile de individualizare prevăzute de Codul anterior – executarea pedepsei într-o închisoare militară și respectiv executarea pedepsei la locul de muncă.

În cazul primei modalități, renunțarea la reglementare se impunea datorită faptului că aceasta rămăsese fără obiect după renunțarea la serviciul militar obligatoriu în timp de pace, în condițiile în care respectiva modalitate privea militarii în termen.

Cât privește executarea pedepsei la locul de muncă, modalitate de executare specifică legislațiilor din fostele state socialiste, ea nu își mai găsea locul în cadrul economiei de piață și a operatorilor economici privați.

- Capitolul XIV -

MĂSURILE DE SIGURANȚĂ

§ 1. Aspecte generale

Măsurile de siguranță se dispun în scopul înlăturării unei stări de pericol, relevată de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală nejustificate, stare care ar putea conduce în viitor la comiterea altor asemenea fapte. Se poate constata că *sfera măsurilor de siguranță s-a redus în noul Cod penal comparativ cu reglementarea anterioară, datorită faptului că unele dintre măsurile de siguranță prevăzute anterior au fost transferate, cu unele modificări, în categoria pedepselor complementare*. Este vorba despre interzicerea de a se afla în anumite localități, expulzarea și interzicerea de a reveni în locuința familiei.

§ 2. Obligarea la tratament medical

Măsura se dispune dacă făptuitorul, din cauza unei boli, inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau alte substanțe psihoactive, stupefiante sau alte asemenea substanțe, prezintă pericol pentru societate.

Măsura se dispune pe perioadă nedeterminată, până la însănătoșire, indiferent dacă s-a aplicat și o pedeapsă sau nu.

În caz de nerespectare, măsura se înlocuiește cu internarea medicală.

Noul Cod penal nu a mai reluat dispoziția privind dispunerea provizorie a măsurii în cursul procesului, deoarece aceasta din urmă este o măsură procesuală și își va găsi reglementarea în Codul de procedură penală.

§ 3. Internarea medicală

Se dispune când făptuitorul este bolnav psihic, consumator cronic de substanțe psihoactive sau suferă de o boală infecto-contagioasă și prezintă pericol pentru societate.

Este o măsură privativă de libertate și se dispune de asemenea pe o perioadă nedeterminată, până la însănătoșire. În cazul în care starea celui internat se ameliorează, ea poate fi înlocuită cu obligarea la tratament medical.

Sustragerea de la executarea măsurii constituie infracțiune de sine stătătoare – neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288 N.C.p.).

§ 4. Interzicerea unei funcții sau profesii

Reglementarea din noul Cod penal nu diferă de reglementarea anterioară, măsura vizând interdicția exercitării unei funcții, profesii, meserii sau alte ocupații și se dispune datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze care îl fac impropriu pentru ocuparea acestora.

Spre deosebire de pedeapsa complementară cu conținut similar, aici nu este vorba de o exercitare abuzivă a funcției sau a profesiei. În acest caz, autorul o exercită cu bună-credință, dar este inapt sau nepregătit pentru exercitarea ei și din această cauză a comis o faptă prevăzută de legea penală (spre exemplu, un conducător auto are grave deficiențe de vedere și astfel comite un accident rutier soldat cu moartea unei persoane).

Măsura se dispune pe o perioadă nedeterminată, dar se poate revoca după cel puțin un an de la dispunere, dacă au dispărut cauzele care au determinat aplicarea ei. Nerespectarea interdicției constituie infracțiune de sine stătătoare – neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288 N.C.p.).

§ 5. Confiscarea specială

Este o măsură de siguranță cu caracter patrimonial, constând în confiscarea unor bunuri determinate, aflate în legătură cu fapta penală comisă. Fac obiectul confiscării următoarele categorii de bunuri:

a) bunurile produse prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală.

Este vorba de bunuri care nu existau anterior comiterii faptei sau existau într-o altă formă. Spre exemplu, moneda contrafăcută, băuturile alcoolice produse ilegal etc.

b) bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei infracțiuni, dacă sunt ale infractorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor.

Pentru a se putea dispune confiscarea este necesar ca următoarele condiții să fie îndeplinite:

♦ *infracțiunea în cauză să aibă la bază un element intențional;*

♦ *bunul să se afle în proprietatea infractorului la data comiterii faptei.* Nu este necesar să fie ale autorului, ele pot fi și ale complicelui, care le-a pus la dispoziția autorului. Dacă infractorul a înstrăinat bunurile, acestea se vor confisca de la terțul dobânditor numai dacă acesta era de rea-credință. Dacă terțul a fost de bună credință, se va confisca de la infractor prețul bunului.

♦ *bunul să fi fost folosit la comiterea infracțiunii* - arma cu care a fost ucisă victima, imprimanta cu care au fost confecționate biletele contrafăcute etc.

♦ *infracțiunea să nu fi fost săvârșită prin presă.*

c) bunurile folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale

făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor.

Este o ipoteză de confiscare nouă, care nu are corespondent în reglementarea anterioară. Fac obiectul confiscării pe acest temei, spre exemplu, vehiculele care au fost folosite la transportul bunurilor provenite dintr-o infracțiune.

d) bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor.

Se include în această categorie, spre exemplu, o sumă de bani dată unei persoane pentru a comite un omor.

e) bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia.

Este vorba despre bunuri care existau și anterior comiterii faptei, în aceeași formă, dar care și-au schimbat situația de fapt (spre exemplu, bunurile sustrase). Aceste bunuri se confiscă numai în măsura în care nu servesc la despăgubirea persoanei vătămate. Dacă infractorul a fost obligat la o despăgubire în favoarea părții vătămate, se va confisca numai ceea ce excede plății făcute în favoarea acesteia.

Atunci când infractorul a înstrăinat bunurile unui cumpărător rămas neidentificat, se va confisca suma încasată efectiv ca preț și nu valoarea de piață a bunului.

Dacă terțul cumpărător este identificat, se va confisca bunul sau suma de bani în funcție de buna sau rea credință a acestuia.

f) bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală.

Este vorba de bunuri a căror deținere nu este autorizată de lege, sau de bunuri deținute în alte condiții decât cele autorizate (spre exemplu, arme, substanțe stupefiante, substanțe explozive).

Așa cum se poate observa, ***noul Cod penal nu mai reia o ipoteză de confiscare*** introdusă în art. 118 C.P. în urma modificării prin Legea nr. 278/2006. Este vorba despre ***confiscarea bunurilor produse, modificate sau adaptate în scopul săvârșirii unei infracțiuni, dacă au fost utilizate la comiterea acesteia și dacă sunt ale infractorului***. Aceste bunuri intră însă oricum sub incidența textului lit. b), fiind bunuri folosite sau destinate a fi folosite la comiterea infracțiunii.

Limitarea confiscării în ipoteza existenței unei disproporții între valoarea bunurilor supuse confiscării și natura și gravitatea faptei, este menținută și de noul Cod penal în art. 112 alin.2, care prevede că în acest caz se dispune confiscarea în parte, prin echivalent bănesc, ținând seama de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce și de contribuția bunului la aceasta. Limitarea operează ca și până acum în privința bunurilor prevăzute la lit.b), dar este extinsă și cu privire la ipoteza nou-introdusă la lit.c). Rămân însă confiscabile în întregime bunurile produse, modificate sau adaptate în scopul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală.

Potrivit art. 112 alin.6 N.C.p., se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea, cu excepția bunurilor prevăzute în alin.1 lit. b) și lit. c).

De asemenea, ***noul Cod penal nu a mai reluat limitarea instituită prin Legea nr. 278/2006 și inclusă în textul art. 118 alin.6 C.p., privind neconfiscarea bunurilor care fac parte din mijloacele de existență, de trebuință zilnică ori de exercitare a profesiei persoanei în cauză.***

- Capitolul XV -

MINORITATEA

Așa cum am arătat într-o secțiune anterioară, conform art. 113 N.C.p., minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal. Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal, numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal.

Reglementarea regimului sancționator al minorității este una din materiile care au suferit cele mai mari transformări în noul Cod penal. Așa cum se știe, potrivit art. 100 C.p., față de minorul care răspunde penal se putea lua o măsură educativă ori i se putea aplica o pedeapsă. ***Noul Cod penal renunță complet la pedepse în cazul minorilor, instituind un sistem sancționator bazat exclusiv pe măsuri educative.***

Potrivit art. 114 N.C.p., față de minorul care răspunde penal se ia, de regulă, o măsură educativă neprivativă de libertate. Față de minor se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri:

- a) dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;***
- b) atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.***

§ 1. Măsurile educative neprivative de libertate

Sunt sancțiuni de drept penal care se aplică minorilor care au comis o infracțiune a cărei gravitate nu necesită privarea de

libertate. Acestea sunt: *stagiul de formare civică; supravegherea; consemnarea la sfârșit de săptămână; asistarea zilnică.*

1.1. Stagiul de formare civică

Potrivit art. 117 N.C.p., stagiul de formare civică constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

Programul trebuie ales pe cât posibil în raport de natura infracțiunii comise.

1.2. Supravegherea

Măsura educativă a supravegherii constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două și 6 luni, sub coordonarea serviciului de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare al acestuia.

Măsura se apropie de conținutul măsurii educative a libertății supravegheate, prevăzută anterior de art. 103 C.p., având însă o durată mai redusă dar valențe educative mai pronunțate prin implicarea serviciului de probațiune.

1.3. Consemnarea la sfârșit de săptămână

Măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână constă în obligația minorului de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o durată cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligația de a participa la anumite programe ori de a desfășura anumite activități impuse de instanță.

1.4. Asistarea zilnică

Măsura educativă a asistării zilnice, dispusă pe o durată cuprinsă între 3 și 6 luni, constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului.

Măsura se deosebește de *supraveghere* deoarece presupune o implicare activă în programul zilnic al minorului, în vreme ce supravegherea nu presupune decât o monitorizare din exterior a conduitei acestuia.

Trebuie menționat că, potrivit art. 121 N.C.p., pe durata executării oricăreia dintre măsurile educative neprivative de libertate, instanța poate impune minorului una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire școlară sau formare profesională;

b) să nu depășească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;

c) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

d) să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță;

e) să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;

f) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

În cazul în care minorul nu execută măsura educativă în condițiile impuse de instanță, se poate dispune fie prelungirea duratei măsurii, fără a depăși maximul prevăzut de lege, fie înlocuirea măsurii cu o altă măsură mai severă, putându-se ajunge în final la o măsură privativă de libertate (art. 123 N.C.p.).

§ 2. Măsurile educative privative de libertate

Noul Cod penal reglementează două măsuri educative privative de libertate: *internarea într-un centru educativ* și respectiv *internarea într-un centru de detenție*.

2.1. Internarea într-un centru educativ

Măsura educativă a internării într-un centru educativ constă în internarea minorului, pe o perioadă cuprinsă între 1 și 3 ani, într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, unde va urma un program de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum și programe de reintegrare socială.

Măsura corespunde internării într-un centru de reeducare, prevăzută de art. 104 C.p., nefiind însă dispusă pe o perioadă nedeterminată, ci pe o perioadă stabilită de instanță.

În cazul în care pe durata internării minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puțin jumătate din durata internării, instanța poate dispune:

a) înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani;

b) liberarea din centrul educativ, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.

Odată cu înlocuirea sau liberarea, instanța impune respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute în art. 121 până la împlinirea duratei măsurii internării.

În măsura în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine asupra înlocuirii sau liberării și dispune

executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru educativ.

Instanța poate dispune prelungirea duratei măsurii, fără a depăși maximumul prevăzut de lege, sau o poate înlocui cu măsura internării într-un centru de detenție atunci când:

- în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior;
- după înlocuirea cu asistarea zilnică persoana comite o nouă infracțiune înainte de împlinirea vârstei de 18 ani.

Dacă în cursul executării măsurii educative persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare și reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța poate dispune continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar.

2.2. Internarea într-un centru de detenție

Măsura educativă a internării într-un centru de detenție constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază și supraveghere, unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum și programe de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale.

Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, afară de cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, când internarea se ia pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

Această măsură nu are corespondent printre măsurile educative reglementate de Codul penal din 1969, ea fiind aplicabilă în ipotezele în care potrivit vechii reglementări s-ar fi aplicat pedepse privative de libertate.

Regimul acestei măsuri este similar, sub aspectul înlocuirii, liberării sau prelungirii, cu cel prevăzut pentru internarea în centrul educativ. Și în acest caz instanța poate dispune continuarea executării măsurii într-un penitenciar după împlinirea vârstei de 18 ani atunci când în cursul executării persoana are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare și reintegrare a celorlalte persoane internate.

§ 3. Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni în cazul minorului

Potrivit art. 129 N.C.p., în caz de concurs de infracțiuni săvârșite în timpul minorității, se stabilește și se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114 N.C.p., ținând seama de criteriile generale de individualizare a sancțiunilor.

În cazul săvârșirii a două infracțiuni, dintre care una în timpul minorității și una după majorat, pentru infracțiunea comisă în timpul minorității se ia o măsură educativă, iar pentru infracțiunea săvârșită după majorat se stabilește o pedeapsă, după care:

a) dacă măsura educativă este neprivativă de libertate, se execută numai pedeapsa;

b) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat; din pedeapsa astfel obținută se scade ceea ce s-a executat din momentul săvârșirii infracțiunii comise după majorat până la data judecării. Pedeapsa astfel aplicată nu poate face obiectul amânării aplicării pedepsei sau al suspendării executării sub supraveghere;

c) dacă pedeapsa aplicată pentru infracțiunea săvârșită după majorat este detențiunea pe viață, se execută numai această pedeapsă;

d) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este amenda, se execută măsura educativă, a cărei durată se majorează cu cel mult 6 luni, fără a depăși maximumul prevăzut de lege pentru aceasta.

În cazul săvârșirii după majorat a două sau mai multe infracțiuni concurente se aplică mai întâi regulile referitoare la concursul de infracțiuni, după care se aplică regulile privind contopirea cu măsura educativă.

§ 4. Alte particularități ale regimului sancționator al minorilor

În materia prescripției răspunderii penale pentru infracțiunile comise de minori, noul Cod penal păstrează regula consacrată de art. 129 C.p., potrivit căreia termenele de prescripție a răspunderii penale se reduc la jumătate pentru cei care la data săvârșirii infracțiunii erau minori.

În schimb, nemaieexistând pedepse aplicabile minorului, în materia prescripției executării sancțiunilor apar reguli noi odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal. Astfel, potrivit art. 132 N.C.p., măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate. Măsurile educative privative de libertate se prescriu într-un termen egal cu durata măsurii educative luate, dar nu mai puțin de 2 ani.

La fel ca și în vechea reglementare, infracțiunile comise în timpul minorității nu atrag interdicții, decăderi sau incapacități.

- Capitolul XVI -

RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE

§ 1. Aspecte generale

În materia răspunderii penale a persoanei juridice, noul Cod penal păstrează în linii generale reglementarea instituită de Codul penal din 1969, așa cum a fost modificat prin Legea nr. 278/2006. Cu toate acestea, au fost aduse câteva modificări, asupra cărora vom stărui în cele ce urmează.

Așa cum se poate observa, noul Cod penal regroupează într-un capitol distinct principalele prevederi referitoare la persoana juridică.

Potrivit art. 19¹ C.p., *persoanele juridice, cu excepția statului, a autorităților publice și a instituțiilor publice care desfășoară o activitate ce nu poate face obiectul domeniului privat, răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice, dacă fapta a fost săvârșită cu forma de vinovăție prevăzută de legea penală. Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit, în orice mod, la săvârșirea aceleiași infracțiuni.*

La rândul său, art. 135 N.C.p. prevede că *persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice. Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat. Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte.*

Este de subliniat că ambele reglementări consacră un model de răspundere penală directă, în care persoana juridică răspunde pentru fapta proprie și nu pentru fapta altei persoane.

§ 2. Persoanele juridice care pot răspunde penal

Așa cum rezultă din textul art. 135 N.C.p. (art. 19¹ C.p.), răspunderea penală poate fi angajată doar în sarcina unei persoane juridice, adică a unei entități căreia legea civilă îi recunoaște această personalitate. Pe cale de consecință, o entitate căreia nu îi este recunoscută personalitatea juridică - spre exemplu, o societate civilă sau o asocierie în participație - nu poate fi subiect activ al unei infracțiuni.

Vor răspunde, însă, penal toate persoanele juridice de drept privat, indiferent de forma juridică pe care o îmbracă - societăți comerciale, societăți agricole, asociații, fundații etc.

Legiuitorul nu a dorit, însă, să includă în sfera subiecților răspunderii penale toate entitățile dotate cu personalitate juridică, instituind o serie de excepții.

a) Statul. Așadar, Statul beneficiază de o imunitate de jurisdicție penală generală și absolută, neputând fi angajată răspunderea acestuia nici în cazul faptelor comise în exercitarea autorității de stat, dar nici în cazul acelor fapte care s-ar săvârși în exercitarea unor activități ce țin de domeniul privat al statului.

b) Autoritățile publice. Vor beneficia, așadar, de imunitate penală toate autoritățile publice reglementate de Constituție sau de alte acte normative - Parlamentul, Guvernul, Curtea Constituțională, instanțele judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea de Conturi, Consiliul Suprem de Apărare a Țării etc.

c) Instituțiile publice care desfășoară o activitate ce nu poate face obiectul domeniului privat.

În privința acestora noul Cod penal aduce o modificare a limitelor imunității. Potrivit Codului penal din 1969, în cazul instituțiilor publice, organul judiciar trebuia să analizeze nu doar activitatea care a ocazionat comiterea infracțiunii, pentru a vedea dacă aceasta poate sau nu să facă obiectul domeniului privat, ci întreaga sferă a atribuțiilor conferite entității respective prin actul de înființare (lege, hotărâre de Guvern etc.), spre a verifica astfel dacă printre acestea figurează cel puțin o activitate care iese din sfera domeniului privat. Existența unei asemenea activități atrăgea o imunitate generală a instituției publice respective.

Potrivit art. 135 alin.2 N.C.p., instituțiile publice se bucură de imunitate numai pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat. În consecință, aceste instituții pot răspunde penal, însă numai pentru infracțiuni comise în realizarea unor activități ce pot face obiectul domeniului privat. Este cazul unor instituții cum ar fi: Banca Națională, penitenciarele, centrele de educative și centrele de detenție, unitățile militare, Institutul Național de Expertize Criminalistice, Institutul Național al Magistraturii etc.

Prin activitate care nu poate face obiectul domeniului privat urmează a se înțelege, în opinia noastră, o activitate care, potrivit legii, nu este susceptibilă a fi exercitată de o persoană fizică sau de o persoană juridică de drept privat.

Vor continua să răspundă penal la fel ca înainte universitățile de stat, majoritatea instituțiilor sanitare de stat, centrele de plasament pentru minori etc.

§ 3. Infracțiunile ce pot fi săvârșite de o persoană juridică

Noul Cod penal păstrează *sistemul răspunderii generale*.

Acest din urmă sistem presupune că o persoană juridică poate, în principiu, să comită orice infracțiune, indiferent de natura acesteia, urmând a se stabili, în fiecare caz în parte, dacă sunt îndeplinite condițiile pentru a angaja răspunderea entității colective. Desigur, există anumite infracțiuni care, în considerarea

naturii lor, se dovedesc incompatibile cu săvârșirea, în calitate de autor, de către o persoană juridică (evadare, dezertare, bigamie, infracțiuni comise de funcționari etc.). Nimic nu împiedică, însă, participarea unei persoane juridice, în calitate de instigator sau complice, la comiterea unei asemenea fapte.

§ 4. Condițiile de angajare a răspunderii penale a persoanei juridice

a) Persoanele fizice care pot angaja penal persoana juridică.

Art. 135 N.C.p., la fel ca și art. 19¹ C.p., nu conține nicio precizare în acest sens. Evitând să individualizeze persoanele fizice sau organele prin intermediul cărora răspunderea penală a persoanei juridice ar putea fi angajată, legiuitorul a evitat limitarea sferei acestor persoane și, implicit, oferirea de posibilități de a eluda răspunderea penală prin încredințarea formală de către persoana juridică a unor atribuții de decizie altor persoane decât cele expres prevăzute de lege. Ca atare, pot fi imputate persoanei juridice actele comise de organe, reprezentanți, mandatar, prepuși sau chiar persoane care, formal, nu lucrează pentru persoana juridică, dar care, în fapt, acționează sub autoritatea acesteia ori de a căror acțiune persoana juridică a beneficiat.

b) Elementul material al infracțiunii comise de persoana juridică.

Și sub acest aspect, noul Cod penal păstrează reglementarea anterioară.

Legiuitorul a consacrat trei criterii pe baza cărora o infracțiune poate fi atribuită unei persoane juridice. Potrivit art. 135 N.C.p. (art. 19¹ C.p.), persoanele juridice răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

◆ *Săvârșirea în realizarea obiectului de activitate.* Este vorba aici despre fapte care se leagă direct de activitățile principale menite să ducă la realizarea obiectului social, și nu de fapte care au fost doar ocazionate de activități legate indirect de acest obiect. Astfel, se vor include aici: infracțiuni privind regimul unor activități economice, infracțiuni privind protecția mediului etc.

◆ *Săvârșirea în interesul persoanei juridice.* În categoria infracțiunilor comise în interesul persoanei juridice se vor regăsi infracțiuni ce exced cadrului activităților legate de realizarea obiectului de activitate, dar care sunt susceptibile să aducă un beneficiu persoanei juridice. Beneficiul trebuie înțeles aici atât ca obținerea unui profit, cât și ca evitare a unei pierderi.

◆ *Săvârșirea în numele persoanei juridice.* În fine, infracțiunile comise în numele persoanei juridice sunt infracțiuni care nu se leagă nemijlocit de obiectul de activitate al persoanei juridice și nici nu sunt de natură a aduce un beneficiu acesteia, dar se comit în procesul organizării activității și funcționării persoanei juridice. Spre exemplu, o infracțiune de abuz în serviciu constând în refuzul angajării, datorită etniei acesteia, a unei persoane care a câștigat concursul, nu va aduce niciun profit persoanei juridice, dar este comisă de funcționarul în cauză în numele ei.

c) Elementul subiectiv în cazul persoanei juridice.

Angajarea răspunderii penale a persoanei juridice impune constatarea unui element subiectiv propriu acesteia, separat de elementul subiectiv ce caracterizează fapta unei anumite persoane fizice.

Nici sub acest aspect ***nu există deosebiri între vechea și noua reglementare.*** Pentru determinarea elementului subiectiv în cazul persoanei juridice se va avea în vedere, în primul rând, poziția subiectivă a organelor de conducere a entității colective. Astfel, infracțiunea poate avea la bază fie o decizie adoptată intenționat de persoana juridică, fie o neglijență a acesteia, neglijență ce poate consta, spre exemplu, într-o organizare internă

deficitară, în măsuri de securitate insuficiente sau în restricții bugetare nerezonabile ce au creat condițiile comiterii infracțiunii.

Cum, însă, răspunderea penală a persoanei juridice nu se limitează la infracțiunile comise de organele acesteia, în cazul faptelor unor prepuși sau mandatar, este necesar ca persoana juridică să fi avut cunoștință de intenția de a comite aceste infracțiuni și să fi consimțit ori să fi îndemnat la săvârșirea lor. În cazul infracțiunilor din culpă, trebuie să se constate că persoana juridică a avut cunoștință de riscul comiterii lor și a neglijat să adopte măsurile necesare pentru a le preveni.

d) Cumulul de răspunderi între persoana fizică și persoana juridică.

Art. 135 alin.3 N.C.p. prevede că răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte.

Așadar, soluția aleasă de legiuitorul nostru este cumulul de răspundere între persoana juridică și persoana fizică, la fel ca în Codul penal din 1969.

§ 5. Sancțiunile aplicabile persoanei juridice

În materia sancțiunilor aplicabile, noul Cod penal aduce câteva elemente de noutate față de vechea reglementare.

A) Pedeapsa principală

La fel ca în cazul Codului penal din 1969, pedeapsa principală rămâne amenda. Spre deosebire de vechea reglementare, **noul Cod penal introduce și în cazul persoanei juridice sistemul zilelor-amendă.**

Potrivit art. 137 N.C.p., cuantumul amenzii se stabilește prin sistemul zilelor-amendă. Suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 100 și 5.000 lei, se înmulțește cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile și 600

de zile. În Codul penal din 1969 *limitele generale* ale amenzii erau 2.500 lei, respectiv 2.000.000 lei.

Limitele speciale ale pedepsei amenzii aplicabile persoanei juridice sunt determinate, ca în cazul persoanei fizice, în funcție de pedeapsa închisorii cu care amenda este prevăzută alternativ.

Noul Cod penal introduce mai multe limite speciale ale pedepsei amenzii față de vechea reglementare.

Potrivit art. 71¹ C.p., când legea prevedea pentru infracțiunea săvârșită de persoana fizică pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani sau amenda, minimul special al amenzii pentru persoana juridică era de 5.000 lei, iar maximul special al amenzii de 600.000 lei. Când legea prevedea pentru infracțiunea săvârșită de persoana fizică pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, minimul special al amenzii pentru persoana juridică era de 10.000 lei, iar maximul special al amenzii de 900.000 lei.

Art. 137 alin.4 N.C.p. prevede că limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între: 60 și 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai pedeapsa amenzii; 120 și 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, unică sau alternativ cu pedeapsa amenzii; 180 și 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani; 240 și 420 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 20 de ani; 360 și 510 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani sau detențiunea pe viață.

B) Pedepsele complementare

Potrivit art. 136 alin.3 N.C.p., pedepsele complementare sunt:

- a) dizolvarea persoanei juridice;
- b) suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

- c) închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;
- d) interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice pe o durată de la 1 la 3 ani;
- e) plasarea sub supraveghere judiciară;
- f) afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare.

Se observă că noua reglementare păstrează în linii generale categoriile de pedepse complementare consacrate de Codul penal din 1969, operând doar modificări sub aspectul duratei unora dintre pedepse și adăugând o pedeapsă nouă – plasarea sub supraveghere judiciară.

Potrivit art. 138 N.C.p., aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare se dispune atunci când instanța constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, precum și față de împrejurările în care a fost săvârșită, aceste pedepse sunt necesare. Aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare este obligatorie când legea prevede această pedeapsă, iar pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin.3 lit. b) – f) se pot aplica în mod cumulativ.

a) Dizolvarea se aplică atunci când persoana juridică a fost constituită în scopul săvârșirii de infracțiuni sau când obiectul său de activitate a fost deturnat în acest scop, dacă în acest ultim caz pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea mai mare de 3 ani. De asemenea, în caz de neexecutare, cu rea-credință, a uneia dintre pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin.3 lit. b) – e), instanța dispune dizolvarea persoanei juridice.

b) Suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice constă în interzicerea desfășurării activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice, în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea. În caz de neexecutare, cu rea-credință, a pedepsei complementare prevăzute în art. 136 alin.3 lit. f) N.C.p., instanța dispune suspendarea activității sau a uneia dintre

activitățile persoanei juridice până la punerea în executare a pedepsei complementare, dar nu mai mult de 3 luni. Dacă până la împlinirea acestui termen pedeapsa complementară nu a fost pusă în executare, instanța dispune dizolvarea persoanei juridice (art. 140 N.C.p.).

Art. 141 prevede că dizolvarea și suspendarea activității nu pot fi aplicate instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor și organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii. Aceste dispoziții se aplică și persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei. ***Față de reglementarea anterioară sunt de semnalat două modificări: în primul rând, se adaugă instituțiile publice în această categorie, datorită extinderii incidenței răspunderii penale în cazul acestor instituții prin limitarea imunității; în al doilea rând, se circumscrie mai exact sfera minorităților ale căror organizații nu pot face obiectul acestor sancțiuni, precizându-se că este vorba doar de minorități naționale.***

c) Pedepsa complementară a *închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice* constă în închiderea unuia sau a mai multora dintre punctele de lucru aparținând persoanei juridice cu scop lucrativ, în care s-a desfășurat activitatea în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dispozițiile acestea nu se aplică persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei.

d) *Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice* constă în interzicerea de a participa, direct sau indirect, la procedurile pentru atribuirea contractelor de achiziții publice prevăzute de lege. Interdicția nu afectează derularea contractelor deja adjudecate înainte de condamnare.

e) *Plasarea sub supraveghere judiciară* constă în desemnarea de către instanță a unui administrator judiciar sau a unui mandatar judiciar care va supraveghea, pe o perioadă de la

unu la 3 ani, desfășurarea activității ce a ocazionat săvârșirea infracțiunii. Administratorul sau mandatarul judiciar nu se substituie organelor de conducere statutare ale persoanei juridice, el având însă obligația de a sesiza instanța atunci când constată că persoana juridică nu a luat măsurile necesare în vederea prevenirii comiterii de noi infracțiuni. În cazul în care instanța constată că sesizarea este întemeiată, dispune înlocuirea acestei pedepse cu suspendarea activității sau a uneia dintre activități. Nici plasarea sub supraveghere judiciară nu se aplică în cazul persoanelor juridice menționate în art. 141. ***Este o pedeapsă complementară introdusă de noul Cod penal, neavând corespondent în reglementările anterioare.***

f) *Afișarea sau publicarea hotărârii definitive de condamnare* se realizează pe cheltuiala persoanei juridice condamnate. Prin afișarea sau difuzarea hotărârii de condamnare nu poate fi dezvăluită identitatea altor persoane.

C) Executarea pedepselor în cazul persoanei juridice

În cazul pedepsei principale, noul Cod penal, la fel ca și reglementarea anterioară, nu prevede posibilitatea suspendării executării pedepsei.

Executarea pedepselor complementare începe după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

Și noul Cod penal reglementează instituția recidivei pentru persoana juridică, existentă atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la reabilitare, persoana juridică săvârșește din nou o infracțiune, cu intenție sau cu intenție depășită. În caz de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a depăși maximul general al pedepsei amenzii. Dacă amenda anterioară nu a fost executată, în tot sau în parte, amenda stabilită pentru noua infracțiune în limitele majorate cu jumătate, se adaugă la pedeapsa anterioară sau la restul rămas neexecutat din aceasta. Modificările față de prevederile Codului penal din

1969 se datorează modificării tratamentului sancționator al recidivei și în cazul persoanei fizice, prin consacrarea cumulului aritmetic în cazul recidivei postcondamnatorii.

Potrivit art. 148 N.C.p., răspunderea penală a persoanei juridice se prescrie în condițiile prevăzute de lege pentru persoana fizică. ***Noul Cod penal renunță așadar la prevederea unor termene de prescripție a răspunderii penale pentru persoana juridică diferite de cele prevăzute pentru persoana fizică***, soluție firească dacă avem în vedere că, în principiu, răspunderea penală a celor două categorii de subiecți se angajează concomitent.

Termenul de prescripție a executării pedepsei amenzii aplicate persoanei juridice este de 5 ani. ***Noul Cod penal consacră și posibilitatea stingerii prin prescripție a executării pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice, într-un termen de 3 ani, care curge de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată.***

- Capitolul XVII -

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ

§ 1. Amnistia

1.1. Definiție

Este actul de clemență al Parlamentului României prin care, din considerente de politică penală, este înlăturată răspunderea penală, executarea pedepsei și celelalte consecințe ale condamnării pentru infracțiuni comise anterior apariției legii de amnistie.

În funcție de momentul în care intervine, se face distincție între:

a) *amnistia antecondamnatorie*: când intervine după săvârșirea infracțiunii, dar înainte de condamnarea definitivă pentru aceasta;

b) *amnistia postcondamnatorie*: când intervine după ce hotărârea de condamnare a rămas definitivă.

Reglementarea dată amnistiei de noul Cod penal este similară cu reglementarea anterioară.

1.2. Efectele amnistiei

1.2.1. Efectele amnistiei antecondamnatorii

Amnistia are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru fapta săvârșită. Astfel, dacă nu a fost declanșat procesul penal, acesta nu va mai fi pornit, iar dacă procesul a început deja, acesta va înceta în momentul aplicării actului de amnistie. Există o excepție în acest caz, atunci când procesul va continua la cererea inculpatului pentru ca acesta să-și poată dovedi nevinovăția. Dacă

la finalizarea procesului inculpatul este găsit nevinovat instanța va pronunța o soluție de achitare. În cazul în care se constată vinovăția inculpatului el nu va fi condamnat, făcându-se aplicarea prevederilor actului de amnistie.

1.2.2. Efectele amnistiei postcondamnatorii

Amnistia are ca efect încetarea executării pedepsei, precum și înlăturarea tuturor consecințelor care decurg din condamnare. Aceasta înseamnă că respectiva condamnare nu se ia în considerare la stabilirea stării de recidivă și că nu va constitui un impediment la acordarea liberării condiționate.

Efectele amnistiei postcondamnatorii se produc întotdeauna numai pentru viitor. Astfel, amenda plătită până în momentul intervenirii actului de amnistie nu se va restitui, iar condamnatul nu va primi despăgubiri pentru partea executată din pedeapsă.

1.3. Limitele amnistiei

1.3.1. Limita temporală

Prevederile actului de amnistie se aplică infracțiunilor săvârșite până la data indicată în cuprinsul actului sau, în lipsa unei asemenea precizări, până la data intrării în vigoare a legii de amnistie.

În legătură cu infracțiunile cu durată de consumare în timp ale căror acte sunt săvârșite în parte înainte de intervenirea amnistiei și în parte după intervenirea acesteia, atât doctrina cât și jurisprudența românească apreciază că amnistia poate produce efecte numai în măsura în care infracțiunea s-a epuizat anterior adoptării actului de amnistie sau datei prevăzută pentru aplicabilitatea acestuia.

1.3.2. Limita efectelor

Potrivit art. 152 alin.2 N.C.p., *amnistia nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.*

Noul Cod penal nu a mai reluat limitarea privind efectele amnistiei cu privire la măsurile educative înscrisă în art. 119 alin.2 C.p. Soluția este corectă, întrucât măsurile educative sunt sancțiuni principale, iar neaplicarea amnistiei în cazul lor ar conduce la crearea unei situații mai grele pentru minor decât pentru major. De altfel, marea majoritate a actelor de amnistie din trecut au prevăzut că amnistia se aplică și măsurilor educative, legiuitorul derogând de la prevederile art. 119 alin.2 C.p.

§ 2. Prescripția răspunderii penale

Are ca efect înlăturarea răspunderii penale pentru fapta săvârșită. De aceea se consideră că, în dreptul penal, prescripția reprezintă o sancțiune la adresa pasivității organelor judiciare care nu au luat măsurile necesare pentru a-l trage la răspundere pe infractor. Efectul prescripției răspunderii penale este similar cu cel al amnistiei antecondamnatorii.

Termenele de prescripție se determină în funcție de natura și durata sancțiunii prevăzute de lege pentru fapta care se prescrie:

- ◆ dacă este o pedeapsă cu detențiunea pe viață sau cu închisoarea mai mare de 20 de ani, termenul este de 15 ani;
- ◆ dacă este o pedeapsă cuprinsă între 10-20 ani, termenul este de 10 ani;
- ◆ dacă este o pedeapsă cuprinsă între 5-10 ani, termenul este de 8 ani;
- ◆ dacă este o pedeapsă cuprinsă între 1-5 ani, termenul este de 5 ani;

♦ dacă este o pedeapsă cu închisoarea până la un an sau amenda, termenul este de 3 ani.

Termenele reglementate de noul Cod penal sunt similare cu cele reglementate de Codul penal din 1969, cu o singură modificare, în sensul că pedepsele cuprinse între 15 și 20 de ani se prescriu în 10 ani și nu în 15 ani ca în reglementarea anterioară.

Termenul de prescripție începe să curgă de la data săvârșirii infracțiunii (când are loc acțiunea sau inacțiunea în cazul infracțiunilor formale, când se epuizează infracțiunea în cazul infracțiunilor cu durată de executare).

Noul Cod penal introduce două noi prevederi în materia momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție, în art. 154 alin.3 și 4. Astfel:

- în cazul infracțiunilor progresive, termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii și se calculează în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs. Regula se justifică prin aceea că în cazul infracțiunii progresive, agravarea urmăririi are loc fără o nouă intervenție a autorului, astfel încât termenul de prescripție trebuie să curgă de la momentul încetării acțiunii sau inacțiunii.

- în cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un minor, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului. O asemenea prevedere era necesară deoarece, de cele mai multe ori, minorii victime ale acestor infracțiuni nu pot sesiza organele judiciare datorită presiunii psihice la care sunt supuși de către agresor.

Întreruperea prescripției

Art. 155 N.C.p. prevede: cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de

procedură în cauză. ***Noul Cod a renunțat astfel la limitarea impusă de vechea reglementare, potrivit căreia doar actele care trebuiau comunicate învinutului sau inculpatului puteau întrerupe cursul prescripției.*** Fiind o sancțiune pentru pasivitatea organelor judiciare, prescripția nu își găsește locul atunci când nu a existat o asemenea pasivitate, iar organele judiciare au efectuat acte de procedură în cauză, indiferent de natura acestora.

Suspendarea cursului prescripției

Potrivit art. 156 N.C.p. (art. 128 alin. 1 C.p.), cauzele de suspendare pot fi cauze de suspendare *de drept* sau *de fapt*.

Cauzele de suspendare de drept operează atunci când *potrivit legii*, există o cauză care împiedică punerea în mișcare sau continuarea acțiunii penale (de exemplu, în cazul infracțiunilor care intră sub incidența legii penale române în baza principiului realității, acțiunea penală se pune în mișcare numai cu autorizarea procurorului general; până când intervine această autorizare, cursul prescripției este suspendat). De asemenea, se consideră suspendat cursul prescripției și în caz de suspendarea procesului penal pe motivul existenței unei boli grave a învinutului sau inculpatului.

Constituie *cauze de suspendare de fapt* situațiile când împrejurări de fapt neprevăzute împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal, ca de exemplu faptul că localitatea în care s-a comis infracțiunea e izolată din cauza unor calamități naturale etc.

Diferența dintre întreruperea și suspendarea prescripției: după întrerupere începe să curgă un nou termen de la începutul său, iar în caz de suspendare, cursul termenului continuă după dispariția cauzei de suspendare, luându-se în calcul și perioada anterioară intervenirii suspendării.

Prescripția specială

Pentru a evita o prescripție perpetuă, legiuitorul a reglementat o prescripție specială care are ca efect înlăturarea

răspunderii penale pentru fapta comisă indiferent de numărul întreruperilor dacă termenul de prescripție a fost depășit cu încă jumătate din durata sa (art. 155 alin.4 N.C.p.). Textul reia fără modificări dispoziția din art. 124 C.p.

§ 3. Lipsa sau retragerea plângerii prealabile

De regulă, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. Există totuși și excepții, când promovarea acestei acțiuni este lăsată la latitudinea persoanei vătămate. Aceasta se face fie în considerarea pericolului redus al infracțiunii, fie datorită faptului că desfășurarea procesului i-ar putea cauza prejudicii morale părții vătămate.

Atunci când legea prevede că acțiunea se pune în mișcare doar la plângerea prealabilă a părții vătămate, absența acestei plângeri înlătură răspunderea penală. Prin excepție, acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu atunci când persoana vătămată e lipsită de capacitate de exercițiu sau e o persoană cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Art. 158 N.C.p. introduce o prevedere suplimentară în această materie. Potrivit textului, dacă persoana vătămată a decedat, sau în cazul persoanei juridice, aceasta a fost lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu. Textul a fost introdus pentru a răspunde solicitărilor practicii judiciare, care a recurs adeseori la o analogie pentru a permite angajarea răspunderii inculpatului, mai ales în cazul infracțiunii de viol, atunci când victima a fost ucisă după consumarea faptei.

Solidaritatea activă și pasivă

Introducerea plângerii prealabile e guvernată de principii solidarității active și pasive.

Principiul solidarității active desemnează faptul că atunci prin aceeași faptă s-a adus vătămare mai multor persoane, va fi atrasă răspunderea penală a făptuitorului în raport de toate persoanele, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai de către una dintre acestea.

Potrivit *principiului solidarității pasive*, atunci când fapta a fost comisă în participație este suficientă introducerea plângerii de către victimă pentru unul singur dintre participanți pentru a se antrena răspunderea penală a tuturor participanților.

Retragerea plângerii

Are același efect ca și lipsa acesteia, adică înlătură răspunderea penală. Pentru aceasta trebuie îndeplinite mai multe condiții:

1. *retragerea plângerii trebuie făcută de persoana prevăzută de lege, adică de către persoana vătămată sau de reprezentantul legal ori contractual al acesteia;*

2. *retragerea trebuie să fie explicită, adică să constea într-o declarație în fața instanței prin care persoana vătămată arată că renunță la acțiunea penală introdusă (retragerea poate fi făcută personal sau prin persoane cu mandat special ori prin înscrisuri autentice);*

3. *retragerea plângerii să intervină înainte de rămânerea definitivă a hotărârii;*

4. *retragerea să fie totală.*

Spre deosebire de introducerea plângerii prealabile, ***potrivit noului Cod penal, în materia retragerii plângerii prealabile nu mai operează solidaritatea pasivă. Astfel, conform art. 158 alin.2 N.C.p., retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.*** În consecință, după intrarea în vigoare a noului Cod penal, este posibilă retragerea plângerii prealabile și în privința unuia sau mai multor coinculpați, urmând să răspundă penal doar cei cu privire la care plângerea a fost menținută.

O altă noutate introdusă prin prevederile art. 158 N.C.p. privește ipoteza infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, caz în care retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror. Soluția este firească dat fiind că procurorul este cel care a exercitat acțiunea penală.

În cazul retragerii plângerii penale, inculpatul poate cere continuarea procesului pentru a-și dovedi nevinovăția, la fel ca în cazul amnistiei antecondamnatorii.

§ 4. Împăcarea

Este un act bilateral prin care inculpatul și persoana vătămată consimt să pună capăt procesului, înlăturând răspunderea penală și stingând acțiunea civilă.

Împăcarea produce efecte *in personam*, operând doar între părțile care s-au împăcat.

Principala modificare față de prevederile Codului penal din 1969 privește restrângerea domeniului de incidență a împăcării. Dacă în vechea reglementare împăcarea putea opera atât în cazul faptelor urmărite la plângere prealabilă cât și al celor urmărite din oficiu, potrivit art. 159 N.C.p., împăcarea poate interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres. În plus, pentru a produce efecte, împăcarea trebuie să intervină până la citirea actului de sesizare a instanței (în reglementarea anterioară putea interveni până la rămânerea definitivă a hotărârii – art. 132 alin.2 C.p.).

Pentru a produce efecte, împăcarea părților trebuie să îndeplinească condițiile:

1. *să fie vorba despre o acțiune penală pusă în mișcare din oficiu.* De regulă, este vorba despre infracțiuni care se urmăresc din oficiu, dar este posibilă împăcarea și în cazul infracțiunilor care se urmăresc la plângere prealabilă, în măsura în care, în concret, acțiunea penală s-a pus în mișcare din oficiu (de pildă, pentru că victima era o persoană lipsită de capacitate de exercițiu);

2. *legea să prevadă expres împăcarea;*

3. *împăcarea să intervină până la citirea actului de sesizare;*

4. *împăcarea să se facă de către persoanele abilitate în acest sens.* De regulă, împăcarea intervine între inculpat și persoana vătămată. Totuși, în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face de către reprezentanții lor legali, iar în cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă, împăcarea se face personal cu încuviințarea ocrotitorului legal.

Spre deosebire de retragerea plângerii prealabile, împăcarea nu înlătură doar răspunderea penală, ci, conform art. 159 alin.2 N.C.p., *stinge și acțiunea civilă.*

Dacă părțile s-au împăcat, ținând cont că este vorba de un act bilateral, inculpatul nu mai poate cere continuarea procesului.

În cazul persoanei juridice, împăcarea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Împăcarea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte (art. 159 alin.5 N.C.p.).

În cazul în care infracțiunea este săvârșită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, împăcarea produce efecte numai dacă este însușită de procuror.

- Capitolul XVIII -

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ EXECUTAREA PEDEPSEI

§ 1. Grațierea

1.1. Definiție și clasificare

Este un act de clemență adoptat de către Parlament pe cale de lege sau de către șeful statului prin decret, care are ca efect înlăturarea executării unei pedepse, reducerea unei pedepse sau înlocuirea acesteia cu o specie de pedeapsă mai ușoară.

a) *După destinatarii ei*, Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii distinge între:

- *grațiere colectivă*: care vizează un număr determinat de persoane, stabilit în funcție de anumite criterii;
- *grațiere individuală*: care vizează una sau mai multe persoane, nominalizate expres în decretul de grațiere.

b) *În funcție de întinderea efectelor*, se poate distinge între:

- *grațiere totală*: când se înlătură în întregime executarea pedepsei;
- *grațiere parțială*: când produce efecte doar asupra unei părți din pedeapsă.

c) *După modul în care se produc efectele grațierii*, există:

- *grațiere necondiționată*: efectele sale se produc definitiv și irevocabil de la data aplicării actului de grațiere;
- *grațiere condiționată*: efectele definitive se vor produce doar la expirarea unui termen de încercare stabilit prin actul de grațiere. Deși Codul penal nu o menționează în mod expres, grațierea condiționată este reglementată de Legea nr. 546/2002. Efectele

definitive ale acesteia, respectiv considerarea ca executată a pedepsei ori a unei părți din pedeapsă, se produc la expirarea termenului de încercare. Acest termen este stabilit prin fiecare lege în parte, dar, de regulă, el este de 3 ani.

1.2. Efectele grațierii

Indiferent de forma grațierii, se vor produce aceleași efecte. Acestea pot fi: considerarea ca executată a pedepsei în întregul său, considerarea ca executată a unei părți din pedeapsă sau comutarea pedepsei într-o specie mai ușoară (comutarea detențiunii pe viață în pedeapsa cu închisoarea sau comutarea acesteia din urmă în pedeapsa cu amenda).

Dacă este vorba de o grațiere necondiționată, aceste efecte se produc de la momentul aplicării grațierii. Dacă intervine o grațiere condiționată, efectele se produc la momentul expirării termenului de încercare.

Caracteristic grațierii condiționate este și faptul că în cazul acesteia poate interveni revocarea ei. Aceasta intervine atunci când condamnatul săvârșește o nouă infracțiune (uneori legiuitorul prevede că orice infracțiune poate atrage revocarea, alteleori limitează acest efect doar la infracțiunile intenționate) în termenul de încercare. În caz de revocare a grațierii condiționate se aplică cumulumul aritmetic, pedeapsa grațiată adăugându-se la pedeapsa aplicată pentru infracțiunea care a atras revocarea grațierii.

Condamnările în privința cărora a intervenit grațierea pot fi luate în calculul stării de recidivă.

1.3. Limitele grațierii

a) Limita temporală

La fel ca amnistia, grațierea operează retroactiv cu privire la fapte săvârșite anterior adoptării actului de grațiere. În schimb, spre deosebire de amnistie, chiar dacă intervine anterior condamnării, grațierea va produce efecte doar după rămânerea

definitivă a hotărârii de condamnare. În caz de grațiere intervenită înainte de condamnare este obligatorie continuarea procesului penal până la finalizarea acestuia și abia apoi se va face aplicarea actului de grațiere.

Este important de precizat că doar grațierea acordată pe bază de lege de către Parlament poate interveni anterior judecării definitive. Grațierea acordată de șeful statului prin decret prezidențial intervine întotdeauna după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

b) Limite materiale

Se referă la sfera infracțiunilor la care se aplică grațierea. Această limitare este stabilită în fiecare caz în parte prin legea de grațiere.

c) Limite care privesc efectele

Grațierea nu produce efecte asupra pedepselor complementare afară de cazul când prin actul de grațiere se dispune altfel.

Spre deosebire de art. 120 C.p. care prevedea că grațierea nu are efecte asupra măsurilor educative, noul Cod penal prevede în art. 160 alin.2 că grațierea nu are efecte asupra măsurilor educative neprivative de libertate, în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere. Noul Cod restrânge astfel limitarea, punând-o în acord cu practica legislativă din trecut, care a cunoscut numeroase acte de grațiere a căror aplicabilitate a fost extinsă și în cazul măsurilor educative, mai ales al celor privative de libertate.

Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal prevede în art. 160 alin.4 că grațierea nu are efecte asupra pedepselor a căror executare este suspendată sub supraveghere, în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de grațiere. Se instituie astfel o limitare suplimentară, criticabilă după părerea noastră, în condițiile în care suspendarea sub supraveghere implică numeroase obligații în sarcina condamnatului, inclusiv prestarea unei

munci neremunerate în folosul comunității. De aceea, ar fi de dorit ca actele de grațiere colectivă să depășească această limită.

De asemenea, grațierea nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță și drepturilor persoanei vătămate.

d) Limite specifice grațierii individuale

Legea nr. 546/2002 prevede unele limite suplimentare în cazul grațierii individuale. Astfel, potrivit art. 9 din Lege, grațierea individuală se poate acorda doar pentru pedepse privative de libertate. În plus față de *toate celelalte limitări ce funcționează în cazul grațierii colective*, același art. 9 din Lege prevede că nu pot fi grațiate *pedepsele deja executate, pedepsele a căror executare nu a început din cauza sustragerii condamnatului de la executare, condamnările cu suspendarea executării pedepsei, pedepsele complementare și cele accesorii*.

§ 2. Prescripția executării pedepsei

Are ca efect considerarea ca executată a pedepsei după trecerea unui interval de timp prevăzut de lege. Termenele de prescripție, în acest caz, se determină în funcție de natura pedepsei a cărei executare se prescrie, ținându-se cont de durata concret stabilită de instanță a acestei pedepse. Astfel:

♦ dacă este o pedeapsă cu detențiunea pe viață sau cu închisoarea mai mare de 15 ani, termenul este de 20 de ani;

♦ dacă este o pedeapsă cu închisoarea de până la 15 ani, termenul va fi format dintr-o perioadă fixă de 5 ani la care se adaugă jumătate din pedeapsa aplicată, fără ca termenul să depășească 15 ani;

♦ dacă este o pedeapsă cu amendă, termenul va fi de 3 ani;

Termenul de prescripție a executării pedepsei curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Noul Cod penal păstrează așadar termenele de prescripție reglementate de Codul penal din 1969, aducând doar

o serie de precizări privind momentul de la care aceste termene încep să curgă. Astfel, potrivit art. 162 N.C.p., în cazul revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere ori liberării condiționate, termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare sau anulare a rămas definitivă. În cazul revocării liberării condiționate, pentru nerespectarea măsurilor de supraveghere și a obligațiilor, termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare a rămas definitivă și se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat. În cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, termenul de prescripție curge de la data când hotărârea de înlocuire a rămas definitivă și se calculează în raport cu durata pedepsei închisorii.

Pe perioada termenului de prescripție a executării pedepsei operează pedepsele accesorii, iar după expirarea acestui termen operează pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi

Întreruperea termenului prescripției

Legiuitorul a reglementat în art. 163 N.C.p. trei cauze de întrerupere:

- începerea executarea pedepsei;
- săvârșirea unei noi infracțiuni;
- înlocuirea obligației de plată a amenzii cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității.

Această din urmă cauză de întrerupere este nou introdusă prin prevederile art. 163 N.C.p., ea neexistând în reglementarea art. 127 C.p.

Suspendarea termenului prescripției intervine atunci când există o dispoziție legală ce împiedică, potrivit Codului de procedură penală, punerea în executare sau continuarea executării pedepsei.

O pedeapsă prescrisă se consideră executată și se ia în considerare la starea de recidivă.

- Capitolul XIX -

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE CONDAMNĂRII. REABILITAREA

§ 1. Definiție și modalități

Reabilitarea face să înceteze decăderile și interdicțiile, precum și incapacitățile care rezultă din condamnare. Legiuitorul reglementează două feluri de reabilitare: *de drept* și *juducătorească*.

§ 2. Reabilitarea de drept

Aceasta intervine în cazul *persoanei fizice* dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

1. *persoana cu privire la care intervine reabilitarea a fost condamnată la pedeapsa închisorii de cel mult 2 ani sau la pedeapsa amenzii;*

2. *condamnatul nu a săvârșit o altă infracțiune în termen de 3 ani de la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei.* Condamnatul poate beneficia de reabilitarea de drept și pentru condamnări succesive în măsura în care niciuna dintre infracțiuni nu a fost săvârșită în termenul de reabilitare pentru condamnarea precedentă.

Noul Cod penal extinde domeniul de incidență al reabilitării de drept, aceasta vizând condamnările de până la 2 ani, spre deosebire de reglementarea anterioară, care limita incidența reabilitării de drept la pedepsele de cel mult un an (art. 134 C.p.).

Reabilitarea de drept intervine prin simpla împlinire a termenului, nefiind necesar ca ea să fie pronunțată de către instanță. Condamnatul poate, eventual, solicita instanței să constate intervenirea reabilitării și să dispună radierea

condamnărilor din cazierul judiciar în măsura în care acest lucru nu s-a făcut din oficiu.

În cazul persoanei juridice, potrivit art. 150 N.C.p., reabilitarea are loc de drept dacă în decurs de 3 ani de la data la care pedeapsa amenzii sau, după caz, pedeapsa complementară, a fost executată sau considerată ca executată, persoana juridică nu a mai săvârșit nicio altă infracțiune. ***Reglementarea este similară cu cea anterioară.***

§ 3. Reabilitarea judecătorească

Este acordată de către instanță dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege:

a) *s-a împlinit termenul de reabilitare* prevăzut de art. 166 N.C.p.. Acesta se calculează în raport de durata pedepsei executată sau considerată ca executată:

- 4 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, dar care nu depășește 5 ani;
- 5 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;
- 7 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani sau în cazul pedepsei detențiunii pe viață, comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii;
- 10 ani, în cazul condamnării la pedeapsa detențiunii pe viață considerată executată ca urmare a grațierii, a împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei sau a liberării condiționate.

Se poate constata că noul Cod penal reduce semnificativ termenele de reabilitare judecătorească. Într-adevăr, vechea reglementare (art. 135 C.p.) prevedea că la termenele de 4, 5 respectiv 7 ani se adaugă jumătate din durata pedepsei executate.

Termenul de reabilitare curge de la data când pedeapsa a fost executată sau considerată ca executată. Dacă pedeapsa s-a

executat integral în regim de detenție, termenul de reabilitare curge de la data punerii în libertate a condamnatului.

Atunci când condamnatul a fost liberat condiționat, termenul de reabilitare curge de la împlinirea duratei pedepsei, adică de la expirarea termenului de supraveghere a liberării condiționate.

În cazul în care a intervenit grațierea totală, termenul curge de la data aplicării actului de grațiere (această dată poate fi data rămânării definitive a hotărârii de condamnare atunci când legea de grațiere a intervenit în cursul procesului, respectiv data intrării în vigoare a actului de grațiere atunci când aceasta a intervenit după rămânerea definitivă a hotărârii). În caz de grațiere condiționată, termenul de reabilitare curge tot de la data aplicării grațierii și nu de la data împlinirii termenului de încercare.

Când a intervenit prescripția executării pedepsei, termenul de reabilitare curge de la data împlinirii termenului de prescripție.

În caz de condamnări succesive, termenul de reabilitare se calculează în raport de pedeapsa cu durata cea mai mare și curge de la data executării sau considerării ca executată a ultimei pedepse.

b) să nu fi săvârșit o altă infracțiune în termenul de reabilitare.

c) inculpatul să fi achitat integral cheltuielile de judecată și și-a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când acesta dovedește că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească sau când partea civilă a renunțat la despăgubiri. S-a considerat în practica judiciară că această condiție nu e îndeplinită atunci când plata despăgubirilor nu mai poate fi cerută de către partea civilă datorită intervenirii prescripției civile.

Noul Cod penal a renunțat la două dintre condițiile prevăzute anterior de art. 137 C.p. – buna conduită a

inculpatului și asigurarea existenței prin mijloace oneste. Cele două condiții nu se legau nemijlocit de elemente relevante pentru înlăturarea decăderilor, interdicțiilor sau incapacităților decurgând dintr-o hotărâre penală, iar prima dintre acestea prezenta un conținut extrem de larg și imprecis.

Potrivit art. 170 N.C.p., în caz de respingere a cererii de reabilitare, nu se poate face o altă cerere decât după un termen de un an, termen care se socotește de la data respingerii prin hotărâre definitivă a precedentei cereri. ***Și în acest caz, noul Cod penal conține o reglementare mai favorabilă condamnatului***, întrucât potrivit vechilor dispoziții nu se putea face o nouă cerere decât după un termen de 3 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, după un termen de 2 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani și respectiv, după un termen de un an în celelalte cazuri; aceste termene se socotesc de la data respingerii cererii.

Dacă respingerea cererii de reabilitare a fost determinată de neîndeplinirea unor condiții de formă, o nouă cerere poate fi introdusă potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală.

În fine, conform art. 171 N.C.p., există și posibilitatea pentru instanță de a anula reabilitarea. Anularea este posibilă doar în ipoteza reabilitării judecătorești și va interveni atunci când după acordarea ei s-a descoperit că cel reabilitat mai suferise o altă condamnare, care dacă ar fi fost cunoscută, ducea la respingerea cererii de reabilitare.

PARTEA SPECIALĂ

- Capitolul I -

INFRAȚIUNI CONTRA VIEȚII

Art. 189. OMORUL CALIFICAT

(1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

- a) cu premeditare;
- b) din interes material;
- c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la *tragerea la răspundere penală* sau de la executarea unei pedepse;
- d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;
- e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor *sau o tentativă la infracțiunea de omor*;
- f) asupra a două sau mai multor persoane;
- g) asupra unei femei gravide;
- h) prin cruzimi,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

Comentariu: Dacă infracțiunea de omor în varianta sa simplă își păstrează în totalitate conținutul constitutiv avut în actualul C.p., *elementul de noutate*, din punctul de vedere al normei de incriminare, îl constituie *eliminarea noțiunii de “omor deosebit de grav”*.

S-a renunțat la diferențierea între infracțiunea de omor calificat și cea de omor deosebit de grav, nejustificată în prezent în C.p. actual, iar situațiile prevăzute de art. 176 lit. d) sunt încorporate, în parte, în infracțiunea de omor calificat.

A fost eliminată incriminarea omorului calificat asupra soțului sau unei rude apropiate; profitând de starea de neputință a

victimei de a se apăra; prin mijloace ce pun în pericol viața mai multor persoane; în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale victimei.

Chiar dacă infracțiunea de omor comisă asupra soțului sau a unei rude apropiate nu mai este expres prevăzută ca și variantă a omorului calificat, comiterea faptelor de omor (art. 188) și omor calificat (în oricare dintre variantele prevăzute de art. 189) asupra unui membru de familie are drept consecință majorarea limitelor de pedeapsă potrivit art. 199 din N.C.p., care se referă la ***violența în familie***.

Mai mult, potrivit art. 177 alin.1 lit. c) în care este definită noțiunea de ***“membru de familie”***, sunt membri de familie și deci pot fi subiecți pasivi ai infracțiunii de violență în familie, în oricare dintre variantele ei, persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, ***în cazul în care conviețuiesc***, cum sunt, spre exemplu, concubinii.

A fost eliminată diferențierea existentă anterior în cazul omorului deosebit de grav pentru a săvârși sau a ascunde săvârșirea unei tâlhării sau piraterii, care nu se justifică, fiind însă incriminat omorul calificat, săvârșit pentru a înlesni ori a ascunde comiterea oricărei infracțiuni.

Fapta de omor asupra unui magistrat, polițist, jandarm ori asupra unui militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora, nu se mai regăsește în textul ce incriminează infracțiunea de omor calificat; ea nu a fost însă eliminată, ci este incriminată în textul **art. 275 referitor la ultraj**, cu consecința majorării limitelor de pedeapsă, după caz.

A fost eliminat în totalitate, ca și variantă a omorului calificat, omorul comis de către un judecător sau procuror, polițist, jandarm sau militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora, calitatea personală a acestora nejustificând o normă specială de incriminare și un tratament sancționar diferit.

Art. 189 alin.1 lit. e) a rezolvat o problemă disputată în jurisprudență, și anume interpretarea sintagmei “de către o persoană care a mai comis un omor”, precizându-se expres că fapta constituie omor calificat și în situația în care făptuitorul a comis anterior o faptă de omor (sau de omor calificat) rămasă în faza de tentativă.

Art. 189 alin.1 lit. c) utilizează o altă terminologie decât aceea din textul anterior, care se referea la sustragerea de la urmărire sau arestare. Astfel, cele două situații au fost înlocuite cu sintagma cu sferă mai largă de cuprindere – ***“tragerea la răspunderea penală”***, întrucât fapta se poate comite înainte de începerea urmăririi penale sau a punerii în mișcare a acțiunii penale.

Art. 192. UCIDEREA DIN CULPĂ

(1) Uciderea din culpă a unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani. ***Când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.***

(3) Dacă prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin.1 și alin.2 se majorează cu jumătate.

Comentariu: Reglementarea uciderii din culpă a fost simplificată, renunțându-se la o parte dintre formele agravate, care practic erau dublu sancționate, în mod nejustificat, atât în C.p., ca formă agravată a infracțiunii de ucidere din culpă, cât și ca infracțiuni distincte în legislația privind reglementarea circulației pe drumurile publice.

Pentru a elimina eventualele neclarități, textul prevede în

mod expres faptul că, atunci când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

Spre exemplu, în cazul comiterii unei ucideri din culpă de către un conducător de vehicul cu tracțiune mecanică având în sânge o îmbibație alcoolică ce depășește limita legală, se va reține în concurs uciderea din culpă și infracțiunea la regimul circulației pe drumurile publice.

A fost, însă, menținută **agravanta** privind comiterea faptei asupra a două sau mai multor persoane, ***cu consecința majorării limitelor de pedeapsă cu jumătate.***

- Capitolul II -

INFRAȚIUNI CONTRA INTEGRITĂȚII CORPORALE SAU SĂNĂTĂȚII

Art. 193. LOVIREA SAU ALTE VIOLENȚE

(1) Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc *leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale* de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: În N.C.p. *s-a renunțat la infracțiunea de vătămare corporală gravă*, alin. 3 al acestei infracțiuni devenind infracțiunea de vătămare corporală.

În același sens, pentru fapta de vătămare corporală anterior prevăzută în C.p., care presupunea comiterea unei vătămări care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 60 de zile, a fost modificat conținutul constitutiv, fiind incriminată acum de infracțiunea de lovire sau alte violențe, eliminându-se astfel existența – în mod nejustificat, de altfel, a unei diferențieri pe trei grade de gravitate a faptei și a trei infracțiuni care să reglementeze aceeași acțiune ilicită.

Se sancționează în **varianta tip** acțiunea de lovire indiferent de producerea unor leziuni, elementul material al infracțiunii fiind **acțiunea de lovire**.

În această variantă tip, **urmarea imediată** a faptei o reprezintă **cauzarea de suferințe fizice**.

Varianta tip menține conținutul constitutiv al infracțiunii din reglementarea anterioară.

În **varianta agravată**, este sancționată aceeași acțiune, de lovire a persoanei, care însă are ca **urmare imediată** producerea de **leziuni traumatice**.

Astfel, orice faptă prin care se produc leziuni traumatice unei persoane, **evaluabilă prin zile de îngrijire medicală**, care pot fi de la o zi până la **cel mult 90 de zile**, constituie infracțiunea de lovire sau alte violențe.

Diferența față de reglementarea anterioară o constituie perioada de zile de îngrijire medicală, care pentru infracțiunea de loviri și alte violențe era de cel mult 20 de zile.

O altă diferență este aceea că săvârșirea faptei în oricare dintre variantele ei, asupra unui membru de familie¹, este acum reglementată distinct de infracțiunea de violență în familie, în art. 199.

Din punct de vedere procedural, acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei², menținându-se în continuare reglementarea din actualul C.p..

A fost eliminată posibilitatea intervenirii împăcării între inculpat și partea vătămată³.

Art. 194. VĂTĂMAREA CORPORALĂ

(1) Fapta prevăzută în art. 193, care a cauzat vreuna dintre următoarele consecințe:

a) o infirmitate;

¹ Potrivit art. 177 al.1 lit. c în care este definită noțiunea de “**membru de familie**”, sunt membri de familie și deci pot fi subiecți pasivi ai infracțiunii de violență în familie, în oricare dintre variantele ei, persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, **în cazul în care conviețuiesc**, cum sunt, spre exemplu, concubinii.

² Pentru infracțiunea de violență în familie, în varianta prev. de art. 199 rap. la art. 193 alin.1 sau 2, după caz, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu.

³ Pentru infracțiunea de violență în familie, în varianta prev. de art. 199 rap. la art. 193 alin.1 sau 2, după caz, este posibilă împăcarea părților, conform art. 199 alin.2.

b) **leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane**, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale;

c) **un prejudiciu estetic grav și permanent**;

d) avortul;

e) punerea în primejdie a vieții persoanei, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârșită în scopul producerii uneia dintre consecințele prevăzute în alin. (1) lit. a), lit. b) și lit. c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (2) se pedepsește.

Comentariu: Infracțiunea de vătămare corporală gravă devine infracțiunea de vătămare corporală; sunt păstrate, în esență, situațiile ce erau prevăzute la art. 182 din actualul C.p.

Elementul material al infracțiunii este identic cu cel al infracțiunii de lovire și alte violențe, diferența constituind-o **urmarea imediată**, în variantele alternative prevăzute în text.

Fapta constituie infracțiunea de vătămare corporală dacă produce **leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane** care necesită pentru vindecare **mai mult de 90 de zile de îngrijire medicală** (al căror quantum urmează a fi stabilit pe baza unei expertize medico-legale).

Din punctul de vedere al terminologiei, se renunță la noțiunea de “pierdere a unui simț sau organ sau încetarea funcționării acestora” menținându-se aceea de **“infirmitate”**, ce urmează a fi determinată pe baza unei expertize medico-legale. Se elimină de asemenea exprimarea “infirmitate permanentă fizică ori psihică”, neprezentând relevanță împrejurarea că este fizică ori psihică.

De asemenea, termenul de “sluțire” este înlocuit cu cel de **“prejudiciu estetic grav și permanent”**, ceea ce presupune efectuarea unei expertize medico-legale care să stabilească dacă a

fost creat un asemenea prejudiciu, ce trebuie să fie, **în mod cumulativ**:

- **estetic**
- **grav**
- **permanent.**

Este rezolvată astfel o problemă controversată în practică, aceea a pierderii unor dinți ca urmare a agresiunii, problemă pe care nici măcar pronunțarea unei decizii în recurs în interesul legii nu a soluționat-o pe deplin.

Din punctul de vedere al **laturii subiective**:

- infracțiunea poate fi comisă, în varianta prevăzută de alin.1, cu intenție directă sau indirectă, în ceea ce privește dispozițiile alin. 1 lit. d);

- pentru variantele prevăzute la alin.1 lit. a), b), c), e), fapta poate fi comisă cu intenție indirectă. În situația în care fapta este comisă cu intenție directă, în varianta prevăzută de alin.1 lit. a), b), c) tratamentul sancționator este diferit, fiind incidente dispozițiile alineatului 2;

- punerea în primejdie a vieții persoanei prevăzută de alin.1 lit.e), poate fi comisă numai cu intenție indirectă.

A fost eliminată varianta agravată a comiterii faptei **în scopul producerii avortului**,⁴ precum și aceea a comiterii faptei **în vederea** punerii în primejdie a vieții persoanei, întrucât aceasta din urmă constituie, în realitate, tentativă la infracțiunea de omor sau, după caz, de omor calificat.

În cazul săvârșirii faptei împotriva unui membru de familie, limitele de pedeapsă se majorează cu o treime, potrivit art. 199 alin.1.

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, neexistând posibilitatea părții vătămate de a se împăca cu făptuitorul.

⁴ Potrivit art. 201 alin.2 din noul Cod penal, “Înteruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

Art. 196. VĂTĂMAREA CORPORALĂ DIN CULPĂ

(1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice *ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune* se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amendă.

(4) *Dacă urmările prevăzute în alin. (1)–(3) s-au produs față de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.*

(5) *Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (3) constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni. Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.*

Comentariu:

1. Lovirea și alte violențe comise din culpă

Ca și în reglementarea anterioară, lovirea sau alte violențe săvârșite din culpă și, potrivit art. 193 alin.1 al N.C.p. – respectiv **fără producerea unor leziuni – nu se pedepsește penal.**

În situația în care, urmare a acestei fapte comise din culpă, se produc leziuni de cel mult 90 de zile, fapta **constituie infracțiune doar în ipoteza** în care:

- a fost comisă de o **persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive;**
- a fost comisă **în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune.**

Limitele speciale ale pedepsei se majorează însă cu o treime în cazul în care urmările faptei s-au produs asupra a două sau mai multe persoane.

Este pedepsită ca **formă calificată** a acestei infracțiuni fapta care este săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități; în consecință, fapta este considerată mai gravă numai în anumite circumstanțe.

Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptei constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

Cel mai important element de noutate ce rezultă din analiza textului este acela că ***a fost dezincriminată*** comiterea faptei de vătămare corporală din culpă, în situația în care fapta a avut ca urmare producerea de leziuni ce necesită pentru îngrijire cel mult 90 de zile de îngrijire medicală, atâta vreme cât subiectul activ al infracțiunii **nu se află în situația prevăzută de lege**, respectiv:

- nu se află sub influența băuturilor alcoolice;
- nu se află sub influența substanțelor psihoactive.

De asemenea, ***fapta nu se pedepsește de legea penală, dacă nu a fost comisă în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune.***

2. Vătămarea corporală în forma nouă prevăzută de N.C.p. – vechea vătămare corporală gravă – este pedepsită **în toate situațiile**, dacă este comisă din culpă.

Limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime în cazul în care urmările faptei s-au produs asupra a două sau mai multe persoane.

Este pedepsită ca **formă calificată** a acestei infracțiuni - vătămarea corporală din culpă, fapta de vătămare corporală care

este săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități; fapta este considerată mai gravă numai în anumite circumstanțe.

Și în cazul infracțiunii de vătămare corporală din culpă, s-a realizat o simplificare a reglementării, corespunzător cu aceea în cazul uciderii din culpă, și a fost introdusă o incriminare complexă, incidentă atunci când două sau mai multe persoane au fost vătămate.

Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptei constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

Ca element de noutate, toate faptele ce constituie infracțiunea de vătămare corporală din culpă, indiferent de gravitatea lor, se cercetează numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Potrivit art. 272 alin.2 N.C.p. (care incriminează infracțiunea de influențare a declarațiilor), **nu constituie infracțiune** înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.

Art. 197. RELELE TRATAMENTE APLICATE MINORULUI

Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului de către părinți sau de orice persoană ***în grija căreia se află minorul*** se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Comentariu: Infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului a fost inclusă în N.C.p. în capitolul II, privind infracțiuni comise împotriva integrității corporale și sănătății,

(în actualul C.p. art. 306 era inclus în Titlul IX „Infrațiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, Capitolul I – „Infrațiuni contra familiei”).

Infrațiunile de rele tratamente aplicate minorului și încăierare au fost aduse în această secțiune, deoarece ele pun în pericol în primul rând integritatea fizică sau sănătatea persoanei și abia în subsidiar relațiile de familie, respectiv de conviețuire socială.

Conținutul constitutiv al infrațiunii a fost menținut, *singurul element de noutate fiind extinderea sferei subiecților activi ai infrațiunii*, respectiv calitatea subiectului activ al infrațiunii de a fi:

- **părinte**

- *orice persoană în grija căreia se află minorul*, ceea ce include atât persoana care a fost desemnată de autorități pentru a avea minorul în îngrijire, cât și persoana care are minorul în îngrijire **în fapt** (în reglementarea anterioară subiect activ al infrațiunii putea fi orice persoană căreia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare, cu alte cuvinte numai persoanele ce au fost desemnate de autorități în acest scop).

Subiecți pasivi ai infrațiunii pot fi:

- un membru de familie

- minorii internați în centre de plasament sau în alte forme de ocrotire

În această din urmă situație, **subiect activ** al infrațiunii este **persoana desemnată cu îngrijirea acestora** în cadrul instituției de plasament sau ocrotire.

- Capitolul III -

INFRAȚIUNI SĂVÂRȘITE ASUPRA UNUI MEMBRU DE FAMILIE

Art. 199. VIOLENȚA ÎN FAMILIE

(1) Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193–195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

(2) În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 și art. 196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Comentariu: Dacă în partea generală a N.C.p. noțiunea de membru de familie a fost extinsă, în partea specială se introduce un capitol distinct ce privește infracțiunile de violență în familie.

Textul instituie un regim sancționator diferit în cazul anumitor infracțiuni împotriva vieții persoanei și stabilește majorarea maximului special al pedepsei în cazul în care sunt săvârșite asupra unui membru de familie cu referire la infracțiunile de:

- omor prevăzut de art. 188
- omor calificat prevăzut de art. 189
- lovire și alte violențe prevăzut de art. 193
- vătămare corporală prevăzută de art. 194
- lovituri cauzatoare de moarte prevăzută de art. 195.

Subiecți activi și pasivi ai infracțiunii de violență în familie pot fi **membrii de familie**, în accepțiunea art. 177 alin.1 lit. c în care este definită noțiunea de **“membru de familie”**: sunt membri de familie persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, **în cazul în care conviețuiesc**, cum sunt, spre exemplu, concubinii, sau copiii concubinilor.

În cazul infracțiunilor de lovire și alte violențe și de vătămare corporală din culpă, comise asupra membrilor de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare **și din oficiu**, însă legea permite ***împăcarea părților***, numai cu privire la aceste două infracțiuni.

- Capitolul IV -

INFRAȚIUNI CONTRA LIBERTĂȚII PERSOANEI

Art. 205. LIPSIREA DE LIBERTATE ÎN MOD ILEGAL

(1) Lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal se pedepsește cu închisoarea de la unu la 7 ani.

(2) *Se consideră lipsire de libertate și răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra.*

(3) Dacă fapta este săvârșită:

a) de către o persoană înarmată;

b) asupra unui minor;

c) punând în pericol sănătatea sau viața victimei, pedeapsa este închisoarea cuprinsă între 3 și 10 ani.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)–(3) se pedepsește.

Comentariu: În privința infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal a fost restructurată reglementarea, prin eliminarea unor forme agravate sau elemente de agravare care nu se justificau, și introducerea altora, menite a acoperi lacunele în reglementare.

Varianta simplă a infracțiunii păstrează în totalitate elementele constitutive ale infracțiunii din reglementarea anterioară.

Este **asimilată variantei simple** a infracțiunii și situația în care fapta este comisă prin **răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința ori de a se apăra** (comiterea faptei prin răpire nu mai constituie variantă calificată a infracțiunii).

Au fost eliminate situațiile în care fapta este comisă prin simularea de calități oficiale, de două sau mai multe persoane

împreună sau dacă în schimbul eliberării se cere un folos material sau orice alt avantaj; lipsirea de libertate a unei persoane săvârșită în scopul de a o obliga la practicarea prostituției (această situație este incriminată ca variantă a infracțiunii de trafic de persoane), situația în care pentru eliberarea persoanei se cere, în orice mod, ca statul, o persoană juridică, o organizație internațională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească sau să nu îndeplinească un anumit act și situația în care fapta este comisă de o persoană care face parte dintr-un grup organizat.

Varianta agravată a fost eliminată în toate situațiile în care actualul C.p. incrimina săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună, întrucât în N.C.p. comiterea faptei de trei sau mai multe persoane împreună constituie circumstanță agravantă legală, conform art. 77 lit.a).

A fost menținută **forma agravată** în situația în care fapta are ca urmare moartea victimei.

Art. 206. AMENINȚAREA

(1) Fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ***ori a altei persoane***, dacă este de natură să îi producă ***o stare de temere***, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăși sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a format obiectul amenințării.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: În cazul infracțiunii de amenințare, s-a apreciat de legiuitor că este necesară lărgirea sferei persoanelor vizate de fapta cu care se amenință, astfel încât instanța să aibă posibilitatea de a aprecia în fiecare caz concret dacă fapta este de natură să producă teamă persoanei amenințate. Practica a demonstrat că această stare de alarmare poate fi cauzată nu doar de un rău ce vizează soțul sau o rudă apropiată a celui amenințat,

ci și de o eventuală faptă îndreptată împotriva unui prieten ori a altei persoane de care cel amenințat este legat afectiv.

De asemenea, a fost eliminată din text sintagma “de natură să o alarmeze”, care a stârnit interpretări diverse în practică și nu corespunde unui limbaj juridic adecvat.

Cerința esențială pentru existența elementului material al infracțiunii este ca aceasta să fie ***“de natură să îi provoace o stare de temere”***. Rezultă din economia textului că amenințarea trebuie să fie aptă să provoace persoanei vătămate o stare de temere.

Art. 208. HĂRȚUIREA

(1) Fapta celui care, în mod repetat, urmărește, fără drept sau fără un interes legitim, o persoană ori îi supraveghează locuința, locul de muncă sau alte locuri frecventate de către aceasta, cauzându-i astfel o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 6 luni sau cu amendă.

(2) Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care, prin frecvență sau conținut, îi cauzează o temere unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Ca răspuns la realitățile existente în societate la acest moment, legiuitorul a introdus în N.C.p. infracțiunea de **hărțuire**, distinct de infracțiunea de hărțuire sexuală (a se vedea art. 223 din N.C.p.), care poate fi comisă prin:

- ***urmărirea persoanei***
- ***supravegherea locuinței, a locului de muncă sau a altui loc frecventat de partea vătămată.***

Aceste acțiuni ale făptuitorului constituie infracțiunea de hărțuire dacă sunt îndeplinite **două cerințe esențiale cumulative**:

ca ele să se desfășoare *în mod repetat și fără drept sau interes legitim*.

Urmarea imediată a faptei o constituie producerea, cauzarea unei **stări de temere**.

Fapta poate fi săvârșită și prin:

- *efectuarea de apeluri telefonice sau alte comunicări prin mijloace de transmitere la distanță* (ceea ce include, spre exemplu, poșta electronică sau mesaje scrise transmise prin intermediul telefonului mobil).

În această din urmă situație, se cere fie ca efectuarea acestor comunicări să fie frecventă sau, fără a fi frecventă, să aibă un conținut care să producă persoanei vătămate o stare de temere.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca aceste comunicări să îi provoace persoanei vătămate o **stare de temere**.

Din economia textului rezultă că fapta prevăzută la alineatul 1 este distinctă de aceea prevăzută la alin. 2, fiind sancționate diferit. Apreciem că, în situația comiterii faptei atât în varianta prevăzută la alin. 1 cât și în aceea prevăzută la alin. 2, se poate aplica făptuitorului o pedeapsă în limitele prev. la alin.1, fără a exista un concurs de infracțiuni între cele două, argumentat de dispoziția finală a alin.2 – „dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

- Capitolul V -

TRAFICUL ȘI EXPLOATAREA PERSOANELOR VULNERABILE

Art. 213. PROXENETISMUL

(1) **Determinarea** sau înlesnirea practicării prostituției ori obținerea de foloase **patrimoniale** de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care determinarea la **începerea sau continuarea** practicării prostituției s-a realizat prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele sunt săvârșite față de un minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

(4) Prin practicarea prostituției se înțelege întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul.

Comentariu: Textul este similar celui din actualul C.p., alineatul 1 fiind modificat numai din punctul de vedere al exprimării, termenul de “îndemn” fiind înlocuit cu cel de “**determinare**”, care presupune convingerea unei persoane să practice prostituția.

Astfel, elementul material al infracțiunii îl constituie, alternativ:

- **determinarea**
- **înlesnirea**
- **obținerea de foloase patrimoniale.**

Înlesnirea presupune asigurarea mijloacelor de practicare a prostituției de către o persoană, prin punerea la dispoziție a unei locuințe, ori atragerea de clienți sau protecția acordată în timpul practicării prostituției.

Spre deosebire de textul anterior, care nu făcea nicio distincție, legiuitorul a precizat expres că foloasele obținute de pe urma practicării prostituției trebuie să fie **patrimoniale**.

De asemenea, nu are relevanță dacă făptuitorul a determinat, înlesnit sau obținut foloase patrimoniale de pe urma unei singure persoane sau a mai multora, fapta constituie o singură infracțiune întrucât în varianta simplă a acesteia nu există persoană vătămată, persoana care se prostituează nemaifiind infractor dar nici victimă.

Alineatul final conține o definiție a noțiunii de **“practicare a prostituției”**, necesară întrucât prostituția a fost dezincriminată prin N.C.p. Se observă că legea nu face distincție; persoana care se prostituează poate fi de sex feminin sau de sex masculin.

Se menține **varianta agravată** privind săvârșirea faptei față de un minor, ori atunci când infracțiunea este comisă prin constrângere. **În această variantă conținutul constitutiv prezintă și subiect pasiv al infracțiunii.**

Determinarea prin constrângere poate avea ca scop:

- **începerea** practicării prostituției
- **continuarea** practicării prostituției.

Prin această precizare, legiuitorul a înțeles să lămurească împrejurarea că fapta de determinare, prin constrângere, la practicarea prostituției este pedepsită de lege și în situația în care subiectul pasiv al infracțiunii a practicat anterior prostituția.

Este eliminată trimiterea la traficul de persoane care a stârnit numeroase dificultăți de încadrare juridică după intrarea în vigoare a Legii 678/2001 privind traficul de persoane, cu atât mai mult cu cât infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori au fost introduse din legea specială în N.C.p.

Art. 214. EXPLOATAREA CERȘETORIEI

(1) Fapta persoanei care determină un minor sau o persoană cu dizabilități fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material sau beneficiază de

foloase patrimoniale de pe urma acestei activități se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită în următoarele împrejurări:

a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerșește;

b) prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

Comentariu: În urma ratificării de către România a Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (prin Legea nr. 300/2006), a fost introdusă și o incriminare nouă, folosirea serviciilor care fac obiectul exploatarei unei persoane traficate (incriminare cerută de art. 19 din Convenție).

Spre exemplu, textul este aplicabil în cazul persoanei care acceptă să primească prin transplant un organ, știind că este prelevat ilegal de la o victimă a traficului de persoane, sau în cazul celui care acceptă să folosească munca forțată prestată de persoane despre care are cunoștință că sunt victime ale traficului de persoane (cazuri nu puține în rândul muncitorilor români plecați în străinătate).

N.C.p. renunță la incriminarea infracțiunii de cerșetorie în forma consacrată de C.p. actual, dar propune două incriminări noi, conexe cerșetoriei, menite să răspundă unor situații frecvente în realitatea actuală. Este vorba de exploatarea cerșetoriei practicate de un minor sau de o persoană cu dizabilități (determinarea la practicarea cerșetoriei sau obținerea de foloase de pe urma acestei activități) și respectiv de folosirea unui minor de către majorul care are capacitatea de a munci, în scopul de a obține astfel ajutor material din partea publicului.

Practic, a fost dezincriminată infracțiunea de cerșetorie prevăzută de art. 326 din actualul C.p., însă este incriminată fapta persoanei care exploatează cerșetoria, a celui care determină sau înlesnește practicarea cerșetoriei de către o altă persoană.

Fapta are caracterul unei infracțiuni **de obicei**, întrucât pentru existența acesteia se cere ca subiectul pasiv al infracțiunii să apeleze **în mod repetat** la mila publicului.

Elementul material al infracțiunii îl constituie:

- acțiunea de a **determina** minorul sau persoana cu dizabilități fizice și psihice să apeleze la mila publicului. În varianta simplă, această determinare poate avea loc **în orice mod** (acțiuni de convingere, promisiuni).

Scopul urmărit prin acțiune este ca subiectul pasiv al infracțiunii să apeleze la mila publicului pentru a cere ajutor material.

- **acțiunea de a beneficia de foloase patrimoniale de pe urma acestei activități**, ceea ce presupune că, fără a determina anterior persoana să apeleze la mila publicului, făptuitorul primește de la aceasta foloase sau beneficiază de foloase patrimoniale (este situația celor ce asigură „protecție” cerșetorilor sau le asigură o locație pentru cerșit în schimbul unei sume de bani).

În **varianta agravată**, determinarea se realizează prin **constrângere** sau de către un **subiect activ calificat** – părinte, tutore, curator ori cel ce are în îngrijire persoana care cerșește, chiar dacă îngrijirea are loc în fapt.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi:

- **un minor**
- **o persoană majoră care prezintă dizabilități fizice ori psihice.**

Fapta poate fi comisă atât cu **intenție directă** cât și cu **intenție indirectă**.

Art. 215. FOLOSIREA UNUI MINOR ÎN SCOP DE CERȘETORIE

Fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material,

folosindu-se în acest scop de prezența unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Comentariu: Deși cerșetoria nu mai este incriminată, atunci când adultul se folosește de prezența unui minor la practicarea cerșetoriei, fapta constituie infracțiune și este pedepsită de legea penală.

Această din urmă situație – spre exemplu, o femeie care merge la cerșit, iar pentru a inspira mila publicului ține un copil, uneori cu vârsta mai mică de un an, în brațe – prezintă un evident pericol, nu doar prin aceea că lezează grav demnitatea umană, copilul fiind folosit ca un obiect, dar periclitează sănătatea sau chiar viața minorului, date fiind condițiile în care acesta este ținut în timpul cerșitului (temperaturi scăzute sau ridicate, ploaie, zăpadă etc.).

În acest caz, elementul material al infracțiunii îl constituie **acțiunea persoanei care cerșește**, apelând la mila publicului prin cereri de ajutor material, și care se folosește în acest scop de **prezența unui minor**, pe care, fără a-l determina să cerșească personal, îl prezintă publicului pentru a crea compasiune.

Și această faptă este o **infracțiune de obicei**, întrucât textul cere ca acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii să aibă loc **în mod repetat**.

Subiect activ al infracțiunii poate fi numai **persoana majoră**, cerința esențială pentru a putea fi subiect activ al infracțiunii fiind aceea ca persoana majoră să aibă **capacitatea de a munci**.

Subiectul pasiv al infracțiunii este **un minor**, fără existența altor condiții cu privire la acesta.

Art. 216. FOLOSIREA SERVICIILOR UNEI PERSOANE EXPLOATATE

Fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art. 182, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește

cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Comentariu: Infracțiunile de trafic de persoane – art. 210 și trafic de minori – art. 211 au fost introduse din Legea 678/2001 în N.C.p., păstrându-și conținutul constitutiv din textele anterioare.

Textele de incriminare a traficului de persoane, de minori și de migranți au fost sistematizate pentru o mai ușoară înțelegere și o mai bună corelare cu alte texte de incriminare, fără a li se aduce însă modificări de substanță.

Ca element de noutate, este incriminată de această dată și fapta persoanei care folosește serviciile unei persoane exploatate; aceasta presupune ca ***subiectul activ al infracțiunii să fie o altă persoană decât aceea care realizează traficul***. Dacă traficanțul exploatează totodată persoana traficată, fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane și, după caz, în concurs cu alte infracțiuni.

Elementul material al laturii obiective este reprezentat de acțiunea de **a utiliza** serviciile unei persoane exploatate.

Prin **servicii** se înțeleg activitățile prevăzute la art. 182 din partea generală a noului Codului penal:

- executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;
- sclavia sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;
- practicarea prostituției, manifestările pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală;
- practicarea cerșetoriei;
- prelevarea de organe în mod ilegal.

Din punctul de vedere al **laturii subiective**, cerința legii este ca acea persoană **să cunoască împrejurarea că cel de la care obține serviciile respective este victima traficului de persoane**. În aceste condiții, fapta se comite cu **intenție directă**.

- Capitolul VI -

INFRAȚIUNI CONTRA LIBERTĂȚII ȘI INTEGRITĂȚII SEXUALE

Art. 218. VIOLUL

(1) *Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.*

(2) *Cu aceeași pedeapsă se sancționează orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1).*

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) *victima este rudă în linie directă, frate sau soră;*

c) *victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;*

d) *fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;*

e) fapta a avut ca urmare *vătămarea corporală;*

f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) și alin. (2) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) – (3) se pedepsește.

Comentariu: Deși varianta tip a infracțiunii nu a fost modificată în esență, terminologia utilizată de text a fost aleasă în așa fel încât să răspundă și să înlăture controversele apărute în practică.

În conținutul acestei infracțiuni se va include, ca **act material** al laturii obiective:

- **raportul sexual** – în înțelesul pe care această sintagmă l-a cunoscut în mod tradițional în dreptul nostru, acela de conjuncție a organului sexual masculin cu cel feminin sau ceea ce se numește în limbaj comun, nejuridic, act sexual normal.

- **actul sexual oral**

- **actul sexual anal** (indiferent dacă în aceste ultime cazuri este vorba de un act heterosexual sau homosexual)

- **actele de penetrare vaginală sau anală, realizate în alte modalități** (prin introducere de obiecte, degete etc.).

Pentru existența infracțiunii de viol, este necesar ca acțiunea ce reprezintă actul material al laturii obiective să fie comisă **într-una dintre modalitățile prevăzute de lege:**

- **prin constrângere**

- **prin punerea victimei în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința**

- **profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra sau de a-și exprima voința.**

Astfel definit, violul acoperă toate actele de penetrare, indiferent dacă au fost comise de agresor asupra victimei sau dacă victima a fost obligată să facă acest lucru.

În privința formelor agravate s-a realizat și de această dată o simplificare a reglementării, renunțându-se la acele elemente de agravare care pot fi valorificate corespunzător în cadrul individualizării judiciare.

De data aceasta, a fost menținută agravanta referitoare la săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună, complet justificată în cazul infracțiunii de viol (situație în care agravanta comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună prevăzută de art. 77 nu mai este aplicabilă).

Unele dintre **variantele agravate** au fost reformulate, așa cum s-a întâmplat în cazul comiterii faptei asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul, pentru

a rezulta cu claritate că această faptă absoarbe incestul⁵, punând astfel capăt incertitudinilor din practica judiciară cu privire la acest aspect; de asemenea, în cazul producerii de vătămări, referirea la vătămări grave asupra sănătății a fost înlocuită cu aceea de vătămare corporală, în conformitate cu modificările aduse infracțiunii de vătămare corporală.

A fost introdusă ***o nouă variantă calificată*** a infracțiunii, atunci când aceasta a fost comisă ***în scopul producerii de materiale pornografice***. În acest caz, fapta este comisă cu forma de vinovăție a **intenției directe**.

Constituie agravantă comiterea faptei asupra unui minor ce nu a împlinit vârsta de 16 ani.

A fost, de asemenea, menținută **varianta agravată** a infracțiunii, în situația în care urmarea imediată a constituit-o moartea victimei.

Ca și în reglementarea anterioară, în cazul **infracțiunii tip** acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate.

Art. 219. AGRESIUNEA SEXUALĂ

(1) Actul de natură sexuală, altul decât cele prevăzute în art. 218, cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința ori profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)Pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

- a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza tratamentul făptuitorului;***
- b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;***
- c) victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;***
- d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale***

⁵ Art. 377. INCESTUL. Raportul sexual consimțit, săvârșit între rude în linie directă sau între frați și surori, se pedepsește cu închisoarea de la un an la 5 ani.

pornografice;

e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;

f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(3) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de agresiune sexuală au fost precedate sau urmate de săvârșirea actelor sexuale prevăzute în art. 218 alin.(1) și alin. (2), fapta constituie viol.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

Comentariu: Fapta constituie o nouă infracțiune; **elementul material** al laturii obiective este constituit dintr-o acțiune care nu presupune existența unui act sexual normal, anal sau oral și nici penetrare cu alte obiecte, ci orice act de natură sexuală *care nu presupune penetrare*, și nici act oral; spre exemplu, atingeri nedorite.

Pentru existența infracțiunii de agresiune sexuală, este necesar ca acțiunea ce reprezintă actul material al laturii obiective să fie comisă **într-una dintre modalitățile prevăzute de lege:**

- **prin constrângere**
- **prin punerea victimei în imposibilitate de a se apăra sau de a-și exprima voința**
- **profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința.**

În cazul în care astfel de acte sunt precedate sau urmate de infracțiunea de viol așa cum este ea reglementată de art. 216, nu se va reține un concurs de infracțiuni, ci o singură încadrare, aceea de viol. Rezultă că aceste acte de agresiune sexuală trebuie să fie comise în aceeași împrejurare ca infracțiunea de viol; în caz contrar, sunt incidente dispozițiile referitoare la concursul de

infracțiuni (spre exemplu, agresiunea sexuală se desfășoară pe parcursul unei perioade de timp de câteva luni după care are loc violul în accepțiunea art. 216).

Ca **variantă calificată** a infracțiunii, în acord cu celelalte texte ce incriminează infracțiuni contra vieții sexuale, aceasta subzistă atunci când fapta a fost comisă **în scopul producerii de materiale pornografice**. În acest caz, fapta este comisă cu forma de vinovăție a **intenției directe**.

Și în cazul infracțiunii de agresiune sexuală a fost menținută agravanta referitoare la săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună, complet justificată în cazul acestei infracțiuni sau a infracțiunii de viol (situație în care agravanta comiterii faptei de trei sau mai multe persoane împreună prevăzută de art. 77 nu mai este aplicabilă).

A fost, de asemenea, menținută varianta agravată a infracțiunii, în situația în care urmarea imediată a constituit-o moartea victimei.

Ca și în reglementarea anterioară, în cazul **infracțiunii tip** acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate.

Art. 220. ACTUL SEXUAL CU UN MINOR

(1) *Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală* comise cu un minor **cu vârsta între 13 și 15 ani** se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin.(1), săvârșită asupra unui minor **care nu a împlinit vârsta de 13 ani**, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Fapta prevăzută în alin.(1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 13 și 18 ani, când **majorul a abuzat de autoritatea ori influența sa asupra victimei**, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Fapta prevăzută în alin.(1)–(3) se sancționează cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, atunci

când:

- a) minorul este rudă în linie directă, frate sau soră;
 - b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
 - c) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.
- (5) *Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.***

Comentariu: Criteriul de distincție între viol și agresiunea sexuală, sub aspectul elementului material, se regăsește și în cazul următoarelor două infracțiuni – actul sexual cu un minor și respectiv coruperea sexuală de minori. Astfel, dacă actul sexual presupune penetrare sau act sexual oral, vom fi în prezența actului sexual cu un minor, iar dacă este vorba de alte acte de natură sexuală, fapta se va încadra ca și corupere de minori.

În conținutul acestei infracțiuni se va include, ca **act material** al laturii obiective:

- **raportul sexual** – în înțelesul pe care această sintagmă l-a cunoscut în mod tradițional în dreptul nostru, acela de conjuncție a organului sexual masculin cu cel feminin sau ceea ce se numește în limbaj comun, nejuridic, act sexual normal;

- **actul sexual oral**;

- **actul sexual anal** (indiferent dacă în aceste ultime cazuri este vorba de un act heterosexual sau homosexual);

- **actele de penetrare vaginală sau anală, realizate în alte modalități** (prin introducere de obiecte, degete etc.).

Pentru a fi în prezența infracțiunii, **actul sexual**, în oricare dintre variantele prevăzute de lege, trebuie să fie **consimțit**.

Subiect pasiv al infracțiunii îl constituie **un minor**, de orice sex, numai sancțiunea fiind distinctă în funcție de vârsta acestuia.

În privința vârstei minorului, s-a considerat, la fel ca în alte legislații europene (a se vedea § 174, respectiv § 176 C. p. german), că trebuie diferențiată vârsta subiectului pasiv după cum este vorba de protecția integrității sexuale a minorului în

raporturile cu un major sau cu alt minor. Astfel, în privința actului sexual comis de un major cu un minor s-a păstrat limita actuală de vârstă (15 ani), fiind diferențiată și sancțiunea în raport de vârsta minorului, după cum acesta a împlinit sau nu 13 ani.

Subiect activ al infracțiunii este o **persoană majoră**, de orice sex.

În privința **actelor sexuale între minori**, intenția legiuitorului a fost ca acestea să rămână în afara domeniului de incidență al legii penale, **nefiind sancționate din punct de vedere penal**.

De asemenea, **nu constituie infracțiune** fapta de raport sexual cu un minor, comisă de un major, **dacă diferența de vârstă între majorul subiect activ al infracțiunii și minorul subiect pasiv al infracțiunii este mai mică de 3 ani**.

În ce privește **variantele agravate**, ca și la infracțiunea de viol, a fost reformulată, așa cum s-a întâmplat în cazul comiterii faptei asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul, pentru a rezulta cu claritate că această faptă absoarbe incestul. Din economia textelor rezultă astfel că incestul, ca infracțiune de sine stătătoare, poate exista numai dacă are loc un raport sexual consimțit (deci un act sexual „normal”) între rude în linie directă sau între frați și surori majori; în caz contrar, fapta se încadrează în dispozițiile art. 219 sau 220, după caz.

A fost menținută varianta calificată a infracțiunii, atunci când aceasta a fost comisă **în scopul producerii de materiale pornografice**. În acest caz, fapta este comisă cu forma de vinovăție a **intenției directe**.

Fapta de a avea un raport sexual sau de a avea act sexual oral și anal comisă de un major cu un minor cu vârsta între 13 și 18 ani, **când majorul a abuzat de autoritatea ori influența sa asupra victimei**, este sancționată ca **variantă agravată** a infracțiunii.

Art. 221. CORUPERA SEXUALĂ A MINORILOR

(1) Comiterea unui act de natură sexuală, altul decât cel prevăzut în art. 220, împotriva unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, precum și determinarea minorului să suporte ori să efectueze un astfel de act se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Pedepsa este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când:

a) minorul este rudă în linie directă, frate sau soră;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

c) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(3) Actul sexual de orice natură săvârșit de un major în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Determinarea de către un major a unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum și punerea la dispoziția acestuia de materiale cu caracter pornografic se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(5) Faptele prevăzute în alin. (1) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

Comentariu:

1. Varianta tip a infracțiunii

Așa cum am arătat, criteriul de distincție între viol și agresiunea sexuală sub aspectul elementului material se regăsește și în cazul infracțiunilor de act sexual cu un minor și respectiv coruperea sexuală de minori. Astfel, dacă actul sexual presupune penetrare sau act sexual oral, vom fi în prezența actului sexual cu

un minor, iar dacă este vorba de alte acte de natură sexuală, fapta se va încadra ca și corupere de minori.

În conținutul acestei infracțiuni se va include, ca **act material** al laturii obiective:

- o acțiune care nu presupune existența unui act sexual normal, anal sau oral și nici penetrare cu alte obiecte, ci orice act de natură sexuală **care nu presupune penetrare**, spre exemplu, atingeri nedorite;

- **determinarea** minorului **să suporte** un astfel de act de natură sexuală;

- **determinarea** minorului **să efectueze** un astfel de act de natură sexuală.

Subiect activ al infracțiunii este **o persoană majoră**, de orice sex.

Subiect pasiv al infracțiunii îl constituie **un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani**, de orice sex.

În privința **actelor sexuale între minori**, acestea rămân în afara domeniului de incidență al legii penale, **nefiind sancționate din punct de vedere penal**.

De asemenea, **nu constituie infracțiune** fapta de corupere sexuală a unui minor, comisă de un major, **dacă diferența de vârstă între majorul subiect activ al infracțiunii și minorul subiect pasiv al infracțiunii este mai mică de 3 ani**.

2. Variantele agravate

2.1. În ce privește **variantele agravante**, ca și la infracțiunea de viol și cea de agresiune sexuală, au fost reformulate, cum este în cazul comiterii faptei asupra unei victime care este rudă în linie directă, frate sau soră cu făptuitorul.

A fost menținută varianta calificată a infracțiunii, existentă și în reglementarea anterioară, atunci când aceasta a fost comisă **în scopul producerii de materiale pornografice**. În acest caz, fapta este comisă cu forma de vinovăție a **intenției directe**.

2.2. Este sancționată tot ca **variantă agravată** a infracțiunii fapta majorului:

- **de a comite un act sexual de orice natură în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani;**

- **de a determina un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să asiste** la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură;

- **punerea la dispoziția unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani** de materiale cu caracter pornografic.

Subiect activ al infracțiunii în această variantă este o **persoană majoră**, indiferent de sex, iar **subiect pasiv** al infracțiunii este întotdeauna **minorul care nu a împlinit vârsta de 13 ani**.

Determinarea unui **minor care a împlinit vârsta de 13 ani** să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură ori punerea la dispoziția unui minor care a împlinit vârsta de 13 ani de materiale cu caracter pornografic **nu este pedepsită de legea penală**.

Art. 222. RACOLAREA MINORILOR ÎN SCOPURI SEXUALE
Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220 sau art. 221, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

Comentariu: Incriminarea acestei fapte reprezintă o noutate în legea penală română.

Elementul material al laturii obiective este acțiunea de a propune unui minor o întâlnire în scopuri sexuale⁶.

Propunerea poate fi făcută în mod direct, indirect sau prin mijloace de transmitere la distanță, legiuitorul sancționând astfel racolarea minorilor inclusiv prin intermediul internetului.

Pentru existența infracțiunii nu este necesar ca întâlnirea sau actele sexuale să aibă loc. **Cerința legii** este doar ca scopul întâlnirii să fie comiterea unui act dintre cele prevăzute la art. 220 sau 221. În cazul în care comiterea actelor prevăzute de art. 220 sau 221 a avut loc, sunt aplicabile dispozițiile concursului de infracțiuni.

Subiectul activ al infracțiunii este o **persoană majoră**.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi **minorul care nu a împlinit vârsta de 13 ani**. Minorul care a împlinit vârsta de 13 ani nu poate fi subiect pasiv al acestei infracțiuni.

Art. 223. HĂRȚUIREA SEXUALĂ

(1) Pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Existentă și în legea actuală, această infracțiune a cunoscut o nouă sistematizare, prin crearea a două texte. Primul, care cuprinde hărțuirea propriu-zisă, comisă prin acte repetate și care creează pentru victimă o situație intimidantă

⁶ Potrivit art. 220 și 221 C.p. – raport sexual, act sexual oral sau anal, acte de penetrare vaginală sau anală cu alte obiecte, orice alte acte de natură sexuală, săvârșirea unui act sexual în prezența minorului, determinarea lui de a asista la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum și punerea la dispoziția minorului de materiale cu caracter pornografic.

sau umilitoare, a fost inclus în acest capitol.

Textul referitor la faptele ce presupun hărțuirea sexuală prin abuz de autoritate a fost inclus în categoria infracțiunilor de serviciu. În acest fel se pune capăt disputelor din doctrină și practică referitoare la caracterul de obicei al infracțiunii (caracter prezent în cazul art. 223, dar absent în cazul art. 299 – folosirea abuzivă a funcției în scop sexual), precum și necorelărilor dintre textul care incriminează hărțuirea în legea în vigoare și alte infracțiuni (șantajul, spre exemplu).

Elementul material al infracțiunii constă în **pretinderea de favoruri de natură sexuală**.

Cerința esențială este ca această pretindere să aibă loc **în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare** (spre exemplu, situații în care, fără a fi vorba despre un raport de subordonare sau fără a exista un contract de muncă, făptuitorul se află într-un parteneriat de afaceri cu victima).

Infracțiunea este una ce presupune existența mai multor acte materiale, fiind **o infracțiune de obicei**, pentru existența acesteia cerându-se ca actul material al pretinderii să aibă loc **în mod repetat, față de aceeași persoană**. În cazul în care făptuitorul săvârșește acte repetate de hărțuire față de mai multe persoane, vor fi incidente dispozițiile referitoare la concursul de infracțiuni. Pentru existența infracțiunii nu este necesar ca favorurile de natură sexuală să fi fost acceptate; este suficient ca făptuitorul să le pretindă. Natura acestor favoruri urmează a fi stabilită de instanță, de la caz la caz.

De asemenea, pentru existența infracțiunii se cere ca **urmarea imediată** a faptei să o constituie, alternativ:

- **intimidarea victimei;**
- **punerea acesteia într-o situație umilitoare.**

Fapta există și în situația în care favorurile pretinse au fost acordate, cu condiția producerii urmării imediate.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, în mod firesc în N.C.p. acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate.

- Capitolul VII -

INFRAȚIUNI CE ADUC ATINGERE DOMICILIULUI ȘI VIEȚII PRIVATE

Art. 224. VIOLAREA DE DOMICILIU

(1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori refuzul de a le părăsi la cererea acesteia se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Infrațiunea de violare de domiciliu își păstrează aproape în totalitate conținutul constitutiv din actualul C.p., *cu singura modificare că fapta comisă de două sau mai multe persoane împreună nu mai este incriminată ca și variantă agravantă a faptei.*

Un alt element de noutate îl constituie faptul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, atât în varianta simplă cât și în cea calificată.

Art. 225. VIOLAREA SEDIULUI PROFESIONAL

(1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Infracțiunea este introdusă prin N.C.p.; a fost incriminată ca faptă distinctă violarea sediului profesional, argumentat de împrejurarea că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, și sediul persoanei juridice sau sediul profesional al persoanei fizice beneficiază de protecția conferită de art. 8 din Convenție (a se vedea hotărârea Niemietz c. Germaniei, din 16 decembrie 1992).

Atât varianta simplă cât și cea agravată sunt identice cu cele de la art. 224 – violarea de domiciliu.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie de această dată **sediul** unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea. Nu se cere ca acest sediu să fie proprietatea acestei persoane, este suficient ca subiectul pasiv al infracțiunii să își desfășoare activitatea în acel sediu.

De asemenea, nu se diferențiază în raport de natura acestui sediu, dacă este principal, sucursală, agenție sau punct de lucru; de asemenea, poate fi orice imobil.

Fapta poate fi comisă, ca și în cazul violării de domiciliu, prin refuzul de a părăsi acest sediu; este necesar ca acest refuz să intervină după ce persoana îndreptățită i-a cerut făptuitorului să îl părăsească. Prin **persoană îndreptățită** apreciem că se înțelege persoana fizică care își desfășoară activitatea în acel sediu sau orice reprezentant al persoanei juridice, chiar și de fapt, dacă acționează cu încuviințarea reprezentantului legal al persoanei juridice.

Subiect pasiv al infracțiunii este **persoana fizică sau juridică** ce își desfășoară activitatea în acel sediu profesional, astfel că, pentru formularea plângerii prealabile este necesar să fie îndeplinite condițiile prevăzute de Codul de procedură penală relativ la plângerea prealabilă.

Și de această dată, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, indiferent dacă fapta a fost săvârșită în varianta simplă sau în varianta calificată.

Art. 226. VIOLAREA VIEȚII PRIVATE

(1) Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependență ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin.(1) către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin.

(1) și alin. (2), se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Comentariu: Având în vedere realitățile societății românești, N.C.p. a trebuit să răspundă problemelor apărute privind dreptul la viață privată, precum și exigențelor Convenției

Europene a Drepturilor Omului. Astfel, potrivit art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale și nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Statul este obligat să se asigure nu numai că agenții săi nu comit ingerințe în viața privată a unei persoane ci și neamestecul unor persoane în viața privată a altei persoane, prin edictarea de norme care să sancționeze un asemenea amestec ce are loc fără drept.

Practic, textul incriminează **trei infracțiuni distincte**, prevăzute la alin.1, 2 și alin. 5, ce pot fi **comise în concurs** de același făptuitor, în situația în care acționează distinct și potrivit celor trei texte de lege.

1. Primul alineat incriminează acțiunea de a înregistra prin orice mijloace tehnice imagini sau convorbiri ale unei persoane, **fără drept**:

Fapta poate fi comisă prin acțiunea de:

- **fotografiere;**
- **captare sau înregistrare de imagini;**
- **ascultare cu mijloace tehnice;**
- **înregistrare audio.**

Elementul material al laturii obiective trebuie să îndeplinească **cerința esențială, alternativă**, ca:

- **subiectul pasiv al infracțiunii să se afle într-o locuință, încăpere sau dependență ținând de aceasta;**
- **convorbirea ascultată sau înregistrată să fie privată.**

Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană, inclusiv proprietarul sau cel care locuiește în acel imobil, atunci când persoana vătămată se află în locuința acesteia.

În situația în care fapta privește o convorbire privată, aceasta poate avea loc chiar într-un loc public, subiect activ al infracțiunii putând fi participantul la acea convorbire cu persoana vătămată sau o terță persoană.

2. Cea de-a doua faptă incriminată este **divulgarea sau transmiterea către alte persoane a informațiilor obținute prin acțiunile incriminate la alin. 1 al textului.**

Elementul material al infracțiunii îl constituie:

- **divulgarea sunetelor, convorbirilor sau imaginilor;**
- **difuzarea sunetelor, convorbirilor sau imaginilor;**
- **prezentarea sunetelor, convorbirilor sau imaginilor;**
- **transmiterea sunetelor, convorbirilor sau imaginilor.**

Divulgarea poate avea în orice mod, inclusiv prin simpla informare a unei persoane despre existența și conținutul acestora, fără prezentarea efectivă a sunetelor, convorbirilor sau imaginilor.

Difuzarea presupune utilizarea unor mijloace de transmitere către public – ziare, emisiuni televizate ori audio, sau afișarea în locuri publice, vizibile ori pe internet.

Prezentarea poate avea loc fie către o singură persoană, fie către mai multe, spre exemplu în cadrul unei reuniuni și presupune audiție sau vizionare, fără încredințarea suportului pe care se află sunetele, convorbirile sau imaginile.

Transmiterea presupune încredințarea suportului pe care se află aceste sunete, convorbiri sau imagini sau încredințarea lor prin orice mijloc (spre exemplu, prin intermediul poștei electronice) unui număr limitat de persoane.

Obținerea acestor informații trebuie să fi avut loc prin acțiunile enumerate la alin. 1 al textului, iar divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea acestora să se facă, alternativ, către:

- **o altă persoană;**
- **public.**

Cerința esențială comună a tuturor acestor acțiuni este ca ele să se desfășoare **fără drept**, adică fără autorizarea victimei și fără autorizarea instituțiilor abilitate (spre exemplu, în cadrul unei anchete penale).

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, pentru ambele infracțiuni prevăzute la alin.1 și 2.

În cazul ambelor infracțiuni prevăzute de alin.1 și 2, fapta nu se pedepsește întrucât legea prevede în mod expres că ***fapta nu constituie infracțiune***:

- atunci când este comisă de către **cel care a participat la întâlnirea** cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, **dacă justifică un interes legitim** (spre exemplu, prezintă înregistrările ca probe în cadrul unei investigații penale);

- **dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;**

- **dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;**

- **dacă surprinde fapte de interes public**, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate; în această împrejurare interesul public prevalează față de interesul protecției vieții private a unei persoane.

3. Alin.5 incriminează cea de-a treia infracțiune prevăzută de acest text de lege.

Fapta poate fi comisă prin acțiunea de ***a plasa mijloace tehnice de înregistrare audio sau video***.

Plasarea presupune montarea de astfel de mijloace tehnice în locuința persoanei vătămate, într-o încăpere sau dependență ce ține de acestea, ori chiar în afara acestora, dar în așa fel încât să fie captate sunete, imagini sau convorbiri din locuința persoanei vătămate, dintr-o încăpere sau dependență ce țin de aceasta. De asemenea, plasarea de asemenea mijloace poate avea loc asupra unei persoane, inclusiv asupra persoanei vătămate, însă fără știința acesteia.

În cea de-a doua situație la care se referă alin.1, respectiv în situația în care obiectul infracțiunii îl constituie o convorbire privată, plasarea poate avea loc chiar în spațiul public.

Cerința esențială pentru existența elementului material al laturii obiective a infracțiunii o constituie necesitatea ca plasarea mijloacelor de înregistrare audio sau video să fie efectuată **fără drept**.

Fapta se comite cu **intenție directă**, scopul fiind calificat – acela al comiterii infracțiunilor prevăzute la alin.1 sau alin.2 al textului de lege, fără să fie necesar ca acestea să fie comise. În situația în care făptuitorul utilizează aceste mijloace tehnice în scopul prevăzut de lege, așa cum am arătat, fapta va fi comisă în concurs cu infracțiunea prevăzută la alin. 1 și, după caz, aceea prevăzută la alin.2.

De data aceasta, acțiunea penală nu se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, ci din oficiu.

Dacă infracțiunile prevăzute la alin.1 și 2 sunt infracțiuni de rezultat, respectiv atingerea adusă vieții private, infracțiunea prevăzută la alin.3 este o infracțiune de pericol.

- CAPITOLUL VIII -

INFRAȚIUNI CONTRA PATRIMONIULUI

Art. 228. FURTUL

(1) Luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta constituie furt și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane.

(3) Se consideră bunuri mobile și înscrisurile, **energia electrică**, precum și orice alt fel de energie care are valoare economică.

Comentariu: Furtul simplu are același conținut constitutiv ca și în C.p. actual.

Legiuitorul a înțeles să facă precizări referitor la **obiectul material** al infracțiunii, care poate fi:

- orice bun mobil;
- înscrisurile;
- **energia electrică**;
- orice alt fel de energie care are valoare economică.

Se elimină astfel discuțiile din practică referitoare la încadrarea juridică a faptei prin care o persoană se racordează ilegal la rețeaua electrică publică sau care aparține altei persoane.

Elementul de noutate este că, în N.C.p., furtul de folosință beneficiază de o reglementare distinctă și este sancționat mai blând decât furtul în scop de însușire a bunului pe nedrept.

Art. 229. FURTUL CALIFICAT

(1) Furtul săvârșit în următoarele împrejurări:

- a) într-un mijloc de transport în comun;
- b) în timpul nopții;
- c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d) prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;

e) ***prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere***, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:

a) asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural;

b) ***prin violare de domiciliu sau sediu profesional***;

c) de o persoană având asupra sa o armă,

pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Furtul privind următoarele categorii de bunuri:

a) țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă;

b) componente ale sistemelor de irigații;

c) componente ale rețelelor electrice;

d) un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică;

e) un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru;

f) instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian și componente ale acestora, precum și componente ale mijloacelor de transport aferente;

g) bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice;

h) cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

Comentariu: În cazul furtului calificat s-a renunțat la unele elemente circumstanțiale de agravare prevăzute în C.p. în vigoare, referitoare la săvârșirea furtului de două sau mai multe persoane împreună, la fel ca și în cazul infracțiunii de tâlhărie; asupra unei persoane aflate în imposibilitatea de a-și exprima voința sau a se apăra; într-un loc public ori în timpul unei

calamități, similar ca și în cazul infracțiunii de tâlhărie, precum și la agravanta referitoare la sustragerea unui act ce servește pentru legitimare sau identificare. S-a avut în vedere faptul că aceste împrejurări sunt prevăzute, cu același conținut sau cu un conținut apropiat, ca circumstanțe agravante legale potrivit art. 77, ducând la majorarea limitelor de pedeapsă în temeiul art. 78, iar pentru unele dintre ele un tratament sancționator special nu se justifică.

Ca reglementare nouă, au fost introduse în conținutul furtului calificat două noi elemente circumstanțiale de agravare:

- săvârșirea furtului prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarma sau supraveghere;

- săvârșirea furtului prin violarea de domiciliu sau sediu profesional.

Introducerea celei de-a doua împrejurări ce constituie varianta agravată a furtului calificat s-a impus pentru a rezolva legal situația în care furtul este săvârșit prin ***pătrunderea fără drept într-un domiciliu sau sediu profesional***. Se observă că, în această situație, nu are relevanță modalitatea de pătrundere în domiciliu sau în sediul profesional, care constituie agravantă indiferent de modalitatea de pătrundere.

Legiuitorul a dorit să sublinieze gravitatea faptei de furt din locuință, ocrotind în mod egal și sediul profesional, sancționând comiterea furtului în situațiile în care pătrunderea în aceste locații a avut loc fără drept.

De asemenea, ca și în reglementarea anterioară, legiuitorul a înțeles să sancționeze cu o pedeapsă mai gravă furtul ce are ca obiect material anumite bunuri de utilitate publică.

Art. 230. FURTUL ÎN SCOP DE FOLOSINȚĂ

(1) Furtul care are ca obiect un vehicul, săvârșit în scopul de a-l folosi pe nedrept, se sancționează cu pedeapsa prevăzută în art. 228 sau art. 229, după caz, ale cărei limite speciale se reduc cu o treime.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează folosirea fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea

unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, dacă s-a produs o pagubă.

Comentariu: Furtul de folosință beneficiază de o reglementare distinctă, care include și o ipoteză nouă, potrivit căreia se sancționează cu pedeapsa prevăzută pentru furt “folosirea fără drept a unui terminal de comunicații electronice al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la rețea”. Această ipoteză asimilată furtului de folosință vine să tranșeze în mod definitiv situațiile controversate încă în jurisprudență și doctrină referitoare la încadrarea juridică a faptei de racordare ilegală la o rețea de telefonie sau la o altă rețea de comunicații.

În plus, textul vine să aducă în sfera ilicitului penal faptele de folosire fără drept a unui terminal de telecomunicații al altuia, fapte considerate periculoase și al căror număr a crescut în prezent, cauzând uneori prejudicii importante.

Elementul material al infracțiunii îl constituie **însușirea**.

Cerința esențială pentru existența elementelor constitutive ale infracțiunii, respectiv a **laturii subiective**, este ca însușirea să aibă drept scop **folosirea fără drept**, ceea ce presupune comiterea faptei cu **intenție directă**.

Obiectul material al infracțiunii poate fi:

- **un vehicul**;
- **un terminal de comunicații** (exemplul clasic îl constituie telefonul fix sau mobil);
- **o rețea de comunicație** la care este racordat un terminal de comunicații ce aparține făptuitorului.

Pentru existența elementelor constitutive ale infracțiunii în varianta în care obiectul material al acesteia îl constituie un autovehicul, nu este necesar ca scopul urmărit de făptuitor, respectiv folosirea bunului, să fie atins (deși din punct de vedere practic, sustragerea în scop de folosință presupune punerea în mișcare a autovehiculului), însă această cerință, ca automobilul să fie folosit efectiv, nu rezultă din textul de lege.

Autovehiculul ce face obiectul material al infracțiunii poate aparține persoanei vătămate sau chiar și făptuitorului, neexistând o diferențiere potrivit art. 228.

Pentru existența infracțiunii în varianta de folosire a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, este necesar să se producă **urmarea imediată**, respectiv **să se fi produs o pagubă**.

Elementul de noutate este că furtul de folosință beneficiază de un **tratament sancționator mai blând** decât furtul în varianta simplă, sau, după caz, calificată.

Art. 231. PEDEPSIREA UNOR FURTURI LA PLÂNGEREA PREALABILĂ

Faptele prevăzute în prezentul capitol săvârșite *între membrii de familie*, de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta, se pedepsesc numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: În raport de reglementarea diferită a noțiunii de “membru de familie” în N.C.p., textul referitor la furtul pedepsit la plângerea prealabilă a fost corelat cu cel al art. 177.

Subiect pasiv al infracțiunii de furt (simplu, calificat sau de folosință) pedepsit la plângerea prealabilă poate fi:

- **un membru de familie;**
- **tutorele făptuitorului minor;**
- **cel care locuiește cu persoana vătămată (dar care nu are calitatea de membru de familie);**
- **cel care este găzduit de persoana vătămată.**

Un alt element de noutate este că, în noua reglementare, împăcarea părților nu mai este permisă de lege.

N.C.p. pedepsește tentativa la infracțiunile de furt, furt calificat, furt de folosință ori furt pedepsit la plângerea prealabilă.

Art. 233. TÂLHĂRIA

Furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Comentariu: Tâlhăria în **varianta sa simplă** își păstrează în totalitate conținutul constitutiv din vechea reglementare.

Art. 234. TÂLHĂRIA CALIFICATĂ

(1) Tâlhăria săvârșită în următoarele împrejurări:

a) ***prin folosirea*** unei arme ori substanțe explozive, narcotice sau paralizante;

b) ***prin simularea de calități oficiale***;

c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d) în timpul nopții;

e) într-un mijloc de transport sau ***asupra unui mijloc de transport***;

f) ***prin violare de domiciliu sau sediu profesional***, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicere a exercitării unor drepturi.

(2) ***Tâlhăria săvârșită în condițiile art. 229 alin. (3) se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 12 ani.***

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează tâlhăria care a avut ca urmare ***vătămarea corporală***.

Comentariu: Legiuitorul a păstrat forma simplă a infracțiunii, preferând să modifice varianta calificată.

Varianta calificată a tâlhăriei a fost simplificată, eliminându-se unele discordanțe, cum este aceea a incriminării ca variantă calificată atât a faptei de tâlhărie comise în loc public cât

și a tâlhăriei comise într-o locuință; dintre acestea două, a fost eliminată tâlhăria calificată în loc public.

De asemenea, a fost eliminată tâlhăria calificată comisă de două sau mai multe persoane împreună; în timpul unei calamități, rațiunea modificării fiind aceea că aceste două împrejurări sunt prevăzute, cu un conținut apropiat, ca și circumstanțe agravante legale potrivit art. 77.

De asemenea, au fost introduse noi ipoteze de agravare, incidente în situația în care fapta se săvârșește “asupra unui mijloc de transport” sau prin simularea de “calități oficiale”, în condițiile în care practica judiciară a semnalat cazuri relativ frecvente în care infractorii recurg la asemenea procedee.

A fost reformulată varianta privind mijlocul de transport – tâlhăria în varianta agravată poate avea loc:

- **într-un mijloc de transport;**
- **asupra unui mijloc de transport.**

A fost reformulată varianta privind comiterea tâlhăriei **de către o persoană înarmată**, în noua reglementare fiind necesar, pentru existența variantei calificate, ca tâlhăria să fie comisă prin **folosirea efectivă a armei respective**.

Tâlhăria poate fi comisă prin **simularea de calități oficiale** – cu alte cuvinte prin prezentarea sub o anume calitate, spre exemplu, de polițist, care determină victima să aibă o anume atitudine ce facilitează făptuitorului comiterea infracțiunii.

Tâlhăria comisă într-o locuință a fost înlocuită cu aceea comisă **prin violare de domiciliu** ori **prin violarea sediului profesional**, acordându-se protecție egală, potrivit dispozițiilor art. 224 și 225 din N.C.p., domiciliului persoanei fizice și sediului profesional al persoanei fizice sau juridice.

Se menține incriminarea infracțiunii de tâlhărie care a avut ca urmare producerea de leziuni, dar în varianta **vătămării corporale** care a fost apreciată de legiuitor ca o variantă agravată a infracțiunii.

Tâlhăria având ca **obiect material** bunurile (de utilitate publică) la care face referire art. 229 alin.3 privind furtul calificat constituie o variantă agravantă a infracțiunii.

Urmarea praeterintenționată constând în moartea victimei în cazul tâlhăriei și pirateriei a fost prevăzută într-un text distinct și comun (art. 236, iar tentativa la infracțiunea de tâlhărie, în oricare dintre variantele ei, se pedepsește potrivit art. 237).

- Capitolul IX -

INFRAȚIUNI CONTRA PATRIMONIULUI PRIN NESOCOTIREA ÎNCREDERII

Art. 238. ABUZUL DE ÎNCREDERE

(1) Însușirea, *dispunerea* sau folosirea, pe nedrept, a unui bun mobil al altuia de către cel căruia i-a fost încredințat *în baza unui titlu și cu un anumit scop* ori refuzul de a-l restitui se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Se observă că, față de vechea reglementare, au fost adăugate și alte fapte împotriva patrimoniului ale căror acțiuni ilicite se întemeiază pe nesocotirea încrederii și anume: abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor, înșelăciunea privind asigurările, deturnarea licitațiilor publice și exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile.

La prima categorie de fapte (cele prevăzute și în C.p. în vigoare), au fost operate și unele modificări, menite a pune textele în situația de a răspunde mai bine necesității reprimării unor modalități de comitere a respectivelor fapte, evidențiate de practica judiciară.

Elementul material al infracțiunii constă în acțiunea de a:

- **însuși;**
- **dispune;**
- **folosi;**
- **refuza restituirea.**

Obiectul material al infracțiunii constă într-un **bun mobil**, care trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- **să aparțină altei persoane;**
- **să fie deținut în baza unui titlu;**

- **să îi fi fost încredințat făptuitorului;**
- **să fi fost încredințat făptuitorului cu un anumit scop.**

Astfel, în cazul abuzului de încredere a fost consacrată o nouă modalitate de comitere a faptei, prin **folosirea fără drept a unui bun încredințat cu un anumit scop**, de către cel care l-a primit. Textul are în vedere atât situația în care persoana nu avea dreptul de a folosi bunul (spre exemplu, un autovehicul este încredințat de către proprietar mecanicului în vederea efectuării unei reparații, iar acesta din urmă îl folosește pentru a face curse în interes personal ori al unor terți), dar și situația în care cel ce a primit bunul are dreptul de a-l folosi, dar îl utilizează în alt scop decât cel pentru care i-a fost încredințat (de exemplu, autorului îi este încredințat un autoturism pentru a face o plimbare, dar acesta îl folosește pentru a transporta bunuri).

Art.239. ABUZUL DE ÎNCREDERE PRIN FRAUDAREA CREDITORILOR

(1) Fapta debitorului de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei care, știind că nu va putea plăti, achiziționează bunuri ori servicii producând o pagubă creditorului.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: În materia infracțiunilor ce au ca obiect juridic relații bazate pe încrederea între persoane a fost introdusă o nouă incriminare, abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor.

Infrațiunea se poate comite în două modalități, fie prin fapta debitorului:

- **de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său;**

- de a invoca acte sau datorii fictive.

Din economia textului rezultă că nu este necesar ca fapta să producă o pagubă, fiind suficient să fie comisă în scopul prevăzut de lege – fraudarea creditorilor, fără a se impune ca acesta să fie efectiv atins.

În acest caz, **subiect activ** al infracțiunii este debitorul (calitatea acestuia de debitor trebuie stabilită printr-un înscris sau hotărâre judecătorească), iar **subiect pasiv** creditorii acestuia.

Cea de-a doua modalitate este prevăzută de alin.2 al textului, care reprezintă o incriminare diferită a infracțiunii de înșelăciune în convenții din actualul C.p. și sancționează fapta celui care **cumpără, achiziționează bunuri ori servicii** cunoscând, încă de la încheierea convenției de cumpărare ori achiziționare, că nu va putea plăti.

Pentru existența infracțiunii în această a doua modalitate de comitere a infracțiunii este necesar ca fapta să aibă ca **urmare imediată** producerea unei **pagube** debitorului.

Textul de lege prevede, din punctul de vedere al laturii subiective, un **scop calificat**, pentru toate variantele infracțiunii, acela de **fraudare a creditorilor**, astfel că fapta se comite cu **intenție directă, calificată**.

Atunci când fapta se comite prin achiziționarea de bunuri ori servicii, **cerința esențială a laturii subiective** este ca debitorul să știe cu certitudine la momentul încheierii tranzacției că nu va putea plăti și că produce astfel o pagubă creditorului. Astfel, a fost dezincriminată înșelăciunea cu cecuri și cu prilejul executării unui contract, care ridicau probleme serioase de probațiune a laturii subiective.

Modalitățile de comitere a faptei au fost semnalate de practica ultimilor ani, organele judiciare nedisponând însă de un text legal care să permită reprimarea acestor acțiuni.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 242. GESTIUNEA FRAUDULOASĂ

(1) Pricinuirea de pagube unei persoane, cu ocazia administrării sau conservării bunurilor acesteia, de către cel care are ori trebuie să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) *Când fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită de administratorul judiciar, de lichidatorul averii debitorului sau de un reprezentant sau prepus al acestora*, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite în scopul de a dobândi un folos patrimonial se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(4) *Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.*

Comentariu: Deși conținutul constitutiv al infracțiunii de gestiune frauduloasă a fost menținut, **a fost eliminată** o chestiune esențială, respectiv **condiția referitoare la latura subiectivă a infracțiunii și anume ca fapta să fie comisă “cu rea-credință”,** ceea ce implică, din punctul de vedere al laturii subiective, intenția directă.

Având în vedere eliminarea acestei cerințe referitoare la latura subiectivă, fapta poate fi comisă, conform N.C.p., atât **cu intenție directă cât și cu intenție indirectă.**

Subiectul activ este **gestionarul**, care **are ori trebuie** să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri, inclusiv gestionarul de fapt, legea nefăcând distincție în acest sens.

Pentru existența infracțiunii, este necesar ca fapta să producă **urmarea imediată**, respectiv o pagubă.

Varianta agravată presupune un **subiect activ calificat special**, respectiv:

- **administratorul judiciar;**
- **lichidatorul averii debitorului;**
- **reprezentantul sau prepusul administratorului ori lichidatorului judiciar.**

În aceste variante, fapta poate fi comisă cu intenție directă sau indirectă.

O altă variantă agravată se referă la situația în care fapta este comisă cu un scop calificat, acela de a dobândi un folos patrimonial; în acest caz, fapta se comite cu intenție directă.

Fapta a fost preluată din Legea 85/2006 privind procedura insolvenței.

Art. 244. ÎNȘELĂCIUNEA

(1) Inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos patrimonial injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) *Împăcarea înlătură răspunderea penală.*

Comentariu: Infracțiunea de înșelăciune în forma prevăzută de art. 215 alin.1 și 2 din actualul C.p. păstrează în totalitate forma anterioară și conținutul constitutiv.

Au fost însă eliminate variantele calificate referitoare la comiterea infracțiunii cu prilejul încheierii sau executării unui contract (care în N.C.p. este incriminată într-o formă specială, numai cu privire la cumpărarea sau achiziționarea de bunuri sau servicii – infracțiunea prev. de art. 239, Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor); înșelăciunea cu cecuri (care nu se justificau ca diferențiere de tratament sancționator față de celelalte infracțiuni) și înșelăciunea cu consecințe deosebit de grave.

Unicul element de noutate este acela că, deși acțiunea penală este pusă în mișcare din oficiu, împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Art. 245. ÎNȘELĂCIUNEA PRIVIND ASIGURĂRILE

(1) Distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare, ascunderea sau înstrăinarea unui bun asigurat împotriva distrugerii, degradării, uzurii, pierderii sau furtului, în scopul de a obține, pentru sine sau pentru altul, suma asigurată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta persoanei care, în scopul prevăzut în alin. (1), simulează, își cauzează sau agravează leziuni sau vătămări corporale produse de un risc asigurat, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Comentariu: A fost introdusă înșelăciunea privind asigurările, ca și variantă distinctă a infracțiunii de înșelăciune.

Fapta poate fi comisă prin:

- **distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun asigurat;**
- **ascunderea unui bun asigurat;**
- **înstrăinarea unui bun asigurat;**
- **simularea, cauzarea sau agravarea unor leziuni sau vătămări corporale.**

Obiectul material al infracțiunii îl constituie **un bun asigurat împotriva distrugerii, degradării, uzurii, pierderii sau furtului.**

În varianta prevăzută de alin.2, leziunile sau vătămrile corporale trebuie să fie acelea ce ar putea fi cauzate de riscul asigurat; riscul asigurat poate fi, spre exemplu, un accident sau o boală.

Din reglementare rezultă că **subiectul activ** al infracțiunii:

- **în varianta prevăzută de alin.1 nu este calificat**, poate fi orice persoană, inclusiv beneficiarul asigurării, care acționează în scopul prevăzut de lege;

- **în varianta prevăzută de alin.2**, subiect activ al infracțiunii este **persoana asigurată.**

În situația în care persoana asigurată apelează la o altă persoană pentru a-i cauza sau agrava leziunile, aceasta din urmă va avea calitatea de complice.

Subiect pasiv al infracțiunii este societatea de asigurare care a încheiat polița de asigurare a bunului.

Fapta este comisă cu **intenție directă**, scopul fiind calificat - de a obține, pentru sine sau pentru altul suma asigurată. Nu are relevanță dacă scopul a fost atins sau nu; dacă scopul nu a fost atins fapta rămâne în faza de tentativă.

Ca și în cazul infracțiunii de înșelăciune în varianta tip, **împăcarea părților înlătură răspunderea penală**, legiuitorul apreciind că nu se impune tragerea la răspundere penală a persoanei în condițiile în care părțile înțeleg să se împace.

Art. 247. EXPLOATAREA PATRIMONIALĂ A UNEI PERSOANE VULNERABILE

(1) Fapta creditorului care, cu ocazia dării cu împrumut de bani sau bunuri, profitând de starea de vădită vulnerabilitate a debitorului, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității ori relației de dependență în care debitorul se află față de el, îl face să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanță de valoare vădit disproporționată față de această prestație se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Punerea unei persoane în stare de vădită vulnerabilitate prin provocarea unei intoxicații cu alcool sau cu substanțe psihoactive în scopul de a o determina să consimtă la constituirea sau transmiterea unui drept real ori de creanță sau să renunțe la un drept, dacă s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Comentariu: Legiuitorul a apreciat necesar să răspundă realităților din societatea românească pentru care actualul C.p. s-a dovedit a fi depășit, cazuistica dovedind cu prisosință acest lucru. Infracțiunea de exploatare patrimonială a unei persoane

vulnerabile este răspunsul la numeroasele situații apărute în practică în care persoane vulnerabile, în vârstă sau cu discernământ pierdut ori alterat au fost deposedate de bunuri de valoare, mobile și în special imobile, fără ca autorii unor asemenea fapte să poată fi sancționați corespunzător, în lipsa unei norme de incriminare.

Legiuitorul sancționează în acest text fapta persoanei care profită de vulnerabilitatea unei alte persoane pentru a o deposea de un drept real sau de creanță.

Infrațiunea are două forme, diferențiate prin elementul material și subiectul activ și pasiv al infracțiunii.

1. **Subiect activ** al infracțiunii, în prima formă a acesteia, este **creditorul** unei persoane, iar **subiect pasiv** este **debitorul** acesteia.

Pentru existența infracțiunii, este necesar ca subiectul pasiv al infracțiunii să fie în stare de **vădită vulnerabilitate**, **preexistentă comiterii infracțiunii**, cauzată de:

- vârstă;
- stare de sănătate;
- infirmitate;
- relația de dependență față de creditor.

Fapta se comite prin **determinarea debitorului** să acționeze într-una din modalitățile prevăzute de lege, **urmarea imediată** a infracțiunii fiind, alternativ:

- **constituirea** unui drept real sau de creanță în schimbul unei prestații din partea creditorului;
- **transmiterea** unui drept real sau de creanță în schimbul unei prestații din partea creditorului.

Nu are relevanță dacă transmiterea sau constituirea de drepturi are loc chiar în favoarea creditorului sau în favoarea altei persoane.

Cerințele esențiale și cumulative prevăzute de lege pentru existența infracțiunii sunt:

- **prestația** efectuată de creditor să constea într-un **împrumut de bani sau bunuri**;
- dreptul real sau de creanță să aibă o valoare **vădit disproporționată** în raport cu prestația efectuată de creditor.

Fapta poate fi comisă **cu intenție directă sau cu intenție indirectă**.

2. În cea de-a doua modalitate de comitere a faptei, prevăzută de alineatul 2, subiect activ și subiect pasiv al infracțiunii pot fi **orice persoane**.

Fapta constă în **punerea unei persoane în stare de vădită vulnerabilitate**. De data aceasta, starea de vulnerabilitate în care se află subiectul pasiv al infracțiunii nu este preexistentă faptei, ci este consecința acesteia.

Fapta se comite printr-o acțiune determinată expres de lege: **provocarea unei intoxicații cu alcool sau cu substanțe psihoactive**.

Din punctul de vedere al laturii subiective, pentru existența infracțiunii este necesar ca acțiunea făptuitorului să urmărească un **scop calificat**, determinat de norma de incriminare, respectiv de a determina subiectul pasiv al infracțiunii, alternativ:

- **să consimtă** la constituirea sau transmiterea unui **drept real ori de creanță**;
- **să renunțe la un drept**.

În această modalitate, fapta se comite cu **intenție directă**, scopul prevăzut de lege fiind calificat.

Urmarea imediată o constituie **producerea unei pagube** prin infracțiune; în lipsa unei asemenea pagube fapta nu constituie infracțiune.

Art. 253. DISTRUGEREA

(1) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun,

precum și înlăturarea măsurilor luate se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) *Distrugerea unui înscris sub semnătură privată, care aparține în tot sau în parte altei persoane și servește la dovedirea unui drept de natură patrimonială, dacă prin aceasta s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.*

(3) *Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește bunuri care fac parte din patrimoniul cultural, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.*

(4) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun, săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc *și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri*, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Dispozițiile prevăzute în alin.(3) și alin. (4) se aplică chiar dacă bunul aparține făptuitorului.

(6) Pentru faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(7) Tentativa faptelor prevăzute în alin.(3) și alin. (4) se pedepsește.

Comentariu: Fapta în varianta sa simplă păstrează identic conținutul infracțiunii din reglementarea anterioară.

A fost introdusă ca variantă agravantă distrugerea ce are ca **obiect material un înscris sub semnătură privată.**

Pentru existența infracțiunii este necesar ca înscrisul sub semnătură privată ce face obiectul infracțiunii să îndeplinească, **cumulativ**, următoarele **condiții**:

- **să aparțină în tot sau în parte unei alte persoane;**
- **să servească la dovedirea unui drept de natură patrimonială.**

Din conținutul textului rezultă că fapta nu constituie infracțiune atâta vreme cât înscrisul aparține numai făptuitorului.

Pot servi la dovedirea unor drepturi de natură patrimonială convențiile civile, chitanțele, facturile fiscale.

În varianta simplă a infracțiunii, precum și în varianta referitoare la distrugerea de înscrisuri sub semnătură privată, **subiect activ** poate fi orice persoană, cu excepția proprietarului sau deținătorului acestuia.

Tentativa la infracțiunea de distrugere în varianta tip și varianta în care obiect material este un înscris sub semnătură privată nu se pedepsește.

Acțiunea penală se pune în mișcare, în ambele situații, la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate.

A fost menținută agravanta referitoare la bunuri cu valoare culturală deosebită, însă din punctul de vedere al terminologiei, acestea nu au mai fost enumerate, ci s-a preferat sintagma **“bunuri ce fac parte din patrimonial cultural”**. Aceasta presupune ca bunul respectiv să aibă un anumit statut juridic, dovedit cu înscrisuri emise de autorități, din care rezultă că face parte din patrimoniul cultural (textul nu specifică, poate fi vorba despre bunuri din patrimoniul cultural național sau mondial).

S-a renunțat la agravanta referitoare la anumite bunuri de utilitate publică (conduce, cabluri, rețele etc.), însă a fost menținută varianta agravantă privind comiterea faptei prin anumite mijloace, care trebuie să îndeplinească două condiții **cumulative**:

- **mijloacele să conștie în incendiere, explozie ori orice alt asemenea mijloc;**
- **mijlocul utilizat să fie de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri.**

Scopul reglementării a rămas același, respectiv acela de a sancționa comiterea faptei prin metode ce creează pericol nu numai pentru bunul distrus ci și pentru alte persoane sau bunuri. Spre deosebire de reglementarea anterioară, care prevedea ca și condiție necesară să se producă pericolul public, în reglementarea actuală nu este necesar ca acest pericol pentru alte persoane sau bunuri să se producă, ci este suficient ca mijloacele folosite să fie de natură a produce un asemenea pericol.

Subiect activ al infracțiunii în cele două **variante agravante** poate fi orice persoană, inclusiv proprietarul sau deținătorul bunului.

Tentativa în cazul celor două variante agravante se pedepsește, iar acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

Art. 254. DISTRUGEREA CALIFICATĂ

(1) Dacă faptele prevăzute în art. 253 au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) *Dezastrul* constă în distrugerea sau degradarea unor bunuri imobile ori a unor lucrări, echipamente, instalații sau componente ale acestora și care a avut ca urmare moartea sau vătămarea corporală a două sau mai multor persoane.

Comentariu: A fost eliminată incriminarea infracțiunii de distrugere calificată care a produs consecințe deosebit de grave și a fost menținută distrugerea calificată care a produs **un dezastru**.

Se păstrează elementele constitutive ale infracțiunii de distrugere. Pentru ca fapta să fie calificată, **urmarea imediată** a acesteia trebuie să fie producerea unui dezastru.

Elementul material al laturii obiective este mai restrictiv decât în varianta tip (care poate fi comisă atât prin acțiuni cât și prin inacțiuni) și îl constituie **acțiunea de**:

- **distrugere;**
- **degradare.**

Alineatul 2 al textului conține definiția dezastrului, pentru existența acestuia urmând a fi îndeplinite două **condiții cumulative**:

a. obiectul material al infracțiunii să îl constituie:

- bunuri imobile;
- lucrări, echipamente, instalații sau componente ale acestora;

b. urmarea imediată a faptei să o constituie, pe lângă distrugerea sau degradarea unui bun, **în mod alternativ**:

- moartea a două sau mai multe persoane;
- vătămarea corporală a două sau mai multe persoane.

Art. 255. DISTRUGEREA DIN CULPĂ

(1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare, din culpă, a unui bun, chiar dacă acesta aparține făptuitorului, în cazul în care fapta este săvârșită prin incendiere, explozie sau prin orice alt asemenea mijloc ***și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri***, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă faptele au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

Comentariu: Conținutul constitutiv al infracțiunii a fost păstrat aproape identic în varianta tip, fiind eliminate variantele agravante ca și la infracțiunea de distrugere – distrugerea ce are ca obiect material anumite bunuri de utilitate publică (conduce, cabluri, rețele etc.) nu mai este sancționată separat, nici aceea ce a produs consecințe deosebit de grave.

Distrugerea din culpă a unui bun este sancționată numai în ipoteza în care este comisă prin **incendiere, explozie sau orice alte asemenea mijloace** și dacă aceste mijloace **sunt de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri**.

În noul Cod nu a mai fost reținută distrugerea din culpă în varianta descrisă în art. 217 alin.4 din C.p. actual, deoarece o asemenea faptă constituie, în primul rând, o infracțiune de serviciu pentru că se săvârșește prin încălcarea unei atribuții de serviciu (părăsirea postului sau a oricărei alte fapte de către personalul de conducere al unui mijloc de transport în comun ori de către personalul care asigură direct securitatea unor asemenea transporturi), iar în al doilea rând, este greu de acceptat ca o asemenea faptă să fie săvârșită din culpă. De altfel, practica nu a înregistrat cazuri de aplicare a textului respectiv.

Fapta se poate comite și în **varianta calificată**, atunci când **urmarea imediată** o constituie un dezastru.

Art. 256. TULBURAREA DE POSESIE

(1) Ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Tulburarea de posesie este incriminată în noul Cod într-o formulare simplificată. Astfel, în primul rând, *s-a renunțat la incriminarea tulburării de posesie atunci când aceasta nu s-a comis nici prin violențe sau amenințări și nici prin strămutarea sau desființarea semnelor de hotar.*

Pentru acest gen de fapte, remediul oferit de legislația civilă – acțiunea posesorie – este suficient, nefiind justificată o sancționare penală a acestor fapte.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de **ocupare**, iar **obiectul material** al infracțiunii îl constituie **un imobil**.

Ocuparea poate fi comisă, alternativ, prin:

- **violență sau amenințare;**
- **desființarea sau strămutarea semnelor de hotar.**

Cerința esențială privind elementul material al laturii obiective este ca ocuparea să aibă loc **fără drept**.

Cerința referitoare la obiectul material al infracțiunii este ca imobilul să se afle **în posesia altei persoane** decât făptuitorul. Cu alte cuvinte, **subiect activ** al infracțiunii poate fi orice persoană, iar **subiect pasiv** posesorul imobilului.

Acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate.

INFRAACȚIUNI CONTRA AUTORITĂȚII

Art. 257. ULTRAJUL

(1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, *lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămurile cauzatoare de moarte ori omorul* săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, *aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții*, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(2) *Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.*

(3) *Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin.(2), dacă privesc un membru de familie al funcționarului public.*

(4) Faptele prevăzute în alin. (1) – (3), comise asupra unui *polițist sau jandarm*, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate.

Comentariu: Legiuitorul a renunțat la infracțiunea de ofensă adusă unor însemne, concluzie la care s-a ajuns în urma analizării necesității acestei incriminări, dar și a proporționalității dintre natura și severitatea mijloacelor de constrângere pe de o parte, și importanța valorii sociale ocrotite prin aceste mijloace, pe de altă parte.

În ceea ce privește necesitatea incriminării unei asemenea fapte, nu existau argumente care să susțină menținerea acesteia în sfera de protecție penală, în condițiile în care practica este aproape inexistentă în această materie.

În privința infracțiunii de ultraj au fost aduse unele modificări relativ la sfera persoanelor protejate prin această incriminare.

Varianta agravată a actualei reglementări privitoare la magistrați nu se mai regăsește în conținutul infracțiunii de ultraj din cadrul infracțiunilor contra autorității, ci formează obiectul unei incriminări distincte în cadrul infracțiunilor contra înfăptuirii justiției (ultrajul judiciar art. 278), legiuitorul apreciind că se impune inserarea acestei infracțiuni în cadrul aceloră ce au ca obiect juridic relațiile privind protecția penală a justiției.

Textul conține **două infracțiuni distincte**, diferite atât prin conținutul constitutiv al laturii obiective cât și din punctul de vedere al subiectului pasiv și al formei de intenție cu care pot fi comise. În anumite situații, aceste infracțiuni pot fi comise în concurs (spre exemplu, în varianta în care asupra subiectului activ al infracțiunii prevăzute la alin. 1 se comite una dintre infracțiunile la care face referire acest text de lege, și în același timp, se comite o infracțiune asupra bunurilor acestuia, în scopul prevăzut la alin.2). În alte situații, infracțiunea prevăzută de alin.2 se absoarbe în infracțiunea prevăzută la alin.1.

1. Legiuitorul a sintetizat actuala reglementare, enunțând un singur alineat pentru toate infracțiunile incriminate. Astfel, sunt **sanctionate distinct**:

- amenințarea;
- lovirea sau alte violențe;
- vătămarea corporală;
- lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte;
- omorul.

Conținutul constitutiv al infracțiunii se păstrează, singura diferență, pe lângă sancționarea prin limite de pedeapsă mai ridicate, fiind calitatea **subiectului pasiv** de a fi **funcționar public**, iar pentru a fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii este necesar ca subiectul pasiv să îndeplinească două condiții cumulative:

- **să îndeplinească o funcție ce implică exercițiul autorității de stat;**
- **să se aple în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau fapta să aibă loc în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu** ale acestuia.

Fapta poate fi comisă cu **intenție directă sau indirectă**.

2. Fapta prevăzută la alin.2 este distinctă de aceea incriminată în alin.1 al articolului.

Elementul material al laturii obiective îl poate constitui **orice infracțiune**, dacă sunt îndeplinite celelalte condiții prevăzute de lege. Fapta poate fi:

- **o infracțiune îndreptată asupra persoanei;**
- **o infracțiune îndreptată împotriva bunurilor.**

Subiectul pasiv al infracțiunii este calificat, respectiv un **funcționar public**, iar pentru a fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii este necesar ca subiectul pasiv să îndeplinească două condiții cumulative:

- **să îndeplinească o funcție ce implică exercițiul autorității de stat;**
- **fapta să aibă loc în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu** ale acestuia.

De data aceasta, fapta se comite cu **intenție directă**, scopul fiind calificat de legiuitor – **de intimidare sau de răzbunare**.

În același timp, actuala infracțiune, conținută într-un text separat în actualul C.p. și denumită „cazuri speciale de pedeapsire”, prin care sunt sancționate faptele de violență psihică sau fizică îndreptate împotriva soțului, copiilor sau părinților anumitor

categorii de funcționari (polițist, jandarm etc.), în scop de intimidare sau răzbunare, a fost inclusă în conținutul infracțiunii de ultraj, dar **numai în varianta prevăzută de alin.2**, întrucât aceasta nu reprezintă în fapt altceva decât o formă specială de amenințare îndreptată împotriva funcționarului pentru fapte îndeplinite în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea.

În plus, noua reglementare sancționează violențele sau amenințările îndreptate nu numai împotriva soțului, părinților sau copiilor unui polițist, jandarm sau militar, ci a celor îndreptate împotriva unui **membru de familie** al oricărui funcționar care deține o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, când aceste fapte sunt comise în scop de intimidare sau răzbunare.

3. Atât infracțiunea prevăzută la alin.1, cât și cea prevăzută la alin.2 și 3, atunci când **subiectul pasiv** îl constituie:

- **un polițist sau un membru de familie al acestuia;**
- **un jandarm sau un membru de familie al acestuia.**

Cerința esențială a laturii obiective este ca fapta să fie comisă:

- atunci când polițistul sau jandarmul se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

- CAPITOLUL XI -

INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI

Art. 266. NEDENUNȚAREA

(1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei *fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane*, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un *membbru de familie* nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, *înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților*.

Comentariu: Denumirea marginală a textului de lege a fost modificată, “nedenunțarea unor infracțiuni” devenind “nedenunțarea”.

Obligația de a denunța comiterea unei infracțiuni nu subzistă decât în cazul unor infracțiuni de o gravitate deosebită, care justifică sancționarea omisiunii de a înștiința autoritățile.

Este sancționată persoana care, luând cunoștință de săvârșirea unei *fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane*, după săvârșirea acesteia, nu înștiințează de îndată autoritățile.

Se observă că în noua reglementare există obligația de denunțare pentru toate faptele prevăzute de legea penală contra vieții sau care au avut ca urmare moartea unei persoane și nu doar pentru faptele intenționate contra vieții, așa cum prevede textul în vigoare.

Nu interesează ca făptuitorul să fie cunoscut; este suficient ca persoana să ia cunoștință, pe orice cale, de comiterea uneia dintre infracțiunile la care se referă textul de lege și apoi să omită să anunțe autoritățile.

Textul din N.C.p. aduce și unele modificări de natură terminologică prin instituirea unei obligații de denunțare a unei „fapte prevăzute de legea penală” și nu a unei „infracțiuni”, rațiunea fiind aceea că pentru existența infracțiunii de nedenunțare interesează doar ținerea sub tăcere față de autorități a pregătirii sau comiterii unei fapte periculoase interzise de legea penală împotriva unei persoane, fiind fără relevanță că fapta respectivă nu a fost încă pusă în executare, că actele de executare deja comise se află în faza actelor premergătoare ori a unei tentative nepedepsite de lege sau că nu s-ar putea angaja răspunderea penală ca urmare a existenței unor cauze de neimputabilitate (de exemplu, minoritatea sau iresponsabilitatea). Pentru aceste rațiuni a fost, de asemenea, modificată denumirea marginală a infracțiunii din „Nedenunțarea unor infracțiuni” în cea de „Nedenunțare”.

În același timp, textul instituie obligația de denunțare atât atunci când faptele menționate îmbracă forma autonomă a unor fapte prevăzute de legea penală (de exemplu omor sau omor calificat), dar și când acestea intră ca element constitutiv în conținutul unei infracțiuni complexe.

Cât privește cauza de nepedepsire incidentă în cazul comiterii infracțiunii de soț sau de o rudă apropiată din reglementarea veche, aceasta a fost menținută, însă și aici au fost operate unele modificări. Astfel, nedenunțarea nu va fi pedepsită dacă a fost comisă de un membru de familie (înțelesul dat acestei expresii fiind cel arătat în art. 176), deoarece noul Cod penal nu mai operează cu expresia „rude apropiate”, iar persoanele care intrau în această categorie sunt acum incluse în categoria membrilor de familie. Pe de altă parte, extinderea cauzei de nepedepsire de la soț sau rudele apropiate la cea a membrilor de familie se explică prin însăși rațiunea care a determinat

introducerea în legea penală a acestei categorii de persoane, respectiv recunoașterea de către legiuitor a existenței unor legături speciale (afective, de încredere, de susținere etc.) între anumite categorii de persoane care conviețuiesc (concubini, părinte sau fiu vitreg etc.). Din această perspectivă, întrucât argumentele care justifică nepedepsirea soțului sunt la fel de valabile și în cazul concubinului cu care conviețuiește făptuitorul, extinderea efectelor cauzei de nepedepsire este una firească.

A fost menținută **cauza de nepedepsire** privind făptuitorul care:

- încunoștințează autoritățile competente despre săvârșirea faptei mai înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane;
- după punerea în mișcare a acțiunii penale înlesnește tragerea la răspundere penală a autorului sau participanților.

Art. 267. OMISIUNEA SESIZĂRII

(1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) *Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă.*

Comentariu: Fapta are un conținut aproape identic cu cel din vechea reglementare.

Elementul material al infracțiunii îl constituie o **inacțiune** - omisiunea de a sesiza organele de urmărire penală, cu privire la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

Nu este deci necesar ca fapta să întrunească toate condițiile pentru a fi o infracțiune; este suficient să fie vorba despre o **faptă prevăzută de legea penală**; făptuitorul va răspunde pentru

inacțiunea sa chiar dacă autorul infracțiunii ce face obiectul sesizării nu răspunde penal.

Sesizarea trebuie să aibă loc **de îndată** ce făptuitorul a luat cunoștință de săvârșirea unei fapte.

Subiectul activ al infracțiunii poate fi doar un **funcționar public**.

În privința formei de vinovăție se constată că fapta poate fi comisă cu **intenție directă și indirectă**; totodată, norma de incriminare prevede expres că omisiunea sesizării constituie infracțiune **și atunci când este comisă din culpă**, mențiunea fiind necesară ca urmare a modificării regulii generale de determinare a formei de vinovăție în raport de natura actului de conduită (acțiune sau inacțiune) din art. 17 alin.(6), potrivit căreia fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea prevede aceasta.

În același timp, se dă efect formei de vinovăție în procesul de individualizare legală a pedepsei prin stabilirea unor limite de pedeapsă mai reduse în cazul faptei din culpă în raport cu cele prevăzute în cazul faptei intenționate, înlăturându-se astfel și criticile aduse actualei reglementări care prevedea limite de pedeapsă identice atât pentru fapta intenționată cât și pentru cea din culpă.

Art. 268. INDUCEREA ÎN EROARE A ORGANELOR JUDICIARE

(1) ***Sesizarea penală***, făcută prin denunț sau plângere, cu privire la existența unei ***fapte prevăzute de legea penală*** ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, ***cunoscând că aceasta este nereală***, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Nu se pedepsește persoana care a săvârșit inducerea în eroare a

organelor judiciare, dacă declară, înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele, că denunțul, plângerea sau probele sunt nereal.

Comentariu: Denumirea marginală a fost complet modificată, denunțarea calomnioasă devenind în noua reglementare “inducerea în eroare a organelor judiciare”.

Rațiunea acestei modificări are în vedere faptul că denunțarea calomnioasă în forma de bază, deși reglementată ca o infracțiune contra înfăptuirii justiției, nu reprezintă altceva decât o formă specială și gravă a infracțiunii de calomnie, urmarea acestei fapte fiind atât afectarea reputației unei persoane căreia i se impută, în mod nereal, săvârșirea unei infracțiuni, cât și afectarea ideii de justiție, prin posibila cercetare penală a unei persoane nevinovate.

În plus, în cuprinsul noului Cod nu se mai regăsește incriminată infracțiunea de calomnie, astfel că denumirea marginală nu mai putea fi menținută.

În realitate, sesizările mincinoase, fie că invocă săvârșirea unor fapte inexistente, fie imputarea unor fapte reale unei persoane nevinovate, reprezintă mijloace prin care organele judiciare sunt determinate să efectueze investigații ori să desfășoare anumite proceduri de verificare a veridicității acestora, ceea ce presupune o risipă de timp, energie, personal și resurse în instrumentarea unor cauze sortite din start eșecului (spre exemplu, se reclamă uciderea unei persoane aflate în viață, sustragerea ori distrugerea unui bun inexistent etc. - fapte care în prezent nu sunt incriminate).

Mai mult, ele pot determina chiar efectuarea unor acte procedurale care presupun restrângerea exercitării unor drepturi (de exemplu, efectuarea unei percheziții, pentru a cărei emitere este necesară condiția începerii urmăririi penale chiar *in rem*).

Pornind de la aceste considerente, infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare reglementează atât sesizarea

neadevărată cu privire la o faptă prevăzută de legea penală cât și atribuirea pe nedrept a comiterii unei fapte reale unei persoane nevinovate.

Din reglementare rezultă că elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de a **sesiza** organele judiciare, **prin denunț sau plângere**.

Obiectul sesizării trebuie să îl constituie:

- fie săvârșirea unei fapte penale (fără indicarea autorului);
- fie săvârșirea unei fapte penale de o anumită persoană.

Din punctul de vedere al **laturii subiective**, cerința esențială este ca făptuitorul să cunoască lipsa de suport a împrejurărilor la care se referă sesizarea, faptul că acestea sunt nerezale.

A fost menținută **agravanta** referitoare la producerea ori ticluirea de probe nereale, fapta fiind comisă cu **intenție directă**, textul cerând ca scopul urmărit să fie calificat: dovedirea existenței unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea unei fapte de către o anumită persoană.

O altă modificare adusă textului se referă la înlocuirea vechii cauze de reducere a pedepsei prevăzută în art. 266 alin.3 cu o cauză de nepedepsire, în scopul de a încuraja persoanele care comit această infracțiune să comunice organelor judiciare dacă denunțul, plângerea sau probele produse sunt neadevărate pentru a nu mai continua investigațiile și a nu se produce vreo vătămare drepturilor ori intereselor unor persoane nevinovate, cauza de impunitate putând interveni numai până la reținerea, arestarea sau punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele.

Art. 269. FAVORIZAREA FĂPTUITORULUI

(1) Ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu

amendă.

(2) Pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Favorizarea săvârșită de **un membru de familie** nu se pedepsește.

Comentariu: Denumirea infracțiunii a fost modificată; s-a renunțat la folosirea noțiunilor de „infracțiune” și „infractor” în favoarea celor de **„faptă prevăzută de legea penală”** și de **„făptuitor”**, întrucât activitatea de înfăptuire a justiției este împiedicată inclusiv prin sprijinirea unei persoane care a comis o faptă interzisă de legea penală dar care ar putea în concret să nu angajeze răspunderea penală (de exemplu, minoritatea sau eroarea de fapt).

Aceasta deoarece verificarea condițiilor de existență sau inexistență a responsabilității penale a unei persoane se face în cadrul unui proces penal și nu în raport de aprecierea făcută de favorizator.

Elementul material al infracțiunii îl constituie fie o acțiune, fie o inacțiune ce îl ajută pe făptuitor.

Fapta este comisă cu **intenție directă**, în scopul:

- împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală;
- împiedicării sau îngreunării tragerii la răspundere penală;
- împiedicării sau îngreunării executării unei pedepse ori a unei măsuri privative de libertate.

S-a renunțat la favorizarea reală, ca modalitate de comitere a acestei infracțiuni. Astfel, infracțiunea de favorizare a făptuitorului în scopul asigurării folosului sau produsului infracțiunii nu se mai regăsește în textul ce incriminează infracțiunea de favorizare a infractorului.

Cu toate acestea, fapta de a acorda un asemenea ajutor făptuitorului nu este dezincriminată de legiuitor, ci se păstrează prin lărgirea sferei laturii subiective a infracțiunii de tănuire.

Subiectul activ nu este calificat, putând fi orice persoană.

Ca și cauză de nepedepsire, legiuitorul a menținut concepția anterioară a textului, cu lărgirea sferei subiecților acestei cauze de impunitate. Astfel, săvârșirea faptei de un membru de familie nu se pedepsește.

Din acest punct de vedere, legiuitorul a avut în vedere conținutul art. 177 care definește noțiunea de „membru de familie”.

Art. 270. TĂINUIREA

(1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, ***fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaște natura acesteia,*** se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedepsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Tăinuirea săvârșită de ***un membru de familie*** nu se pedepsește.

Comentariu: Fapta își păstrează denumirea marginală și conținutul constitutiv din punctul de vedere al laturii obiective.

În continuare, din punctul de vedere al **elementului material** al laturii obiective, fapta poate fi comisă prin:

- primirea;
- dobândirea;
- transformarea;
- înlesnirea valorificării unui bun.

Subiectul activ nu este calificat, putând fi orice persoană.

Elementul de noutate îl constituie **latura subiectivă** a infracțiunii, deoarece făptuitorul trebuie fie **să cunoască**, fie **să prevadă** că bunul provine dintr-o faptă prevăzută de legea penală.

În cazul în care prevede că bunul provine din săvârșirea unei infracțiuni, existența intenției rezultă din împrejurările

cauzei; nu este necesar ca făptuitorul să cunoască natura infracțiunii.

Legiuitorul a eliminat astfel cerința referitoare la comiterea infracțiunii în scopul de a obține pentru sine ori pentru altul un folos material, astfel că, nemaexistând cerința scopului calificat, și având în vedere conținutul actual al textului, în reglementarea actuală fapta poate fi comisă atât cu **intenție directă cât și cu intenție indirectă**.

Ca și în reglementarea anterioară, se păstrează ca și cauză de nepedepsire, săvârșirea faptei de persoane care au legături de rudenie sau afective, adaptată la modificările aduse părții generale a Codului penal; tăinuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

Din acest punct de vedere, legiuitorul a avut în vedere conținutul art. 177 care definește noțiunea de „membru de familie”.

Art. 271. OBSTRUȚIONAREA JUSTIȚIEI

(1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale:

a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural;

b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal.

Comentariu: Pentru a moderniza N.C.p., legiuitorul a introdus și aceste infracțiuni comise împotriva justiției.

Astfel, **elementul material** al laturii obiective îl poate constitui:

- *împiedicarea organului de urmărire penală sau a instanței de a efectua un act procedural;*

În această situație, este necesar ca împiedicarea să aibă loc **fără drept**, iar actul procedural să fie efectuat **în condițiile legii**.

- *refuzul unei persoane de a pune la dispoziția organelor judiciare date, informații, înscrisuri sau bunuri deținute.*

În acest caz, **cerințele esențiale** sunt ca aceste date, informații, înscrisuri să fi fost **solicitate explicit și în condițiile legii**, de organele judiciare, **în scopul soluționării unei cauze penale**.

Alin.3 consacră respectarea dreptului persoanei cercetate de a nu se autoincrimina, drept care include dreptul la tăcere.

Art. 272. INFLUENȚAREA DECLARAȚIILOR

(1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.

Comentariu: Denumirea marginală a textului a fost modificată, în această infracțiune fiind inclusă atât infracțiunea de „Încercare de determinare a mărturiei mincinoase”, prevăzută de

art. 261 din actualul C.p. cât și infracțiunea prevăzută de art. 261¹, „Împiedicarea participării în proces”.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de a **încerca să determine** sau de a **determina** o persoană:

- să nu sesizeze organele de urmărire penală;
- să nu dea declarații;
- să își retragă declarațiile;
- să dea declarații mincinoase;
- să nu prezinte probe.

Prima **cerință esențială** a laturii obiective este ca acțiunea de încercare de a determina sau de determinare a persoanei să aibă loc prin:

- corupere;
- constrângere;
- altă faptă cu efect intimidant.

A doua cerință este ca aceste acțiuni să aibă loc **asupra unei persoane sau asupra unui membru de familie al acesteia**.

Subiectul pasiv este în mod expres necalificat de legiuitor „indiferent de calitatea acestuia”. Nu are deci relevanță dacă persoana respectivă are calitatea de martor, de persoană vătămată, de expert ori interpret.

De asemenea, nu interesează obiectul cauzei, aceasta putând fi penală, civilă sau orice altă procedură judiciară (cu alte cuvinte orice procedură desfășurată în fața organelor judiciare).

Legiuitorul a prevăzut în mod expres că, dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni, astfel că acea infracțiune nu se absoarbe în conținutul constitutiv al infracțiunii de influențare a declarațiilor.

Legiuitorul vine cu o precizare, în sensul că nu constituie infracțiune și ca atare nu va putea fi sancționată înțelegerea patrimonială intervenită între infractor și persoana vătămată, în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sau pentru care poate

intervenii împăcarea părților⁷.

Art. 273. MĂRTURIA MINCINOASĂ

(1) Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau **în orice altă procedură** în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Mărturia mincinoasă săvârșită:

a) de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor;

b) de un investigator sub acoperire;

c) de o persoană care întocmește un raport de expertiză ori de un interpret;

d) în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Autorul nu se pedepsește dacă își retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.

Comentariu: Fapta își păstrează conținutul constitutiv din reglementarea anterioară, cu unica mențiune că ea poate fi comisă **în orice procedură în care se ascultă martori**. Având în vedere că fapta este o infracțiune contra justiției, este vorba despre **orice procedură judiciară**, ce se desfășoară în fața unui organ judiciar.

Apreciindu-se că gravitatea faptei justifică un tratament sancționator special, a fost introdusă însă varianta calificată a infracțiunii, respectiv atunci când **subiectul activ este calificat**:

⁷ A se vedea anexa privind infracțiunile pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate și anexa privind infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea părților.

- martor cu identitate protejată sau aflat în programul de protecție a martorilor;
- investigator sub acoperire;
- persoană care întocmește un raport de expertiză;
- interpret.

În reglementarea anterioară pedeapsa prevăzută de lege era identică indiferent dacă făptuitorul avea calitatea de martor, expert sau interpret.

Variantă agravată există și în situația în care mărturia mincinoasă are loc în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mare. În această situație, subiectul activ nu este calificat.

A fost eliminată cauza de reducere a pedepsei prevăzută în C.p. anterior⁸.

Cauza de nepedepsire existentă în C.p. anterior a fost modificată, în sensul că:

- în cauzele penale intervine dacă retragerea mărturiei a avut loc mai înainte de reținerea, arestarea sau punerea în mișcare a acțiunii penale;
- în cauzele civile intervine dacă a avut loc mai înainte de a se pronunța o hotărâre sau o soluție în cauză.

Art. 274. RĂZBUNAREA PENTRU AJUTORUL DAT JUSTIȚIEI

Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură dintre cele prevăzute în art. 273, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se

⁸ Potrivit art. 260 alin.3 din actualul C. p., “Dacă retragerea mărturiei a intervenit în cauzele penale după ce s-a produs arestarea inculpatului sau în toate cauzele după ce s-a pronunțat o hotărâre sau după ce s-a dat o altă soluție ca urmare a mărturiei mincinoase, instanța va reduce pedeapsa potrivit art. 76”.

majorează cu o treime.

Comentariu: Introducerea acestei cauze de majorare a pedepsei în C.p. se impunea ca urmare a realităților sociale din România. Practic, nu este vorba despre incriminarea unei fapte, ci de o cauză de agravare a răspunderii penale (pe cale de consecință a pedepsei).

Elementul material al laturii obiective îl constituie săvârșirea unei infracțiuni; rezultă din text că fapta respectivă trebuie să întrunească elementele constitutive ale infracțiunii.

Subiect pasiv poate fi o persoană sau un membru de familie al acesteia, care a efectuat **anterior** comiterii infracțiunii una dintre activitățile de sprijin al organelor judiciare la care se referă textul.

Limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru o infracțiune se majorază cu o treime în cazul comiterii oricărei infracțiuni împotriva unei persoane sau a unui membru de familie al acesteia, ca urmare a faptului că aceasta:

- a sesizat organele de urmărire penală;
- a dat declarații;
- a prezentat probe, în orice fel de **procedură judiciară**.

Art. 275. SUSTRAGEREA SAU DISTRUGEREA DE PROBE ORI DE ÎNSCRISURI

(1) Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează împiedicarea, în orice alt mod, ca un înscris necesar soluționării unei cauze, emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia, să ajungă la destinatar.

Comentariu: Denumirea marginală a infracțiunii a fost modificată, actualul art. 272 “Sustragerea ori reținerea de

înscrisuri” devenind “Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri”.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de a:

- sustrage mijloace materiale de probă și înscrisuri;
- distruge mijloace materiale de probă și înscrisuri;
- reține mijloace materiale de probă și înscrisuri;
- ascunde mijloace materiale de probă și înscrisuri;
- altera mijloace materiale de probă și înscrisuri;
- împiedica, în orice mod, ca un înscris emis de un organ judiciar sau adresat acestuia să ajungă la destinatar.

Obiectul material al infracțiunii sunt mijloacele materiale de probă (de orice fel), înscrisurile, ce constituie probe într-o **procedură judiciară**, precum și înscrisurile emise sau adresate unui organ judiciar și care sunt necesare soluționării unei cauze.

Fapta este comisă cu **intenție directă**, scopul fiind calificat, acela de a **împiedica aflarea adevărului** în acea cauză.

Art. 276. PRESIUNI ASUPRA JUSTIȚIEI

Fapta persoanei care, pe durata unei proceduri judiciare în curs, face declarații publice nereale referitoare la săvârșirea, de către judecător sau de organele de urmărire penală, a unei infracțiuni sau a unei abateri disciplinare grave legată de instrumentarea respectivei cauze, în scopul de a le influența sau intimida, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

Comentariu: Infracțiunea a fost introdusă tot ca urmare a realităților sociale din România.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de a **face declarații** referitoare la săvârșirea unei **infracțiuni sau abateri disciplinare grave** de către judecător sau de către organul de urmărire penală (ceea ce include și organele de cercetare penală).

O primă cerință esențială este ca aceste declarații să fie **publice și nereale**.

A doua cerință esențială este ca infracțiunea sau abaterea disciplinară gravă să fie **în legătură cu instrumentarea cauzei respective**.

Referitor la intenție, fapta se comite cu **intenție directă**, scopul fiind calificat – acela de a **influența sau intimida** judecătorul sau organul de urmărire penală.

Art. 277. COMPROMITEREA INTERESELOR JUSTIȚIEI

(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

Comentariu: Infracțiunea este nou introdusă în legislația penală și a fost incriminată ca urmare a frecventelor situații ce au apărut în realitate, în care acte de urmărire penală au apărut în mass media chiar înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale.

Textul incriminează trei situații în care pot fi compromise interesele justiției.

1. Prima faptă poate fi comisă prin acțiunea de **divulgare de informații confidențiale** referitoare la **administrarea unor probe** – data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care vor fi administrate probe.

Informațiile trebuie să fie confidențiale, deci calificate astfel de lege, iar nu publice sau să constituie acte procedurale ce trebuie comunicate părților în virtutea obligațiilor pe care le au autoritățile potrivit normelor de procedură penală, iar divulgarea să aibă loc **fără drept**.

Subiect activ al infracțiunii poate fi:

- **un magistrat**;
- **un alt funcționar public** (spre exemplu, un grefier).

Cerința esențială este ca funcționarul public să fi luat cunoștință de aceste informații confidențiale **în virtutea funcției**.

O altă **cerință esențială** este ca prin divulgarea acestor informații **să poată fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală**. Evident că textul se referă la urmărirea penală, care este secretă. Nu este necesar ca prin divulgarea informațiilor confidențiale să fi fost îngreunată sau împiedicată urmărirea penală în mod efectiv, ci este suficient ca aceasta să facă posibilă o asemenea îngreunare sau împiedicare. **Urmarea imediată** o constituie tocmai această **stare de pericol** creată prin divulgarea informațiilor confidențiale.

Fapta poate fi comisă cu **intenție directă sau indirectă**.

2. O a doua faptă incriminată de textul de lege o constituie acțiunea de **dezvăluire** de:

- mijloace de probă dintr-o cauză penală;
- înscrisuri dintr-o cauză penală.

Pentru existența elementelor constitutive ale infracțiunii, este necesar ca dezvăluirea să aibă loc **fără drept**:

- **înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată** (în cursul urmăririi penale);
- **înainte de soluționarea definitivă a cauzei** (în tot cursul procesului penal).

Rezultă din economia textului că fapta poate fi comisă **atât în cursul urmăririi penale cât și în cursul judecății.**

Subiect activ al infracțiunii este un **funcționar public** care a luat cunoștință de aceste mijloace de probă sau înscrisuri **în virtutea funcției.**

Fapta poate fi comisă cu **intenție directă sau indirectă.**

3. O a treia faptă incriminată de textul de lege este acțiunea de **dezvăluire de informații dintr-o cauză penală.**

Pentru existența infracțiunii este necesar ca dezvăluirea să aibă loc **fără drept.**

Subiect activ al infracțiunii este, de data aceasta:

- un martor;
- un expert;
- un interpret.

Cerința esențială pentru existența elementelor constitutive ale infracțiunii este ca **interdicția de dezvăluire să fie prevăzută de legea de procedură penală.** Cu alte cuvinte, fapta nu constituie infracțiune dacă norma procedural penală nu instituie în mod expres obligația de a păstra confidențialitatea acestor informații și corelativ interdicția de a le dezvălui, pentru martor, expert sau interpret.

Art. 278. ÎNCĂLCAREA SOLEMNITĂȚII ȘEDINȚEI

Întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

Comentariu: Fapta este nou formulată în C.p., iar nu și nou introdusă ca incriminare; a fost prevăzută în art. 272¹ C.p. (sfidarea organelor judiciare – introdusă în anul 2009).

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de **a întrebuința cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene.**

Acțiunea făptuitorului trebuie să fie **de natură a perturba activitatea instanței**. Cu alte cuvinte, nu orice atitudine irreverențioasă în fața instanței, nu orice abatere judiciară care poate fi sancționată potrivit art. 198 alin.4 lit. h) C.p.p. actual constituie infracțiunea de încălcare a solemnității ședinței, ci acțiunea făptuitorului trebuie să aibă aptitudinea de a perturba activitatea instanței, respectiv desfășurarea ședinței de judecată cu respectarea principiului solemnității.

Subiectul activ nu este calificat, poate fi **orice persoană care participă sau asistă la o procedură ce se desfășoară în fața instanței**.

De această dată, fapta se poate comite numai într-o procedură în fața instanței, nu și a organelor de urmărire penală.

Art. 279. ULTRAJUL JUDICIAR

(1) Amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror ori împotriva bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin.(2),dacă privesc un membru de familie al judecătorului sau al procurorului.

(4) Dispozițiile alin. (1) – (3) se aplică în mod corespunzător și faptelor comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei.

Comentariu: În varianta simplă, ultrajul judiciar vine să facă diferența între infracțiunea de ultraj – art. 257 C.p., unde subiectul pasiv este calificat – funcționar public – și situația în care subiectul pasiv este tot calificat, dar nu este funcționar public – **judecător, procuror sau avocat.**

Existența unei infracțiuni distincte se impune pentru simplul motiv că magistrații – judecători sau procurori – nu sunt funcționari publici, ci au statut special, iar avocatura este o profesie liberală.

În varianta simplă, elementul material al infracțiunii este identic cu cel al infracțiunii de ultraj prevăzută de art. 257 C.p.:

- amenințarea;
- lovirea sau alte violențe;
- vătămarea corporală;
- lovirile sau vătămrile cauzatoare de moarte;
- omorul.

Cerința esențială a laturii obiective a infracțiunii este ca **judecătorul sau procurorul să se afle în exercitarea atribuțiilor de serviciu.**

Atunci când subiectul pasiv al infracțiunii este **un avocat**, cerința esențială este ca fapta să fie **în legătură cu atribuțiile sale de serviciu.**

Cu alte cuvinte, simpla calitate de judecător, procuror sau avocat nu este suficientă pentru ca sancțiunea prevăzută de acest text de lege să fie aplicată pentru comiterea infracțiunilor de amenințare, lovire, vătămare corporală, loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori omor.

În varianta simplă, infracțiunea poate fi comisă cu intenție atât directă cât și indirectă.

În **varianta agravată**, este sancționată comiterea **oricărei infracțiuni** (deci nu a unei fapte prevăzute de legea penală, ceea ce presupune existența tuturor trăsăturilor esențiale ale infracțiunii).

Infrațiunea poate să fie îndreptată împotriva:

- **persoanei judecătorului sau procurorului**, sau împotriva **bunurilor acestuia**;
- **persoanei unui membru de familie al judecătorului sau procurorului**, sau împotriva **bunurilor acestuia**;
- **persoanei avocatului** sau împotriva **bunurilor acestuia**;
- **persoanei unui membru de familie al avocatului**, sau împotriva **bunurilor acestuia**.

În **varianta agravată**, **cerința esențială** este ca fapta să fie comisă **în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu**, fie că subiectul pasiv este un judecător, fie că este un procuror ori un avocat, sau un membru de familie al acestora (deci nu se cere ca la momentul comiterii infracțiunii judecătorul, procurorul să se afle în exercitarea atribuțiilor de serviciu; de altfel, fapta poate fi comisă și împotriva membrilor de familie ai acestora).

În **varianta agravată**, latura subiectivă presupune **intenția directă**, scopul fiind calificat – **în scop de intimidare sau de răzbunare**.

Legiuitorul a apreciat că se impune ca limitele de pedeapsă, care, în cazul funcționarilor publici, se majorează cu o treime, în cazul judecătorilor, procurorilor și avocaților să se majoreze cu jumătate.

Art. 284. ASISTENȚA ȘI REPREZENTAREA NELOIALĂ

(1) Fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înțelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeași cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează înțelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane și un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Fapta este introdusă prin N.C.p.; avocatului i se asigură protecția activității de către legea penală dar prin aceasta se sancționează și nerespectarea normelor de etică.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de **înțelegere frauduloasă** comisă de făptuitor, care trebuie să aibă loc, ca și cerințe esențiale, prevăzute în mod cumulativ:

- cu o persoană cu **interese contrare**;
- interesele contrare să fie **în aceeași cauză**;
- cauza să existe **în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale**.

Urmarea imediată a infracțiunii este **vătămarea intereselor** clientului avocatului sau a intereselor persoanei reprezentate. Fapta este o infracțiune de rezultat, pentru existența infracțiunii este necesar ca această vătămare să se producă.

În situația, distinctă, prevăzută de alineatul 2 al articolului, **elementul material** al infracțiunii îl constituie acțiunea de **înțelegere frauduloasă** comisă de făptuitor, care trebuie să aibă loc:

- **cu un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză**;
- cauza să existe, și de această dată, **în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale**.

În situația, distinctă, prevăzută de alin. 2 al articolului, producerea urmării imediate nu mai este o condiție de existență a infracțiunii; este suficient ca fapta să fie comisă **în scopul vătămării intereselor** clientului sau ale persoanei reprezentate, ceea ce presupune, de asemenea, din punctul de vedere al laturii subiective, comiterea infracțiunii cu **intenție directă**.

Subiect activ al infracțiunii, în ambele variante, poate fi:

- **avocatul**;
- **reprezentantul unei persoane într-o cauză** (legal sau convențional, cum este mandatarul unei persoane;

apreciem că poate fi și consilierul juridic sau lichidatorul judiciar).

Acțiunea penală se pune în mișcare la **plângerea prealabilă** a persoanei vătămate (clientul avocatului sau persoana reprezentată în proces de făptuitor).

Art. 287. NERESPECTAREA HOTĂRĂRIILOR JUDECĂTOREȘTI

(1) Nerespectarea unei hotărâri judecătorești săvârșită prin:

a) împotrivirea la executare, prin opunerea de rezistență față de organul de executare;

b) refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act;

c) refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligație conform legii;

d) neexecutarea hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat;

e) neexecutarea hotărârii judecătorești privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată;

f) nerespectarea hotărârilor judecătorești privind stabilirea, plata, actualizarea și recalcularea pensiilor;

g) împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul faptelor prevăzute în lit. d) – g), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Comentariu: Conținutul constitutiv al infracțiunii a fost modificat în totalitate; aceste modificări s-au impus ca urmare a constatării faptului că reglementarea anterioară nu răspundea realităților sociale.

Subiecți activi ai infracțiunii pot fi:

- **orice persoană** ce se împotrivește la executarea hotărârii, prin opunerea de rezistență în fața organului de executare; în acest caz nu are relevanță obiectul hotărârii, ci împrejurarea că făptuitorul opune rezistență executării de către organul de executare abilitat de lege;

- **organul de executare** (executorul judecătoresc, reprezentantul unei instituții, organul de poliție etc.) cu privire la care se dispune prin acea hotărâre judecătorească să îndeplinească acel act;

- **persoana care are obligația legală de a sprijini organul de executare** în executarea hotărârii (de asemenea, organ de poliție, reprezentant al unei instituții, când au această obligație legală);

- **persoana responsabilă din cadrul unei persoane juridice** care nu execută hotărârea prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat (director, responsabil de resurse umane etc.);

- **persoana responsabilă din cadrul angajatorului** care nu pune în executare hotărârea judecătorească prin care s-a dispus plata salariilor;

- **persoana responsabilă din cadrul organului competent** care nu pune în executare hotărârea judecătorească prin care s-a dispus stabilirea, plata, actualizarea sau recalcularea unei pensii;

- **acela căruia îi este opozabilă o hotărâre judecătorească** și care împiedică folosirea unui imobil de către cel ce îl deține în baza acelei hotărâri judecătorești.

Legiuitorul a modificat complet concepția incriminării, răspunzând nevoilor sociale apărute în practică și diversificând gama de situații în care legea sancționează nerespectarea unei hotărâri judecătorești.

Art. 288. NEEEXECUTAREA SANCTIUNILOR PENALE

(1) Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(2) Sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenție ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 141 se pedepsește cu amendă.

Comentariu: Alineatul 4 al art. 271 din reglementarea anterioară referitor la nerespectarea hotărârilor judecătorești a fost complet modificat, devenind o infracțiune distinctă, a cărei reglementare se impunea ca urmare a creșterii frecvenței faptelor de acest gen.

Subiecți activi ai infracțiunii pot fi:

a. o persoană fizică față de care s-a dispus:

- pedeapsa accesorie;
- pedeapsa complementară;
- măsura de siguranță a internării medicale;
- măsura de siguranță a interzicerii ocupării unei funcții sau exercitării unei profesii.

În acest caz, fapta se comite prin sustragere de la executare sau neexecutarea conform legii; neexecutarea conform legii presupune ca făptuitorul să înceapă executarea dar să nu își îndeplinească toate obligațiile prevăzute de lege.

b. minorul sau minorul devenit major față de care s-a dispus măsura educativă a internării într-un centru

educativ sau a internării într-un centru de detenție și care:

- **părăsește fără drept centrul educativ sau centrul de detenție;**
 - **nu se prezintă la centrul educativ ori la centrul de detenție** după ce expiră timpul în care s-a aflat în mod legal în stare de libertate (spre exemplu, în cursul întreruperii executării măsurii).
- c. mandatarul sau administratorul unei societăți comerciale** care nu execută pedeapsa complementară a dizolvării sau suspendării activității aplicată persoanei juridice.

- Capitolul XII -

INFRAȚIUNI DE CORUPȚIE

Art. 289. LUAREA DE MITĂ

(1) Fapta *funcționarului public* care, direct sau indirect, *pentru sine sau pentru altul*, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, *în legătură* cu îndeplinirea, neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau *în legătură* cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și *interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta*.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin.(2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri *primite* sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, *se dispune confiscarea prin echivalent*.

Comentariu: În cazul infracțiunilor de corupție, legiuitorul a apreciat că reglementarea separată a infracțiunii de luare de mită și a aceleia de primire de foloase necuvenite nu se justifică, cu atât mai mult cu cât unica diferență între acestea era momentul primirii obiectului mitei, care din punctul de vedere al pericolului social nu justifică o diferențiere de sancțiune.

Prin modificările aduse textului, legiuitorul a încorporat infracțiunea de primire de foloase necuvenite, incriminată anterior în art. 256 C.p., în infracțiunea de luare de mită.

Astfel, elementul material al laturii obiective îl constituie:

- **pretinderea** de bani sau alte foloase;
- **primirea** de bani sau alte foloase;
- **acceptarea promisiunii** de bani sau alte foloase.

Infrațiunea prezintă și un **obiect material** – banii sau foloasele pretinse, primite sau acceptate de făptuitor, care trebuie să îndeplinească o condiție, și anume aceea de **a nu se cuveni făptuitorului**.

Acțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective poate fi comisă direct sau indirect, prin intermediul altei persoane.

1. Într-o ipoteză, **subiectul activ** al infrațiunii este calificat, și anume un **funcționar public**.

Spre deosebire de reglementarea actuală, fapta poate fi comisă atât cu **intenție directă cât și cu intenție indirectă**, întrucât legiuitorul a eliminat condiția referitoare la comiterea faptei în scopul calificat al îndeplinirii sau neîndeplinirii ori întârzierii îndeplinirii unui act (tocmai pentru a putea incrimina în același text cele două infrațiuni din reglementarea actuală, luarea de mită și primirea de foloase necuvenite).

Ceea ce constituia anterior scopul calificat al faptei a devenit în reglementarea N.C.p. o **cerință esențială a laturii obiective**, aceea ca acțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective să aibă loc **în legătură** cu:

- îndeplinirea sau neîndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale făptuitorului;
- întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale făptuitorului;
- îndeplinirea unui act contrar îndatoririlor de serviciu.

Din punct de vedere sancționator, legiuitorul a restrâns aria pedepsei complementare ce se poate aplica infractorului în cazul infrațiunii de luare de mită, întrucât precizează în mod expres că acestuia i se interzice, ca **pedeapsă complementară**, în mod **alternativ**, în funcție de aprecierea instanței:

- exercitarea dreptului de a ocupa o funcție publică;

- dreptul de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

2. În cea de-a doua ipoteză a textului, **subiect activ** al infracțiunii poate fi și **una dintre persoanele prevăzute la art. 175 alin.2⁹**.

În această ipoteză, fapta constituie infracțiune numai dacă este comisă **în legătură** cu:

- **neîndeplinirea** unui act privitor la **îndatoririle legale** ale făptuitorului;
- **întârzierea îndeplinirii** unui act privitor la **îndatoririle legale** ale făptuitorului;
- **îndeplinirea unui act contrar** îndatoririlor legale ale făptuitorului.

Se remarcă împrejurarea că, în cazul acestui subiect activ, legiuitorul a înțeles să nu incrimineze comiterea acțiunii ce constituie elementul material al laturii obiective dacă aceasta are loc în legătură cu îndeplinirea unei îndatoriri legale a făptuitorului.

Terminologia utilizată de legiuitor este diferită – în cazul subiectului activ „funcționar public”, fapta trebuie să aibă loc în legătură cu îndatoririle sale de serviciu, iar în cazul asimilaților, în legătură cu îndatoririle legale ale acestora; celelalte elemente constitutive ale infracțiunii sunt însă identice în ambele ipoteze.

3. În cea de-a treia ipoteză, **potrivit art. 308**, dispozițiile art. 289 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite **de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2 sau în**

⁹ Potrivit art. 175 alin.2, este considerat funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

cadru oricărei persoane juridice.

În această situație, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

Din punctul de vedere al măsurii de siguranță a **confiscării speciale**, legiuitorul a modificat textul în sensul că nu se pot confisca decât banii, valorile sau bunurile **primite** de făptuitor, iar nu și acelea ce nu i-au fost remise (spre exemplu, în cazul comiterii infracțiunii în modalitatea pretinderii).

Măsura de siguranță a confiscării speciale este aplicabilă în toate cele trei ipoteze, indiferent de calitatea subiectului activ al infracțiunii.

O altă modificare vizează pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a ocupa o funcție publică, a cărei aplicare este obligatorie.

Art. 292. CUMPĂRAREA DE INFLUENȚĂ

(1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani sau alte foloase, direct sau indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunțul prevăzut în alin.

(2).

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

Comentariu: Spre deosebire de reglementarea anterioară, legiuitorul a apreciat necesar să incrimineze și fapta persoanei care cumpără influența.

Fapta poate fi comisă, alternativ, prin:

- **promisiunea** de bani sau alte foloase;
- **oferirea** de bani sau alte foloase;
- **darea** de bani sau alte foloase.

Acțiunile prin care fapta poate fi comisă, în mod alternativ, pot avea loc direct sau indirect, prin intermediul altei persoane.

Pentru existența infracțiunii, este necesar ca acțiunea de promitere, oferire, dare să fie făcută cu privire la o persoană care:

- are influență asupra unui funcționar public;
- lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public.

Scopul urmărit de făptuitor este determinarea funcționarului public:

- să îndeplinească sau să nu îndeplinească un act;
- să întârzie sau să urgenteze îndeplinirea unui act;
- să efectueze un act contrar îndatoririlor sale de serviciu.

Având în vedere faptul că scopul urmărit de făptuitor este calificat, infracțiunea se comite cu **intenție directă**.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca actul să intre în atribuțiile funcționarului public respectiv sau, dimpotrivă, să fie contrar acestor îndatoriri.

Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană.

Cauza de nepedepsire prevăzută de lege intervine atunci când denunțarea faptei de către făptuitor are loc înainte de sesizarea organelor judiciare.

- Capitolul XIII -

INFRAȚIUNI DE SERVICIU

Art. 295. DELAPIDAREA

(1) Însușirea, folosirea sau traficarea de către un *funcționar public*, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și *interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică*.

(2) Tentativa se pedepsește.

Comentariu: Delapidarea își păstrează în totalitate conținutul constitutiv al infracțiunii, modificările intervenite nefiind de substanță.

Subiect activ al infracțiunii poate fi un **funcționar public**.

În varianta prevăzută de art. 308 N.C.p., subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2 sau în cadrul oricărei persoane juridice; în acest caz, limitele de pedeapsă se reduc cu o treime.

A doua modificare vizează pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a ocupa o funcție publică, a cărei aplicare este obligatorie.

Se păstrează și sancționarea infracțiunii de delapidare cu consecințe deosebit de grave, reglementată însă de art. 309, care prevede că pentru infracțiunea de delapidare ce a produs consecințe deosebit de grave limitele de pedeapsă se majorează cu jumătate.

Art. 297. ABUZUL ÎN SERVICIU

(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane *fizice sau ale*

unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și **interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică**.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, **în exercitarea atribuțiilor de serviciu**, îngrădește **exercitarea unui drept** al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, **origine etnică**, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Comentariu: Reglementarea infracțiunii de abuz în serviciu a fost concentrată într-un singur articol, întrucât sancționarea aceleiași fapte în trei texte de lege distincte nu se justifică; de asemenea, nu se justifică sancționarea distinctă a abuzului în serviciu contra intereselor publice.

În acest sens, legiuitorul a precizat în mod expres că **subiectul pasiv** al infracțiunii poate fi atât o **persoană fizică** cât și o **persoană juridică**.

Infracțiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi a devenit alin. 2 al articolului, păstrându-și aproape în totalitate conținutul.

Astfel, **elementul material** al laturii obiective îl poate constitui:

- **neîndeplinirea unui act sau îndeplinirea lui defectuoasă;**
- **îngrădirea exercitării unui drept.**

Subiect activ al infracțiunii poate fi **un funcționar public**.

Pentru ambele forme ale infracțiunii, este necesar ca fapta să fie comisă **în exercitarea atribuțiilor de serviciu**.

În varianta comisă prin îngrădirea unor drepturi, legiuitorul a corectat inadvertențele de exprimare din actualul C.p.:

- îngrădirea trebuie să privească **exercitarea** unor drepturi (actualul C.p. se referă și la folosirea

drepturilor, deși termenul de exercitare include și folosirea);

- termenul de „etnie” a fost înlocuit cu sintagma „origine etnică”.

Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi a devenit obligatorie.

În varianta prevăzută de art. 308 N.C.p., subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2¹⁰ sau în cadrul oricărei persoane juridice.

S-a renunțat astfel la noțiunea de “funcționar” existentă în reglementarea anterioară, dar s-a păstrat incriminarea persoanei care, fiind în serviciul unei persoane fizice sau juridice, comite infracțiunea de neglijență în serviciu.

Potrivit art. 309, în cazul abuzului în serviciu care a produs **consecințe deosebit de grave**, limitele de pedeapsă se majorează cu jumătate.

Art. 298. NEGLIJENȚA ÎN SERVICIU

Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează ***o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice***, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

Comentariu: Ca și în situația abuzului în serviciu, legiuitorul a simplificat conținutul constitutiv al infracțiunii prin renunțarea la o exprimare exagerat de explicativă.

¹⁰ Potrivit art. 175 alin.2, este considerat funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

De asemenea, s-a renunțat la diferența nejustificată între persoana vătămată instituție publică și alte persoane.

Subiect activ al infracțiunii poate fi **un funcționar public**.

În varianta prevăzută de art. 308 N.C.p., subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2 sau în cadrul oricărei persoane juridice; în această situație, limitele speciale de pedeapsă se reduc cu o treime.

Neglijența în serviciu care a produs **consecințe deosebit de grave** are drept consecință majorarea limitelor speciale de pedeapsă cu jumătate, potrivit art. 309 N.C.p..

Urmarea imediată o constituie:

- producerea unei pagube;
- producerea unei vătămări a drepturilor sau intereselor legitime.

Subiectul pasiv al infracțiunii poate fi o persoană fizică sau o persoană juridică.

Art. 299. FOLOSIREA ABUZIVĂ A FUNCȚIEI ÎN SCOP SEXUAL

(1) Fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei, ce decurge din funcția deținută, se pedepsește cu închisoare de la 3

luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Comentariu: Așa cum am arătat, hărțuirea sexuală din legea veche a cunoscut o nouă sistematizare, prin crearea a două texte. Primul, care cuprinde hărțuirea propriu-zisă, comisă prin acte repetate și care creează pentru victimă o situație intimidantă sau umilitoare, a fost inclus în capitolul infracțiunilor împotriva integrității și libertății sexuale (art. 221).

Celălalt text, referitor la faptele ce presupun hărțuirea prin abuz de autoritate, a fost inclus în categoria infracțiunilor de serviciu. În acest fel se pune capăt disputelor din doctrină și practică referitoare la caracterul de obicei al infracțiunii (caracter prezent, potrivit N.C.p., în cazul art. 221 dar absent în cazul art. 299), precum și necorelărilor dintre textul care incriminează hărțuirea în legea în vigoare și alte infracțiuni (șantajul, spre exemplu).

Elementul material al laturii obiective îl constituie, alternativ, acțiunea:

- **de a pretinde favoruri de natură sexuală;**
- **de a obține favoruri de natură sexuală.**

Subiect activ al infracțiunii poate fi **un funcționar public.**

În varianta prevăzută de art. 308 N.C.p., subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2 sau în cadrul oricărei persoane juridice.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi **o persoană interesată direct sau indirect de efectele unui act de serviciu.**

Fapta este comisă cu **intenție directă**, în scopul calificat:

- de a îndeplini ori de a nu îndeplini un act privitor la îndatoririle sale de serviciu;

- de a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu;
- de a face un act contrar acestor îndatoriri.

Este sancționată cu o pedeapsă mai redusă fapta funcționarului public, care pretinde favoruri de natură sexuală ori obține favoruri de natură sexuală, fără însă a urmări scopul prevăzut la alineatul 1, deci fără legătură cu efectuarea unui anume act, dar care **se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei.**

Cerința legii este ca această situație de autoritate sau de superioritate **să decurgă din funcția deținută**, iar nu din alte împrejurări. Cu alte cuvinte, calitatea pe care o are subiectul activ să impună, să determine o situație de supunere ori de inferioritate a persoanei vătămate.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, este obligatorie aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Art. 300. UZURPAREA FUNCȚIEI

Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Comentariu: Infracțiunea este nou introdusă în C.p. și incriminează situațiile în care un funcționar public efectuează acte ce nu intră în atribuțiile sale, dacă acestea au produs anumite consecințe.

Infracțiunea este distinctă de infracțiunea de abuz în serviciu, care presupune ca actul cu privire la care se săvârșește fapta să intre în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului.

Elementul material al laturii obiective îl constituie acțiunea de efectuare, de **îndeplinire** a unui act de serviciu. Condițiile pentru existența infracțiunii sunt ca acest act să fie efectuat:

- **în timpul serviciului;**
- **să nu intre în atribuțiile făptuitorului.**

Urmarea imediată a infracțiunii o constituie, alternativ, una dintre consecințele prevăzute de art. 297 referitor la abuzul în serviciu:

- **o pagubă sau o vătămare** a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice;
- **îngrădirea exercitării unui drept** al unei persoane;
- **crearea pentru o persoană a unei situații de inferioritate** pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Fapta nu constituie infracțiune dacă nu a produs una dintre consecințele la care face referire art. 297.

Subiectul activ al infracțiunii este calificat, putând fi **un funcționar public**.

În varianta prevăzută de art. 308 N.C.p., subiect activ al infracțiunii poate fi o persoană care exercită, permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute în art. 175 alin.2 sau în cadrul oricărei persoane juridice.

În cazul în care subiect activ al infracțiunii este una dintre persoanele prevăzute la art. 308, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

Fapta poate fi comisă atât cu **intenție directă** cât și cu **intenție indirectă**.

Potrivit art. 309, dacă fapta a produs **consecințe deosebit de grave**, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

- Capitolul XIV -

FALSURI ÎN ÎNSCRISURI

Art. 320. FALSUL MATERIAL ÎN ÎNSCRISURI OFICIALE

(1) Falsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Falsul prevăzut în alin. (1), săvârșit de ***un funcționar public*** în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

(4) Tentativa se pedepsește.

Art. 321. FALSUL INTELECTUAL

(1) Falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia, de către ***un funcționar public*** aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

Comentariu: Atât infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale cât și infracțiunea de fals intelectual își păstrează în totalitate conținutul constitutiv, singura modificare fiind că **subiect activ** al infracțiunii poate fi numai **funcționarul public**, spre deosebire de reglementarea anterioară, în care fapta putea fi comisă de orice funcționar.

Cerința esențială a laturii obiective este ca fapta să fie comisă **în exercitarea atribuțiilor de serviciu**.

Art. 324. FALSIFICAREA UNEI ÎNREGISTRĂRI TEHNICE

(1) Falsificarea unei înregistrări tehnice prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează folosirea unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii unei consecințe juridice.

(3) Prin înregistrare tehnică, în sensul prezentului articol, se înțelege atestarea unei valori, greutate, măsuri ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice.

Comentariu: Infracțiunea este nou introdusă de N.C.p., pentru a răspunde realității practice și în condițiile în care asemenea înregistrări sunt utilizate extrem de frecvent, nu numai în cauzele penale.

Elementul material al laturii obiective îl constituie acțiunea de falsificare, comisă prin:

- **contrafacere;**
- **alterare;**
- **determinarea atestării** unor împrejurări necorespunzătoare adevărului;
- **omisiunea înregistrării** unor date sau împrejurări.

Cerința esențială pentru existența laturii obiective este ca **fapta să fie urmată, alternativ, de:**

- **folosirea înregistrării** de către făptuitor în vederea producerii de consecințe juridice;
- **încredințarea** acesteia spre folosire unei alte persoane

în vederea producerii de consecințe juridice.

Din conținutul textului rezultă că folosirea înregistrării de către făptuitor, în scopul prevăzut de lege, nu constituie o infracțiune distinctă ci o condiție esențială pentru existența infracțiunii de falsificare a unei înregistrări tehnice.

Pentru existența infracțiunii, în varianta încredințării înregistrării unei alte persoane, nu este necesar ca acea persoană să folosească înregistrarea. Dimpotrivă, dacă făptuitorul încredințează înregistrarea falsificată unei alte persoane și aceasta o folosește în scopul prevăzut de lege, persoana căreia i-a fost încredințată comite **infracțiunea prevăzută de alin.2 al textului**.

Fapta are și un **obiect material**, respectiv **suportul pe care se află acea înregistrare**.

Ultimul alineat al textului conține definiția noțiunii de “înregistrare tehnică”.

Înregistrarea tehnică poate fi nu numai înregistrarea unui eveniment (audio, video), ci și înregistrarea unei valori, greutatei sau măsuri (spre exemplu, valoarea alcoolemiei).

Înregistrarea trebuie să fie realizată, în tot sau în parte, în mod automat, deci fără intervenție umană, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat.

Pentru existența elementelor constitutive ale infracțiunii, înregistrarea tehnică trebuie să fie destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice. În consecință, o înregistrare tehnică care nu are drept scop probarea unui anume fapt și care nu este destinată producerii de consecințe juridice nu poate face obiectul infracțiunii.

Art. 325. FALSUL INFORMATIC

Fapta de a introduce, modifica sau șterge, fără drept, date informatice ori de a restricționa, fără drept, accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Comentariu: Infracțiunea a fost introdusă din Legea 161/2003, însă reglementarea a fost dezvoltată în N.C.p. și au fost făcute precizări relative la latura subiectivă a cauzei.

Elementul material al laturii obiective îl constituie acțiunea de a:

- introduce date;
- modifica date;
- șterge date;
- restricționa accesul la date.

Cerința esențială a laturii obiective este ca aceste acțiuni să fie comise **fără drept**, deci de către o persoană care nu are dreptul de a introduce, modifica sau șterge date ori de a restricționa accesul la acestea.

Urmarea imediată o constituie producerea de date necorespunzătoare adevărului, fie prin alterarea conținutului acestora (introducere, modificare, ștergere), fie prin imposibilitatea de a avea acces la anumite date.

Elementul de noutate este acela că fapta se comite cu intenție directă, scopul fiind calificat – utilizarea acestora în vederea producerii de consecințe juridice. Pentru existența infracțiunii nu este necesar ca acest scop să fie atins.

Art. 327. FALSUL PRIVIND IDENTITATEA

(1) Prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, *făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea, prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce sau a menține în eroare un funcționar public*, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) *Când prezentarea s-a făcut prin întrebuintarea identității reale a unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.*

(3) Încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Comentariu: Conținutul constitutiv al infracțiunii a cunoscut modificări în funcție de problemele apărute în practica judiciară.

Elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de:

- prezentare sub o identitate falsă;
- atribuire de identitate falsă unei alte persoane;
- încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept.

Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi, în noua reglementare **o persoană dintre cele prevăzute la art. 175 (funcționari publici):**

- în fața căreia are loc prezentarea sub o identitate falsă, atribuirea de identitate falsă;
- căreia i se transmite atribuirea de identitate falsă.

Falsul privind identitatea fiind o infracțiune de pericol, funcționarul nu are calitatea de persoană vătămată, fiind doar un reprezentant al autorității. Scopul precizării în lege este de a înlătura controversele referitoare la caracterul autorității în fața căreia poate fi comisă o asemenea infracțiune.

Elementul de noutate este că, în rezolvarea unei alte controverse existente anterior în practică, legiuitorul a precizat expres că fapta se comite prin prezentarea sub o identitate falsă sau atribuirea unei asemenea identități unei alte persoane. În consecință, simpla prezentare sub o identitate falsă, dar fără utilizarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile, real sau falsificat, nu mai constituie infracțiune.

Cerința esențială a laturii obiective este, în consecință, ca acțiunea ce reprezintă elementul material al laturii obiective să fie săvârșită prin **folosirea frauduloasă a:**

- **unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile** (care poate fi real);
- **sau a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile falsificat.**

Din punctul de vedere al laturii subiective, fapta se comite cu **intenție directă**, scopul urmărit fiind dublu calificat: **1) inducerea sau menținerea în eroare a unui funcționar public și 2) în vederea producerii de consecințe juridice.**

Fapta se comite cu intenție directă, deci făptuitorul urmărește producerea de consecințe juridice, care pot fi pentru sine sau pentru altul. Nu este necesar, pentru existența infracțiunii, ca aceste consecințe să se producă efectiv.

Varianta agravată a infracțiunii există în situația în care **prezentarea sub o identitate falsă s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane.**

Varianta atenuată a infracțiunii există atunci când o persoană încredințează un act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile, spre a fi folosit fără drept (variantă a infracțiunii existentă și în reglementarea anterioară, în care era sancționată cu aceeași pedeapsă). În această situație, fapta se comite tot cu **intenție directă**, scopul urmărit fiind calificat – **folosirea fără drept a actului.** Pentru existența infracțiunii, nu este necesar ca actul să fie efectiv folosit.

- Capitolul XV -

INFRAȚIUNI PRIVITOARE LA REGIMUL STABILIT PENTRU ALTE ACTIVITĂȚI REGLEMENTATE DE LEGE

Art. 351.CAMĂȚA.

Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

Comentariu: Infrațiunea este introdusă de N. C.p. și răspunde unor realități în fața cărora actualul C.p. este depășit.

Fapta constă în darea de bani, ceea ce presupune remiterea unei sume de bani, cu sau fără existența unei convenții scrise, remitere ce trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- făptuitorul să solicite plata unei **dobânzi**;
- făptuitorul **să nu fie autorizat** potrivit legii să efectueze împrumuturi cu dobândă.

Infrațiunea este una **de obicei**; fapta este incriminată în situația în care este săvârșită **ca îndeletnicire**, deci în mod constant, repetat și pentru obținerea de venituri. Ca atare, nu orice împrumut cu dobândă poate fi asimilat unei asemenea infrațiuni, ci numai situațiile în care făptuitorul practică în mod constant acordarea de împrumuturi cu dobândă, din care își asigură cel puțin o parte din venituri. Dacă împrumutul este fără dobândă ori făptuitorul este autorizat să efectueze asemenea împrumuturi, fapta nu constituie infrațiune.

Subiect activ al infrațiunii poate fi orice persoană, cerința esențială prevăzută de lege fiind aceea ca făptuitorul să nu fie autorizat în acest sens de instituțiile abilitate.

Fapta poate fi comisă cu **intenție directă sau indirectă**.

- Capitolul XVI -

INFRAȚIUNI CONTRA ORDINII ȘI LINIȘTII PUBLICE

Art. 370. ÎNCERCAREA DE A DETERMINA SĂVÂRȘIREA UNEI INFRAȚIUNI

Încercarea de a determina o persoană, prin constrângere sau corupere, să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Comentariu: Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni, ca infracțiune distinctă, a fost introdusă prin N. C.p., legiuitorul renunțând la incriminarea instigării neurmată de executare în partea generală a N.C.p.

Scopul reglementării îl constituie sancționarea celor care încearcă să determine alte persoane să comită infracțiuni cu caracter grav, în anumite condiții, fără a reuși. Fapta nu constituie participație penală în forma prevăzută de art. 47 din N.c.p., întrucât infracțiunea la care s-a produs instigarea nu a fost săvârșită de făptuitor. În situația în care persoana determinată în acest mod să comită infracțiunea pune în executare actele ce constituie elementul material al laturii obiective, va exista participație proprie sau improprie, după caz, fapta fiind sancționată potrivit regulilor prevăzute de art. 49 – pedeapsa în cazul participanților.

Instigarea neurmată de executare a devenit astfel infracțiune distinctă în partea specială a N.C.p., în cazul unor infracțiuni de o anume gravitate. Legiuitorul a apreciat că se impune sancționarea unei asemenea instigări numai în anumite forme și numai dacă infracțiunea cu privire la care s-a produs instigarea prezintă o anume gravitate.

Astfel, pentru existența infracțiunii se cere îndeplinirea următoarelor cerințe:

- acțiunea de determinare a comiterii unei infracțiuni să fie comisă **prin constrângere sau corupere** (simplul îndemn la comiterea unei infracțiuni, neurmat de punerea în executare, nu constituie infracțiune);
- infracțiunea ce face obiectul constrângerii sau coruperii **să fie pedepsită de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii mai mari de 10 ani.**

Dacă fapta cu privire la care s-a realizat încercarea de determinare a săvârșirii este sancționată de lege cu o pedeapsă de cel mult 10 ani, făptuitorul nu se pedepsește.

Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană.

Apreciem că fapta poate fi comisă numai cu **intenție directă**, din moment ce se urmărește un anumit scop, acela ca persoana determinată prin constrângere sau corupere să comită o anumită infracțiune.

Art. 371. TULBURAREA ORDINII ȘI LINIȘTII PUBLICE

Fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea și liniștea publică se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Comentariu: Infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice a fost complet modificată de legiuitor, fiind incriminate distinct tulburarea ordinii și liniștii publice (art. 371 N. C.p.) și ultrajul contra bunelor moravuri (art. 375 N. C.p.).

Fapta constă într-o tulburare a ordinii și liniștii publice săvârșită prin:

- **violente** comise împotriva bunurilor sau persoanelor;
- **amenințări** împotriva persoanelor;

- **atingeri grave aduse demnității persoanelor.**

Amenințarea se poate comite în modalitățile prevăzute de art. 206 N. C.p. – amenințarea cu săvârșirea unei infracțiuni ori a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva unei persoane.

Apreciem că în situația în care fapta întrunește elementele constitutive ale unei alte infracțiuni – spre exemplu, loviri sau vătămare corporală ori amenințare - sunt aplicabile dispozițiile concursului de infracțiuni.

Atingeri grave aduse demnității persoanei pot fi și injurii aduse acestora, chiar dacă în N.C.p. insulta și calomnia nu mai sunt incriminate, însă trebuie să aibă un caracter de gravitate.

O primă cerință esențială este ca acțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective să fie comisă **în public**.

Acțiunea făptuitorului trebuie să aibă drept **urmare imediată** o stare de tulburare a ordinii și liniștii publice; simpla amenințare sau violență la adresa unei persoane, chiar comisă în public, nu este suficientă pentru existența infracțiunii. Este necesar ca fapta să stârnească o reacție a publicului.

Subiect activ poate fi orice persoană, iar subiectul pasiv al infracțiunii este publicul, societatea.

Fapta poate fi comisă cu intenție indirectă sau directă.

Art.375. ULTRAJUL CONTRA BUNELOR MORAVURI

Fapta persoanei care, în public, expune sau distribuie fără drept imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală, alta decât cea la care se referă art. 374, ori săvârșește acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Comentariu: Infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice a fost complet modificată de legiuitor, fiind incriminate distinct tulburarea ordinii și liniștii publice (art. 371 N. C.p.) și ultrajul contra bunelor moravuri (art. 375 N. C.p.), acesta din urmă preluând, în parte, obiectul normei

de incriminare a infracțiunii de răspândire de materiale obscene, prevăzută de art. 325 din actualul C.p.

Fapta constă într-o atingere adusă bunelor moravuri săvârșită prin:

- *expunerea sau distribuirea de imagini cu conținut sexual;*
- *acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite.*

1. În situația în care infracțiunea este comisă prin expunere sau distribuire de imagini cu conținut sexual, aceasta trebuie să îndeplinească **patru cerințe esențiale** pentru existența infracțiunii, cerințe ce se impun a fi îndeplinite cumulativ:

- acțiunea ce reprezintă elementul material al laturii obiective să aibă loc **fără drept**, fără autorizație emisă de organele competente și în afara cadrului prevăzut de lege (pot exista distribuitori autorizați de asemenea produse, a căror comercializare să se efectueze în magazine specializate etc.);

- imaginile expuse sau distribuite **să prezinte explicit o activitate sexuală** (un act sexual de orice natură);

- actele sexuale să nu fie dintre cele prevăzute la art. 374 N. C.p. (întrucât acestea constituie o infracțiune distinctă ce nu intră în concurs cu infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri);

- expunerea sau distribuirea de imagini să aibă loc **în public**.

2. Legiuitorul a renunțat la infracțiunea de “perversiune sexuală” întrucât această noțiune a stârnit numeroase interpretări și controverse, cu atât mai mult cu cât catalogarea unor acte sexuale ca fiind “perversiuni” este mai degrabă o chestiune morală decât legală.

Legiuitorul continuă însă să incrimineze actele de natură sexuală săvârșite în public, respectiv actele de exhibiționism (de expunere a organelor genitale) sau orice alte acte de natură sexuală.

Cerințele pentru existența infracțiunii trebuie îndeplinite cumulativ:

- fapta să fie săvârșită **în public**;
- actele sexuale să fie **explicite**.

Subiect activ al infracțiunii poate fi orice persoană, iar fapta se comite cu intenție indirectă sau directă.

- Capitolul XVII -

INFRACTIUNI CONTRA FAMILIEI

Art. 380. ÎMPIEDICAREA ACCESULUI LA ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL OBLIGATORIU

(1) Părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat, potrivit legii, un minor și care, în mod nejustificat, îl retrage sau îl împiedică prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu se pedepsește dacă înainte de terminarea urmăririi penale inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor.

(3) Dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

Comentariu: Tot ca o consecință a realităților din societatea românească precum și ca o componentă a protecției drepturilor minorilor, aceea de a asigura dreptul copilului la educație, legiuitorul a apreciat necesară sancționarea părinților sau a ocrotitorilor minorilor care împiedică accesul acestora la învățământul general obligatoriu.

Elementul material al laturii obiective constă în:

- *acțiunea de retragere a minorului de la cursuri* (care presupune retragerea unui minor înscris anterior la cursuri școlare);

- *orice acțiune sau inacțiune prin care minorul este împiedicat să participe la cursuri* (în această situație, minorul poate să nu fie anterior înscris la cursuri școlare; spre exemplu, prin refuzul de a-i permite minorului să plece de acasă spre școală,

refuzul de a procura acestuia rechizite sau alte materiale, deși veniturile îi permit părintelui achiziționarea acestora).

Subiectul activ al infracțiunii poate fi:

- **părintele;**
- **persoana căreia minorul i-a fost încredințat potrivit legii.**

Din punctul de vedere al **cerințelor esențiale**, retragerea sau împiedicarea minorului de a participa la cursuri trebuie să aibă loc **în mod nejustificat**, ceea ce presupune rea-credință. Nu constituie infracțiune fapta părintelui sau a ocrotitorului legal care retrage minorul de la școală din motive obiective, cum ar fi dorința de a asigura minorului o educație mai bună într-o altă unitate de învățământ sau din motive de boală a minorului. Acțiunea sau inacțiunea ce reprezintă elementul material al laturii obiective trebuie să privească cursurile de **învățământ general obligatoriu**, iar nu alte forme de învățământ a căror frecventare de către minor nu este obligatorie, potrivit legii.

Apreciem că subiect activ al infracțiunii poate fi oricare dintre părinți, indiferent dacă minorul se află sau nu în îngrijirea sa ca urmare a încredințării de către autorități sau dacă minorul se află în îngrijirea sa în fapt.

Întrucât textul se referă la persoana căreia minorul i-a fost încredințat potrivit legii, rezultă că subiect activ al infracțiunii poate fi numai persoana căreia minorul i-a fost încredințat ca urmare a unei decizii a autorităților, iar nu aceea în a cărei îngrijire se află minorul în fapt.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi **un minor**, indiferent de vârsta sa, atâta vreme cât nu a absolvit cursurile învățământului general obligatoriu.

Fapta poate fi comisă cu **intenție directă sau indirectă**.

Legiuitorul a prevăzut și o **cauză de nepedepsire** a făptuitorului care asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor înainte de **terminarea urmăririi penale**.

În cazul în care până la **rămânerea definitivă a hotărârii** de condamnare făptuitorul asigură reluarea frecventării cursurilor

de către minor, **instanța este obligată să dispună**, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta (spre exemplu, chiar în situația în care inculpatul a comis fapta în stare de recidivă).